

SFÂNTUL IGNATIE BRIANCIANINOV

Fărâmiturile ospățului

*Episcopia Ortodoxa Româna
Alba Iulia
1996*

Cuprins

Ortodoxia – o șansă spirituală pentru omenire

Cuvânt înainte

Sfaturi pentru viața duhovnicească a călugărilor

I. Studiul poruncilor Evangheliei și viața conformă învățăturii ei

II. La judecata lui Dumnezeu oamenii vor fi judecați după poruncile Evangheliei

III. Viața monahală este o viață după poruncile Evangheliei

IV. Nestatornicia vieții călugărești când ea nu este întemeiată pe poruncile Evangheliei

V. De ce trebuie să ne ferim de ispite

VI. O viață de singurătate și de liniște trebuie să fie precedată de o viață de obște plăcută lui Dumnezeu

VII. Prudența pe care trebuie să o avem în ce privește binele propriu al firii căzute

VIII. Împotrivirea dintre firea căzută și poruncile Evangheliei

IX. Citirea Evangheliilor și a scrierilor părinților

X. Discernământul cu care trebuie citite scrierile patristice referitoare la viața călugărească

XI. Viața pustnicească

Notă

XII. O viață de ascultare pe lângă un bătrân

XIII. Viața dusa urmărind sfaturile duhovnicești

XIV. Scopul vieții călugărești este acela de a cerceta voia lui Dumnezeu, a și-o însuși și ai se supune

XV. Iubirea aproapelui este mijlocul prin care se câștigă dragostea de Dumnezeu

XVI. Smerenia în relațiile cu semenul este un mijloc de a ajunge la dragostea de aproapele

XVII. Despre rugăciune

XVIII. Pregătirea pentru rugăciune

XIX. Atenția din timpul rugăciunii

XX. Rânduiala de la chilie

XXI. Despre metanii

XXII. Corelarea rânduiei de rugăciune de la chilie cu rânduiala mănăstirii

XXIII. Despre rugăciunea lui Iisus

XXIV. Despre practicarea rugăciunii lui Iisus

XXV. Despre rugăciunea neîncetată

XXVI. Rugăciunea lui Iisus orală, mintală și din inimă

XXVII. Despre meditație

XXVIII. Aducerea aminte de moarte

XXIX. Însuși Dumnezeu a rânduit calea cea strâmtă pentru adevărații săi slujitori

XXX. Necazurile vor fi partea călugărilor din vremurile de pe urmă

XXXI. Obârșia ispitelor călugărești

XXXII. În lupta cu ispitele trebuie să ai curaj

XXXIII. Învățătura sfinților părinți despre calea cea strâmtă

1. Extrase din scrierile Sfântului Macarie cel Mare

2. Extras din scrierile sf. Ascetul
3. Extras din “Scara” Sfântului Ioan scărarul
4. Extras din rânduiala votului monahal
- XXXIV. Despre priveghere
- XXXV. Despre folosul și pericolele nevoinței trupești
- XXXVI. Râvna firească și râvna duhovnicească
- XXXVII. Despre milostenie
- XXXVIII. Despre sărăcie
- XXXIX. Despre slava deșartă
- XL. Despre pizmă
- XLI. Înțelesul cuvântului “lume”
- XLII. Despre faptul că trebuie evitată compania persoanelor de sex opus
- XLIII. Despre îngerii cei căzuți
- XLIV. Primul mod de a lupta împotriva îngerilor căzuți
- XLV. Al doilea mod de a lupta împotriva îngerilor căzuți
- XLVI. Despre semnificația visurilor
- XLVII. Legătura ce le unește pe virtuți între ele
- XLVIII. Despre împotrivirea sufletelor căzute față de rugăciune
- XLIX. Despre faptul că trebuie păzit ochiul sufletului de tot ceea ce-l poate pângări
- L. Despre pocăință și despre lacrimi

Concluzii

ORTODOXIA – O ȘANSĂ SPIRITUALĂ PENTRU OMENIRE

În vara anului 1994, mai precis în postul Sfintei Mării, am avut bucuria de a-l însoți pe părintele Rafail Noica la mănăstirea sa de metanie, mănăstirea Sfântului Ioan Botezătorul din Essex-Anglia. Două săptămâni de reconfortare sufletească, după zbuciumul de fiecare zi pe care ni-l oferă lumea noastră în continuă prefacere, au fost binevenite. Mi-am dat seama acolo, mai bine decât acasă, de valorile extraordinare de care dispune Ortodoxia noastră, într-o lume care din punct de vedere material nu-și mai poate dori nimic, pe plan spiritual Ortodoxia le poate oferi oamenilor șansa izbăvirii și îndumnezeirii. Tocmai din pricina aceasta stârnește din ce în ce mai mult interes, în concret mănăstirea Sfântului Ioan este căutată de multa lume, din toate țările Europei centrale și apusene.

Atmosfera de spiritualitate atonită cu pronunțat caracter ascetic, și de studiu, ce domnește aici a fost imprimată de întemeietorul ei, arhimandritul Sofronie, ucenic al Sfântului Siluan de la Athos. Și sub actualul stareț Chirii aceste preocupări rămân tot atât de serioase, dacă ar fi să-i amintim doar pe doi dintre cărturarii de acolo, primul reîntors deja în România și stabilit într-un schit din Apuseni, părinții Rafail Noica și Simeon Bruschweiler. Cu amândoi am putut lua cunoștință din lucrarea tipărită anul trecut: „Celălalt Noica”. Părintele Simeon pe lângă faptul că este un trăitor al credinței, originar din Elveția, s-a înjugat și la o muncă serioasă de traducător, făcându-le accesibile apusenilor lucrări importante din spiritualitatea ortodoxă, începând cu cele legate de viața și învățătura Sfântului Siluan.

A fost o desfătare pentru mine să-l aud slujind și împărtășind sfaturi duhovnicești. De aceea m-am hotărât să traduc și în românește o carte care se înscrie foarte bine pe linia colecției noastre de “Izvoare duhovnicești”. Cartea a tradus-o părintele Simeon din rusă, avându-l de autor pe Ignatie Briancianinov și a intitulat-o “Fărâmurile ospățului” cu subtitlul “Introducere în ascetica Bisericii Răsăritene “. În original ea poartă titlul “Ofrandă monahismului contemporan”.

Mitropolitul Antonie de Suroj în prefața ce i-a făcut-o ne dă câteva date legate de autor. Chipul episcopului Ignatie Briancianinov stă alături de cel al marilor stareți de la Valaam, Optina, Sarov, al episcopului Teofan Zăvorâtul sau al părintelui Ioan din Kronstadt. S-a născut într-o familie nobilă la anul 1807, făcând studii de inginerie și, după câțiva ani, cu învoirea împăratului Nicolae I, care-l prețuia, a intrat în mănăstire. Râvnea după un creștinism integral. Și după ce a ajuns episcop al Caucazului și al Mării Negre a trăit tot ca un călugăr autentic, pentru că nu există decât o singură formă a creștinismului: predarea totală lui Dumnezeu.

Sperăm ca în curând lectura acestei cărți să le lămurească multe aspecte legate de viața duhovnicească, nu numai călugărilor, ci tuturor credincioșilor noștri.

ANDREI

Episcopul Alba Iuliei

Cuvânt înainte

Apropiindu-se sfârșitul călătoriei mele pământești, am crezut că este necesar să-mi fac testamentul bogățiilor spirituale cu care Dumnezeu m-a binecuvântat din belșug. Prin testament eu înțeleg o culegere de sfaturi mântuitoare de suflet. Cei ce le vor urma vor cunoaște, la rândul lor, aceleași bogății duhovnicești. Acest testament eu îl las prea iubiților mei părinți și frați, călugării de astăzi, căci eu consider monahismul ca o bogăție spirituală ce le însumează pe toate celelalte bogății, în ce mă privește eu am fost atras către el, din tinerețea mea, printr-o chemare minunată, datorată unui har inexprimabil. Și pe cât n-am fost hărăzit să-mi iroiesc viața jertfindu-o vanității și stricăciunii, tot pe atât am fost smuls de pe calea cea largă ce duce la moartea veșnică și împins pe calea cea strâmtă și cu chinuri ce duce la viață. Această cale strâmtă are un sens foarte profund: ea ne ridică de pe pământ, ea ne scoate din întunericul mândriei, ea ne duce la rai, ea ne conduce la Dumnezeu, ea ne așează în lumina cea neapusă a feței Sale pentru fericirea veșnică. Pentru a da acestui testament, pe cât se poate, forma cea mai potrivită, l-am

alcătuit ca o carte ce cuprinde în același timp norme ale comportamentului exterior al călugărilor, cât și sfaturi pentru viața lor duhovnicească.

Invățătura pe care o expun aici izvorăște în întregime din scrierile Sfinților Părinți ai Bisericii Ortodoxe, care au asimilat doctrina Evangheliei atât printr-o cunoaștere teoretică cât și printr-o experiență trăită, în același timp aş putea numi această operă mărturisirea mea intimă. Și cer să fie primită cu atenție și îngăduință: merită și una și alta. Scăpările și pornirile mele, neputința de a urma sfaturile Părinților, lipsa unui adevărat povătuitor duhovnicesc și, dimpotrivă, întâlnirea frecventă, să nu spun constantă, a povătuitorilor atinși de orbire spirituală (sub influența cărora m-am aflat, fie că am vrut, fie că n-am vrut) au fost pentru mine pricina a multor tulburări. Am suferit și pentru faptul că am fost înconjurat din toate părțile de ocazii de cădere și nu de ridicare. M-am preocupat de doctrine pe care lumea potrivnică lui Dumnezeu le consideră expresia înțelepciunii supreme și a sfințeniei, pe când în realitate ele nu sunt decât întuneric și murdărie, vrednice de a fi aruncate cu scârbă.

Încercările prin care am trecut au fost amare și greu de suportat; prelungindu-se cu îndărătnicie deveneau strivitoare. Încercările exterioare erau aproape nimic în comparație cu cele sufletești. Confuziile pe care le provoacă învolburatul ocean al vieții sunt teribile; asupra lui domnește întunericul și ceața; vânturi puternice – spirite blestamate – dezlănțuiesc furtuni neîntrerupte; corăbiile își pierd cârma; porturile sigure se prefac în bulboane și prăpăstii fatale; “toți munții și toate insulele s-au mișcat din locurile lor” (Apoc. 6, 14); naufragiul părea inevitabil. Și ar fi fost inevitabil dacă nepătrunsa purtare de grijă a lui Dumnezeu n-ar fi venit în ajutorul aleșilor Săi.

“Mult a pribegit sufletul meu” (Ps. 119, 6) fără a găsi un liman sigur nici în afară, nici în lăuntrul lui. “Intrat-am în adâncurile mării și furtuna m-a potopit” (Ps. 68, 3) – neavând o dispoziție sufletească statornică în virtute. “Ostenit-am strigând, amorțit-a gâtjelul meu, slăbit-au ochii mei nădăjduind spre Dumnezeul meu” (Ps. 68, 4): căci “vrăjmașul prigonește sufletul meu și viața mea o calcă în picioare; făcutu-m-a să locuiesc în întuneric ca morții cei din veacuri” (Ps. 142,3). “Ca apa m-am vărsat și s-au risipit oasele mele ... uscatu-s-a ca un vas de lut tăria mea” (Ps. 21, 14-16). “Cuprinsu-m-au durerile morții și râurile fărădelegii m-au tulburat. Durerile iadului m-au înconjurat; întâmpinatu-m-au laturile morții” (Ps. 17, 5-6); “mâhnit e duhul în mine și inima mea încremenită înlăuntrul meu” (Ps. 142, 4).

Din această stare mi-am ridicat glasul meu, glas de serioasă atenționare față de părinții și frații mei. Am făcut cam ceea ce face un călător care pe parcursul drumului său lung și greu a îndurat suferințe teribile. Amintirile sale sunt un tezaur prețios pe care-l transmite celor ce au intenția să întreprindă o călătorie asemănătoare, sau celor ce au început-o deja fără să-i cunoască traseul, sau celor ce-l cunosc doar superficial după descrieri vechi.

Se va atrage atenția nu numai asupra schimbărilor survenite în natura profundă a vieții spirituale, ci și în circumstanțele exercitării ei, căci acestea influențează sensibil asupra ei. Voi arăta cum trebuiesc folosite scrierile vechi și cum trebuie adaptate vremurilor actuale, pentru a se evita consecințele la care duc greșeala celor ce n-au înțeles necesitatea unei asemenea adaptări.

Sfântul Ioan Scărarul ne spune că oamenii, trecând prin locuri mlăștinoase, se împotmolesc; încă încurcați în glod, ei relatează altora ce trec pe acolo cum li s-a întâmplat, pentru a-i cruța de o asemenea nenorocire. Pentru faptul că și-au salvat aproapele, Atotputernicul îi va scoate din noroi pe cei ce ei înșiși fiind înglodați i-au pus pe alții în gardă împotriva unei asemenea căderi.

“Fii cu luare aminte la calea picioarelor tale și toate cărările tale să fie bine chibzuite. Nu te abate nici la dreapta, nici la stânga, ține piciorul tău departe de rău. Căci cărările drepte le păzește Domnul, iar cele strâmbe sunt căi rele. El va face drepte căile tale și mergerea ta o va face să fie în pace” (Pilde 4, 26-29).

Episcopul Ignatie

SFATURI PENTRU VIAȚA DUHOVNICEASCĂ A CĂLUGĂRILOR

Introducere

Activitatea sufletească este firească pentru om și constituie atributul său inalienabil.

Omul nu poate rămâne fără a gândi și fără a avea sentimente. Gândurile și simțămintele sunt semn că omul trăiește. Dacă acestea s-ar întrerupe, chiar și un minut, ar fi fost una cu încetarea vieții omului, a existenței sale. Din moment ce viața nu se întrerupe, nici un minut, mintea nu încetează nici o secundă să dea naștere la gânduri, și inima la sentimente.

Este firesc ca sufletul să se afle mereu în lucrare. Cel ce intră în mănăstire trebuie negreșit să-i dea sufletului său o ocupație ce-l place lui Dumnezeu. Sfinții Părinți numesc o asemenea ocupație “lucrarea sufletului”, “asceză interioară”, “paza minții”, “paza inimii”, “privegherea”, “trezvie” (Nichifor din Singurătate, Tratat despre priveghere).

După crearea trupului, sufletul a fost imediat insuflat în el (Facere 2, 7); la fel novicele, după ce și-a însușit rânduieșile comportamentului exterior, trebuie ca repede să-și însușească și această lucrare a sufletului.

Trupul viază prin suflet; la fel printr-o activitate a sufletului plăcută lui Dumnezeu prinde viață comportamentul exterior. Fără suflet trupul nu este decât un cadavru; părăsit de el, începe să se descompună și să împrăștie un miros urât; la fel un comportament pios exterior, dar care nu este însoțit de o lucrare corespunzătoare a sufletului, se dovedește mai întâi lipsit de rod spiritual, apoi se lasă copleșit de mândrie, de părerea de sine, de fățarnicie, de satisfacția omenească și de alte patimi rele ale sufletului, greu de depistat și de recunoscut. Ele se dezvoltă și se întăresc foarte rapid, acoperite de o aparentă evlavie exterioară, când aceasta nu este animată de o autentică viață spirituală.

Omul care își admiră propria sa evlavie exterioară nu va scăpa de a trece de la pietate la fățarnicie. Fățarnicia, formalismul, este deosebit de plăcută lumii atinsă de orbire; ea este atrasă de laudă, de stima și încrederea oamenilor; ea îl întoarce pe călugăr de pe calea Crucii, ea îi asigură o situație pământească, omenească, foarte confortabilă. Cum fățarnicul este atât de avantajat și vede, pe de o parte, câștigul pe care-l obține din practicile sale, iar pe de alta, ocările și persecuțiile pe care le îndură din partea lumii atletice a lui Hristos, se va strădui din ce în ce mai mult să se distingă prin fățarnicie și complezență omenească.

Când se desăvârșește în fățarnicie, sfârșește prin a deveni unul dintre acei farisei care respectă litera legii – acea literă care ucide – și respinge duhul care dă viață. Cu toate că vorbește fără încetare despre Dumnezeu și despre virtute, fariseul este în același timp complet străin de Dumnezeu și de virtute: este gata – și este foarte pregătit pentru aceasta – să împlinească nu importă ce învoială, să recurgă la orice mijloace pentru a-și satisface amorul propriu. Este firesc să aduni ceea ce ai semănat. Sufletul nu poate rămâne inactiv: dacă nu-l angajezi la o lucrare care-l orientează înspre Dumnezeu, va fi orientat inevitabil într-o altă direcție de către gândurile și sentimentele ce se nasc în el, își va agrava căderea și va amplifica minciuna și răul de care a fost atins.

Trebuie luate măsuri din timp pentru a nu deveni un fariseu și pentru a nu-ți pierde mântuirea și fericirea veșnică din pricina unei trecătoare bucurii pe care ți-o aduc avantajele pământești și laudele oamenilor. Inima noastră este slabă: ea foarte ușor se poate lăsa antrenată de către un viciu ascuns sub o mască seducătoare. Cel care vrea să ia măsuri de precauție împotriva fățarniciei, să aibă grijă ca de la intrarea în mănăstire să se obișnuiască cu o lucrare corectă a sufletului.

Din faptul că mintea naște neconținut gânduri, și inima sentimente, reiese clar cu ce fel de activitate este obligat călugărul să-și obișnuiască sufletul. Trebuie să-și orienteze mintea spre gânduri plăcute lui Dumnezeu, și inima spre sentimente asemănătoare. Cu alte cuvinte, trebuie ca mintea și inima să

primească și să-și însușească Evanghelia. Pentru a-l ajuta pe cel ce dorește să se inițieze în lucrarea inimii care duce la mântuire, noi îi propunem următoarele sfaturi inspirate din Sfânta Scriptură și din scrierile Părinților.

Capitolul I.

I. STUDIUL PORUNCILOR EVANGHELIEI ȘI VIAȚA CONFORMĂ ÎNVĂȚĂTURII EI.

De la intrarea sa în mănăstire, călugărul trebuie să se preocupe cu cea mai mare grijă și atenție de citirea sfintei Evanghelii. El trebuie să o studieze și să și-o întipărească în minte, pentru a avea învățătura ei prezentă în suflet pentru orice intervenție morală, pentru orice faptă, pentru orice gând. Aceasta este însăși atitudinea Mântuitorului. Această atitudine însoțită de o promisiune și de o atenționare. Când i-a trimis pe ucenicii Săi să predice Evanghelia le-a zis: “mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă” (Matei 28, 19-20).

Pentru cel ce împlinește poruncile Evangheliei promisiunea implică nu numai faptul că va fi mântuit, ci și că va intra într-o comuniune intimă cu Dumnezeu și că va deveni un templu a lui Dumnezeu. Domnul a spus: “cel ce are poruncile Mele și le păzește, acela este care Mă Iubește; Iar cel ce Mă Iubește pe Mine va fi iubit de tatăl Meu și-l voi iubi și Eu și Mă voi arăta lui”(Ioan 14, 21).

Din aceste cuvinte ale Domnului, se vede că trebuiesc studiate poruncile Evangheliei până ce ele devin substanța sufletului nostru; numai atunci va deveni posibilă împlinirea constantă și dreaptă a poruncilor Evangheliei, așa cum cere Domnul. Intr-adevăr, duhovnicește Domnul i se arată omului care-i împlinește poruncile; cu ochii inimii, cu mintea, acesta îl vede în el însuși pe Domnul, în gândurile și în sentimentele pătrunse de Duhul Sfânt. În nici un caz nu trebuie să te aștepti să-l vezi pe Domnul cu ochii trupului.

Aceasta reiese clar din cuvintele Evangheliei care le urmează pe cele ce le-am citat mai sus: “dacă Mă iubește cineva, va păzi cuvântul Meu, și Tatăl Meu îl va iubi, și vom veni la el și vom face locaș la el” (Ioan 14,23). Dacă este evident faptul că Domnul vine în inima celui ce-l împlinește poruncile, că El face din această inimă un templu și casă a lui Dumnezeu și că El se arată în acest templu, în orice caz nu cu ochii trupului ci cu ochii duhului poate fi văzut. Modul acestei vederi este neînțeles pentru un începător, și nu poate fi explicat prin cuvinte. Acceptă promisiunea prin credință, la timpul potrivit, tu o vei cunoaște printr-o experiență binecuvântată.

Pericolul ce-l paște pe cel ce neglijează împlinirea poruncilor Evangheliei este de a ajunge la o sterilitate spirituală, la îndepărtare de Dumnezeu, la pierzanie. Intr-adevăr Domnul a zis: “fără de Mine nu puteți face nimic. Dacă cineva nu rămâne în Mine se aruncă afară ca o mlădiță și se usucă; și o adună și o aruncă în foc și arde... rămâneți în iubirea Mea. Dacă păziți poruncile Mele, veți rămâne în iubirea Mea” (Ioan 15, 5-6; 9-10).

„Nu oricine Imi zice: Doamne, Doamne, va intra în împărăția cerurilor, ci cel care face voia Tatălui Meu Celui din ceruri. Mulți îmi vor zice în ziua aceea: Doamne, Doamne, au nu cu numele Tău am proorocit și nu cu numele Tău am scos demoni și nu cu numele Tău minuni multe am făcut? Și atunci voi mărturisi lor: niciodată nu v-am cunoscut pe voi. Depărtați-vă de la Mine cei care lucrați fărădelegea” (Matei 7, 21-23).

Cel ce ne dăruiește smerenia, Cel ce ne-a învățat și care-i este modelul, Domnul nostru Iisus Hristos, a numit sfintele, puternicile și dumnezeieștile sale porunci “mici” (Matei 5, 19), în sensul că este foarte simplă forma sub care sunt exprimate și care îi permite oricărui om să se apropie de ele și să le înțeleagă, chiar și celui mai puțin educat. Dar, în același timp, Domnul adaugă că cel ce va călca conștient și constant o singură poruncă “mic se va chema în împărăția cerurilor” (Matei 5, 19), sau, după interpretarea sfinților Părinți, va fi lipsit de împărăția cerurilor și aruncat în focul gheenei.

Poruncile Domnului sunt “duh și viață” (Ioan 6, 63); ele îl salvează pe cel ce le împlinește. Ele readuc la viață un suflet mort; prin ele un om trupesc și firesc devine duhovnicesc. Dimpotrivă, cel ce neglijează poruncile se distruge pe sine însuși, căci rămâne într-o stare carnală și simțuală, într-o stare de cădere agresivă: “omul firesc nu primește cele ale Duhului lui Dumnezeu, căci pentru el sunt nebunie” (I Cor. 2,14); de aceea pentru a fi mântuit, omul firesc trebuie să fie schimbat în om duhovnicesc, și omul vechi schimbat în om nou (I Cor. 15, 49). “Carnea și sângele nu pot să moștenească împărăția lui Dumnezeu” (I Cor. 15, 50); de asemenea pentru a fi mântuit, trebuie să te eliberezi nu numai de influențele cărnii, sau a patimilor grosolane, ci și de influența sângelui prin intermediul căruia patimile acționează într-o formă subtilă asupra inimii. “Cei ce se depărtează de Tine (nu spațial, ci prin dispoziția unui suflet care se întoarce de la împlinirea voii lui Dumnezeu) vor pieri; nimicîi-ai pe tot cel ce se leapădă de Tine, căci își urmează voia lui, ideile lui, și resping poruncile Evangheliei sau voia lui Dumnezeu, voia lui Dumnezeu însoțindu-le negreșit pe acelea. “Iar mie a mă lipi de Dumnezeu bine este, a pune în Domnul nădejdea mea” (Ps. 72, 26-27).

Capitolul II.

II. LA JUDECATA LUI DUMNEZEU OAMENII VOR FI JUDECAȚI DUPĂ PORUNCILE EVANGHELIEI.

Dumnezeu a rânduit ca noi, creștinii ortodocși, să fim judecați după poruncile Evangheliei, și de această judecată depinde destinul nostru veșnic. Este o judecată particulară pentru fiecare creștin imediat după moarte, și va fi o judecată universală pentru toți oamenii atunci când va veni a doua oară Domnul nostru Iisus Hristos. La amândouă judecățile însuși Dumnezeu este prezent și judecă. La judecata particulară El judecă prin intermediul îngerilor luminii și îngerilor căzuți; la judecata universală, va judeca prin intermediul Cuvântului Său întrupat (conform Matei 25; Ioan 5, 22-27).

Rațiunea diferenței dintre cele două judecăți este clară. Omul de bunăvoie s-a supus îngerului căzut; el, în consecință, trebuie să înceapă prin a-și limpezi socotelile cu acesta. Creștinul poate face acest lucru pe măsură ce, grație mântuirii, el rupe toate legăturile cu îngerul căzut. La judecata universală spiritele căzute dimpreună cu oamenii antrenați de ele vor fi supuse chinurilor pentru că au păcătuit împotriva lui Dumnezeu. Pentru aceasta Dumnezeu însuși, Cuvântul lui Dumnezeu care a îmbrăcat firea noastră omenească, care ne-a mântuit, și prin care toți cei ce cazuserăm trebuia să fim mântuiți, ne va judeca pe toți cei dintre noi care, căzuți fiind, nu se vor curăți prin pocăință.

Codul, sau culegerea de legi, după care vom fi judecați și pe baza căroră se va da sentința atunci la a doua judecată, este Evanghelia. Domnul a zis: “Pe cel care se leapădă de Mine și nu primește cuvintele Mele are cine să-l judece: cuvântul pe care l-am spus, acela îl va judeca în ziua cea de apoi. Pentru că eu n-am vorbit de la Mine, ci Tatăl care M-a trimis, Acesta Mi-a poruncit ce să spun și ce să vorbesc. Și știu că porunca Lui este viața veșnică” (Ioan 12, 48-50). Rezultă din aceste cuvinte ale Domnului că vom fi judecați după Evanghelie, și că a neglija poruncile Lui, în realitate, este tot una cu a-L respinge pe El.

Să fim cu toată grija, fraților, în împlinirea poruncilor Evangheliei. Nu știm când vine moartea. Într-un moment putem fi chemați la judecată, atunci când ne așteptăm mai puțin. Fericiți cei ce sunt pregătiți pentru trecerea în eternitate printr-o viață conformă cu Evanghelia. Vai de cei ce cad în nepăsare, care sunt neatenți, care-și fac voia lor, care se încred în părerea lor! Vai de cei ce n-au rupt toate legăturile cu satana! Vai de cei ce n-au intrat în legătură cu Dumnezeu! Și mai rău de cei ce au intrat în această legătură și apoi au rupt-o!

Capitolul III.

III. VIAȚA MONAHALĂ ESTE O VIAȚĂ DUPĂ PORUNCILE EVANGHELIEI

Sfinții monahi de odinioară numeau călugăria o viață evanghelică. Iată cum îl definea pe călugăr Sfântul Ioan Scărarul: “călugărul este acela care în tot locul, în toată lucrarea și în toată vremea este călăuzit numai de poruncile și cuvintele lui Dumnezeu”. Călugării care erau sub ascultarea Sfântului Pahomie cel Mare erau obligați să învețe Evanghelia pe dinafară, pentru a avea fără încetare legile lui Hristos-Dumnezeu prezente în minte, ca într-o carte deschisă permanent în fața ochilor sufletești; astfel ele se întipăresc în sufletul lor, lucrare care le permite să le împlinească cu mai multă ușurință și exactitate. Sfântul stareț Serafim din Sarov zicea: “trebuie să ne obișnuim sufletul să înoate, dacă se poate spune așa, în legea Domnului, pe care trebuie să o luăm de călăuză pentru viața noastră”.

Cercetând Evanghelia, străduindu-te să-i aplici învățăturile în faptă, în cuvânt și în gând, vei fi următor al voii Domnului și al tradiției ascetice și morale a Bisericii Ortodoxe, în puțină vreme Evanghelia te va face să treci de la pruncia spirituală, la maturitatea spirituală în Hristos, și vei deveni acel bărbat fericit, pe care-l cântă inspirat proorocul, “care n-a umblat în sfatul necredincioșilor și în calea păcătoșilor nu a stat și pe scaunul păcătoșilor n-a șezut; ci în legea Domnului e voia lui și la legea Lui va cugeta ziua și noaptea. Și va fi ca un pom răsădit lângă izvoarele apelor, care rodul său va da la vremea sa și frunza lui nu va cădea; toate câte va face vor spori” (Ps. 1, 1-3).

Sfântul Duh îi învață pe adevărații slujitori ai lui Dumnezeu, pe acești oameni pe care Dumnezeu i-a ales: “luați aminte, poporul meu, la legea mea, plecați urechile voastre spre graiurile gurii mele” (Ps. 77, 1).

Capitolul IV.

IV. NESTATORNICIA VIEȚII CĂLUGĂREȘTI CÂND EA NU ESTE ÎNTEMEIATĂ PE PORUNCILE EVANGHELIEI

Cel care și-a întemeiat viața pe cercetarea Evangheliei și pe împlinirea poruncilor evanghelice, și-a întemeiat-o pe o stâncă nezdrcinată. Oricare ar fi condițiile în care l-au plasat împrejurările vieții, el nu-și împruținează lupta duhovnicească. El este neîncetat în lucrare, el luptă și înaintează mereu, chiar dacă lucrarea sa, lupta și progresul său, rămân necunoscute și neînțelese de către ceilalți! Nici o încercare și nici o ispită care-l asaltează nu-l pot întoarce din drum.

Domnul a zis: “oricine aude aceste cuvinte ale Mele și le îndeplinește, asemenea-se-va bărbatului înțelept care a clădit casa lui pe stâncă. Și a căzut ploaia, au venit râurile mari, au suflat vânturile și au bătut în casa aceea, dar ea n-a căzut, fiindcă era întemeiată pe stâncă” (Matei 7, 24-25). Aici maniera de a trăi și dispozițiile sufletești sunt asemănate cu o casă; această casă primește o extraordinară stabilitate din puterea dumnezeiască nemărginită pe care o au cuvintele lui Hristos. Nici o metodă și nici o tehnică nu-i pot da sufletului puterea cum i-o dau împlinirea poruncilor lui Hristos; puterea lui Hristos care lucrează în poruncile Sale îi dă singură această tărie.

Domnul a mai spus: “oricine aude aceste cuvinte ale Mele și nu le îndeplinește, asemenea-se-va bărbatului nechibzuit care și-a clădit casa pe nisip. Și a căzut ploaia și au venit râurile mari și au suflat vânturile și au izbit în casa aceea, și a căzut. Și căderea ei a fost mare” (Matei 7, 26-27).

Cade ușor în ruină viața, în aparență bună, a celor ce și-o întemeiază în întregime pe asceza trupească sau pe un însemnat număr de acte de nevoință, uneori grele și remarcabile, dar care nu au suficientă grijă la împlinirea poruncilor evanghelice. Se întâmplă adesea că asceții n-acordă cea mai mică atenție poruncilor evanghelice și le desconsideră pe față, neatribuindu-le nici o valoare și nedându-și deloc seama de importanța lor. Atunci când acești asceți, pe neașteptate, sunt supuși la o ispită sau când li se întâmplă o

schimbare neașteptată a modului de viață, ei nu numai că se tulbură foarte repede, dar îi paște însă și riscul acestui dezastru moral pe care Evanghelia îl numește marea cădere a casei sufletului.

Să luăm, de exemplu, un pustnic care trăiește într-o desăvârșită singurătate și care și-a pus toată speranța îmbunătățirii și mântuirii în această însingurare. Să presupunem că acest pustnic este dintr-odată obligat de forța împrejurărilor să-și părăsească sihăstria și să trăiască în mijlocul mulțimilor.

Cum n-a fost întărit prin poruncile evanghelice, va simți puternic șocul ispitelor care bântuie societatea omenească. Și e normal: el n-a avut ca scut decât singurătatea exterioară; pierzându-o pe aceasta, este privat de singurul său suport și va ceda în mod fatal la îmbrâncirea noilor impresii exterioare. Sigur că am spus lucrul acesta nu pentru a subaprecia viața pustnicească, care ne ferește de ispite și de neluarea aminte, și care este atât de potrivită pentru studiu și îndeplinirea poruncilor evanghelice. Ci l-am spus pentru ca și pustnicii, în însingurarea lor, de asemenea, să aibă o deosebită grijă să cerceteze și să împlinească poruncile Evangheliei prin intermediul căroră “Hristos, puterea lui Dumnezeu și înțelepciunea lui Dumnezeu”, intră în suflet.

Adevăratul creștinism și adevăratul monahism constă în împlinirea poruncilor Evangheliei. Acolo unde acestea nu sunt îndeplinite, nu există nici creștinism nici monahism, oricare ar fi aparențele exterioare. “Dreptii vor moșteni pământul și vor locui în veacul veacului pe el” (Ps. 36, 29): Scriptura îi numește “drepti” pe cei ce se străduiesc din toată ființa lor să împlinească voia lui Dumnezeu și nu propria lor voie care doar în aparență este dreaptă. Numai cei ce împlinesc dreptatea lui Dumnezeu pot moșteni pământul, adică pot domni peste inima lor, peste trupurile lor, peste sângele lor. “Gura dreptului va deprinde înțelepciunea și limba lui va grăi judecată. Legea Dumnezeului său în inima lui și nu se vor poticni pașii lui” (Ps. 36, 30-31).

Capitolul V.

V. DE CE TREBUIE SĂ NE FERIM DE ISPITE

Atunci când noi ne întemeiem viața pe poruncile Evangheliei, trebuie să ne alegem ca loc de ședere o mănăstire cât se poate de îndepărtată de ispită. Noi suntem slabi și răniți de păcat. O ocazie de cădere care se găsește sub ochii noștri, sau foarte aproape de noi, va găsi fără îndoială o complicitate în firea noastră coruptă de păcat, și va lăsa o urmă în noi. Această urmă poate, în primul moment, să treacă neobservată; dar după ce crește și devine puternică, începe să ne domine și ne poate duce până la marginea prăpastiei. Uneori impresia lăsată de o ispită acționează extrem de repede nelăsându-l, să spunem așa, pe cel ispitit să-și vină în fire: într-un moment i se întunecă mintea, dispozițiile inimii se schimbă, călugărul este aruncat din cădere în cădere.

Sfântul Pimen cel Mare a spus: “Este bine să fugi de ocaziile căderii. Un om care este aproape de o ocazie de cădere se aseamănă cu cel ce stă pe marginea unei prăpăstii adânci; dacă vrăjmașul vrea, ușor îl împinge în prăpastie. Dar dacă fizic ne găsim departe de ocaziile căderii, suntem ca o persoană ce se află departe de prăpastie; chiar dacă vrăjmașul încearcă să ne tragă în adânc, noi îi putem opune rezistență, iar în timp ce noi suportăm această atracție, și Dumnezeu va veni în ajutorul nostru”.

Cauzele sau ocaziile căderii, ispitele, sunt următoarele: vinul, femeile, bogăția, sănătatea (excesivă) a trupului, puterea și onorurile. “Aceste lucruri, spune Sfântul Isaac Sirul, nu sunt în ele însele păcate; dar datorită slăbiciunii noastre, firea noastră este ușor atrasă prin ele să înfăptuiască diverse păcate, de aceea noi trebuie să ne păzim de ele”.

Părinții interziceau să-ți alegi, pentru a rămâne, la o mănăstire vestită în ochii oamenilor din lume, căci slava deșartă care contaminează mănăstirea în ansamblu, inevitabil se va resfrânge la fiecare viețuitor. Experiența arată că toți frații dintr-o obște pot fi atinși de slava deșartă nu numai din cauza stării materiale a mănăstirii lor, ci și din cauza înaltei considerații pe care laicii o au față de rânduiala ei. Disprețul față de

viețuitorii din alte mănăstiri, provocat de aceste cauze – adică de orgoliu – îi împiedică să progreseze pe calea monahală întemeiată, în realitate, pe dragostea față de aproapele și pe umilință.

Ca exemplu de felul în care o ispită acționează progresiv asupra unui călugăr, aproape imperceptibil, până la urmă reușind să-l domine și să-l facă să cadă, noi redăm următoarea întâmplare: “Era un părinte bătrân în schit și căzând într-o boală mare, îi slujeau lui frații. Iar el văzând că pururea se ostenesc și se necăjesc frații pentru dânsul slujindu-i la boală, s-a sfătuit în sine, zicând: decât să se ostenească și să se necăjească frații, slujindu-mi mie la boală, mai bine să merg eu în Egipt, la o rudenie oarecare a mea. Deci, gătindu-se el, voia să meargă așa bolnav precum era. Avva Moise și cu alți părinți îl sfătuiau zicând: lasa-te, părinte, nu merge în Egipt, căci vei cădea în desfrânare. Iar el auzind acestea, s-a supărat pe ei zicând: dar nu vedeți că zilele vieții mele au trecut peste optzeci de ani și trupul meu s-a veștejit și amortit. Cum gândiți și grațiți acestea despre mine? Și neascultând sfatul părinților, a plecat și a mers în Egipt, la rudenia lui. Și auzind de dânsul iubitorii de Hristos creștini îi aduceau hrană și cele ce îi trebuiau. Auzind și o fecioară oarecare, iubitoare de Hristos, de venirea acestui părinte, s-a bucurat foarte. Pentru dragostea lui Hristos venea acea fecioară de multe ori la dânsul și-i slujea ca unui bătrân și sfânt. După câțeva vreme s-a ridicat din boală, iar din lucrarea și meșteșugirea și înșelăciunea diavolului, s-a poticnit și a căzut cu acea fecioară în păcatul desfrânării, și îndată a luat ea și a zămislit în pântece.

Oamenii văzându-o cu pântecul mare, au adus-o la judecător și judecătorul a întrebat-o cu cine a greșit și cine este cel ce a stricat-o. Iar ea a spus, zicând: sihastrul cel bătrân de care ați auzit că a venit bolnav de la schit, acela m-a stricat. Judecătorul auzind aceasta despre acest părinte bătrân și sfânt, n-a crezut-o. Bătrânul însă auzind că a chemat judecătorul pe fată și a întrebat-o cu cine a greșit și cine a stricat-o, și că n-a crezut-o, s-a sculat el singur și s-a dus la judecător și a spus el însuși și a mărturisit păcatul lui înaintea tuturor, zicând: cu adevărat, eu am făcut acest păcat, eu am greșit, eu am stricat această nevinovată fecioară, eu sunt vrednic de pedeapsă, iar ea este nevinovată. Ci vă rog, dacă se va naște pruncul ce este zămislit într-însa, să-l țină și să-l păzească până îl va înțărca și după ce îl va înțărca să mi-l dea mie și ea să rămână nevinovată și fără nici o grijă. Atunci a zis judecătorul cu toți împreună: bine ai zis părinte, așa să fie! Și așa a și făcut. Căci fata a născut prunc de parte bărbătească și l-a ținut până ce l-a înțărcat, l-a dus și l-a dat lui, fiindcă a așteptat și el acolo până la acea vreme. După ce i-a dat pruncul și a venit vremea praznicului schitului, s-a sculat și a plecat de acolo, luând pruncul cu sine, și a venit la schit în ziua praznicului, fiind adunată mulțimea de părinți și oameni. Intrând în biserică cu copilul în brațe s-a închinat părinților cu glas mare, zicând: iertați-mă, sfinți părinți, că eu am călcat porunca voastră și nu v-am ascultat când m-ați sfătuit să nu ies în lume că voi cădea în desfrânare... Iar părinții auzind și văzând aceasta, au plâns cu toții și s-au rugat lui Dumnezeu pentru dânsul. El după ce a ieșit din biserică, a mers la chilia lui și iarăși a pus început vieții sale, rugându-se lui Dumnezeu, căindu-se și plângând în toate zilele”. (Patericul, Alba Iulia, 1990, p. 287).

Intr-adevăr, ispitele au putere atunci când călugărul se află față în față cu ele. Darul vindecărilor nu l-a oprit pe bătrân să cadă în ispită. Trupul său care era mort păcatului prin priveghere, din cauza bolii și a unei lungi nevoițe monahale, a reînceput să trăiască până acolo încât a fost biruit de acțiunea constantă a ispitei.

Ca exemplu de felul în care o ocazie de cădere îl poate dintr-o dată afecta pe un călugăr, întunecându-i mintea, schimbându-i dispoziția inimii și aruncându-l în păcat, vă mai relatăm o întâmplare luată din Pateric: “Episcopul unui oraș oarecare a căzut bolnav și nu mai trăgea nădejde de viață. Era acolo o mănăstire de maici. Când stareța a aflat că episcopul era grav bolnav i-a făcut o vizită, însoțită de două surori. În timp ce ea vorbea cu episcopul, una dintre surori i-a atins piciorul cu mâna. Această atingere a stârnit o puternică dorință trupească în bolnav. Patimile sunt viclene. El i-a cerut stareței să o lase pe soră să-i slujească, pretextând că slujitorul lui singur nu-i în stare. Stareța, care nu bănuia nimic, a lăsat-o. Cu ajutorul celui rău episcopul și-a regăsit puterile și a căzut în păcat cu sora, care a rămas însărcinată. Episcopul și-a părăsit eparhia, retrăgându-se într-o mănăstire, unde și-a sfârșit viața în pocăință. Dumnezeu ca semn că i-a primit pocăința, i-a dat darul facerii de minuni”.

Aceasta este slăbiciunea noastră! Aceasta este influența pe care o au asupra noastră ispitele. Ele i-au făcut să cadă pe profeți (2 Regi 11), pe episcopi, pe martiri și pe pustnici. Cu atât mai mult noi care suntem slabi și robi patimilor, trebuie să ne luăm toate măsurile de prevenire și să ne apărăm împotriva influenței lor. La călugări ispitele sunt puternice: dacă nu priveghează ele se aruncă asupra lor cu pofta animalelor sălbatice scăpate din lanț.

Capitolul VI.

VI. O VIAȚA DE SINGURĂTATE ȘI DE LINIȘTE TREBUIE SĂ FIE PRECEDATĂ DE O VIAȚĂ DE OBȘTE PLĂCUTĂ LUI DUMNEZEU

Pentru începătorii vieții monahale sunt mai potrivite mănăstirile de obște, pentru că ele oferă ample posibilități de împlinire a poruncilor Evangheliei. Și chiar dacă ai intra într-o mănăstire de sine, nu-ți pierde curajul și nu o părăsi fără motive serioase. Acolo, de asemenea, străduiește-te din toate puterile să te formezi după poruncile Evangheliei. Este un principiu general ca un călugăr pentru început trebuie să învețe împlinirea poruncilor și să trăiască în sânul unei obști, în care activitatea sufletească este legată de cea trupească; de abia după ce a progresat suficient se va putea consacra exclusiv lucrării sufletești, trăind în isihie, adică în liniște și în singurătate, dacă cel puțin s-a arătat în stare de aceasta, într-adevăr, puțini sunt aceia care sunt în stare să trăiască în liniște și în singurătate. Un începător nu poate suporta o activitate exclusiv spirituală. Prin activitatea spirituală noi intrăm în lumea spiritelor; de aceea călugării experimentați se retrag în singurătate. În lumea duhurilor, mai întâi spiritele căzute vin în întâmpinarea creștinului, căci prin sufletul lui, în virtutea căderii, le aparține acestora. Trebuie urmărită buna orientare a voii libere refuzând orice târguială cu spiritele căzute și acceptând comuniunea cu Dumnezeu, comuniune care ni s-a acordat gratuit prin Mântuitorul.

Spiritele căzute îl strivesc fără dificultate pe cel ce intră în luptă cu ele fără a avea o experiență și o pregătire necesară, împlinirea poruncilor în sânul unei comunități îi aduc celui ce le practică o cunoștință experimentală, clară și detaliată, a naturii umane în condiția sa căzută și a îngerilor căzuți. Căci, ca urmare a căderii, omenirea a intrat în legătură cu îngerii căzuți și a fost situată dimpreună cu ei în categoria creaturilor condamnate, vrăjmașe lui Dumnezeu, și hărăzite a fi înghițite în temnițele iadului.

Sfinții părinți afirmă: “cine vrea cu adevărat să fie mântuit trebuie să trăiască mai întâi în obște, îndurând jigniri, lipsuri și umilințe, eliberându-se de stăpânirea simțurilor sale. Numai atunci se poate retrage într-o totală isihie, cum ne-a arătat în viața Sa Domnul nostru Iisus Hristos; căci El după ce le-a îndurat pe toate acestea S-a suit pe Cruce, act ce semnifică mortificarea cărnii și a patimilor și punctează intrarea într-o pace sfântă și deplină” (Varsanufie și Ioan de Gaza).

Poți fi sigur că vei progresa oriunde, fie într-o mănăstire de obște, fie într-o mănăstire de sine, cu condiția să te consacri studiului și împlinirii poruncilor Evangheliei. Altfel, oriunde ai fi, vei rămâne fără progres și exclus de la cunoașterea duhovnicească; peste tot vei ajunge la o stare de orbire și de dezordine morală, dacă vei neglija studierea și împlinirea poruncilor.

Până la sfârșitul vieții tale, nu înceta niciodată studierea Evangheliei. Nu-ți închipui că o cunoști suficient, dacă n-o știi pe dinafară. Porunca Domnului este “fără de sfârșit” (Ps. 118, 96), chiar dacă se exprimă prin cuvinte puține: ea este fără de sfârșit ca și Domnul care a pronunțat-o. Împlinirea poruncilor și urcușul pe această cale sunt fără sfârșit; creștinii cei mai sporiți, călăuziți de harul duhovnicesc la o măsură de desăvârșire, rămân nedesăvârșiți în comparație cu poruncile Evangheliei.

Capitolul VII.

VII. PRUDENȚA PE CARE TREBUIE SĂ O AVEM ÎN CE PRIVEȘTE BINELE PROPRIU AL FIRII CĂZUTE

Ți-a venit în minte un gând bun? Oprește-te! În nici un caz nu te grăbi să-l pui în practică fără a-l examina, fără a medita. Simți în inimă vreo înclinație bună? Oprește-te! Nu te lăsa dus de ea. Consultă Evanghelia. Vezi dacă gândul tău cel bun, înclinația ta cea bună sunt conforme cu sfintele învățături ale Domnului. Vei vedea foarte repede că nu există nici o legătură între binele evanghelic și binele firii omenești căzute. Binele firii noastre căzute este amestecat cu răul, de aceea el însuși a devenit rău, după cum o mâncare delicioasă și sănătoasă, devine otravă când este amestecată cu aceasta. Păzește-te să faci binele firii căzute. Făcându-l, vei lucra la propria ta cădere, vei cultiva în tine părerea de sine și mândria, și vei sfârși prin a te asemana bine cu demonii. Dimpotrivă, împlinind binele după Evanghelie, ca un adevărat și credincios ucenic a lui Dumnezeu-Omul, vei deveni asemenea cu El. “Cel care își iubește viața o va pierde; iar cel care își urăște viața în lumea aceasta o va păstra pentru viața veșnică (Ioan 12, 25). Oricine voiește să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să urmeze Mie. Căci cine va voi să-și scape viața o va pierde; iar cine va pierde viața sa pentru Mine și pentru Evanghelie, acela o va mântui” (Marcu 8, 34-35).

Domnul ne poruncește să renunțăm complet la firea noastră cea căzută și să urâm toate pornirile ei, nu numai cele ce sunt cu evidență, rele, ci toate fără excepție, chiar cele ce ni se par bune. Este o mare nenorocire să dai urmare dreptății firii căzute: lucrul acesta se va sfârși cu respingerea Evangheliei, cu respingerea Mântuitorului, cu respingerea mântuirii. “Dacă vine cineva la Mine și nu urăște ... chiar și viața sa nu poate fi ucenicul Meu”

(Luca 14,26), a spus Domnul. Comentând aceste cuvinte Varsanufie cel Mare dă următoarea explicație: “Cum poate renunța un om la sine însuși? Înlăturând doririle sale firești și urmându-L pe Domnul. De aceea în mod precis Domnul vorbește aici de lucrurile firești și nu de cele nefirești. Intr-adevăr, dacă cineva s-ar lepăda numai de lucrurile nefirești, n-a lăsat nimic dintr-ale sale pentru dragostea de Dumnezeu, căci cele împotriva firii nu-i aparțin. Dar cel ce a renunțat la cele normale se întreabă mereu cu apostolul Petru: “Iată, noi am lăsat toate și Ți-am urmat Ție. Ce oare va fi nouă?” (Matei 19, 27). El aude vocea binecuvântată a Domnului, care-L asigură prin promisiunea Sa, că va primi ca moștenire viața veșnică (Matei 19, 28-29).

Petru, care nu era bogat, la ce a renunțat ca să se preamărească, dacă nu la dorințele sale naturale? Căci până ce omul nu moare trupului și nu viază duhului, sufletul său nu poate învia. Un cadavru n-are dorințe naturale; la fel cel ce duhovnicește este mort față de trup. Dacă a murit trupului cum se face că dorințele firești mai trăiesc în tine? Dar dacă n-ai atins această măsură și din punct de vedere spiritual ești încă un copil; smerește-te în fața unui duhovnic care te va certa cu milă (Ps. 140, 5) și nu face nimic fără a-i cere sfatul chiar dacă lucrul ți se pare bun, căci lumina dracilor se preface mai târziu în întuneric.

La fel se întâmplă cu lumina firii umane căzute. A urma acestei lumini și lăsând-o să se dezvolte în noi înseamnă să ne întunecăm total sufletește și să ne separăm de Hristos. Ori, cel ce este străin față de creștinism se rupe de Dumnezeu. “Oricine tăgăduiește pe Fiul nu are nici pe Tatăl” (1 Ioan 2, 23) – adică este un ateu, un om “fără de Dumnezeu”.

În vremurile noastre, atât de încrezătoare în realizările lor, cei mai mulți dintre oamenii care se declară creștini și care afirmă că ei fac multe fapte bune, se străduiesc în realitate să îndeplinească dreptatea firii căzute și resping cu dispreț dreptatea Evangheliei. Oamenii aceștia să asculte ce le spune Domnul: “Poporul acesta se apropie de Mine cu gura și Mă cinstește cu buzele, dar inima lor este departe de Mine. Și zadarnic Mă cinstește, învățând învățături ce sunt porunci ale oamenilor” (Matei 15, 8-9).

Cel ce se conduce după o dreptate omenească este plin de sine, de aroganță, de orbire; se predică pe sine, își face publicitate, își trâmbițează faptele sale “bune” fără să țină deloc seama de avertismentul Domnului (Matei 6, 1-18). El răspunde cu ură și cu răzbunare celor ce cutează să-și deschidă gura pentru a se opune într-o manieră întemeiată și bine intenționată “dreptății” sale. El se simte foarte îndreptățit să primească recompense pământești și cerești.

Dimpotrivă, cel ce ține seamă de poruncile Evangheliei este mereu cufundat în umilință. Aici, când compară măreția poruncilor și puritatea lor cu felul în care le îndeplinește, recunoaște mereu că eforturile sale sunt departe de a fi suficiente, că ele sunt absolut nedemne de Dumnezeu. Se socotește vrednic de pedepsele vremelnice și veșnice pentru păcatele sale, pentru faptul că n-a rupt legăturile cu satana, pentru starea sa de cădere pe care o împărtășește cu toți oamenii, pentru perseverența în această stare, și în sfârșit, pentru îndeplinirea total insuficientă și adesea chiar potrivnică a poruncilor, în fața tuturor încercărilor trimise de Providența divină, el pleacă capul cu supunere, știind că prin încercări Dumnezeu îi învață și îi educă pe slujitorii Săi în timpul peregrinării lor pămâtenene. El este plin de compasiune pentru vrăjmașii săi. El se roagă pentru ei ca și pentru niște frați care s-au lăsat antrenati de diavoli, ca și pentru niște mădulare ale propriului trup atins de o boală spirituală, ca pentru niște binefăcători, ca pentru niște instrumente ale Providenței divine.

Capitolul VIII.

VIII. ÎMPOTRIVIREA DINTRE FIREA CĂZUTĂ ȘI PORUNCILE EVANGHELIEI

Dacă te vei renega pe tine însuși și vei renunța constant la propriile tale raționamente, la voia ta proprie, la propria ta dreptate sau – ceea ce înseamnă același lucru – la rațiunea, la voia și la dreptatea firii noastre căzute, cu scopul de a înrădăcina în tine înțelepciunea, voia și dreptatea divină pe care Dumnezeu însuși ne învață în Sfânta Evanghelie, firea căzută va declanșa în tine un război înverșunat împotriva Evangheliei și împotriva lui Dumnezeu. Spiritele căzute vor veni în ajutorul naturii căzute.

Nu ceda și cu atât mai puțin nu descuraja: luptând cu hotărâre îți arăți fermitatea și statornicia voinței. Aruncat la pământ, ridică-te. Tras pe sfoară și dezarmat, înarmează-te din nou. Invins, întoarce-te neîntârziat în luptă. Este foarte folositor să observi în tine propria-ti cădere, precum și aceea a întregii omeniri. Este absolut necesar să recunoști și să studiezi cum această cădere se manifestă în dispozițiile inimii și în mișcarea gândurilor. Este esențial pentru tine să-ți constăți slăbiciunea rațiunii și voinței tale.

Vederea căderii tale este o vedere duhovnicească. Vederea neputinței tale este de asemenea o vedere spirituală. Într-o asemenea vedere mintea este spectator. Ea ne-a fost dăruită prin harul botezului: sub efectul harului orbirea minții se împrășteie, și ea începe să vadă clar pe câmpul său de luptă ascetică ceea ce nu putea pătrunde până atunci. Ea va descoperi niște realități pe care nici nu le bănuia până atunci.

De vederea duhovnicească a stării de cădere a omului este legată o alta: aceea a îngerilor căzuți. Această vedere este de asemenea una duhovnicească, un dar al harului (conf. Ps. 91, 11). Și aici mintea este un spectator. Prin împlinirea poruncilor, prin efortul de a împlini cât mai deplin, mintea începe încet, încet, să discearnă spiritele căzute în gândurile și sentimentele pe care le nasc în ea; ea începe să discearnă comerțul păgubos pe care-l fac ființele omenești cu spiritele căzute, înrobirea oamenilor de către aceste spirite care, prin intrigăria și viclenia lor, caută să le piardă. În vederile duhovnicești nu-i nimic sensibil; ele se capătă prin grija statornică de a împlini poruncile Evangheliei și de a lupta împotriva gândurilor și simțămintelor păcătoase. Cel ce n-a experimentat aceste vederi nu poate avea nici cea mai mică idee despre ele și nici nu știe măcar că ele există.

În Psaltire Duhul Sfânt a redat cu putere confruntările și luptele ostașilor lui Hristos împotriva propriei firi căzute și împotriva spiritelor căzute. De aceea călugării primelor veacuri învățau Psaltirea pe dinafară, și

se foloseau de cuvintele Duhului pentru a cere în rugăciuni izbăvirea din prăpastia ispitelor și smulgerea din gura vrăjmașului diavol.

Capitolul IX.

IX. CITIREA EVANGHELIEI ȘI A SCRIERILOR PĂRINȚILOR

Cum am spus mai înainte, obligația principală pentru un novice este de a studia Evangheliile și întreg Noul Testament (întreg Noul Testament de altfel poate fi numit “Evanghelie”, pentru că nu conține altceva decât învățătura evanghelică). Pentru început va studia poruncile Domnului din Evangheliile lui Matei și Luca. Studiarea și punerea în practică a acestor două Evanghelii vor face mult mai ușor de înțeles alte scrieri ale Noului Testament. La citirea Evangheliilor mai trebuie adăugată citirea comentariului pe care îl face fericitul Teofilact al Bulgariei. Lectura acestui comentariu este indispensabilă; ea permite înțelegerea corectă a Evangheliei, și în consecință punerea minuțioasă a ei în practică. Pe de altă parte, canoanele Bisericii cer ca Scriptura să fie interpretată în acord cu comentariile patristice și nu arbitrar.

Lăsându-ne conduși în înțelegerea Evangheliei de explicațiile acestui sfânt Părinte, ale cărui comentarii sunt primite și întrebuințate de Biserică, noi vom rămâne credincioși tradiției bisericești.

Pentru vremea noastră sunt foarte utile scrierile Sfântului Tihon de Zadonsk. Adresându-se tuturor, ele constituie un ghid foarte bun pentru atleții lui Hristos atât mireni cât și călugări trăitori într-o obște, într-o mănăstire de sine, sau isihăști petrecători în singurătate. Harul lui Dumnezeu i-a inspirat acestui sfânt ierarh scrieri care răspund în mod special nevoilor vremurilor noastre, pentru că aduc clarificări prețioase la studierea Evangheliei.

În orice mănăstire, indiferent de rânduială sau organizare, nimic nu-l poate împiedica pe un călugăr să trăiască după poruncile Evangheliei. Aceasta o spun pentru a-i încuraja și a-i calma pe cei ce sunt, cu motiv sau fără motiv, nemulțumiți de felul în care merge mănăstirea lor. Pentru un călugăr este mai sigur a căuta pricina nemulțumirii sale în sine însuși, decât în anturajul său sau în circumstanțele exterioare. Atunci când te judeci pe tine însuși inima își capătă liniștea, în concluzie n-ar trebui preferată o mănăstire bine organizată alteia mai distinsă, întrucât depinde de noi, dar nu totdeauna este așa situația.

Fixându-ți ca regulă de viață cercetarea și punerea în practică a poruncilor Evangheliei, și având grijă să nu te lași antrenat de diferite orientări singulare și cu totul întâmplătoare din diferite scrieri patristice, poți să începi lectura lor; această lectură îți va permite să te familiarizezi într-un fel așa de intim și de precis cu asceza monahală care este, cu siguranță, complicată și grea, dar nu lipsită de bucurie. În același timp, când se citesc scrierile patristice, e bine de păstrat o anumită ordine și mai ales să nu fie grabă.

Trebuie început prin a citi cărțile scrise pentru călugării din mănăstirile de obște, ca de pildă „Învățăturile Sfântului Dorotei al Gazei”, „Cuvintele Sfântului Teodor Studitul”, „Correspondența Sfântului Varsanufie cel Mare cu Ioan Văzătorul”, începând cu răspunsul 216 (răspunsurile precedente se adresează mai mult pustnicilor și în consecință se potrivesc mai puțin începătorilor), Scara Sfântului Ioan Scărarul, „Scrierile” Sfântului Efrem Sirul, „Așezăminile mănăstirești” și „Convorbirile duhovnicești” ale Sfântului Ioan Casian.

Mai târziu, după un răstimp suficient de lung, se pot citi operele Părinților scrise pentru isihăști, ca „Filocalia”, „Apoftegmele”, „Cuvintele ascetice” ale lui Isaia Pustnicul, „Discursurile ascetice” ale Sfântului Isaac Sirul, „Tratatele” lui Marcu Ascetul, „Cuvintele” și „Omiliile” duhovnicești ale Sfântului Macarie cel Mare, scrierile în proză și „Imnele” Sfântului Simeon Noul Teolog, și alte scrieri asemănătoare ale Părinților asupra vieții active.

Toate aceste opere aparțin categoriei de scrieri privitoare la viața activă sau ascetică, căci ele se preocupă de nevoia călugărului. Sfântul Ioan Scărarul a spus: „pentru a duce o viață activă, citește cărțile care se

preocupă de ea”. Cărțile privitoare la viața activă îi încurajează pe călugări la nevoița călugărească, în mod special la rugăciune, în ce privește citirea scrierilor altor Sfinți părinți care orientează înspre meditație și contemplație, pentru un nevoitor insuficient purificat de patimi, este prematură.

Capitolul X.

X. DISCERNĂMÂNTUL CU CARE TREBUIESC CITITE SCRIERILE PATRISTICE REFERITOARE LA VIAȚA CĂLUGĂREASCĂ

Scrierile Sfinților Părinți referitoare la viața călugărească trebuie citite cu o mare circumspecție. S-a observat că începătorii n-ajung niciodată să aplice cărțile pe care le citesc la propriile lor condiții, ci se lasă antrenați invariabil de pornirile lor. Dacă o carte dă sfaturi asupra isihasmului, și arată cât de îmbelșugate roade duhovnicești se pot obține într-o însingurare desăvârșită, începătorul cu siguranță va fi cuprins de o arzătoare dorință de a se retrage în singurătate, într-un oarecare pustiu îndepărtat. Dimpotrivă, dacă o carte vorbește despre ascultarea necondiționată față de un părinte duhovnicesc, începătorul va dori un mod de viață foarte sever într-o ascultare totală față de un bătrân.

Vremurilor noastre Dumnezeu nu le-a dăruit nici una, nici alta, din cele două forme de viață. Dar cărțile sfinților Părinți care le descriu pot influența puternic pe un începător lipsit de experiență și de cunoștințe. El se poate foarte ușor decide să-și părăsească mediul unde trăiește – deși acolo are totuși tot ce-i trebuie pentru a-și lucra mântuirea și a progresa duhovnicește împlinind poruncile evanghelice – pentru a urma himera unei vieți perfecte care strălucește cu putere și insistență în imaginația sa.

La treapta din “Scară” referitoare la viața isihastă, Sfântul Ioan Scărarul zice: “totdeauna se află un câine oarecare în trapeza bunei obști și încearcă să răpească din ea o bucată de pâine, sau sufletul și punându-l în gură să fugă de acolo și sa-l mănânce în tihnă” (Scara XXVII, 1). La treapta referitoare la ascultare, acest dascăl al călugărului zice: “Cercetează mintea ascultătorilor necercați și vei afla în ea o năzuință greșită: pofta de liniștire de postire nemăsurată, de cea mai deplină lipsă de slavă deșartă, de neuitată pomenire a morții, de străpungerea neîncetată a inimii, de desăvârșita nemâniere, de tăcerea adâncă, de curăție covârșitoare. De aceea neavându-le pe acestea de la început într-o bună economie au sărit la ele înainte de vreme și s-au rătăcit. Pentru că vrăjmașul i-a amăgit să le caute pe acestea înainte de vreme ca nu cumva răbdând, să le afle pe acestea la vremea lor”. (Scara, IV, 119).

Ingerul căzut caută să-l înșele pe călugăr și să-l ducă la pierzare sugerându-i nu numai păcate de tot felul, ci și virtuți foarte înalte care nu se potrivesc cu starea lor. Nu vă încredeți fraților în gândurile voastre, în părerile voastre, în visurile voastre, în pornirile voastre, chiar dacă vi s-ar părea cele mai bune, sau chiar dacă vă înfățișează chipul cel mai atrăgător al unei vieți monastice sfinte. Dacă mănăstirea în care viețuiți vă oferă posibilitatea să duceți o viață conformă cu poruncile Evangheliei și nu sunteți expuși la ispite de păcate de moarte, nu o părăsiți. Suportați cu răbdare neajunsurile atât duhovnicești cât și materiale. Nu vă hotărâți să căutați în deșert o formă de asceză pe care Dumnezeu n-a dat-o vremii noastre.

Dumnezeu vrea și caută mântuirea tuturor oamenilor. Și El îi mântuiește, pe cei ce vor cu adevărat, din marea involburată de păcate a acestei vieți. Dar nu-i scapă întotdeauna cu o corabie sau într-un port sigur și bine amenajat. El i-a promis scăparea Sfântului Pavel și tuturor celor ce călătoresc cu el, și i-a scăpat. I-a scăpat însă nu dimpreună cu corabia, care a naufragiat, ci pe unii înotând, iar alții plutind pe scânduri și pe alte rămășițe din epava corabiei (F.Ap. 27, 21-44).

Capitolul XI.

XI. VIAȚA PUSTNICEASCĂ

Frații mei preaiubiți, noi trebuie să știm că cele mai înalte forme ale monahismului, atât pustnicia într-un loc pustiu sau însingurarea izolării, cât și o viață de ascultare absolută de un bătrân, n-au fost instituite la

voia întâmplării, prin voința sau înțelepciunea omenească, ci prin deosebita purtare de grijă a lui Dumnezeu, prin porunca Sa, prin chemarea și descoperirea Sa.

Antonie cel Mare, părintele monahismului și întemeietorul vieții pustnicești, nu s-a îndepărtat în pustie decât după ce s-a îmbrăcat cu putere de sus și a fost chemat de Dumnezeu. Este drept că lucrul acesta nu-l spune explicit în biografia sa, dar desfășurarea evenimentelor o demonstrează cu precizie. Astfel, viața sa relatează că el a fost călăuzit de către vocea lui Dumnezeu care i-a poruncit să meargă într-o pustie foarte adâncă pentru a trăi în liniște totală.

Un heruvim i s-a arătat Sfântului Macarie cel Mare, contemporanul Sfântului Antonie, puțin mai tânăr decât el, și i-a arătat un câmp gol și sălbatic, acela ce va deveni mai târziu vestitul pustiu Scetic; heruvimul i-a poruncit să meargă să trăiască aici, promițându-i că această câmpie goală se va umple de o mulțime de pustnici.

Încă pe când trăia în palatele împărătești, Arsenie cel Mare se ruga lui Dumnezeu să-i descopere calea mântuirii, și a auzit o voce: “Arsenie, fugi de oameni, și te vei mântui”. Arsenie s-a dus în pustia scetică și acolo, din nou, l-a implorat pe Dumnezeu să-l ducă la mănăstire, și din nou a auzit o voce: “Arsenie, fugi de oameni, păzește liniștea, trăiește în tăcere: iată rădăcina unei vieți fără de păcat.”

Sfânta Maria Egipteanca a fost chemată la viața pustnicească în pustia de dincolo de Iordan printr-o poruncă a lui Dumnezeu. Dumnezeu care-i cheamă la liniștea singurătății și la viața pustnicească pe aleșii Săi (pe cei cărora le cunoaște dinainte această vocație) le dăruiește, pentru a putea duce o astfel de viață, resursele și capacitățile pe care un om lăsat doar la latitudinea posibilităților sale nu le are. Chiar în această perioadă în care monahismul era în floare și avea numeroși povățuitori purtători de duh, rari erau cei recunoscuți ca apti pentru viața isihastă, și în special pentru viața pustnicească. “Cu adevărat rari, spune Sfântul Ioan Scărarul, sunt cei ce se îndeletnicesc cu liniștirea, cu dreapta judecată. Sunt numai aceia care au dobândit mângâierea dumnezeiască a ușurării de osteneli și a ajutorului lui Dumnezeu în nevoițele lor” (Scara IV, 121). Viața isihastă îi pierde pe cei fără de experiență. Cei izolați, pustnicii, au suferit adesea adevărate dezastre spirituale; li s-a întâmplat aceasta, celor ce au ales însingurarea din proprie inițiativă, fără a fi chemați la aceasta de către Dumnezeu.

În „Proloage” citim următoarea întâmplare. Era în Palestina o mănăstire așezată la piciorul unui țărm înalt și abrupt; în acest țărm, deasupra mănăstirii era o peșteră. Călugării povesteau cum, cu câțva timp înainte, unul dintre frații lor a fost cuprins de dorința de a trăi în acea peșteră și în acest sens a cerut binecuvântarea starețului. Starețul acesta era un văzător cu duhul. El i-a zis fratelui: “fiul meu, cum vei putea trăi tu singur într-o peșteră, din moment ce tu încă n-ai biruit în tine însuși gândurile pătimase ale trupului și sufletului?”

Cel ce voiește să trăiască în liniște trebuie să se afle sub îndrumarea unui povățuitor, și nu trebuie să-și fie singur învățător. Tu care ești departe de măsura maturității spirituale îmi ceri mie smeritului să-ți dau voie să trăiești singur într-o peșteră, dar cred că nu-ți dai seama cât de multe sunt cursele diavolului. Este mai bine pentru tine să slujești părinților, să primești ajutorul lui Dumnezeu prin rugăciunile lor, să-L preamărești și să-L lauzi pe Stăpânul dimpreună cu ei la ceasurile hotărâte, mai degrabă decât a te lupta de unul singur împotriva gândurilor necurate și amăgitoare. N-ai auzit tu ce spune Sfântul Ioan autorul inspirat al Scării: “Vai omului care trăiește singur! Dacă el cade în tristețe sau lene, n-are cine-l ridica. Dar acolo unde doi sau trei s-au adunat în numele Meu, sunt și eu în mijlocul lor, a zis Domnul”...

Așa a vorbit starețul, dar n-a reușit să-l întoarcă pe călugăr de la gândurile sale fatale. Văzând dorința de neînduplecat și insistența stăruinței fratelui, starețul i-a îngăduit să meargă și să trăiască în peșteră. Însoțit de rugăciunea starețului călugărul a purces la drum și s-a urcat în peșteră. La orele mesei un frate din mănăstire îi aducea hrană deasupra peșterii și i-o lăsa cu un paner legat de sfoară.

A petrecut un oarecare timp în această peșteră până când diavolul, care se luptă întotdeauna cu cei ce vor să trăiască o viață plăcută lui Dumnezeu, a început să-l îmbete ziua și noaptea cu gânduri viclene. La

sfârșitul unei zile, luând chip de înger luminat, i s-a arătat și i-a zis: “Să știi că datorită curăției și vieții tale nevoitoare, Domnul m-a trimis să-ți slujesc”. Călugărul a replicat: “Ce bine am făcut pentru ca un înger să vină să-mi slujească?” “Tot ce ai făcut tu este mare și sublim”, a răspuns diavolul. „Tu ai părăsit ispitele lumești și ai devenit călugăr. Tu ai împlinit o muncă aspră în post, în rugăciune și în priveghere. Iar acum ai părăsit mănăstirea și te-ai stabilit să trăiești aici. Cum să nu trebuiască îngerii să slujească sfințeniei tale?”

Prin astfel de discursuri șarpele vânător de suflete l-a făcut să cadă în mândrie, în orgoliu, și a început să i se arate continuu. Intr-o zi un om pe care l-au prădat hoții a venit să-l caute pe călugăr. Necuratul, care pentru a-l înșela, i se arăta sub formă de înger, i-a zis: “acest om a fost prădat de hoți. Lucrurile lui sunt ascunse în cutare loc. Spune-i să se ducă să-și ia lucrurile”.

Sosind la peșteră, omul a făcut o plecăciune respectuoasă, și călugărul i-a zis de sus: “Bine ai făcut frate că ai venit: Eu știu... Ți s-a întâmplat o mare nenorocire, hoții au intrat în casa ta și ți-au furat cutare și cutare lucru. Nu te mâhni. Ele sunt ascunse în cutare loc, du-te, le vei găsi pe toate și te roagă pentru mine”.

Omul a rămas uimit. A ascultat și și-a găsit toate lucrurile furate. Apoi l-a lăudat pe călugăr în tot ținutul, spunând că omul ce trăiește în peșteră este un prooroc. Mulțimile se mirau îngrădindu-se în jurul călugărului; erau uimite de învățătura care li se da sub inspirația diavolului. Prezicea viitorul, și prezicerile sale se adevăreau. Nenorocitul de el a rămas destul de mult timp în această stare aberantă.

A doua zi, dintr-a doua săptămână de după Înălțarea Domnului nostru Iisus Hristos, diavolul necurat i s-a arătat călugărului și i-a zis: “Părinte, pentru că tu ai fost în stare să duci o viață ireproșabilă și îngerească, alți îngeri vor veni și te vor duce cu trupul la cer, și acolo cu îngerii, te vei bucura de vederea nespusei frumuseți a Domnului”.

Spunând aceste cuvinte, diavolul s-a făcut nevăzut. Dar Dumnezeu cel milostiv și de oameni iubitor, care nu le vrea pieirea, ci îndreptarea, a strecurat în inima călugărului ideea de a-l pune la curent pe starețul său cu ceea ce o să i se întâmple. Când fratele care-i aducea de obicei mâncarea a sosit, pustnicul și-a scos capul din peșteră și a zis: “Frate, spune-i starețului să vină aici”. Fratele i-a transmis mesajul starețului. Acela s-a grăbit să vină și urcându-se cu o scară în peșteră i-a zis pustnicului: “Pentru ce mi-ai cerut să vin aici, fiul meu?” El a răspuns: “Ce ți-aș putea da, sfinte Părinte, pentru tot ce ai făcut pentru mine păcătosul?”. “Ce bine ți-am făcut?” a întrebat starețul. Călugărul a răspuns: “Cu adevărat Părinte datorită mijlocirii tale eu am fost socotit vrednic de a primi numeroase și mari binefaceri. Prin tine am îmbrăcat îngerescul chip. Datorită ție eu am văzut îngeri și am stat de vorbă cu ei. Cu ajutorul tău am primit darul vederii cu duhul și al proorociei.”

Auzind aceste cuvinte starețul a rămas uimit și i-a zis: “Nenorocitul! Tu ai văzut îngerii? Tu ai primit darul vederii cu duhul? Vai de tine nenorocitul! Nu ți-am spus să nu mergi în peșteră ca să nu te înșele diavoli?” După ce a spus acestea bătrânul, fratele a replicat: “Nu grăi așa Prea Cuvioase Părinte. Datorită sfințelor tale rugăciuni am văzut eu îngerii și mâine ei mă vor ridica la cer cu trup cu tot. Să știi că eu îi voi cere Domnului să poruncească îngerilor Săi să te ia și pe tine, ca în fericirea cerească să fii împreună cu mine”.

Auzind aceste cuvinte starețul i-a zis cu mânie: “Nenorocitul! Tu ai fost înșelat de diavol. Ori de câte ori eu am venit aici, căci am venit să văd ce se întâmplă cu tine, nu i-am văzut pe acești diavoli spurcați pe care tu-i numești îngeri. Dar tu când îi vei vedea venind să-mi spui”. După aceste cuvinte, starețul a poruncit să fie luată scara și a rămas în peșteră dimpreună cu omul căzut în iluzii drăcești. Postea și se ruga fără încetare.

La ora la care “văzătorul cu duhul” se aștepta să se ridice la cer, i-a văzut pe draci apropiindu-se și a zis: “Au sosit, părinte”. Atunci starețul l-a strâns în brațe și a strigat: “Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, vino în ajutorul robului tău căzut în părere de sine și nu le îngădui necuraților diavoli să pună

stăpânire asupra lui”. Când starețul a spus acestea, dracii s-au agățat de călugăr și încercau să-l tragă, dar starețul îl ținea. Atunci i-au smuls camilafca și au dispărut. Se putea vedea camilafca fâlfâind în aer, până când a dispărut vederii. După oarecare timp ea a apărut din nou, și s-a prăbușit pe pământ. Bătrânul i-a zis atunci călugărului căzut în părerea de sine: “Bietul de tine! Vezi ce au făcut diavolii cu camilafca ta? Lucrul acesta doreau să-l facă cu tine. Aveau de gând să te ridice în aer, ca pe Simon Magul, și apoi să-ți dea drumul ca trupul să ți se zdrobească pe pământ, iar necurații să-ți ia sufletul”.

Starețul i-a chemat pe călugări, le-a cerut să aducă scara, și l-a readus pe fratele din peșteră în mănăstire; i-a dat ascultare la bucătărie și în alte locuri, pentru ca gândurile sale să regăsească umilința. Și așa s-a izbăvit.

Compatrioții noștri, Sfântul Isaac și Sfântul Nichita din mănăstirea peșterilor din Kiev au suferit grozave ispite de a se însingura mai înainte de vreme. Știm din biografia Sfântului Isaac, care era contemporan cu sfinții Antonie și Teodosie, că s-a zăvorât din propria lui voie. Impunându-și o asceză corporală aspră, avea de gând să facă și mai mult, și i-a venit ideea să se închidă într-o peșteră foarte strâmtă a mănăstirii. Mânca o prescură și bea numai apă: și această mică rație de hrană doar la două zile. Când te angajezi la o asemenea nevoiță trupească și nu cunoști încă din experiență legile luptei duhovnicești, este imposibil să nu-ți atribui ție însuși o oarecare vrednicie de ascet.

Ispita pe care i-o aduc dracii unui ascet se încopciază de obicei pe dispozițiile sale interioare. “Dacă omul, zice sfântul Macarie Egipteanul, nu-i pune la dispoziție Satanei ocazia de a cădea sub influența sa, acesta nu-l poate domina prin forță”.

Așa dracii i s-au arătat lui Isaac sub chip de îngeri luminați. Unul strălucea mai tare decât ceilalți, dracii îl numeau Hristos. El i-a cerut nevoitorului să-l adore. Oferind diavolului adorarea care i se cuvine numai lui Dumnezeu, ascetul a fost supus de diavoli care l-au fascinat și l-au obligat să joace un dans nebun până ce a căzut aproape mort. Sfântul Antonie, care le sluja celor zăvorâți, a venit la el cu mâncarea obișnuită; văzând că acesta nu-i răspunde și băgând de seamă că s-a întâmplat ceva neobișnuit, a forțat dimpreună cu alți călugări ușa și a intrat în peștera ocupată de Isaac.

L-au scos ca pe un mort și l-au așezat în fața peșterii. Văzând că încă mai trăiește, l-au dus într-o chilie și l-au întins pe pat. Sfântul Antonie și Sfântul Teodosie i-au purtat pe rând de grijă. Ca urmare a acestei ispite, Isaac a devenit bolnav cu trupul și cu sufletul: nu putea nici să se țină în picioare, nici să se așeze; când era culcat nu se putea întoarce de pe o parte pe alta. Timp de doi ani a rămas întins și nemișcat, surd și mut.

În al treilea an a început să vorbească și a cerut să fie ridicat și pus pe picioarele sale. A început să umble ca un copil mic. Dar nu și-a exprimat nici cea mai mică dorință de a merge la biserică. Încet, încet a început să meargă la slujbă. Apoi a început să meargă la trapeză, să mănânce. Cei doi ani, cât a rămas nemișcat, n-a mâncat pâine și n-a băut apă. În sfârșit a scăpat complet de impresia teribilă și străină pe care demonii au lăsat-o asupra lui. Mai târziu, Sfântul Isaac a atins o înaltă treaptă de sfințenie.

Sfântul Nichita era contemporan cu Sfântul Isaac, dar mult mai tânăr. Cuprins de râvnă, i-a cerut bătrânului său binecuvântarea de a deveni zăvorât. Bătrânul – pe vremea aceea Sfântul Nicon împlinea această misiune – i-a interzis zicându-i: „Fiul meu tu fiind atât de tânăr nu-i bine să te închizi. E mai bine să trăiești cu frații. Slujindu-le nu-ți vei pierde răsplata. Tu știi cum a fost înșelat Isaac, închizându-se. Ar fi pierit dacă un har cu totul special al lui Dumnezeu, ca răspuns al rugăciunilor sfinților părinți Antonie și Teodosie, nu l-ar fi salvat”. Nichita a răspuns: “Nu-i nici un pericol ca eu să fiu păcălit printr-astfel de lucruri, dar doresc să mă lupt vitejește împotriva vicleniilor dracilor și să-i cer lui Dumnezeu, iubitorul de oameni, să-mi dăruiască puterea de a face minuni ca și Isaac zăvorâtul”.

Bătrânul a reluat cuvântul: “Dorința ta e mai sus de puterile tale. De frica de a nu cădea voiești să ai grijă să nu te înalți. Dar eu îți poruncesc să le slujești fraților și Dumnezeu te va încorona pentru ascultarea ta.”

Atras puternic de viața de reclusiune Nichita n-a ținut seamă de sfaturile bătrânului. Și-a împlinit dorința: s-a închis, stăruia în rugăciune și nu ieșea niciodată. După un oarecare timp, în vremea rugăciunii, a auzit o voce care se ruga odată cu el și a simțit un parfum extraordinar. Înșelat, el și-a spus sieși: “Dacă acesta n-ar fi un înger, nu s-ar ruga împreună cu mine și eu nu m-aș înmiresma cu parfumul Sfântului Duh”. Apoi Nichita a început a se ruga din toată inima zicând: “Doamne, arată-mi-Te mie, ca eu să te cunosc și să te văd”. O voce i-a zis: “Tu ești destul de tânăr. Nu mă voi arăta ție ca să nu te mândrești și să cazi”. Zăvorâtul a răspuns cu lacrimi: “Doamne, cu siguranță că eu nu voi cădea în părerea de sine, căci bătrânul meu m-a învățat să nu dau importanță nălucirilor drăcești, că voi face tot ce îmi vei porunci”. Atunci, fiind sigur că l-a biruit, șarpele viclean și răpitor de suflete i-a zis: “Este cu neputință pentru omul purtător de trup să mă vadă. Dar iată că eu ți l-am trimis pe îngerul meu să locuiască împreună cu tine; să faci ce-ți va spune.”

La aceste cuvinte, un drac i s-a arătat zăvorâtului, sub chip de înger. Nichita a căzut la picioarele lui și l-a venerat ca pe un înger. Dracul i-a zis: “De acum nu te mai ruga, ci citește cărți. Așa vei ajunge la o convorbire neîntreruptă cu Dumnezeu și vei primi puterea de a le da cuvânt de mântuire la cei ce vin la tine. În ce mă privește, eu mă voi ruga neîncetat Creatorului pentru mântuirea ta.”

Dând crezare acestor cuvinte, zăvorâtul s-a cufundat și mai tare în rătăcire: a încetat de a se mai ruga și s-a consacrat lecturii; îl vedea mereu pe drac în rugăciune și se bucura că un înger se roagă pentru el. Apoi a început să se întrețină îndelung asupra Scripturilor cu cel ce venea la el și să proorocească ca și pustnicii din Palestina.

Faima lui s-a răspândit în popor și a ajuns până la curtea Marelui Voievod. El nu proorocea propriu-zis, ci le descoperea celor ce veneau la el unde se găseau diverse obiecte pierdute, unde și în ce împrejurări se va întâmpla un eveniment, aflând aceste lucruri de la dracul care-i stătea alături. Așa l-a informat pe Marele Voievod Iziaslav despre uciderea lui Gleb, voievodul Novgorodului, și l-a sfătuit să-i trimită pe fiul său spre a asigura controlul principatului. Aceasta a fost de-ajuns ca poporul să-l declare prooroc. S-a observat că laicii, și chiar călugării fără discernământ spiritual, se lasă aproape întotdeauna înșelați de către impostori, de către fățarnici și de către cei ce au năluciri drăcești și îi iau drept sfinți și oameni plini de har dumnezeiesc.

Nimeni nu putea rivaliza cu Nichita în cunoașterea Vechiului Testament; dar nu suporta Noul Testament; nu-și întemeia niciodată spusele pe Evanghelii sau pe Epistolele Apostolilor și nu permitea nici unuia din vizitatori să facă amintire de Noul Testament. Din cauza acestei orientări străine a învățăturii sale, părinții de la Lavra Peșterilor din Kiev și-au dat seama că el este înșelat de un diavol. Existau în acea vreme în mănăstire, destui călugări sfinți înzestrați cu mari daruri spirituale. Prin rugăciunile lor l-au alungat pe diavol și Nichita a încetat să-l vadă. Părinții l-au făcut pe Nichita să iasă din peștera sa și i-au cerut să le citeze un pasaj din Vechiul Testament; dar el a afirmat, sub prestare de jurământ, că n-a citit niciodată aceste cărți pe care înainte le știa pe dinafară. S-a adevărit că nici nu mai știa să citească, așa a fost de puternică impresia lăsată asupra lui de nălucirile diavolești; cu greu a reînvățat să citească. Revenindu-și în sine, datorită rugăciunilor părinților, el și-a recunoscut și și-a mărturisit păcatul; l-a regretat și l-a plâns cu lacrimi amare. Ajungând la o înaltă treaptă de sfințenie a primit darul facerii de minuni printr-o viață smerită, trăită în mijlocul fraților. Mai târziu, Sfântul Nichita a fost hirotonit episcop al Novgorodului.

Experiențele foarte recente confirmă și demonstrează cu evidență pe cele de demult. În vremea noastră la fel, nălucirea – termen întrebuințat în graiul ascetic pentru a desemna orbirea sufletească de care se leagă o înșelare drăcească – este consecința inevitabilă a unei însingurări premature într-o singurătate sau într-o nevoiță ascetică practică de unul singur, la chilie.

Pe când autorul acestor sfaturi ascetice era încă tânăr, prin anii 1824-1825, a vizitat mănăstirea Alexandru-Nevski pentru a-l întreba despre gândurile sale pe un călugăr, părintele Ioanichie. Acesta se ocupa de fabricarea lumânărilor pentru mănăstire, și era ucenicul stareților Teodor și Leonida. Pe vremea aceea numeroși laici care duceau o viață ascetică, veneau la acest părinte pentru a-i cere sfaturi duhovnicești. Un soldat din regimentul din Pavlovsk, cu numele Pavel, venea și el la Ioanichie. Acesta era recent

convertit de la schisma vechilor credincioși, la care el predicase înainte, pentru că era instruit. Chipul lui Pavel răspândea bucurie. Dar cum era cuprins de un zel deosebit, a început o asceză corporală fără măsură, nepotrivită cu misiunea sa, și fără a înțelege suficient asceza lăuntrică. Într-o noapte Pavel era în rugăciune. Dintr-o dată o lumină a apărut aproape de icoane, asemănătoare cu strălucirea soarelui, și, în mijlocul luminii, un porumbel de un alb imaculat. O voce venea de la porumbel: “Primește-mă, eu sunt Duhul Sfânt. Am venit să-mi fac din tine sălașul meu”.

Pavel și-a dat bucuros consimțământul. Porumbelul a intrat în el prin gură. Așa cum era slăbit de post și priveghere, Pavel a simțit dintr-odată o puternică dorință trupească; a abandonat rugăciunea și s-a dus la o casă de toleranță. El încerca să-și satisfacă o patimă nepotolită. Și-a făcut din casele de toleranță reședința lui permanentă și le frecventa cu frenezie pe toate prostituatele ce le putea găsi. În sfârșit, și-a revenit în sine. Într-o scrisoare adresată ieromonahului Leonida, îi explica acestuia cum a fost păcălit de o arătare drăcească și la ce cădere l-a dus nălucirea. Scrisoarea lăsa să se înțeleagă la ce înălțime duhovnicească ajunsese acest om înainte de cădere. Tânărul respectiv era atunci (1827-1828), slujitor în chilia ieromonahului Leonida și cu binecuvântarea starețului a citit scrisoarea.

Ieromonahul Leonida a părăsit mănăstirea Alexandru Nevski în primăvara anului 1828 pentru a merge mai întâi la mănăstirea Plohansk, apoi la Optina. Ucenicul său de chilie îl însoțea și profitând de ocazie, a vizitat câteva mănăstiri din eparhia Kaluga și Orlov. Pe când vizita vestita sihăstrie din Bieloberega, era cunoscut aici, marele ascet, rasoforul Serapion; într-adevăr el a văzut un înger pe când își citea ceasurile în chilie. Nu numai laici, dar și călugări – căci la noi în Rusia nevoința trupească este pe primul plan, în timp ce asceza interioară este aproape necunoscută – îl ridicau în slăvi pe Serapion și-l prezentau ca un model de viață călugărească. În 1829, ca urmare a unei tulburări psihice, Serapion a fost transferat la Optina pentru a fi pus sub ascultarea duhovnicească a ieromonahului Leonida.

În timpul convorbirii cu starețul, i-a smuls o bună parte din barbă. Serapion, care a fost trimis la Optina datorită reputației sale de ascet, veni într-o noapte la superiorul mănăstirii, ieromonahul Antonie, și l-a anunțat că Sfântul Ioan Botezătorul i s-a arătat și i-a poruncit să-l ucidă pe Antonie, și dimpreună cu el pe ieromonahul Leonida, pe ieromonahul Gabriel și pe proprietarul rural Ielabovski, care se găsea atunci în vizită la mănăstire. “Dar unde îți este cuțitul?” – l-a întrebat Antonie cu înțelepciune și sânge rece. “N-am cuțit”, a răspuns omul căzut în năluciri. “Atunci cum de-ai venit să-mi tai gâtul fără cuțit?”, i-a răspuns Antonie, reținându-l în chilie. Apoi a trebuit să-l trimită într-un cămin de alienați unde și-a sfârșit zilele. Înaintea morții, așa se pare, Serapion și-a revenit în sine și a murit cu speranța mântuirii.

Trebuie notat faptul că atunci când spiritul căzut caută să-i devină stăpân unui ascet creștin, nu acționează violent, ci încearcă să-l ducă la acceptarea nălucirii pe care i-o sugerează. Odată ajuns aici el îl ia în stăpânire pe cel ce și-a dat consimțământul. Vrând să descrie modul în care îngerul căzut îl atacă pe om, prorocul David se exprimă foarte precis când zice: “pândește ca să apuce pe sărac, pândește pe sărac ca să-l tragă la el” (Ps. 9, 29).

Fiind Dumnezeu, Sfântul Duh nu este supus nici unei constrângeri, el acționează cu o libertate suverană. Ca Dumnezeu El vine în momentul în care omul, umilit și smerit, nu se așteaptă. Dintr-odată El îi schimbă felul de a gândi și de a simți. Prin intervenția Sa îi cuprinde voința întreagă și toate facultățile fără a-i lăsa posibilitatea să reflecteze la ce se întâmplă cu el.

“Când harul Sfântului Duh coboară asupra unui om, nu-i arată acestuia anumite lucruri obișnuite sau sensibile, ci îl învață în taină ceea ce înainte nici nu și-a închipuit. Atunci mintea este inițiată tainic în misterele ascunse și sublime pe care, cum spune dumnezeiescul Pavel, ochiul omului nu poate să le vadă și mintea nu poate să le cuprindă... Până ce rămâne la măsura propriilor sale puteri și nu este unită cu Domnul, mintea omenească raționează în limita capacităților sale. Dar atunci când este unită cu focul dumnezeirii și cu Sfântul Duh, ea este în întregime pătrunsă de Lumina dumnezeiască, ea devine pe de-a întregul lumină, ea se aprinde cu focul Sfântului Duh, ea se umple de cunoașterea lui Dumnezeu. În acest foc divin, ea nu poate gândi la sine, nici la cele înconjurătoare”. Așa-i spunea Sfântul Maxim Capsoalivitul Sfântului Grigorie Sinaitul.

Dimpotrivă, în cazul unei arătări drăcești, omul are întotdeauna libertatea de a se pronunța asupra lor, de a le accepta sau de a le respinge. Se vede clar intenția diavolului de a-i înșela pe sfinții lui Dumnezeu.

Intr-o zi, pe când Pahomie cel Mare trăia în singurătate, departe de forfota mănăstirii, diavolul i-a apărut într-o puternică lumină și i-a zis: “Bucură-te Pahomie. Eu sunt Hristos și am venit la tine ca la un prieten”. Sfântul a meditat și a zis: “Venirea lui Hristos este întotdeauna însoțită de bucurie, frica lipsește, în acel moment dispar toate gândurile omenești; mintea se fixează în întregime asupra obiectului viziunii. Dar eu, văzând ceea ce mi s-a arătat, sunt plin de tulburare și de teamă; acesta nu-i Hristos, ci satan”. După această reflecție, Sfântul i-a spus arătării cu hotărâre: “Pleacă de la mine, satano. Blestemat să fii și blestемate să fie arătările tale și planurile tale viclene și rele”. Diavolul a dispărut imediat umplând chilia de un miros greu.

Omul care se găsește la măsura înțelepciunii trupești și care n-a câștigat o manieră spirituală de a înțelege firea omenească căzută, nu se poate opri de la a-și prețui într-o oarecare măsură lucrările sale și a-și recunoaște o oarecare valoare, chiar dacă vorbește sau se poartă aparent smerit. Adevărata umilință este străină înțelepciunii trupești, ba este chiar imposibilă pentru aceasta; umilința este apanajul cunoașterii duhovnicești. Sfântul Marcu Ascetul spune: “Cine nu se recunoaște dator față de fiecare poruncă a lui Hristos, citește legea dumnezeiască într-un chip trupesc neînțelegând cele ce spune, nici cele pentru care dă adevărire (1 Tim. 1, 7); de aceea își închipuie că o pot împlini prin faptele lor”.

Reiese din cuvintele acestui Sfânt Părinte că cel ce-și atribuie oarecare fapte bune se află în orbire sufletească. Diavolul se folosește de această stare de orbire pentru a ne face să cădem în părere de sine, în închipuire. Pentru îngerul căzut concepția falsă și orgolioasă a creștinului este o bună pradă; pe o asemenea concepție el își încopiază fără dificultate propria lui înșelare. Prin această amăgire el îl supune pe om puterii sale și-l aruncă în ceea ce se cheamă nălucire diavolească. Exemplele amintite mai înainte arată că toți cei ce s-au lăsat duși în rătăcire se considerau vrednici de a vedea îngeri, altfel spus atribuindu-și o anumită valoare. Omul trupesc și firesc nici nu poate judeca altfel. De aceea Sfinții Părinți au spus în unanimitate că viața pustnicească îi pierde pe asceții care nu sunt suficient formați duhovnicește și care n-au experiența harului.

Este folositor a vedea atitudinea lui Varsanufie cel Mare și a însoțitorului său în asceză, Ioan Profetul (ei erau închiși în mănăstirea avvei Serid) față de cei zăvorâți și de isihasm. Toți frații mănăstirii acesteia, sau cea mai mare parte dintre ei, erau povățuiți de învățăturile acestor doi mari slujitori ai lui Dumnezeu plini de Duh Sfânt. Chiar egumenul, avva Serid, pe care Varsanufie cel Mare îl numea fiul său, era călăuzit de el. Serid îi sluja bătrânului sfânt care trăia în chilia sa fără a ieși afară. Varsanufie nu primea pe nimeni, cu excepția lui Serid, și prin intermediul acestuia dădea răspunsuri scrise altor frați. Povățuiți prin sfaturile acestui om inspirat de Dumnezeu, frații din mănăstire făceau rapide și mari progrese duhovnicești. Mulți dintre ei deveneau capabili de a duce o viață zăvorâtă, spre care erau chemați de către Dumnezeu care le cunoștea dinainte aptitudinea.

Astfel Varsanufie cel Mare i-a prezis hii Ioan de Beerșeba că Dumnezeu l-a hărăzit pentru singurătate. După ce l-a pregătit pe acest călugăr printr-o viață după poruncile evanghelice, dusă în sânul comunității călugărești și în focul ascultării, la timpul voit de Dumnezeu a intrat în recluziune. Corespondența dintre Varsanufie și Ioan de Beerșeba ne arată că după intrarea în recluziune, Ioan a fost încercat de gânduri pătimăse. Alți călugări care au cerut permisiunea să trăiască în singurătate, au fost tulburați încă înainte de gânduri pătimăse; totuși viața singuratică nu le-a fost interzisă.

Din contră, avva Dorotei care se distinge printr-o înțelepciune atât profană cât și duhovnicească, și prin darul său de a-i conduce pe alți călugări, și care a făcut proba acestui dar spiritual, avea tendința de a le interzice celor doi bătrâni purtători de duh însingurarea, în ciuda dorinței lor arzătoare.

“Singurătatea, le spune el, îi dă omului prilej de mândrie atâta vreme cât el n-a devenit stăpân pe sine, adică n-a ajuns la nepătimire. Numai atunci când omul și-a luat asupra sa propria-i cruce este vorba de o viață singuratică autentică. Așadar, când tu vei avea milă pentru semenul tău, vei primi ajutor; dar dacă tu

te vei reține de a-l compătimi sub motiv că vrei să te ridici spre ceea ce depășește măsura ta, să știi că vei pierde și ce ai. Deci nu te întoarce nici spre interior, nici spre exterior, ci ține-te la mijloc și înțelege care este voia Domnului, căci “zilele rele sunt” (Efes. 5, 16-17).

Iată sensul cuvintelor mele: nu te hazarda retrăgându-te în singurătate, dar nu te neglija nici fiind înconjurat de greutățile lumii acesteia; iată calea de mijloc, lipsită de riscul căderii, în singurătate trebuie să ai umilință, iar în mijlocul greutăților trebuie să fii atent cu tine însuși și să-ți controlezi gândurile. Toate acestea nu sunt doar pentru un timp. Fiecare trebuie, cu ajutorul harului dumnezeiesc, să rabde ceea ce i se întâmplă. Cu cât un om este mai smerit, cu atât face mai mare progres. Câtă vreme nu ești experimentat, rămâi în chilia ta și vei scăpa de necazuri. Dacă înainte de vreme vei respinge toate încercările, vrăjmașul nu-ți va da pace, ci te va tulbura, până ce te duce în situația să zici: “era mai bine pentru mine de nu m-aș fi născut”.

Avva Dorotei, cunoscut ca și sfânt în Biserica universală, este unul dintre marii scriitori ascetici. El a viețuit printre frații mănăstirii de obște a lui avva Serid, iar după moartea învățătorului său și-a întemeiat propria lui mănăstire, devenind egumen.

Sfântul Ioan Scărarul subliniază faptul că cei înclinați înspre mândrie sau înspre alte patimi sufletești, nu trebuie în nici un caz să aleagă singurătatea, ci mai curând să rămână printre frați și să se mântuiască prin împlinirea poruncilor: căci orice fel de viețuire, fie în pustie, fie în obște, este plină de binecuvântare atunci când este conformă cu voia lui Dumnezeu și când ținta este să-i fie plăcut Lui.

O însingurare prematură oferă teren prielnic nălucirilor diavolești; nu numai celor vizibile, ci și celor mentale sau morale, care nu se manifestă în exterior și care sunt mult mai periculoase decât primele, căci se tămăduiesc greu și adesea nu te poți îngriji de ele. Acest fel de năluciri care se întemeiază pe mândrie sunt numite de către Sfinții Părinți părere de sine. Datorită lor un ascet poate avea o falsă părere despre realitatea spirituală și chiar despre el. Datorită afinității și interacțiunii ce există între minte și inimă, și între inimă și minte, o concepție și o contemplație falsă este însoțită totdeauna de simțirile suave, dar mincinoase, ale inimii. Acestea se nasc din lucrarea conjugată a unei fine senzualități și a unei subtile mândrii. Cei atinși de această formă de nălucire ajung propovăduitorii unei învățături ascetice greșite și uneori sunt chiar inițiatorii de erezii pierzându-se pe ei și pe cei ce-i urmează.

În cel de-al cincizecșicincelea „Discurs”, Sfântul Isaac Sirul relatează cum un adevărat Malpas care ducea în singurătate o viață ascetică foarte strictă, pe punctul de a atinge o stare duhovnicească elevată, a căzut în mândrie și în nălucire drăcească, devenind întemeietorul și conducătorul sectei Messalienilor.

Multe cărți s-au scris în starea de nălucire numită “părerea de sine”. Când sunt citite, se întrevide în ele prezența unei fine senzualități și o subtilă mândrie care produce, asupra oamenilor orbiți spiritual și plini de patimi, o desfătare pe care el o consideră pregustare a harului Sfântului Duh. Nu înțeleg, nenorociții, că ei se desfătează de mirosul subtil al patimilor ce trăiesc în ei, luându-l în orbirea lor sufletească drept parfum al harului. Ei nu-și dau seama că numai sfinții sunt în stare să guste o bucurie cu adevărat duhovnicească și că bucuria duhovnicească trebuie să fie precedată de pocăința și curățirea de patimi, că păcătosul nu este în stare să perceapă o bucurie spirituală, că trebuie să te recunoști nevrednic de o asemenea bucurie, să o respingi dacă începe să te cuprindă, să o refuzi ca și cum nu ți-ar conveni, ca o orbire evidentă și fatală, ca o subtilă mișcare a vanității, mândriei și voluptății.

În vremea noastră și în țara noastră, viața pustnicească într-un loc pustiu poate fi socotită de-a dreptul imposibilă și zăvorărea ca foarte dificilă, mai periculoasă și impracticabilă decât în oricare altă vreme. În toate acestea noi trebuie să recunoaștem voia lui Dumnezeu și să I ne supunem. Dacă vrei să fii un isihast plăcut lui Dumnezeu să iubești liniștea și, din toată puterea, obișnuiește-te cu ea.

Nu-ți permite vorbe deșarte nici în biserică, nici în trapeză, nici în chilie; nu-ți permite să ieși din mănăstire, decât în caz de extremă necesitate și pentru scurt timp.

Nu-ți permite să faci cunoștință, mai ales apropiată, cu alte persoane, nici în mănăstire, nici în afara ei; nu-ți permite să fii familiar cu oamenii și fugi de distracțiile vătămătoare. Consideră-te ca un pelerin străin, atât în mănăstire cât și în întreaga viață și atunci vei deveni un isihast, un pustnic, un anahoret plăcut în ochii lui Dumnezeu. Și dacă Dumnezeu va vedea că tu ești în stare să trăiești în pustie sau zăvorât, El te va conduce pe căile inefabile ale judecății Sale, spre liniște și singurătate, cum a făcut cu Sfântul Serafim de Sarov, sau îți va rândui o reclusiune, cum a făcut fericitul Gheorghe zăvorâtul în mănăstirea Zadonsk.

NOTA

Recent, într-un cămin de alienați mintali din Moscova, se afla un fel de profet spre care alergau mulțimi de curioși. Numele lui era Ivan Iacovlevici. Niște locuitori din Moscova care erau în vizită la un călugăr ce trăia în singurătate, făceau cu admirație elogiul profetului lor. Ei spuneau că s-au convins, prin propria lor experiență, că omul era văzător cu duhul. Ei l-au întrebat, într-adevăr, despre o rudă a lor care se găsea la muncă silnică în Nertcinsk. Timp de un ceas Ivan Iacovlevici n-a răspuns nimic. La insistența de a le da un răspuns, el i-a întrebat: “E departe până la Nertcinsk?” Ei i-au răspuns: “Mai mult de 6000 de kilometri”. “Atunci e nevoie de timp pentru a merge acolo”, a replicat profetul, în final le-a spus că gamba ocașului sunt toate jupuite. După o vreme, cel ce s-a interesat de ruda sa, a primit o scrisoare de la Nertcinsk în care erau descrise condițiile deosebite de grele de viață; menționa că gleznele îi sunt pline de sânge din pricina lanțurilor pe care le purta. “Vă dați seama că Ivan Iacovlevici este văzător cu duhul!”, spuse moscovitul sfârșindu-și povestirea. Călugărul a răspuns: “Nu-i nici o vedere cu duhul în această afacere, ci o evidentă intervenție a duhurilor căzute. Sfântul Duh n-are nevoie de timp!

El descoperă imediat lucrurile tănuite atât de pe pământ cât și din cer. Ivan Iacovlevici a trimis de la Moscova la Nertcinsk un diavol care se afla lângă el și care i-a adus o informație banală și pur materială, dar care a flatat vanitatea profetului și curiozitatea oamenilor care l-au întrebat. Sfântul Duh vestește întotdeauna lucruri duhovnicești, de o reală necesitate și având legătură cu mântuirea sufletului. Spiritul căzut, dimpotrivă, vestește întotdeauna bucurii trupești, căci după cadere el se târăște în patimi păcătoase și lucruri materiale”.

Ca exemplu de felul în care se manifestă clarviziunea venită de la Dumnezeu, vă redăm un episod remarcabil luat din istoria Bisericii, în povestirea despre fuga sa din fața lui Iulian Apostatul, făcută către episcopul Ammona, Sfântul Atanasie cel Mare, arhiepiscopul Alexandriei, relatează: “în acea vreme, eu am văzut pe marii bărbați ai lui Dumnezeu: Teodor, superiorul călugărilor din Tebaida, și Pammon, avva călugărilor care trăiau în împrejurimile Antinoiei. Având intenția de a mă ascunde aproape de Teodor, m-am urcat în barca lui care era închisă din toate părțile. Pammon ne însoțea respectuos. Vântul nu era favorabil; cu inima strânsă mă rugam. Călugării lui Teodor au coborât pe țărm și încercau să tragă barca. Avva Pammon văzându-mi supărarea, mă consola.

Eu i-am răspuns: „Crede-mă, inima mea n-are atâta curaj în timp de pace ca în timp de persecuții. Căci în suferințele pentru Hristos și întărit de harul Său, eu nădăjduiesc să primesc o milă mai îmbelșugată, chiar dacă ar trebui să mor.” N-am terminat de vorbit până când Teodor și-a ridicat surâzând privirea spre avva Pammon. Pammon, de asemenea, îl privea surâzând. Eu le-am zis: „De ce surâdeți la cuvintele mele? Mă acuzați de lașitate?” Inturnându-se spre Pammon, Teodor a zis: „Spune-i patriarhului motivul zâmbetului nostru.” Pammon i-a zis: „Tu trebuie să faci lucrul acesta.” Atunci Teodor zice: „In acest moment Iulian pe dreptate este ucis în Persia, așa cum a prezis Dumnezeu despre el: omul cel trufaș nu va rămâne cu viață (Avacum 2, 5). Un împărat creștin, om remarcabil, se va urca pe tronul său, dar viața lui va fi scurtă. Iată de ce nu te mai obosi să mergi la Tebaida, ci du-te tainic în întâmpinarea noului împărat, îl vei întâlni pe cale, te va primi cu bunăvoință, și te vei întoarce în biserica ta, dar pe el Dumnezeu îl va lua în curând din această viață.” Totul s-a petrecut cum a prezis el”.

Capitolul XII.

XII. O VIAȚĂ DE ASCULTARE PE LÂNGĂ UN BĂTRÂN

Ceea ce am spus referitor la pustnicie și la reclusiune trebuie să spunem și referitor la ascultarea față de un bătrân, așa cum se făcea în monahismul de odinioară: o asemenea ascultare nu este dată și vremii noastre.

Sfântul Ioan Cassian spune că Părinții din Egipt, a căror viață mănăstirească era deosebit de înfloritoare și dădea naștere la roade spirituale uimitoare, “afirmau că este bine să fii direcționat spiritual și dirijat de cei ce sunt cu adevărat înțelepți și ei precizează că acest lucru este un mare har al Sfântului Duh”.

Condiția esențială pentru o asemenea supunere este prezența unui dascăl pnevmatofor care este în stare, prin voia Sfântului Duh, să corecteze voința căzută a celui ce îi este supus întru Domnul și dimpreună cu această voie căzută, toate patimile. Există în voința căzută și coruptă a omului o înclinare spre toate patimile. Este evident că voința căzută, care se poate redresa cu succes prin voia Duhului Sfânt, nu poate fi îndreptată de către un dascăl care el însuși este rob patimilor.

“Dacă tu vrei să renunți la lume”, zice Sfântul Simeon Noul Teolog călugărilor din timpul său, “și să înveți a trăi după Evanghelie, nu te da pe mâna unui dascăl fără experiență sau robit de patimi, ca nu cumva să deprinzi de la el în locul vieții evanghelice o viață drăcească. Căci învățătura dascălilor buni este bună, iar a dascălilor răi este rea. Semințele rele vor produce cu siguranță roade rele. Orice om orb care vrea să-i călăuzească pe alții este un impostor și îi aruncă pe cei ce-l urmează în prăpastia pierzării după cuvântul Domnului: “dacă orb pe orb va călăuzi, amândoi vor cădea în groapă ” Matei 15, 14).”

Intr-o altă împrejurare, acest mare slujitor a lui Dumnezeu, după ce l-a sfătuit pe un călugăr să trăiască după povețele părintelui său duhovnicesc, adaugă: “desigur, trebuie să procedeze astfel, cel ce știe că părintele său duhovnicesc este în comuniune cu Duhul Sfânt, că nu va spune nimic împotriva voii lui Dumnezeu, ci va propovădui, după darul pe care l-a primit și după puterea de a înțelege a ucenicului său, ceea ce-i place lui Dumnezeu și ceea ce este folositor sufletului; altfel se va afla în penibilă situație a celor ce ascultă de oameni și nu de Dumnezeu”. În acest sens Apostolul poruncește: “Nu vă faceți robi oamenilor” (I Cor. 7, 23). El le cere slujitorilor să-și împlinească sarcina într-un chip duhovnicesc, “nu ca cei ce caută să placă oamenilor”, ci în calitate de “slugi ale lui Hristos, făcând din suflet voia lui Dumnezeu” (Efes. 6, 6) în slujbele exterioare rânduite pentru oameni. “Căci acum, zice Apostolul, caut să înduplec oamenii sau pe Dumnezeu? Sau caut să plac oamenilor? Dacă aş mai plăcea oamenilor, n-aş fi rob al lui Hristos” (Gal. 1, 10). “Au nu știți că celui ce vă dați spre ascultare robi – (fie unui om cu înțelepciune trupească, fie lui Dumnezeu) sunteți robi aceluia căruia vă supuneți: fie ai păcatului spre moarte, fie ai ascultării spre dreptate? (Romani 6, 16). Ascultarea îl formează pe cel ascultător după imaginea celui ce-l povățuiește: “Și zămisleau oile cum erau nuiielele și fătau oile miei pestriți, târcați și negri” (Facere 30, 39).

Bătrânii care-și iau asupra lor sarcina sfinților stareți de odinioară, dar fără a avea darurile lor spirituale, trebuie să înțeleagă că intențiile lor, gândurile lor și concepțiile lor asupra mării lucrări călugărești, ascultarea, sunt false. Se știe clar: felul lor de a gândi, înțelepciunea și știința lor nu sunt decât orbire și nălucire drăcească care nu vor întârzia să producă fructe de aceeași natură în cel pe care-l conduc.

Pretenția lor exagerată nu va putea trece nedescoperită decât o oarecare vreme, pentru începătorul neexperimentat ce se află sub povățuirea lor, dacă acesta are puțină inteligență și se ocupă cu lectura cărților sfinte cu dorința sinceră de a se mântui. Mai devreme sau mai târziu, această impostură va fi descoperită cu putere, ducând la o ruptură foarte penibilă și la relații neplăcute între bătrân și ucenic, și le va provoca și unuia și altuia serioase tulburări psihice.

Este teribil să ai asupra ta, din îngâmfare și din proprie inițiativă, obligații pe care nu le poți îndeplini decât cu mandat de la Sfântul Duh și cu ajutorul Său; este teribil să te prezinți ca un purtător de Duh Sfânt până când legăturile cu satan nu sunt încă rupte și până când ești întinat de el. O asemenea comedie și ipocrizie sunt înspăimântătoare. Ele sunt dezastruoase atât pentru tine însuși, cât și pentru semenul tău. Sunt o crimă și o blasfemie față de Dumnezeu.

Este de prisos să cităm exemplul Avvei Zaharia care, fiind supus unui bătrân fără experiență, Carion, tatăl său după trup, a atins perfecțiunea monahală, sau a Sfântului Accaciu care și-a câștigat mântuirea pe lângă un bătrân care și-a condus ucenicul fără de vreme în mormânt, bătându-l cu bastonul cu o cruzime inumană.

Amândoi erau, cu siguranță, supuși unor bătrâni incompetenți, dar erau conduși de învățăturile Părinților purtători de duh, cât și de exemplele deosebit de edificatoare ce le aveau sub ochii lor; din această cauză au putut face o ascultare formală de bătrânii lor. Aceste cazuri sunt în afara rânduiei comune și a regulei generale. “Felul de a lucra al Providenței, spune Sfântul Isaac Sirul, este total diferit de ordinea comună omenească, în ce te privește pe tine, ține-te de ordinea comună”.

Poate ni se va răspunde: “creința novicelui poate suplini lipsurile bătrânului”. Acest lucru nu este adevărat. Doar încrederea în adevăr te salvează; alăturarea creinței la minciună și la nălucirile drăcești duce la ruină, după învățătura Apostolului. “N-au primit iubirea adevărului, ca ei să se mântuiască. Și de aceea, Dumnezeu le trimite o lucrare de amăgire, ca ei să creadă minciunii, zice el referitor la cei se pierd de bună voie. “Ca să fie osândiți toți cei ce n-au crezut adevărul, ci le-a plăcut minciuna ” (2 Ies. 2, 10-12). “După creința voastră, fie vouă!” (Matei 9, 29), le-a spus Domnul, Adevărul întrupat, la doi orbi, iar aceștia s-au vindecat de orbirea lor. Minciuna și ipocrizia n-au dreptul să repete cuvintele Adevărului întrupat, pentru a-și justifica conduita criminală prin care îl pierd pe aproapele lor.

Sunt cazuri – dar foarte rare – în care creința, prin purtarea de grijă specială a lui Dumnezeu, a putut lucra prin intermediul păcătoșilor și chiar să ducă la mântuirea lor. În Egipt, Flavian, șeful unei bande de tâlhari, avea intenția de a jefui o mănăstire de maici. Pentru a-și atinge scopul, el a îmbrăcat haina monahală și a intrat în mănăstire. Maicile l-au primit ca pe un sfânt părinte, l-au dus la biserică și i-au cerut să se roage la Dumnezeu pentru ele. Impotriva voinței, și spre propria sa uimire, Flavian a făcut-o. Apoi i-au pus masa. După masă, maicile i-au spălat picioarele. Una dintre surori era surdă și mută. Maicile au adus-o și i-au dat să bea din apa cu care au spălat picioarele străinului. Bolnava s-a tămăduit imediat. Maicile l-au preamărit pe Dumnezeu și viața sfântă acestui călugăr străin, și au făcut cunoscută noua minune ce a avut loc. Harul lui Dumnezeu s-a coborât asupra șefului tâlharilor, acesta a făcut pocăință, și din șef de bandă de tâlhari a devenit călugăr făcător de minuni.

În „Viața Sfântului Teodor”, episcopul Edesei, citim că o desfrânată, obligată de Adera, tovarășa sa disperată, s-a rugat pentru fiul acesteia ce murise, și mortul a înviat la rugăciunile prostituatei. Uimită de acest lucru, desfrânata s-a lepădat de viața sa păcătoasă, a intrat într-o mănăstire și printr-o viață de asceză a ajuns la sfințenie.

Exemplele de acest fel sunt excepții. Meditând la aceste întâmplări, ne minunăm cât de nepătrunse sunt judecățile lui Dumnezeu și ne întărim în creință și în nădejde; dar ne vom înșela amarnic dacă vom lua aceste cazuri drept modele de urmat. Pentru a ne călăuzi Domnul ne-a dat Legea lui Dumnezeu, adică Sfânta Scriptură și scrierile Sfinților Părinți. Sfântul Pavel declară categoric: “Fraților, vă poruncim în numele Domnului nostru Iisus Hristos, să vă feriți de orice frate care umblă fără de rânduială și nu după predania pe care ați primit-o de la noi!” (2 Tes. 3, 6). Prin predanie înțelegem tradiția ascetică și morală a Bisericii cuprinsă în Sfânta Scriptură și în scrierile sfinților Părinți.

Avva Pimen ne cere să rupem cu un bătrân, dacă petrecerea cu el se arată vătămătoare pentru suflet; aceasta presupune, evident, că bătrânul în cauză încalcă tradiția morală a Bisericii. Este cu totul altceva, și nu-i păgubitor pentru suflet, când ești tulburat doar de gânduri: gândurile ce ne tulbură sunt în mod sigur

de origine drăcească. Nu trebuie să le cedezi. Dracii sunt în mod sigur prezenți acolo unde noi ne folosim duhovnicește, încercând să ne tulbure.

Ascultarea mănăstirească așa cum era practică de către călugării de odinioară este o taină duhovnicească înaltă. Nouă ne este imposibil de a o imita în întregime. O putem doar contempla cu venerație și prudență și să ni-o asumăm în duh. Vom da dovadă de o judecată dreaptă și de o înțelepciune salutară dacă, citind viețile și rânduielile părinților din vechime – ascultarea fiind la fel de uimitoare ca a ucenicilor – vom constata în vremea noastră un declin general al creștinismului. Va trebui să recunoaștem că nu suntem în stare să moștenim în întregime practicile Părinților. Dar este o mare binecuvântare a lui Dumnezeu și o mare fericire să ne putem hrăni cu fărâmiturile ce cad de la masa Părinților. Aceste fărâmituri nu constituie o hrană suficientă, dar ele pot, nu fără a ne lăsa un sentiment de frustrare și de foame, să ne scape de moartea spirituală.

Capitolul XIII.

XIII. VIAȚA DUSA URMĂRIND SFATURILE DUHOVNICEȘTI

Prin “fărâmituri” noi am înțeles în capitolul anterior viața duhovnicească așa cum ea este îngăduită de Providența divină în vremea noastră. Ea este întemeiată pe principiile primite, în lucrarea de mântuire, din Sfânta Scriptură și din scrierile Sfinților Părinți; aceste principii trebuie să fie însoțite de sfaturi și povețe primite de la părinții și frații contemporani. De bună seamă este vorba de ascultarea călugărilor de altădată, dar sub o formă diferită, adaptată slăbiciunii noastre, care mai întâi de toate este de natură spirituală, în vremurile străvechi dascălii purtători de Duh transmiteau ucenicilor lor, de-a dreptul, sub înrăurirea voii lui Dumnezeu, ceea ce le permitea să progreseze rapid. Astăzi călugării trebuie să caute ei înșiși voia lui Dumnezeu în Scriptură și sunt, în consecință, adesea expuși ezitărilor și greșelilor prelungite; de aceea progresele lor nu sunt rapide. Aceasta este voia lui Dumnezeu în ce ne privește. Noi trebuie să ne supunem ei și să o respectăm cu mulțumire.

Viața noastră mănăstirească actuală, dusă în lumina Scripturilor și sfaturilor părinților și fraților noștri, este întărită prin exemplul inițiatorului monahismului, Sfântul Antonie cel Mare. El nu era legat de un bătrân printr-o ascultare strictă, în timpul primelor sale însingurări, el trăia izolat și-și căuta învățătura în Scripturi și alături de diferiți părinți și frați: de la unul a învățat abstenența; de la altul blândețea, răbdarea și umilința; de la un al treilea o strictă veghere asupra lui însuși și o liniște interioară. El se străduia să-și însușească practica fiecărui monah, fiind, în măsura posibilului, ascultător față de toți, smerindu-se în fața tuturor și rugându-se lui Dumnezeu neîncetat.

Așa fă și tu, novice fiind. Fii ascultător față de superior și față de celelalte autorități din mănăstire, fără fățarnicie și servilism; încearcă o ascultare liberă de orice lingușire și adulare: fii ascultător prin dragostea de Dumnezeu. Fii gata să faci ascultare de toți părinții și frații când ei îți cer lucruri care nu sunt potrivnice Legii lui Dumnezeu, nici regulei și ordinii mănăstirii, nici sfaturilor părinților ce conduc. Dar în nici un caz să nu ascultați de ce este rău, chiar dacă ar trebui să suferi din cauza fermității și refuzului de a plăcea oamenilor.

Cere sfatul părinților și fraților bogați în virtuți și înțelepciune; dar nu primi sfaturile lor decât cu o extremă prudență și circumspecție. Nu te entuziasma de un sfat lăsându-te condus de prima impresie. Din cauza firii tale pasionale și orbirii tale, un sfat vătămător și inspirat de o patimă îți poate plăcea datorită ignoranței și lipsei de experiență, și pentru faptul că el corespunde unei patimi ascunse în sine. Cu lacrimi și suspine cere-i lui Dumnezeu să nu-ți îngăduie să aluneci de la voia Sa sfântă pentru a urma o voință omenească căzută, a ta sau a aproapelui tău, a sfătuitorului tău. Cu ajutorul Evangheliei cercetează-ți gândurile tale și pe ale aproapelui tău și sfaturile lui. Oamenilor mândri și închipuiți le place să învețe și să dea sfaturi. Nu le pasă de valoarea sfaturilor lor.

Nu-și dau seama că le pot pricinui celorlalți suferințe ireparabile prin sfaturile lor absurde, chiar dacă un debutant fără experiență le acceptă cu încredere oarbă, cu entuziasmul trupului și sângelui. Ei doresc succese, oricare ar fi natura acestor succese, oricare le-ar fi originea. Vor să-i impresioneze pe începători și să și-i supună moral loruși. Au nevoie de laudele oamenilor. Vor să fie socotiți sfinți, buni sfătuitori, stareți, dascăli cu darul discernământului. Au nevoie să și hrănească mândria nesătulă, orgoliul. Rugăciunea Proorocului a fost totdeauna actuală, dar în mod special astăzi: “Măntuiește-mă, Doamne, că a lipsit cel cuvios, că s-a împuținat adevărul de la fiii oamenilor. Deșertăciuni a grăit fiecare către aproapele său, buze vicleane în inimă și în inimă rele au grăit” (Ps. 11, 1-2).

O cuvântare falsă și fățarnică este în același timp rea și nefastă. Pentru a te feri de o asemenea atitudine este de neapărată trebuință să-ți iei măsuri de prevenire. “Cercetează Sfânta Scriptură, zice Sfântul Simeon Noul Teolog, și scrierilor Sfinților Părinți, în mod deosebit ale celor ce s-au preocupat de viața ascetică, și comparând învățătura lor cu povețele și conduita dascălului tău vei putea vedea ca într-o oglindă cum trebuie să viețuiești. Dacă povețele lui sunt în acord cu Sfânta Scriptură, tu le poți primi și păstra în suflet, dar dacă ele sunt false și rele tu trebuie să le respingi ca să nu cazi în greșală. Căci trebuie să știi că sunt numeroși impostorii și dascăli mincinoși care au apărut în zilele noastre”.

Sfântul Simeon trăia în veacul al zecelea după Hristos; încă în vremea aceea se ridica în Sfânta Biserică glasul unui drept care deplângea lipsa adevăraților povățuitori, purtători de Duh, și marele număr de învățători mincinoși.

Cu trecerea veacurilor învățătorii competenți ai monahismului au devenit din ce în ce mai rari. Sfinții Părinți tind progresiv să recomande ca povățuitor Sfânta Scriptură și scrierile patristice. Sfântul Nil Sorski făcând aluzie la părinții ce au trăit înaintea lui scrie: “nu-i un lucru neînsemnat să-ți găsești un dascăl singur, care să-ți poată sluji de ghid pentru această lucrare minunată. Poate fi numit singur cel ale cărei fapte și idei sunt conforme cu Sfânta Scriptură, și care au dobândit discernământul spiritual. Dar atunci, în consens cu ceea ce zic Sfinții Părinți, este extrem de dificil să găsești un adevărat povățuitor care poate să te învețe aceste lucruri. Dar acum, când numărul lor s-a împuținat foarte tare, trebuie să-l cauți cu toată sârguința. În același timp, dacă nu l-ai găsit, Sfinții Părinți ne poruncesc să ne punem sub ascultarea școlii Sfintei Scripturi, ascultând de Domnul însuși care ne zice: “cercetați Scripturile, căci voi socotiți că în ele aveți viață veșnică” (Ioan 5, 39). “Căci toate câte s-au scris mai înainte, s-au scris spre învățătura noastră” (Romani 15, 4).

Sfântul Nil Sorski trăia în veacul al cinsprezecelea. El a întemeiat un schit nu departe de Lacul Alb, unde s-a consacrat rugăciunii într-o singurătate profundă. Este bine pentru părinții duhovnicești de astăzi să asculte cu câtă umilință și discreție vorbește Sfântul Nil despre sfaturile pe care le da fraților. “Nimeni nu trebuie, din neglijență, să țină ascunse cuvintele lui Dumnezeu, ci trebuie să și mărturisească slăbiciunea sa; în același timp nu trebuie să ascundă adevărul Lui Dumnezeu, pentru că altfel făcând va încălca poruncile Lui. Să nu ascundem cuvintele lui Dumnezeu, ci să le facem cunoscute. Sfintele Scripturi și cuvintele Sfinților părinți sunt așa de numeroase ca și firicelele de nisip în mare; cercetându-le fără osteneală, noi îi vom învăța pe cei ce vin la noi și au nevoie de ele. Mai precis, nu suntem noi cei ce învățăm, căci nu suntem vrednici de a face acest lucru, ci sunt Sfinții Părinți care-l fac plecând de la Sfânta Scriptură”.

Avem aici modelul cel mai potrivit pentru îndrumarea duhovnicească din vremurile noastre. El este “în mod absolut salutar și pentru dascăl, și pentru ucenic. El este expresia exactă a unui progres spiritual echilibrat. El implică refuzul prezumțiilor, aroganței și temerarei nebunii în care cad cei ce caută să-i imite formal pe Varsanufie cel Mare sau pe alți părinți vestiți, fără să fi primit harul pe care aceia l-au primit. Ceea ce la Părinți era expresia unei prezențe îmbelșugate a Sfântului Duh, vădește la acești imitatori nechibzuți și fățarnici o ignoranță profundă, orbire, mândrie și încredere în ei înșiși.

Frați preaiubiți, să vestim Cuvântul lui Dumnezeu cu toată umilința și cu toată cucernicia posibilă, recunoscându-ne pe noi înșine vrednici de această misiune și ferindu-ne de mândria care-i atacă violent pe oamenii supuși patimilor, atunci când aceștia îi învață pe frații lor. Gândiți-vă la aceasta: că vom da

răspuns pentru orice cuvânt nefolositor ce ne iese din gură (Mt. 12,36); va fi teribil să dăm socoteală de Cuvântul lui Dumnezeu propovăduit cu mândrie și din motiv de slavă deșartă! “Pierde-va Domnul toate buzele cele viclene și limba cea plină de mândrie. Pe cei ce au zis: cu limba noastră ne vom mări, căci buzele noastre la noi sunt; cine ne este Domn?” (Ps. 11,3-4).

Domnul va pierde pe cei ce caută propria lor mărire și nu mărirea lui Dumnezeu. Să ne temem de amenințarea lui Dumnezeu. Să spunem un cuvânt ziditor când este de neapărată trebuință, nu ca niște învățători, ci ca oamenii care au ei înșiși nevoie să fie învățați și care se străduiesc să se lase pătrunși de învățătura dată de către Dumnezeu în Cuvântul său preasfânt.

“După darul pe care l-a primit fiecare, zice Sfântul Apostol Petru, slujiți-vă de el spre folosul tuturor, ca niște buni economi ai harului celui de multe feluri al lui Dumnezeu. Dacă vorbește cineva, cuvintele lui să fie ca ale lui Dumnezeu; temându-se și respectându-L pe Dumnezeu, nu impunându-și propriile idei; dacă slujește cineva, slujba lui să fie ca din puterea pe care o dă Dumnezeu, pentru ca întru toate Dumnezeu să Se slăvească prin Iisus Hristos” (I Petru 4, 10-11).

Cine acționează în numele său propriu, acționează pentru propria sa glorie. El se oferă pe sine și pe cei ce îl ascultă ca jertfă lui Satan. Cine acționează în numele Domnului, acționează pentru mărirea lui Dumnezeu; el își câștigă mântuirea sa și a semenului său prin Domnul, singurul Mântuitor al oamenilor. Să ne fie teamă a da unui începător învățături negândite, nefondate pe Cuvântul lui Dumnezeu și pe o înțelegere spirituală a acestui Cuvânt. Este mai bine să-ți recunoști propria ignoranță decât să răspândești o învățatură vătămătoare sufletelor. Să ne ferim de un mare dezastru; a-l transforma pe un slujitor al lui Dumnezeu (un începător credul) în slugă a oamenilor (I Cor. 7, 27), determinându-l să împlinească voia căzută a unui om în locul voii preasfinte a lui Dumnezeu.

Simpla relație între cel ce dă sfaturi și ucenicul care le primește, este cu totul alta decât raportul dintre un bătrân și un novice care împlinește o ascultare necondiționată, care s-a făcut rob în numele Domnului. Un simplu sfat nu implică împlinirea lui necondiționată: poți să-l urmezi sau nu. Sfătuitorul nu-și asumă nici o responsabilitate pentru un sfat, dacă l-a dat cu frică de Dumnezeu și cu smerenie, nu din propria sa inițiativă, ci la cererea insistentă a celui ce îl cere. La fel, cel ce a primit un sfat nu este legat de el; el are libertatea de a aprecia și a decide dacă urmează sau nu sfatul primit. Este clar că alternativa sfaturilor, care corespund întru totul Sfintei Scripturi, corespunde nevoilor vremurilor noastre de decadentă.

Să subliniem faptul că Părinții interzic să dai sfaturi altora din proprie inițiativă, fără a fi solicitat de ei: a lua inițiativa de a da sfaturi altora este semn că-ți atribui o cunoștință și o demnitate spirituală, ceea ce este probă evidentă de orgoliu și orbire. Sigur că acest lucru nu se referă la superiori, nici la cei cu responsabilitatea de a învăța tot timpul, fiind necesar ca ei să facă acest lucru cu frații care le-au fost încredințați, fără a fi solicitați (2 Tim. 4,2). Dar dacă ei vizitează alte mănăstiri, trebuie să urmeze sfatul dat de Sfântul Macarie al Alexandriei Sfântului Pahomie cel Mare. Pahomie l-a întrebat pe Macarie de felul de a învăța și judeca pe frați. Avva Macarie i-a răspuns: “Învăță-i și judecă-i pe cei ce îți sunt supuși, dar nu-i judeca pe cei dinafară”. Toți superiorii care doresc să placă lui Dumnezeu au păstrat și continuă să păstreze acest sfat.

Capitolul XIV.

XIV. SCOPUL VIEȚII CĂLUGĂREȘTI ESTE ACELA DE A CERCETA VOIA LUI DUMNEZEU, A ȘI-O ÎNSUȘI ȘI A I SE SUPUNE

Viața monahală constă esențial în a ne tămădui voința noastră coruptă, a o uni cu voia lui Dumnezeu și a o sfinți prin această unire. În starea noastră de cădere, voința noastră se opune voii lui Dumnezeu. Din cauza orbirii sale și a stării sale de ostilitate față de Dumnezeu, ea se străduiește constant să reziste voii Lui. Până ce eforturile ei vor reuși, ea îl determină pe om să fie iritabil, nemulțumit, tulburat, trist, plictisit, cârtitor, hulitor și disperat. A renunța la voia proprie pentru a urma voii lui Dumnezeu înseamnă

a renunța la tine însuși. Lucrul acesta ni l-a poruncit Mântuitorul și constituie o condiție indispensabilă pentru mântuire și pentru desăvârșirea creștină; această condiție este atât de necesară încât dacă ea nu este împlinită, mântuirea este imposibilă și, cu atât mai mult, desăvârșirea creștină. “Doamne, întru voia Ta, dat-ai frumuseții mele putere”, zice proorocul (Ps. 29, 7).

Pentru a împlini voia lui Dumnezeu, mai întâi trebuie să o cunoști. Numai prin această cunoaștere se poate renunța la voia proprie coruptă și o poți tămădui prin voia lui Dumnezeu. Voia lui Dumnezeu este o taină divină. “Cele ale lui Dumnezeu, zice apostolul, nimeni nu le-a cunoscut decât Duhul lui Dumnezeu” (1 Cor. 22, 11). La fel comunicarea voii lui Dumnezeu oamenilor nu se poate realiza decât prin intermediul Revelației divine. Inspirat, David se ruga: “învață-mă să fac voia Ta, că Tu ești Dumnezeul meu. Duhul Tău cel bun să mă povățuiască la pământul dreptății” (Ps. 142, 10). “Deschide ochii mei și voi cunoaște minunile din legea Ta” (Ps. 118, 18). “Să nu ascunzi de la mine poruncile Tale” (Ps. 118, 19). Voia lui Dumnezeu i se descoperă omului în legea dumnezeiască. Dar ea ni s-a descoperit mai ales, cu o deosebită precizie și în detaliu, prin Cuvântul lui Dumnezeu întrupat. Ca și cunoștință supremă, ea este receptată prin credință. “Pentru că M-am coborât din cer, zice Domnul, nu ca să fac voia Mea, ci voia Celui care M-a trimis. Și aceasta este voia Celui care M-a trimis, ca din tot ce Mi-a dat să nu pierd, ci să-l înviez în ziua cea de apoi. Că aceasta este voia Tatălui Meu, ca oricine vede pe Fiul și crede în El să aibă viață veșnică și Eu îl voi învia în ziua cea de apoi” (Ioan 6, 38-40). “Pentru că Eu n-am vorbit de la Mine, ci Tatăl care M-a trimis, Acesta Mi-a poruncit ce să spun și ce să vorbesc. Și știu că porunca Lui este viața veșnică. Deci cele ce vorbesc Eu, precum Mi-a spus Mie Tatăl, așa vorbesc” (Ioan 12, 49-50).

Studierea voii lui Dumnezeu este o sarcină plină de bucurie, plină de mângâiere duhovnicească. Dar, în același timp, această sarcină este legată și de mari suferințe, de încercări și de ispite; ea este nedespărțită de renunțarea la tine însuși, de mortificarea firii căzute, de pierderea mântuitoare a sufletului nostru. Ea implică răstignirea omului nostru vechi (Cr. Gal. 5, 24; Col. 3, 9-10). Ea cere să reduci la tăcere, să calci în picioare și să distrugi orice înțelepciune trupească. “Să vă schimbați, zice apostolul, prin înnoirea minții, ca să deosebiți care este voia lui Dumnezeu, ce este bun și plăcut și desăvârșit” (Romani 12, 2).

Fiul lui Dumnezeu a descoperit voia lui Dumnezeu oamenilor într-o formă atât de categorică, și a legat această descoperire de consecințe atât de importante, încât Sfânta Scriptură îl numește “Descoperitorul lui Dumnezeu” (Cr. Ioan 1, 18). Cu alte cuvinte, el a dăruit omenirii descoperirea lui Dumnezeu cea mai completă pe care ea era în măsură să le primească; capabilă nu prin ea însăși, ci prin acțiunea fecundă a harului divin. Acest înțeles îl au cuvintele Domnului: “Arătat-am numele Tău oamenilor (Ioan 17, 6). Și le-am făcut cunoscut Numele Tău și-L voi face cunoscut, ca iubirea cu care M-ai iubit Tu să fie în ei și Eu în ei” (Ioan 17, 26). Arătarea numelui Celui ce este mai presus de tot numele constituie cunoașterea cea mai perfectă a Celui ce este mai presus de toată cunoașterea. Cunoașterea supremă ce rezultă din sfințirea omului prin voia divină conduce la dragostea dumnezeiască, la unirea omului cu Dumnezeu.

Cu siguranță poruncile Evangheliei ne învață să acționăm într-un mod plăcut lui Dumnezeu; pe de altă parte ne arată cum să reacționăm față de o solicitare care vine din exterior. Este mai dificil de învățat respectarea poruncilor dintr-o doua categorie, decât din prima; dar noi nu vom înțelege bine cum trebuie să acționăm decât atunci când vom învăța să reacționăm corect la solicitările exterioare. De aceea este indispensabil să te convingi că Dumnezeu conduce destinul lumii și soarta fiecărui om; apoi experiențele vieții nu vor întârzia să confirme această învățătură a Evangheliei.

Când este primită cu credință această învățătură, decurge din ea smerita supunere față de Dumnezeu; neliniștea ne părăsește, sufletul află pace și curaj. Cel ce primește deci în acest fel învățătura Evangheliei “va lua pavăza credinței cu care va putea stinge toate săgețile cele arzătoare ale vicelanului” (Efeseni 6, 16). Sfinții Părinți numesc această credință lucrătoare, pentru a o distinge de credința teoretică. Ea își face apariția în om datorită împlinirii poruncilor Evangheliei; ea crește pe măsura respectării acestora, dar ea scade și dispare când sunt neglijate. La un moment dat, această credință este transformată de har într-o credință vie care-l umple pe creștin de o forță spirituală. Cu ajutorul acestei credințe sfinții lui Dumnezeu “au biruit împărății, au făcut dreptate, au dobândit făgăduințele, au astupat gurile leilor. Au stins puterea

focului, au scăpat de ascuțișul sabiei, s-au împuternicit, din slabi ce erau s-au făcut tari în război, au întors taberele vrăjmașilor pe fugă” (Evrei 11, 33 – 34).

Neapărat este trebuincioasă o atitudine de profundă reverență față de judecățile nepătrunse a lui Dumnezeu care se manifestă în toate evenimentele ce au loc cu îngăduința Sa, atât cele particulare cât și cele generale, atât cele colective cât și cele personale și duhovnicești. “Smeriți-vă, spune Sfântul Petru, sub mâna cea tare a lui Dumnezeu, ca El să vă înalțe la timpul cuvenit” (I Petru 5,6). Noi trebuie să ne smerim urmând exemplul celebru ce ni-l oferă Sfânta Scriptură în rugăciunea celor trei tineri care au fost supuși la o grea încercare în Babilon din cauza fidelității lor față de Dumnezeu, și care au recunoscut în tot ceea ce li s-a întâmplat cu îngăduința Lui, manifestarea judecății Lui celei drepte. (Cf. Dan. 3, 24-45).

“Smintelile trebuie să vină” (Matei 18, 7), ne avertizează Mântuitorul. Prezicând grelele încercări care se vor abate asupra celor ce vor crede în El și asupra omenirii întregi, El zice: “luați seama să nu vă speriați, căci trebuie să fie toate” (Matei 24, 6). Dacă lucrurile stau așa, noi nu vom avea nici dreptul, nici posibilitatea, de a spune sau de a gândi ceva împotriva hotărârilor pe care le-a dat Dumnezeu în bunătatea Sa, înțelepciunea Sa fiind atotputernică. “Și veți fi dați și de părinți, zice Domnul, și de frați și de rudeni și de prieteni, și vor ucide dintre voi, și veți fi urâți de toți, pentru numele Meu (Luca 21,16-17). “Celui care vă va ucide i se va pare că aduce închinare lui Dumnezeu “.”In lume necazuri veți avea, dar îndrăzniți. Eu am biruit lumea” (Ioan 16, 2 și 33).

După ce a înfățișat precis care va fi soarta adevăraților creștini în timpul vieții pământești – soarta pe care Dumnezeu le-a prezis-o – Domnul adaugă: “Și păr din capul vostru nu va pieri” (Luca 21, 18). Aceasta vrea să spună: Dumnezeu vă va purta atent de grijă; el va veghea fără încetare asupra voastră, păzindu-vă cu mâna Lui atotputernică. Iată de ce oricare ar fi suferințele care vă încearcă, acestea nu vin decât cu îngăduința Lui, după voința Lui sfântă și pentru mântuirea noastră.

Domnul nostru concluzionează, dând învățături ucenicilor săi referitor la frământările care le suportă pe pământ, printr-o poruncă precisă și categorică: “prin răbdarea voastră veți dobândi sufletele voastre” (Luca 21, 19). Recunoașteți și mărturisiți că Dumnezeu este stăpânul lumii; cu respect și râvnă supuneți-vă și lăsați-vă în voia Lui. Prin această recunoaștere, prin această supunere va crește în sufletele voastre sfânta răbdare. Ea poate fi recunoscută după pacea pe care o aduce în suflet. Tot cuvântul potrivit poruncilor lui Dumnezeu se va opri pe buze, tot gândul se va reduce la tăcere în fața majestății voii lui Dumnezeu, cum spune sfântul Luca și însoțitorii săi: “ne-am liniștit zicând: facă-se voia Domnului” (F.Ap. 21, 14).

Trebuie să se știe că tot gândul care are tendință să critice judecățile lui Dumnezeu, și să li se împotrivescă, vine de la Satan și trebuie respins. Până când el se opune lui Dumnezeu, ori de la cine ar veni, trebuie respins. Domnul nostru ne-a dat un exemplu de asemenea respingere. Atunci când El vestea ucenicilor patimile Sale care se apropiau și moartea Sa înfricoșătoare, apostolul Petru, indignat de o compasiune proprie omului vechi, “a început să-L dojenească zicându-l: Fie-ți milă de Tine, să nu Ti se întâmple Ție aceasta”. Domnul i-a răspuns dezvăluind originea acestui gând: “Mergi înapoia Mea, satano! Sminteală îmi ești; că nu cugeti cele ale lui Dumnezeu, ci cele ale oamenilor” (Matei 16, 22-23).

De ce mintea noastră se răzvrătește împotriva judecăților lui Dumnezeu și îngăduințelor Sale? Pentru că noi nu-L cinstim pe Dumnezeu ca Dumnezeu; pentru că noi nu ne supunem lui Dumnezeu ca lui Dumnezeu; pentru că în prezența lui Dumnezeu nu stăm pe locul ce ni se cuvine; din pricina mândriei noastre, a orbirii noastre, noi n-am înfrânt și n-arn înlăturat voința noastră căzută, deviată și coruptă. “Atunci nu mă voi rușina când voi căuta spre toate poruncile Tale. Lăuda-Te-voi întru îndreptarea inimii, ca să învăț judecățile dreptății Tale” (Ps. 118, 6-7) “Tu ești Dumnezeu, Mântuitorul meu, și pe Tine Te-am așteptat toată ziua” (ps. 24, 5), răbdând cu inimă bună de-a lungul vieții mele pămâtene toate încercările pe care ai binevoit să le trimiți pentru mântuirea mea.

Iată cum definește Sfântul Ioan Scărarul darul dreptei socoteli, dăruit de Dumnezeu exclusiv călugărilor ce umblă pe calea umilinței: “puterea deosebirii este și se cunoaște ca fiind îndeobște cunoașterea sigură a

voii lui Dumnezeu în orice timp și loc și lucru. Ea obișnuiește să se afle numai în cei curați cu inima și cu trupul și cu gura. Dreapta socoteală este conștiința nepătată și simțirea curată” (Scara XXVI, 1).

Capitolul XV.

XV. IUBIREA APROAPELUI ESTE MIJLOCUL PRIN CARE SE CÂȘTIGĂ DRAGOSTEA DE DUMNEZEU

Mântuitorul lumii a rezumat toate poruncile Sale în două porunci principale: “Să iubești pe Domnul Dumnezeuul tău, cu toată inima ta, cu tot sufletul tău și cu tot cugetul tău. Aceasta este marea și cea dintâi poruncă. Iar a doua, la fel cu aceasta: Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși” (Matei 22, 37-40).

Cu toate că porunca iubirii lui Dumnezeu este cu atât mai mare decât iubirea chipului lui Dumnezeu, care este omul, pe cât Dumnezeu este superior chipului său, porunca iubirii aproapelui servește de temelie pentru porunca iubirii lui Dumnezeu. Dacă nu s-a pus fundație în zadar se lucrează la construirea clădirii: fără ea, nu se va putea pune niciodată început. Prin iubirea de aproapele noi ajungem la iubirea de Dumnezeu. Pentru un creștin a-L iubi pe Dumnezeu este tot una cu a-L iubi pe Hristos (cf. 1 Ioan 2, 23), și a-l iubi pe aproapele înseamnă a-L iubi pe Hristos în aproapele. Iubindu-ne aproapele, în Domnul, adică așa cum Hristos ne-a poruncit, dobândim dragostea de Hristos; ori a-L iubi pe Hristos înseamnă a-L iubi pe Dumnezeu.

Legătura care unește dragostea de Dumnezeu de dragostea de aproapele este formulată într-un mod fericit de către Sfântul Ioan Teologul în prima sa epistolă. După învățătura lui, nu-L poți iubi pe Dumnezeu fără a-l iubi mai întâi pe fratele tău. Și iubirea de fratele nostru constă în a împlini față de el poruncile Domnului (cf. 2 Ioan 1, 6).

Acest lucru este afirmat și de către sfinții dascăli ai monahismului. Sfântul Antonie cel Mare a spus: “De aproapele nostru depinde și viața și moartea (sufletească). Părăsindu-l pe aproapele îl părăsim pe Dumnezeu; smintindu-l pe fratele nostru păcătuim împotriva lui Dumnezeu.” Sfântul Ioan Colov, unul dintre cei mai mari din pustia Scetică, a zis: “Este imposibil să construiești o casă începând de la acoperiș, ci trebuie să începi construcția cu fundația și să o ridici până la acoperiș”. Când a fost întrebat ce înseamnă fundația a răspuns: “Fundațiile sunt aproapele nostru: pe el trebuie să-l câștigăm, să începem cu el. Pe el sunt întemeiate toate poruncile lui Hristos”. Sfântul Marcu Ascetul a zis: “Nu te poți mântui altfel decât prin aproapele tău”. Toți sfinții părinți sunt unanimi în a gândi și învăța astfel: este învățătura creștină în general, învățătura Bisericii, învățătura lui Hristos.

Să fii foarte atent în dobândirea iubirii de aproapele; pe ea sunt întemeiate viața ta monahală și lupta ta ascetică. Să-l iubești pe aproapele urmând poruncile Evangheliei și nu poruncile inimii. Iubirea înrădăcinată de Dumnezeu în firea noastră a fost pervertită prin cădere și nu se mai poate manifesta corect. Sub nici un motiv n-o lăsa să acționeze de capul ei. Lucrările ei și-au pierdut puritatea, ele sunt urâciune în fața lui Dumnezeu, sunt o jertfă pangărită. Roadele ei distrug sufletul, duc la moarte. Iubește-l pe semenul tău în felul următor: nu te mânia pe el și nu-l urî pe el; nu-i face reproșuri, nu-i aduce injurii, nu-l bârfei, nu-i vorbi aspru.

Cât stă din tine fii în pace cu el; smerește-te în fața lui; nu te răzbuna împotriva lui, nici direct, nici indirect, în toate domeniile, în care este posibil, cedează înaintea lui. Dezobișnuiește-te de a te contrazice și a intra în dispută; înlătură aceste două atitudini care sunt semne de orgoliu și de iubire de sine. Vorbește-i de bine pe cei care zic rău de tine; răsplătește răul cu bine. Roagă-te pentru cei ce te copleșesc cu tot felul de împotriviri, de loviri, de mizerii și de persecuții (Cf. Matei 5, 21-48). Sub nici un motiv nu judeca pe cineva, nici nu încerca să vezi dacă o persoană este bună sau rea, ci fixează-ți privirea asupra unui singur om rău de care tu vei răspunde în fața lui Dumnezeu: de tine însuși.

Comportă-te față de semenul tău așa cum ți-ar plăcea să se comporte el față de tine (Cf. Matei 7, 1-12). Din toată inima iartă-le oamenilor greșelile lor, ca și Tatăl Cel ceresc, (}e asemenea, să-ți ierte nenumăratele greșeli și să te scape de greutatea păcatelor tale care te pot duce în legăturile iadului pentru totdeauna (Matei 18,23-35).

Nu te atașa de aproapele tău, mai ales pentru o patimă trupească; prin “aproapele” se înțelege nu numai un bărbat, ci și o femeie. Dacă totuși, atins de o săgeată a vrăjmașului, tu ai suferit într-un chip neprevăzut influența lui, nu-ți pierde curajul, știind că noi purtăm în noi o dispoziție înăscută de a fi biruiți de tot felul de patimi și că acest lucru li s-a întâmplat și sfinților celor mari. Fă toate eforturile posibile pentru a tămađui, în sfârșit, nu-i pricinui nici un rău fratelui tău bârfind dimpreună cu el și ajungând prea familiar, vizitându-l prea des.

Dacă tu te porți în această manieră față de fratele tău îi vei arăta și tu vei dobândi această dragoste de aproapele pe care Dumnezeu o așteaptă de la noi și care-I place, și prin aceasta vei avea acces la dragostea de Dumnezeu. Sfântul Simeon Noul Teolog a spus: “Evită de a te lega printr-o prietenie exclusivă cu o persoană oarecare, oricine ar fi, mai ales cu novicii, chiar dacă ți se pare că viața acestor persoane este impecabilă și în afară de orice presupunere. Căci în cele mai multe cazuri, dragostea duhovnicească riscă să se transforme în dragoste pătimășă, și vei cădea în suferințe inutile. Lucrul acesta li se întâmplă adesea celor care fac eforturi duhovnicești. Tu trebuie să devii un străin față de cei pe care-i cunoști în lume, și să-i iubești pe toți oamenii cu aceeași măsură”.

Sfântul Isaac Sirul a spus: “Prietenia față de un tânăr este din pricina desfrânării, și lui Dumnezeu nu-I place. Pentru această rană nu există leac. Dar cel ce-i iubește pe toți oamenii la fel, prin compasiune și fără deosebire, a atins desăvârșirea. Un tânăr care s-a legat de altul este vrednic de plâns de către cei ce au dreaptă judecată. Iar bătrânul care se atașează de un tânăr a căpătat o patimă și mai scârboasă decât cea a unui tânăr. Căci și atunci când va vorbi cu el despre virtute, inima îi este rănită”.

Capitolul XVI.

XVI. SMERENIA ÎN RELAȚIILE CU SEMENII UN MIJLOC DE A AJUNGE LA DRAGOSTEA DE APROAPELE

Dragostea față de aproapele este precedată și însoțită de smerenie. Ura față de semenul nostru este precedată de critică, de denigrare, de bârfă și de dispreț, cu alte cuvinte, de mândria noastră.

Sfinții călugări își aduc aminte mereu de cuvintele Domnului Hristos: “Adevărat zic vouă, întrucât ați făcut unuia dintr-acești frați ai Mei, prea mici, Mie Mi-ați făcut” (Matei 25, 40). Ei nu se apucă să cerceteze dacă semenul lor este vrednic sau nu de stima lor; ei nu acordă nici o atenție nenumăratelor greșeli ale acestora. Dar ei erau foarte atenți să nu piardă din vedere că semenul nostru este chipul lui Dumnezeu, și că Hristos însuși este atent la ceea ce-i facem, îngerul căzut din mândrie detestă o asemenea atitudine; el face tot ce poate pentru a-l înșela fără a fi băgat în seamă. Atitudinea smerită este străină înțelepciunii trupești și simțuale a naturii umane căzute, și trebuie să avem o atenție deosebită pentru a o păstra în memorie. Este nevoie de un efort interior susținut și de o colaborare cu harul divin pentru a o avea constant prezentă în minte când este vorba de relațiile cu frații noștri. Dar până ce, prin mila lui Dumnezeu, ne însușim în mod real o asemenea atitudine, ea suscită cea mai curată dragoste de oameni, aceeași pentru toți fără deosebire. O asemenea dragoste are o singură cauză: Hristos, cinstit și iubit în tot omul.

Această atitudine devine izvorul unei dulci căințe, a unei ardente rugăciuni făcută fără osebire și cu mare reculegere. Avva Dorotei avea obiceiul să-i spună ucenicului său, avva Dositei, de câte ori acesta se lăsa cuprins de mândrie: “Dositei, tu ești mândios. Nu-ți este rușine să te mândrești și să-l superi pe fratele tău? Nu știi tu că el este Hristos, și că tu-l superi pe Hristos?”

Marele Sfânt, care a fost Apolos, le zicea adesea ucenicilor săi referitor la primirea fraților străini care veneau la el, că trebuie să-i cinstеști cu o metanie până la pământ, pentru că nu te prosterni în fața lor, ci în fața lui Dumnezeu. “Ai văzut pe fratele tău? L-ai văzut pe Domnul Dumnezeuul tău? spunea el. Lucrul acesta l-am primit de la Avraam (cf Facere 18). Și că trebuie să-i primim pe frați și să fim ospitalieri cu ei, am învățat de la Lot care-i silea pe îngeri să petreacă noaptea în casa sa” (Facere 18).

Acest fel de a gândi și de a se comporta l-au avut toți călugării din Egipt, foarte vestiți în întreaga lume prin asceza călugărească și prin darurile Sfântului Duh. Acești călugări s-au arătat vrednici de a fi prevestiți de dinainte de proorocul David: “oamenii rugăciunii veni-vor din Egipt” (Ps. 67, 32).

Sfântul Ioan Casian, scriitor bisericesc din veacul al IV-lea, relatează următoarele: “Din dorința de a cunoaște învățăturile bătrânilor, am pornit din părțile Siriei spre Egipt, unde ne miram noi că eram primiți cu atâta bucurie, încât nici o rânduială de postire nu mai era respectată până la ora stabilită pentru masă așa cum ne deprinsese la mănăstirile din Palestina. Oriunde mergeam, regula zilnică de postire era întreruptă, în afară de miercuri și vineri. Întrebându-i pentru ce se trece la ei cu atâta ușurință peste posturile zilnice, unul din bătrâni ne-a răspuns: “Postul mă însoțește tot timpul, iar pe voi, care curând veți pleca, nu vă voi putea ține neconținut cu mine. Postul, deși este folositor și trebuincios, e totuși o ofrandă dăruită de bună voie, pe când îndeplinirea unei lucrări a dragostei este impusă de învățătură ca o obligație. Prin urmare prin voi primindu-L pe Hristos, trebuie să-L hrănesc (Matei 10,40). Iar după plecarea voastră, voi putea despăgubi omenia, ce v-am arătat-o pentru El, printr-un post mai crâncen, asupra mea”, în adevăr. “Pot oare fiii nunții să fie triști, câtă vreme Mirele este cu El?” (Matei 9, 15), însă după ce va fi plecat atunci vor posti în libertate” (Așezămintele Monahale V, 24).

Dacă trăiești într-o mănăstire cu frați, consideră-te pe tine singur ca păcătos, și pe toți frații, fără excepție, ca pe niște îngeri. Intru toate dă-le întâietate. Când este preferat aproapele tău bucură-te și socoate lucrul acesta ca cel mai drept. Vei ajunge ușor la o asemenea stare de spirit încât vei evita întâlnirile prea dese și familiaritatea cu ceilalți. Dimpotrivă, dacă-ți vei permite relații prea strânse și comportări prea libere cu ei, nu vei fi niciodată vrednic a ajunge la măsura duhovnicească a sfinților, și nu vei putea zice niciodată cu sinceritate Apostolului: “Iisus Hristos a venit în lume ca să mântuiască pe cei păcătoși, dintre care cel dintâi sunt eu” (1 Tim. 1, 15).

Datorită smereniei tale în raporturile cu ceilalți și datorită dragostei pentru ei, împietrirea inimii tale va slăbi încet, încet. Ea va ceda ca o piatră grea ce este rostogolită să intre într-un mormânt, și inima va putea renaște pentru legături duhovnicești cu Dumnezeu, pentru care, până aici, era moartă. O nouă perspectivă se deschide ochilor duhovnicești care vor descoperi mulțimea rănilor pricinuite de păcat întregii firi omenești căzute. Ea va recunoaște starea sa jalnică în fața lui Dumnezeu și-i va implora mila. Inima va conlucra cu mintea prin tânguirea ei și printr-o umilă înduioșare. Acesta este începutul rugăciunii adevărate.

Dimpotrivă, Sfântul Isaac Sirul aseamănă rugăciunea omului plin de resentimente cu semințele aruncate pe piatră. Același lucru se poate spune despre rugăciunea celui ce-l judecă și-l urăște pe aproapele său. Nu numai că Dumnezeu nu primește rugăciunea omului orgolios și irascibil, ci și îngăduie Acelui ce se roagă în această stare de spirit, să suporte diferite ispite foarte umilitoare pentru ca, lovit și încovoiat de ele, să regăsească umilința față de semenul său și dragostea de oameni. Rugăciunea este expresia dragostei călugărului față de Dumnezeu (Scara XXVIII, 33).

Capitolul XVII.

XVII. DESPRE RUGĂCIUNE

Rugăciunea este fiica poruncilor Evangheliei, dar ea este de asemenea, după părerea generală a Sfinților Părinți, mama tuturor virtuților prin unirea minții omului cu Duhul Domnului. Virtuțile care provoacă rugăciunea diferă de cele ce izvorăsc din ea: primele cresc din suflet și sunt psihice; ultimele sunt

duhovnicești. Rugăciunea este mai înainte de toate împlinirea primei și celei mai importante dintre cele două porunci în care se cuprind Legea, Proorocii și Evanghelia (Cf. Matei 22, 37-40). Ii este cu neputință omului să se îndrepte cu tot gândul său, cu toată puterea sa și cu toată ființa sa spre Dumnezeu, dacă lucrarea aceasta n-o face rugăciunea care înviază morții și-i readuce la viață prin lucrarea harului.

Rugăciunea este oglinda sporirii în duhovnicie a călugărului. Examinându-și rugăciunea, călugărul poate vedea clar dacă a ajuns la mântuire, sau dacă el se zbate în marea învolburată a patimilor, departe de limanul sfânt. Pentru a putea discerne el îl are exemplu pe David care, adresându-se lui Dumnezeu în rugăciunea sa, îi zice: “întru aceasta am cunoscut că m-ai voit, că nu se va bucura vrăjmașul meu de mine. Iar pe mine pentru nerăutatea mea m-ai sprijinit și m-ai întărit înaintea Ta, în veac” (ps. 40, 11-12). Aceasta vrea să spună: eu văd Doamne că Tu te-ai milostivit de mine și că m-ai primit, căci, prin puterea rugăciunii mele, eu am devenit în stare de a alunga victorios toate gândurile, închipuirile și simțămintele provenite de la vrăjmașul. Această bunătate și milostivire a lui Dumnezeu pentru om se vădește atunci când și omul resimte bunătate și milă față de semenii, și când îi iartă pe toți cei ce l-au supărat (cf. Matei 6,14-15; 7, 2; Luca 6, 37-38).

Rugăciunea trebuie să fie îndeletnicirea principală a călugărului. Ea trebuie să fie centrul spre care converg și de care se leagă toate nevoințele ascetice. Prin rugăciune călugărul se leagă strâns cu Domnul și “este un duh cu El” (I Cor. 6, 17). De la intrarea în mănăstire, el trebuie să învețe neapărat să se roage într-un fel corect pentru a putea progresa în rugăciune și așa să-și lucreze mântuirea. Justețea și progresul rugăciunii se izbește de firea noastră stricată și de îngerii căzuți care se străduiesc să ne țină în subjugare, în această stare de cădere și de îndepărtare de Dumnezeu care le este comună oamenilor și îngerilor căzuți.

Capitolul XVIII.

XVIII. PREGĂTIREA PENTRU RUGĂCIUNE

Datorită importanței covârșitoare a rugăciunii, pentru ea trebuie să ne pregătim dinainte. “Mai înainte de a tăgădui, pregătește-te, și nu fi ca omul care ispitește pe Domnul” (Sir.18, 23). “Cei ce pornim să ne înfățișăm înaintea împăratului și să vorbim cu El, zice Sfântul Ioan Scărarul, să nu facem drumul nepregătiți, ca nu cumva văzându-ne de departe că nu avem arme și haine cuvenite înfățișării înaintea Lui, să poruncească slujitorilor și dregătorilor Lui să ne lege și să ne arunce departe de fața Lui, iar cererile noastre să le rupă și să ni le azvârle în față (Scara XXXVIII, 3).

Pentru a ne pregăti, trebuie să începem cu înlăturarea oricărei judecăți asupra semenului nostru și a oricărei supărări. Această pregătire ne-a poruncit-o Domnul însuși: “Iar când stați de vă rugați, iertați orice aveți împotriva cuiva, ca și Tatăl vostru Cel din ceruri să vă ierte vouă greșelile voastre” (Marcu 11, 25 – 26). Urmarea pregătirii constă, datorită credinței noastre, în supunerea și încredințarea totală voii sfinte a lui Dumnezeu, în înlăturarea îngrijorărilor. Trebuie, de asemenea, să fim conștienți de starea noastră de păcătoșenie, atitudine care naște pocăința și smerenia duhului. Singurul sacrificiu pe care Dumnezeu îl primește de la firea omenească căzută este pocăința în duh. “Că de ai fi voit jertfă Ți-aș fi dat”, zice Proorocul lui Dumnezeu, în numele tuturor oamenilor căzuți și care rămân în starea de cădere; nu numai că o oarecare jertfă parțială, a trupului sau a sufletului, nu te face plăcut lui Dumnezeu, ci chiar “arderile de tot nu le vei binevoi. Jertfă lui Dumnezeu: duhul umilit; inima înfrântă și smerită Dumnezeu nu o va urgisi” (Ps. 50, 17-18). Sfântul Isaac Sirul ne relatează următoarea maximă spusă de un alt Sfânt Părinte: “Dacă cineva nu se recunoaște de păcătos, rugăciunea lui nu este primită de Dumnezeu”.

Stai în rugăciune înaintea lui Dumnezeu celui nevăzut ca și cum l-ai vedea, și cu siguranță că El te va vedea și te va privi atent. Stai în fața lui Dumnezeu celui nevăzut cum stă un criminal în fața unui judecător sever și imparțial, convins de nenumăratele lui greșeli și condamnat la moarte. Este bine așa: tu stai în fața Stăpânului tău suveran și în fața Judecătorului tău; stai în fața Judecătorului în ochii căruia “nimeni din cei vii nu-i drept” (Ps. 142,2), care biruiește întotdeauna când judecă (ps. 50, 5), dar care nu

condamnă pe nimeni până când, în nespusa Lui iubire de oameni, îl iartă pe om de păcate și “nu intră la judecată cu robul Său” (Ps. 142, 2). Încercând frica lui Dumnezeu și percepând, sub efectul acestei frici, prezența Sa în timpul rugăciunii, vei vedea fără să vezi, duhovnicește, pe Cel nevăzut, și vei înțelege că rugăciunea este starea în fața nemitarnicului tribunal al lui Dumnezeu.

Stai în timpul rugăciunii cu capul plecat, cu ochii ațintiți în pământ, drept pe picioarele tale și neclintit. Susține-ți rugăciunea prin strângerea inimii, prin suspine izvorâte din profunzimea sufletului și prin belșug de lacrimi, în timp ce te rogi o atitudine exterioară cuviincioasă este esențială, și-i ajută îndeosebi pe cei ce sunt angajați în nevoia rugăciunii, mai ales pe începătorii a căror dispoziție sufletească se confruntă în mare măsură cu atitudinea trupului.

Apostolul ne poruncește să ne predăm harului când ne rugăm: “stăruieți în rugăciune, zice el; nu vă împotriviți cu nici o grijă” (Col. 4, 2; Fii. 4, 6). El mărturisește că această predare este poruncită de Dumnezeu: “Rugați-vă neîncetat. Dați mulțumire pentru toate, căci aceasta este voia lui Dumnezeu, întru Hristos Iisus, pentru voi” (I Tes. 5, 17-18). Ce înseamnă să ne predăm harului? Înseamnă să-L preamărim pe Dumnezeu pentru nenumăratele faceri de bine față de tot omul și față de fiecare în parte. O asemenea atitudine aduce sufletului o seninătate minunată, și cu toate relele ce ne înconjoară, ea ne umple de bucurie. Predându-se harului, omul capătă o credință vie care-l face să alunge toate îngrijorările, să calce în picioare toată frica de oameni și de draci, și să se lase pe de-a întregul în voia lui Dumnezeu.

Această dispoziție interioară este cea mai bună pregătire pentru rugăciune. “Deci precum ați primit pe Hristos, zice Apostolul, așa să umblați întru El. Înfrădăcinați și zidiți fiind într-Insul, întăriți în credință, după cum ați fost învățați, și prisosind în ea cu mulțumire” (Col. 2, 6-7). “Bucurați-vă pururea întru Domnul. Și iarăși zic: Bucurați-vă... Domnul este aproape. Nu vă împovărați cu nici o grijă. Ci întru toate, prin închinăciune și prin rugă cu mulțumire, cererile voastre să fie arătate lui Dumnezeu” (Fii. 4, 4-6).

Importanța acestei asceze spirituale pe care o lucrează harul este amănunțit expusă în Corespondența Sfântului Varsanufie cel Mare cu Ioan Profetul.

Capitolul XIX.

XIX. ATENȚIA DIN TIMPUL RUGĂCIUNII

Prezența și conlucrarea neconținută a atenției în timpul rugăciunii este neapărat trebuincioasă. Datorită atenției, rugăciunea devine binele propriu, personal, al celui ce se roagă; dacă atenția lipsește, rugăciunea îi rămâne exterioară. Când atenția este prezentă, rugăciunea dă roade îmbelșugate, dar când este absentă, produce spini și pălămidă. Roadele rugăciunii stau în iluminarea duhului, într-o smerită înduioșare a inimii și în reînnoirea sufletului prin viața Duhului; spinii și pălămidă constau în lenevirea sufletului, în părerea de sine fariseică care se naște dintr-o inimă împietrită, care se mulțumește și se laudă cu mulțimea rugăciunilor spuse și cu timpul petrecut recitându-le.

Atenția care apără în mod absolut rugăciunea de toate împrăștierea, de gânduri nefolositoare și de vagabondajul imaginației, este un dar al harului dumnezeiesc. Noi ne manifestăm sincer dorința de a primi acest dar – el ni se acordă prin har pentru mântuirea sufletului – efortându-ne să fim atenți ori de câte ori ne rugăm. Atenția “metodică” – numim așa atenția noastră câtă vreme nu este susținută de har – constă, conform sfatului Sfântului Ioan Scărarul, în închiderea duhului nostru în cuvintele rugăciunii. Dacă, din lipsa experienței în lucrarea rugăciunii, duhul nostru nu reușește să rămână închis în cuvinte și scapă, noi trebuie să-l readucem. În starea sa de cădere, duhul nostru este în mod natural nestatornic și înclinat să se împrăstie în toate părțile. Dar Dumnezeu îi poate da statornicie, și o va face în momentul voit în funcție de statornicia și de răbdarea noastră în nevoie.

Ceea ce contribuie în mod deosebit la păstrarea atenției când te rogi este pronunțarea rugăciunii foarte rar. Adică fără grabă, în așa fel încât duhul tău să poată rămâne cu ușurință “închis” în cuvintele rostite, fără a-i scăpa un singur cuvânt. Pronunță-le cu voce auzibilă când te rogi singur: acest lucru de asemenea te va ajuta să-ți fixezi atenția.

Se poate cu ușurință – și trebuie făcut acest lucru – să exersezi rugăciunea spusă cu atenție atunci când îți împlinești “canonul de rugăciune” în chilie. Frate, nu te scârbi de o oarecare monotonie și efortare până ce te obișnuiești cu rânduiala călugărească de la chilie, în special cu rugăciunea. Apucă, la vremea potrivită, arma atotputernică a rugăciunii, și învață să te folosești de ea ori de câte ori ai ocazia.

Rugăciunea este atotputernică datorită lui Dumnezeu Atotputernicul care lucrează în ea. Ea este “sabia Duhului, adică Cuvântul lui Dumnezeu” (Efeseni 6, 17). În esență ea constă în a te ține în prezența lui Dumnezeu și în a te uni cu El; ea este împăcarea omului cu Dumnezeu, mama și fiica lacrimilor, podul care ne ajută să trecem peste ispite, zid de apărare împotriva mahnirilor, pierderea vrăjmașilor, lucrare neîncetată, izvorul virtuților, pricina darurilor duhovnicești, sporire tainică, nutriment al sufletului, iluminarea minții, încetarea deznădejzii, semnul speranței, izbăvirea de întristare, bogăția călugărilor.

La început trebuie să te sforțezi a te ruga; dar curând rugăciunea începe să-ți aducă mângâiere. Această mângâiere face nevointa noastră mai ușoară și ne încurajează să perseverăm. Dar va trebui totuși ca toată viața să ne silim la rugăciune, puțini fiind nevoitorii care, datorită unei mari mângâieri adusă de har, au depășit necesitatea acestui efort.

Rugăciunea ajută la mortificarea omului nostru vechi, atâta vreme cât acesta trăiește în noi, și se împotrivesc rugăciunii pe viață și pe moarte. Cunoscând puterea rugăciunii, și acțiunea ei binefăcătoare, dracii se străduiesc prin toate mijloacele posibile să-i împiedice pe nevoitori de la rugăciune, sugerându-le să întrebuințeze timpul rezervat rugăciunii pentru alte activități; sau încearcă să o anuleze și să o denatureze prin preocupări deșarte, aducând în minte a celui ce se roagă nenumărate gânduri și imagini păcătoase.

Capitolul XX.

XX. RÂNDUIALA DE LA CHILIE

Rânduiala de la chilie constă într-un oarecare număr de metanii, rugăciuni și psalmi, și în practicarea “rugăciunii lui Iisus”. Ea se stabilește pentru fiecare în funcție de puterile sale psihice și fizice. Cum aceste puteri diferă de la om la om, regulile însușite de către nevoitori sunt foarte diverse. Regula are grijă ca rugăciunea să nu depășească puterile nevoitorului, nici să le epuizeze, nici să-i distrugă sănătatea, ca apoi să fie nevoit să renunțe la orice regulă. Părăsirea rugăciunii este rezultatul, în general, al exagerării rânduiei de rugăciune adoptate sau impuse. Dimpotrivă, o regulă echilibrată și rezonabilă îl însoțește pe călugăr toată viața; până la sfârșitul zilelor ea crește și dezvoltă în mod natural, adoptând atât în formă cât și în conținut particularitățile ce corespund progresului realizat.

Astfel, în practicarea rânduiei de la chilie, pentru un corp viguros și sănătos trebuie un număr mai mare de metanii și rugăciuni decât pentru un corp firav. Organismul uman diferă atât de mult de la om la om încât -, unul este mai epuizat după treizeci de metanii decât altul după trei sute.

Capitolul XXI.

XXI. DESPRE METANII

Metaniile sunt “mari” – cu prosternare până la pământ, și “mici” – cu închinarea trupului. Se fac de obicei seara în timpul împlinirii rânduiei de rugăciune, înainte de culcare. Mai potrivit este a le face înainte de citirea rugăciunilor de seară, adică să începi rânduiala cu metaniile. Sub efectul metaniilor, corpul se

obosește ușor și se încălzește un pic, inima intrând într-o stare de căință: nevoitorul se va ruga cu mai mult zel, cu mai multă râvnă și cu o mai mare atenție. Rugăciunile au un alt gust când le spui după ce ai făcut metanii.

Metaniile trebuie făcute fără nici o grabă, dând suflet acestei asceze trupești prin suspinele inimii și prin tânguirea minții în rugăciune. În momentul începerii metaniilor, trupul tău să ia o atitudine de mare cuviință, așa cum stă un sclav și o creatură în prezența Stăpânului și Dumnezeuului său. Apoi adună-ți gândurile care vagabondează în toate părțile, și, fără nici o grabă, spune cu inimă zdrobită și pocăită această rugăciune: “Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul; spune-o cu voce înceată, dar totuși în așa fel ca să te auzi pe tine însuși, și închide-ți duhul în cuvinte. După ce ai spus această rugăciune, fă încet o metanie mare, cu respect și frică de Dumnezeu, fără exaltare, dar cu conștiința unui păcătos care se pocăiește și care cere iertare, și stă la picioarele Domnului Iisus Hristos însuși. Nu-ți lăsa imaginația să făurească o reprezentare mentală a Domnului, dar să fii convins că El te privește, că El îți cercetează mintea și inima și că răsplata ce ți se cuvine se află în mâinile Lui. Este o aberație intolerabilă să ți-L închipuiești, și care te duce la o regretabilă orbire; dar a fi convins de prezența lui Dumnezeu, Cel ce este peste tot, aceasta înseamnă să te atașezi de un adevăr sfânt. După ce ai făcut o metanie mare până la pământ, readu-ți corpul într-o poziție cuviincioasă și liniștită, spune din nou rar rugăciunea menționată mai înainte: când ai terminat de a o rosti, prosterne-te din nou așa cum s-a spus.

Nu te preocupa de numărul metaniilor: concentrează-ți atenția asupra calității rugăciunii ce le însoțește. Fără a pomeni de efectul pe care-l au asupra duhului, puține metanii făcute în felul acesta vor acționa asupra trupului mai eficient decât metanii făcute în grabă și fără atenție, doar pentru a împlini un număr precis. Experiența nu va întârzia să-ți demonstreze acest lucru. Când vei simți oboseală din pricina metaniilor mari, treci la cele mici. Modul înclinării în timpul metaniilor mici se definește astfel: întinzând brațul, trebuie să atingi pământul sau padimentul cu vârful degetelor.

Dacă, atunci când se prosterne, nevoitorul își impune o intensă activitate sufletească, constând într-o atenție susținută, într-un calm profund, într-o frică reverențioasă și într-o neclintită intenție de a-și oferi pocăința lui Dumnezeu, va descoperi repede câte metanii îi permite construcția sa fizică să facă. Reducând câteva metanii din acest număr ținând seamă de slăbiciunea sa și prin căutarea de sine, se va fixa, socotind câte au mai rămas, o regulă zilnică; și când va cere pentru acestea binecuvântarea părintelui său sufletească, sau a superiorului, sau a unui călugăr în care are încredere și căruia-i cere sfatul, el va putea împlini această regulă în fiecare zi.

Pentru folosul sufletească al preaiubiților noștri frați, nu vom trece sub tăcere ceea ce urmează. Metaniile care se fac numai pentru a împlini un număr, și nu sunt însoțite de o lucrare corectă a minții și a inimii, sunt mai degrabă vătămătoare decât folositoare. Nevoitorul care le împlinește începe să fie mulțumit de sine. “Iată, zice el ca și fariseul din Evanghelie, Dumnezeu mi-a ajutat ca și astăzi să fac trei sute de metanii. Slavă lui Dumnezeu! Credeți că-i ușor? În vremea noastră să faci trei sute de metanii? Cine, în aceste vremuri urmează această regulă?” și așa mai departe. Trebuie să ne amintim că metaniile încălzesc sângele, ceea ce are ca efect stimularea considerabilă a activității mentale.

Cu asemenea dispoziții, și pentru că încă nu-și dă seama în ce constă adevărata viață spirituală, bietul nevoitor se lasă cuprins de o lucrare mentală care-i întunecă sufletul; se încredințează gândurilor și imaginațiilor de mărire deșartă produse de isprăvile lui, a căror caracter ascetic i se par în el însuși a fi o garanție a progresului. Se bucură de aceste gânduri și închipuiri, de care nu se mai satură; și le însușește și-și cultivă fatala patimă a părerii de sine. Foarte repede această părere de sine începe a se manifesta prin judecarea altora și prin manifestarea tendinței de a vrea să-i învețe pe alții. Este limpede că o, asemenea atitudine este semn de mândrie și orbire sufletească: dacă monahul nu se consideră superior celorlați, nu-și poate îngădui nici într-un fel de a-i îndrepta. Aceasta este roadă nevoinței ascetice trupești când nu este însoțită de un duh de pocăință până când pocăința nu devine unica țință și până când se acordă o valoare ascezei în sine. Pentru un călugăr, adevărata sporire duhovnicească constă în a se considera ca cel mai mare păcătos. “Un frate i-a zis Sfântului Sisoe cel Mare: eu vreau ca gândul meu să fie mereu la

Dumnezeu. Sfântul i-a răspuns nu este mare lucru să fii cu gândul mereu la Dumnezeu; dar ceea ce este important pentru un călugăr este a se socoti mai prejos decât toată zidirea”.

Așa gândeau adevărații slujitori ai lui. Dumnezeu, adevărații călugări: acesta era rezultatul unei lucrări sufletești corecte. În acest caz nevoința trupească capătă ea însăși o importanță considerabilă, căci ea este expresia căinței și umilinței sufletului prin lucrarea trupului. “Vezi smerenia mea și osteneala mea și-mi iartă toate păcatele mele” (Ps. 24, 19), strigă către Dumnezeu rugându-se proorocul David, împreunând cu nevoința sa trupească o sinceră pocăință și o mare umilință.

Capitolul XXII.

XXII. CORELAREA RÂNDUIELII DE RUGĂCIUNE DE LA CHILIE CU RÂNDUIALA MĂNĂSTIRII

În foarte puține dintre mănăstirile rusești este urmată rânduiala de la Sarov, cu rugăciunile de seară și metaniile făcute în biserică; în câteva mănăstiri de obște aceste rugăciuni se fac fără metanii. În cele mai multe însă rânduiala de seară este lăsată la alegerea fraților, și cei ce doresc o împlinesc la chilie. În mănăstirea din Sarov, și în cele care-i urmează rânduiala, frații au în așa fel întocmit programul încât sunt puțini cei care, pe lângă rânduiala rugăciunilor din biserică, să mai poată împlini ceva la chilie. Dar chiar și-n mănăstirile Sarov și Valaam sunt numeroși călugări care, robuști fiind, nu-și epuizează energia prin munca fizică.

Celor ce au energie în plus, sau viețuiesc în mănăstiri în care rânduiala nu cere metanii, sau în care nu se face în comun rugăciunea de seară, noi le dăm acest sfat smerit: pentru seară să se inspire din regula pe care un înger i-a dat-o Sfântului Pahomie cel Mare. Dar ea trebuie adaptată vremurilor, atât din pricina slăbiciunii noastre, cât și ținând seama de rânduiala pe care o avem în mănăstire. Este imposibil să împlinim în întregime și cu rigoare această regulă care corespunde vechiului mod de viață al călugărilor. Să nu se tulbure nimeni din pricina acestei afirmații! Pentru că și disciplina noastră mănăstirească este binecuvântată de sus: ea se potrivește neputinței noastre și vremurilor noastre.

Urmând sfatul dat de înger ordinea rânduiei de seară ar fi următoarea: Mărire Ție, Dumnezeul nostru, Mărire Ție; împărate ceresc..., Preasfântă Treime..., Tatăl nostru..., Doamne miluiește (de 12 ori); Veniți să ne închinăm..., Ps. 50; Crezul; apoi rugăciunea lui Iisus: Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul. Desigur pentru unii această rugăciune ar fi însoțită de douăzeci de metanii mari și de douăzeci mici; pentru alții de treizeci de metanii mari și tot atâtea mici; pentru alții de patruzeci de metanii mari și tot atâtea mici; și așa mai departe. Este folositor să adaugi încă câteva metanii mari, și câteva mici, cu rugăciunea către maica Domnului: Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, mântuiește-mă pe mine păcătosul. După împlinirea numărului planificat de metanii mari și mici în nici un caz nu trebuie să rămâi trândav, nici să-ți lași mintea și inima să se împrăstie la felurite gânduri și simțăminte; imediat trebuie să te apuci de rugăciunile prescrise sau de rugăciunea lui Iisus. După ce împlinește această nevoință trupească care încălzește trupul și sângele, ascetul trăiește, cum s-a spus mai înainte, un moment în care activitatea sufletului este stimulată; dacă nu se dă imediat sufletului o lucrare potrivită și mântuitoare, el poate foarte ușor să se rătăcească, nu fără primejdii, spre gânduri și închipuiri deșarte și întinate. Trebuie să păstrăm cu grijă și să întrebuițăm cu folos roadele unei nevoințe trupești făcută după rânduială. Vrajmașii și furii nevăzuți nu dorm! Firea noastră căzută nu va întârzia să producă din ea însăși neghina care-i este proprie.

Curăția, agerimea duhului și umilul simțământ de înduioșarea inimii obținut prin rugăciunea însoțită de metanii, trebuiesc imediat folosite în rugăciunea fără metanii, ce urmează. Se va recita fără grabă și dulce, doar atât de tare încât să te auzi pe tine însuși, cu mintea închisă în cuvintele rugăciunii și însoțită de inimă.

În mănăstirile unde seara rânduială nu se săvârșește în biserică, ci în chilie, trebuiesc citite rugăciunile de seară după săvârșirea metaniilor. Cei care doresc, și care au putere, vor mai citi acatiste, „Psaltirea” și

pomelnicele lor. Trebuie să-ți aduci aminte canoane, că nevoința adevărată nu stă în numărul de rugăciuni citite, ci le are în vedere pe cele spuse cu atenție și cu participarea inimii, și care lasă în suflet o impresie puternică și durabilă.

Numărul de rugăciuni necesare pentru o rânduială de chilie se stabilesc în același fel ca numărul de metanii. Citește cu atenție și în liniște atâtea rugăciuni câte socotești că-ți mulțumesc sufletul. După ce ai notat cât timp îți trebuie să le citești și ai socotit cât timp ai la îndemână, stabilește-ți o regulă de rugăciune pentru chilie. Citirea „Acatistului” Mântuitorului și al Maicii Domnului îl ajută foarte mult pe începători; în ce-i privește pe cei ce au făcut un oarecare progres și au experiența unei anumite iluminări a duhului, le este recomandată citirea „Psaltirii”.

Pentru a citi cu atenție o catismă din „Psaltire” îți sunt necesare cam douăzeci de minute. Sfinții Părinți citeau psalmii și alte rugăciuni scrise atât de lent – lucru necesar dacă vrei să fii atent și să-ți închizi mintea în cuvintele rugăciunii – încât numeau această lectură „psalmodie”. A psalmodia nu înseamnă să cânti după glasuri sau note, ci a citit atât de lent încât această lectură seamănă cu cântarea.

În comunitățile unde rânduiala de seară se săvârșește în biserică, dar fără metanii, trebuie, după ce ai completat rânduiala cu metaniile făcute în chilie, să te oprești nu numai de la psalmodie, ci și de la rugăciune, fără a te lăsa însă atras, sub nici un pretext, de gânduri sau de imaginații deșarte și vătămătoare pentru suflet.

Călugării care, dintr-un anumit motiv, sunt adesea constrânși să rămână în chilie, să împlinescă rânduiala cu metanii la deșteptarea din somn, înaintea rugăciunilor de dimineață, ținând seama de efectul binefăcător al metaniilor asupra trupului și sufletului, cum am spus mai înainte.

Capitolul XXIII.

XXIII. DESPRE RUGĂCIUNEA LUI IISUS

Prin „rugăciune”, în mod propriu vorbind, Sfinții Părinți înțeleg „rugăciunea lui Iisus” care se enunță în felul următor: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul”. Sfântul Ioan Scărarul spune despre cei ce trăiau în isihie că „numeroși dintre ei își petreceau cea mai mare parte din timp cântând, în timp ce alții stăruiau în rugăciune” (Scara XXVII, 33). Prin cuvântul „cântau”, trebuie să înțelegem aici citirea în duh de rugăciune a psalmilor (alte rugăciuni scrise, care azi sunt întrebuițate încă nu existau); în ce privește „rugăciunea”, este vorba de rugăciunea lui Iisus. Următorul pasaj din „Scară” trebuie interpretat în aceeași manieră: „Cea mai mare parte a nopții consacră-ți timpul rugăciunii, iar un pic de timp psalmodierii” (Scara, XXVII, 77). Așa interpretează marii asceți și dascăli ai monahismului, Simeon Noul Teolog și Sfântul Grigorie Sinaitul, amândoi posteriori Sfântului Ioan Scărarul, sensul cuvintelor „rugăciune” și „psalmodie” în celebra lor lucrare asupra „Scării”.

Rugăciunea lui Iisus cunoaște două forme: cu grai și în minte. Ascetul trece în mod spontan de la rugăciunea cu grai la cea mintală, cu condiția să pronunțe rugăciunea orală cu atenție. La început rugăciunea lui Iisus trebuie practică oral, cu grai. Rugăciunea lui Iisus se spune în picioare; dacă ești epuizat o poți spune și culcat. Caracteristica esențială a acestei rugăciuni trebuie să fie: atenția, închiderea minții în cuvintele rugăciunii, pronunțarea rară și strângerea inimii. Sigur că aceste condiții sunt necesare pentru orice rugăciune, dar este mai ușor de a le împlini, și este indispensabil, când este vorba de rugăciunea lui Iisus. În psalmodie diversitatea ideilor ce însoțesc rugăciunea atrag spontan atenția minții și-i oferă o oarecare împrăștiere. Dar la rugăciunea lui Iisus, mintea se concentrează asupra unui singur gând: iertarea păcatelor prin Iisus. Privită din exterior această practică este foarte aridă, dar experiența o arată mai rodnică decât toate lucrările sufletului. Puterea și valoarea ei din atotputernicia Preasfântului Nume al Domnului Iisus Hristos.

Profețind referitor la Dumnezeu-Omul, proorocul loil proclamă: “Oricine va chema numele Domnului se va izbăvi” (Ioil 3, 5). Sfântul Apostol Pavel repetă cuvintele proorocului: “Că de vei mărturisi cu gura ta că Iisus este Domnul și vei crede în inima ta că Dumnezeu L-a înviat pe El din morți, te vei mântui” (Romani 10, 9). Sfântul Petru, după ce a tămăduit prin Numele lui Iisus Hristos un om infirm din naștere, a mărturisit în fața Sinedriului evreilor cu următoarele cuvinte: “Căpetenii ale poporului și bătrâni ai lui Israel, fiindcă noi suntem astăzi cercetați pentru facere de bine unui om bolnav, prin cine a fost el vindecat, cunoscut să vă fie vouă tuturor, și la tot poporul Israel, că în numele lui Iisus Hristos Nazarineanul, pe Care voi L-ați răstignit, dar pe Care Dumnezeu L-a înviat din morți, întru Acela stă acesta sănătos înaintea voastră! Căci nu este sub cer nici un alt nume, dat dintre oameni, în care trebuie să ne mântuim noi” (F.Ap. 4, 8-10, 12).

Intrebuințarea și invocarea Sfântului și Dumnezeiescului Nume al lui Iisus în rugăciune a fost instituită de Domnul nostru Iisus Hristos însuși. Te poți convinge din ultima și profunda convorbire pe care Domnul a avut-o cu Sfinții Săi Apostoli după Cina cea de Taină, relatată în Evanghelia Sfântului Ioan (Ioan 13, 31; 14, 15 și 16), în acel ceas solemn de dinaintea patimei celei de bună voie și a chinurilor în durate pentru mântuirea neamului omenesc, învățătura dată de Domnul în acel ceas capătă semnificația unui testament definitiv stabilit în fața morții, și în care adună și expune ucenicilor, și prin ei tuturor creștinilor, ultimele porunci mântuitoare, garanții sigure ale vieții veșnice. Printre aceste garanții și daruri duhovnicești se află îngăduința și porunca de a te ruga în numele lui Iisus. “Orice veți cere întru numele Meu, aceea voi face, ca să fie slăvit Tatăl în Fiul. Dacă veți cere ceva în numele Meu, Eu, voi face” (Ioan 14, 14). Adevărat, adevărat zic vouă: Orice veți cere de la Tatăl în numele Meu El vă va da. Până acum n-ați cerut nimic în numele Meu. Cereți și veți primi, ca bucuria voastră să fie deplină” (Ioan 16, 23-24).

Ce va primi cel ce se roagă în numele Domnului Iisus și care în felul acesta îl poate umple de bucurie? El va primi – după însuși cuvântul Domnului – Duhul Sfânt “pe care-L va trimite Tatăl, în numele Meu” (Ioan 14, 26). Această cunoaștere din trăire aveau Sfinții Părinți și ea constituia tradiția lor.

Capitolul XXIV.

XXIV. DESPRE PRACTICAREA RUGĂCIUNII LUI IISUS

Dacă ești într-o mănăstire unde rânduiala rugăciunii de seară din biserică este însoțită de metanii, cum ai ajuns în chilie începe rugăciunea lui Iisus. Dacă viețuiești într-o mănăstire unde rânduiala rugăciunii de seară, din biserică, nu este însoțită de metanii, sosind în chilie, fă mai întâi metaniile ce ți le-ai propus în regula ta, apoi apucă-te de rugăciunea lui Iisus. Dacă ești într-o mănăstire unde rugăciunea de seară nu se face în comun, ci fiecare și-o face în chilie, începe prin a face metaniile prevăzute, apoi citește-ți rugăciunile și psalmii și, la sfârșit, fă rugăciunea lui Iisus.

Pentru început propune-ți să spui de o sută de ori rugăciunea lui Iisus. Apoi, dacă vezi că poți s-o spui de mai multe ori, mai adaugă o sută. Cu timpul, dacă vei simți nevoia, mai poți adăuga la numărul rugăciunilor. Pentru a spune rar și cu atenție de o sută de ori rugăciunea lui Iisus, îți trebuie cam o jumătate de oră: o seamă de nevoitori au nevoie de mai mult timp. Nu spune rugăciunile grăbit, imediat unele după altele; fă după fiecare rugăciune o pauză, în felul acesta reușind să-ți aduni gândurile. Spunerea rugăciunii fără pauză duce la împrăștierea gândurilor. Controlează-ți respirația; respiră încet și rar; aceasta ajută să nu ne împrăștiem. După ce ai terminat rugăciunea lui Iisus nu te lăsa cuprins de tot felul de gânduri și imaginații neserioase, iluzorii și trecătoare, ci petrece-ți timpul până ce te culci urmând orientarea gândului în timpul rugăciunii. Când te culci, spune rugăciunea și adormi rugându-te.

Obișnuiește-te ca la deșteptare, rugăciunea lui Iisus să-ți fie primul gând, primul cuvânt și prima faptă. Spune-o de câteva ori, spală-te și du-te repede la Utrenie, în timpul Utreniei, pe cât posibil, oprește-te de la rugăciunea lui Iisus. Dacă dispui de timp liber între Utrenie și Liturghie, ocupă-te de rugăciunea lui Iisus. Fă același lucru după masa de prânz. Părinții ne învață ca după masa de prânz să ne concentrăm asupra aducerii aminte de moarte. Lucrul acesta este între toate corect; de fapt, rugăciunea lui Iisus nu

poate fi despărțită de aducerea aminte de moarte. O puternică aducere aminte de moarte este legată de o vie rugăciune către Domnul Hristos care a călcat moartea cu moartea Sa și le-a dăruit oamenilor viață veșnică, supunându-se pentru un timp morții.

În timpul Ceasurilor, este bine să exersezi rugăciunea lui Iisus: păzindu-ți gândul neîmprăștiat, ea îți va ajuta să urmărești atent cântările și citirile care se fac în biserică. Străduiește-te să te obișnuiești cu rugăciunea lui Iisus pentru ca ea să devină rugăciunea ta neîncetată, potrivit-se foarte bine acestui scop datorită scurtimii sale, lucru pe care rugăciunile lungi nu-l pot face. Părinții au spus: “Dacă mănâncă sau bea, dacă este în chilie sau la ascultare, dacă este pe cale sau face altceva, călugărul trebuie să strige fără încetare: Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul” (Calist și Ignatie Xantopol).

Capitolul XXV.

XXV. DESPRE RUGĂCIUNEA NEÎNCETATĂ

Rugăciunea neîncetată ne-a fost poruncită chiar de Dumnezeu. Mântuitorul lumii a zis: “Cereți și vi se va da; căutați și veți afla; bateți și vi se va deschide (Matei 7, 7). Dar Dumnezeu, oare, nu va face dreptate aleșilor Săi care strigă către El ziua și noaptea și pentru care El rabdă îndelung? Zic vouă că îi va izbăvi în curând” (Luca 18, 7-8). Repetând învățătura Domnului, Apostolul zice: “Rugați-vă neîncetat (1 Tes. 5, 17). Vreau deci ca bărbații să se roage în tot locul, ridicând mâini sfinte, fără de mânie și fără șovăire” (1 Tim. 2, 8). Prin cuvântul “bărbați”, Apostolul îi numește pe creștinii care au ajuns la desăvârșire. Numai creștinii care au ajuns la desăvârșire se pot ruga “fără mânie și fără șovăire”, adică într-o pace adâncă, cu o dragoste curată pentru semenii, fără resentimente și fără critici la adresa lor, fără a fi distrași de gânduri și imaginații venite din afară. Un asemenea bărbat poate în tot locul și în tot timpul să-i ofere lui Dumnezeu rugăciuni, ridicând înspre El mâini sfinte, adică gândul lor și inima lor curățite de patimi, sfințite prin Duhul.

Este limpede că rugăciunea neîncetată nu o poate avea un călugăr începător; dar pentru a fi în stare cândva, el trebuie să înceapă prin a se obișnui cu rugăciunea frecventă, în același timp rugăciunea frecventă se va preface ea însăși în rugăciune neîncetată. Cum rugăciunea lui Iisus este cea mai ușoară pentru rugăciunea neîncetată, începătorul trebuie să recurgă la ea cât mai des. Ai o clipă liberă? Nu o pierde fără să faci nimic! Nu o petrece în închipuiri himerice și deșarte, în preocupări fără rost și ne semnificative. Fă-o profitabilă prin practicarea rugăciunii lui Iisus. Dacă din slăbiciune, sau mai exact, datorită firii noastre căzute, tu te lași cuprins de imaginații și gânduri păcătoase, nu-ți pierde curajul, nu te lăsa. Pocăiește-te în fața lui Dumnezeu de nebăgarea ta de seamă, mărturisește-I Lui starea ta de cădere și de împrăștiere, prosterne-te cu mintea în fața milostivirii Lui și ia măsuri împotriva gândurilor și imaginațiilor înșelătoare.

Cel ce nu se antrenează prin rugăciunea frecventă nu va ajunge niciodată la rugăciune neîncetată. Rugăciunea neîncetată este un dar pe care Dumnezeu îl acordă robului și slujitorului Său, a cărui credincioșie a fost pusă la încercare. “Este imposibil să te apropii de Dumnezeu altfel decât prin rugăciunea neîncetată” (Sf. Isaac Sirul). Rugăciunea neîncetată este semnul milostivirii lui Dumnezeu față de om; este semnul că toate puterile sufletului său sunt întoarse către Dumnezeu. “Miluiește-mă, Doamne, că spre Tine voi striga toată ziua. Veselește sufletul robului Tău, că spre Tine, Doamne, am ridicat sufletul meu” (Ps. 85, 3).

Capitolul XXVI.

XXVI. RUGĂCIUNEA LUI IISUS ORALĂ, MINTALĂ ȘI DIN INIMĂ

Cel ce vrea să se consacre rugăciunii lui Iisus, fără a săvârși greșeli, trebuie să se controleze pe sine însuși, cât și felul în care o face, studiind următoarele scrieri patristice: „Capete asupra cumpătării și

virtuții” de Isihie, preotul din Ierusalim; „Capitolele despre cumpătare și priveghere” ale Sfântului Filotei Sinaitul; „Sfaturi despre lucrarea ascunsă în Hristos” de Sfântul Teolipt, mitropolitul Filadelfiei; „Scrierile” Sfântului Simeon Noul Teolog și ale Sfântului Grigorie Sinaitul; „Tratatul despre priveghere și paza inimii” a lui Nichifor din singurătate; Lucrările Sfinților Calist și Ignatie Xantopol; „Tradiția” de Sfântul Nil Sorski; „Antologia” ieromonahului Dorotei și altele.

Cititorul va găsi în „Filocalii”, în „Tratatul despre cele trei moduri de a te ruga”, a Sfântului Simeon Teolog, în „Tratatul” lui Nichifor din singurătate și în „Scrierile” Sfinților Ignatie și Calist Xantopol, învățătura despre meșteșugul de a intra cu mintea în inimă cu ajutorul respirației naturale, sau, altfel spus, o tehnică care ajută să ajungi la rugăciunea minții. Această învățătură a Părinților a provocat, și continuă să provoace, destule dificultăți pentru mulți cititori, și de fapt ea n-are nimic dificil. Noi îi sfătuim pe frații noștri să nu încerce să descopere prin ei înșiși această artă dacă nu li se descoperă ea singură. Mulți dorind să câștige această experiență și-au îmbolnăvit plămânii fără a câștiga nimic. Important este ca în timpul rugăciunii mintea să se unească cu inima, dar acest lucru îl realizează harul lui Dumnezeu la vremea hotărâtă de El. Un alt mod de a face rugăciunea lui Iisus, echivalent cu cel menționat, constă în a spune rugăciunea fără grabă, făcând mici pauze, cu respirația liniștită și lentă, și cu concentrarea minții asupra cuvintelor rugăciunii. Datorită acestor ajutoare, putem ușor ajunge la o oarecare treaptă de atenție, în timpul rugăciunii inima începe foarte repede a intra în armonie cu atenția minții. Armonia inimii și minții se transformă încet în unirea minții cu inima, și meșteșugul metodei expuse de Părinți se descoperă singur. Toate mijloacele fizice, având un caracter material, au fost propuse de Părinți nu ca lucru esențial, ci doar ca suport pentru a ajunge mai ușor și mai repede la atenție în timpul rugăciunii.

Nota esențială, indispensabilă rugăciunii, este atenția. Fără atenție nu există rugăciune. Adevărata atenție, cea dăruită de harul divin vine atunci când mortificăm dorințele inimii legate de lumea aceasta. Mijloacele nu sunt niciodată decât mijloace. Părinții care ne învață să introducem mintea în inimă odată cu inspirația, spun că mintea odată obișnuită să se unească cu inima sau, mai exact când mintea a dobândit această unire, nu mai are nevoie de ajutorul unei tehnici pentru a o face, ci se unește cu inima simplu, de la sine, prin propria sa mișcare (Ignatie și Calist Xantapol). Și trebuie să fie așa. Separarea minții de inimă, opoziția lor reciprocă, este urmarea căderii noastre în păcat: este firesc ca harul divin – atunci când vine pentru a-l tămădui pe omul împărțit și dezintegrat prin cădere – să reunească aceste părți divizate, să reunească mintea nu numai cu inima, ci și sufletul cu trupul, și să le dea o unică mișcare corect orientată către Dumnezeu.

În același timp cu unirea dintre minte și inimă, nevoitorul dobândește și puterea de a rezista gândurilor și simțămintelor păcătoase. Lucrul acesta ar putea fi rezultatul unei tehnici oarecare de a te ruga? Cu siguranță nu! Este lucrarea harului, este roada Duhului Sfânt care acoperă cu umbrirea sa lucrarea nevoitoare nevăzută a ostașului lui Hristos; ori Duhul Sfânt rămâne inaccesibil omului trupesc și psihic.

Citind ceea ce spun Sfinții Părinți referitor la “locul inimii” pe care mintea îl descoperă prin rugăciune, trebuie să înțelegem prin acesta puterea contemplativă a inimii, fixată de către Creator în partea superioară a inimii. Prin această putere inima omului se deosebește de cea a animalelor. Acestea din urmă au puterea voinței, sau puterea senzuală, și forța râvnitoare, sau puterea irascibilă, la fel ca și omul. Dar puterea contemplativă care se manifestă prin conștiința morală sau prin intuiția directă, prin frica de Dumnezeu, prin dragostea spirituală pentru Dumnezeu și pentru aproapele, prin simțământul de pocăință, de umilință și blândețe, prin căința sufletului și prin alte simțăminte duhovnicești, este necunoscută animalelor. Puterea sufletului este mintea; cu toate că ea este imaterială, își are reședința în creier. La fel puterea contemplativă a omului, cu toate că este nematerială își are și ea reședința ei. Ea este situată în partea superioară a inimii, în partea stângă a pieptului, aproape de sân, puțin deasupra lui.

Unirea minții cu inima înseamnă unirea gândurilor duhovnicești ale minții cu simțămintele duhovnicești ale inimii. Pentru că omul este căzut și gândurile și simțămintele sale, din duhovnicești cum erau, au devenit trupești și psihice, trebuie să readucem, cu ajutorul poruncilor Evangheliei, mintea și inima la gânduri și simțăminte duhovnicești. Când mintea și inima vor fi tămăduite, vor fi în același timp unite în Domnul, în partea inimii unde se află puterea contemplativă, se va forma încet, încet, un minunat templu

a lui Dumnezeu “nefăcut de mână”, ci duhovnicesc, o “sfântă a sfințelor”: acolo mintea, hirotonită întru preot și sfințită întru episcop, se coboară pentru a-L adora pe Dumnezeu în Duh și în Adevăr. Atunci creștinul înțelege printr-o fericită experiență ceea ce se spune în „Scriptură”: “Căci noi suntem templu al Dumnezeului celui viu, precum Dumnezeu a zis că: Voi locui în ei și voi umbla și voi fi Dumnezeul lor și ei vor fi poporul Meu” (2 Cor. 6, 16).

Sub puterea contemplativă, în mijlocul inimii, este situată puterea irascibilă; sub aceasta, în partea inferioară a inimii, se află locul puterii senzuale sau a dorinței. La animale aceste două puteri acționează într-o manieră grosieră, căci ele nu sunt legate nici într-un fel de sfera contemplativă. La oameni ele acționează în funcție de măsura în care puterea contemplativă este dezvoltată. Dar ele nu vor putea acționa corect, fiind într-o deplină ascultare de puterea contemplativă, decât la adevăratul creștin care a supus înțelepciunii lui Hristos – adică Evangheliei – nu numai gândurile și simțămintele evident păcătoase, ci și cele ce sunt naturale.

Mintea și inima nu pot fi unite decât în Duh și în Adevăr. Iată ce însemnează asta: mintea și inima nu se pot uni dacă nu renunță complet la natura căzută și dacă nu se dăruiesc total căii Evanghelice; mai mult încă, trebuie ca printr-o constantă și strictă păzire a poruncilor Evangheliei, să atragă harul Sfântului Duh pentru ca, atinse și învăluite de umbrirea Lui, să se poată tămădui și să fie readuse la viață.

Nu numai gândurile și simțămintele evident păcătoase, ci și gândurile și simțămintele naturale, oricât ar fi de fine și acoperite de masca unei aparente dreptăți, împiedică unirea gândului cu inima și le pun într-o opoziție reciprocă. Mica îndepărtare de direcția duhovnicească pe care o dă Evanghelia va face deșarte și inoperante toate mijloacele și tehnicile de a spune rugăciunea: mintea și inima nu se vor uni niciodată.

Felul în care trebuie să împlinesc poruncile înainte de unirea minții cu inima diferă de cel ce urmează acestei uniri, înainte de unire nevoitorul împlinește poruncile cu mare greutate și dificultate, sforțându-și firea sa căzută; după unire forța duhovnicească care unește mintea cu inima îl atrage pe om pe calea poruncilor și face împlinirea acestora ușoară și plăcută. “Pe calea poruncilor Tale am alergat când ai lărgit inima mea” (Ps. 118, 32), zice psalmistul.

Celui ce practică rugăciunea lui Iisus îi va fi foarte folositoare lectura „Comentariilor” alcătuite de Vasile Polianomerul, purtător al schimei celei mari, la lucrările Sfinților Grigorie Sinaitul, Isihie de la Ierusalim, Filotei Sinaitul și Nil Sorski. Datorită acestor comentarii lectura „Filocaliei” devine foarte clară și folositoare. Când citești scrierile Sfinților Părinții nu trebuie să pierzi din vedere faptul că nivelul unui începător din vremea lor corespunde unui ascet înaintat din vremea noastră. Aplicarea sfaturilor Părinților la viața ta trebuie să o faci cu mare grijă.

Capitolul XXVII.

XXVII. DESPRE MEDITAȚIE

Sfântul Dimitrie al Rostovului și Sfântul Tihon de Zadovsk au meditat asupra întrupării lui Dumnezeu Cuvântul, asupra vieții Sale pământene, asupra mântuitoarelor Sale patimi, asupra învierii Sale triumfătoare, asupra înălțării Sale la cer, cât și asupra omului, asupra destinului său, asupra căderii și restaurării lui prin Mântuitorul, și asupra altor taine ale creștinismului. Sfintele meditații ale acestor doi episcopi sunt expuse remarcabil în scrierile lor. În acord cu alți scriitori ascetici, Sfântul Petru Damaschinul categorisește meditațiile de genul acesta în categoria viziunilor duhovnicești și, în cadrul acestora, le consideră pe treapta a patra. Fiecare viziune duhovnicească oferă o privire asupra unei taine anume; ea îi este dăruită nevoitorului în funcție de purificarea sa prin pocăință, cum aflăm din cartea Sfântului Petru Damaschin, (Sfântul Petru Damaschin, „Despre cele opt vederi mintale”, în „Filocalia” V. 5). Pocăința își are treptele sale, iar vederea cu duhul pe ale ei. Tainele creștinătății i se descopăr ascetului puțin câte puțin, în funcție de progresul său spiritual.

Meditațiile și reflecțiile sfinților episcopi Dimitrie și Tihon aduc mărturie despre sporul lor în cele duhovnicești. Celui ce vrea să se exerseze în meditație, să le citească scrierile; o asemenea meditație va fi impecabilă și foarte folositoare pentru sufletele lor. Dimpotrivă, meditația poate deveni, și devine, păgubitoare pentru suflet dacă, înainte de a se purifica prin pocăință și fără a avea noțiuni precise asupra învățăturii creștine, ascetul își permite să mediteze urmând propriile sale înclinații. O asemenea meditație nu va lipsită de erori și, în consecință, va provoca efecte neplăcute asupra sufletului și-l va duce la orbire; ba îl va antrena pe nevoitor într-o rătăcire fatală.

Acești episcopi au studiat teologia ortodoxă în detaliile și profunzimea ei și, în consecință, datorită sfințeniei vieții lor, s-au ridicat până la înălțimea desăvârșirii creștine: era firesc pentru ei să se ocupe cu meditația. Nu este la fel situația ascetului care n-are solide cunoștințe teologice, și care nu s-a curățit prin pocăință. Din acest motiv Părinții interziceau începătorilor, și de fapt tuturor călugărilor, care nu erau pregătiți prin studiu și viață curată, să se ocupe cu meditația. Sfântul Ioan Scărarul zice: “Adâncă e prăpastia dogmelor. Iar mintea celui ce se liniștește sare fără primejdie în ele. Nu e ferit de primejdie cel ce înnoată îmbrăcat; nici cel ce se atinge de teologie stăpânit de patimi (Scara XXVII, 9). Aceste cuvinte sunt o atenționare pentru isihăști; ori se știe bine că poate trăi în isihie cel ce a făcut deosebite progrese.

În vechime mulți călugări au căzut în prăpastia ereziilor pentru singurul motiv că și-au îngăduit să scurteze dogmele care depășeau puterea lor de înțelegere. “Călugărul cu cugetul smerit, zice Sfântul Ioan Scărarul, nu va iscodi cele negrăite. Dar cel mândru va iscodi nedreptățile” (Scara XXV, 12). Cât adevăr! Când nu ești pregătit și copt pentru meditație, dorința de a te preocupa de ea este un început de nălucire; este o dorință nebună și orgolioasă. Ocupă-te cu rugăciunea și lectura hrănitoare de suflet, și aceasta va deveni o meditație nepericuloasă și plăcută lui Dumnezeu.

Așa cum ochii noștri trupești, atunci când sunt tămăduiți de orbire, pot vedea datorită funcțiunii lor firești, tot la fel mintea noastră, când este purificată de boala păcatului, începe să vadă tainele creștinismului. În ne voința ta, pune-ți încrederea în Dumnezeu. Dacă este nevoie pentru tine și pentru folosul general al Bisericii ca tu să scrutezi tainele credinței și să-i înveți pe frații tăi, Dumnezeu nu te va lipsi de acest dar. Dar dacă aceasta nu este voia lui Dumnezeu, înseamnă că n-ai nevoie de acest dar pentru mântuirea ta.

Tânjește după rugăciunea curată unită cu un simțământ de pocăință și de întristare, adu-ți aminte de moarte, de judecata lui Dumnezeu și de chinurile cumplite ale iadului în care arde focul cel nestins și unde stăpânește întunericul veșnic. O asemenea rugăciune însoțită de asemenea gânduri, este o meditație negreșelnică și aducătoare de mare câștig pentru suflet.

Capitolul XXVIII.

XXVIII. ADUCEREA AMINTE DE MOARTE

Un monah trebuie să-și aducă aminte zilnic – și de mai multe ori pe zi – că va muri cu siguranță. El trebuie să ajungă să-și aducă aminte mereu de moartea sa. Mintea noastră este atât de întunecată prin cădere încât nu numai că nu ne obligă să ne amintim de moarte, ci putem s-o uităm totalmente. Când uităm de moarte începem a trăi ca și cum am fi nemuritori, consacrandu-ne toată activitatea celor pământești, fără a ne preocupa deloc starea noastră de călători înspre veșnicie, nici soarta care ne așteaptă. Atunci cu siguranță și fără rușine vom călca în picioare poruncile lui Hristos; atunci noi vom săvârși păcatele cele mai groaznice; atunci vom renunța nu numai la rugăciune neîncetată, ci și la cea statornicită la soroace stabilite; vom începe să neglijăm această îndeletnicire absolut indispensabilă ca și cum ar fi o activitate nefolositoare și facultativă. Uitând moartea fizică suntem cuprinși de moartea spirituală.

Dimpotrivă, cel ce-și amintește adesea de moartea trupească, devine viu sufletește. El locuiește pe pământ ca un călător într-o colibă, sau ca un prizonier în închisoare, așteptând în orice moment să fie judecat și executat, în fața ochilor săi porțile veșniciei sunt mereu deschise. Suflet neliniștit privește mereu în această direcție, cuprins de o mare tristețe și o profundă meditație. El este constant preocupat de

întrebarea ce i se va pune în fața înfricoșatului divan al lui Hristos și de sentința pe care o va primi, căci această sentință decide soarta omului pentru toată viața veșnică de dincolo de mormânt. Nici o frumusețe pământească, nici o ispită nu-i atrage atenția sau dorința. Nu judecă pe nimeni, căci știe că în fața judecății lui Dumnezeu se va pronunța împotriva lui aceeași judecată cu care el îi judecă aici jos pe alții. El iartă totul și pe toți pentru ca și el să fie iertat și să dobândească mântuirea. Este indulgent cu toți, are milă față de toți, ca și el să aibă parte de indulgență și de milă. Primește cu bucurie orice suferință, considerându-le ca meritate pentru păcatele sale vremelnice, pentru a fi scutit de chinurile veșnice. Dacă-i vine gândul de a se mândri cu virtuțile sale, imediat amintirea morții se întoarce împotriva acestui gând, îl acoperă de rușine, îl convinge de absurditate și îl înlătură.

Ce semnificație ar putea avea virtutea noastră în fața judecății lui Dumnezeu? Ce valoare ar putea avea virtutea noastră în ochii lui Dumnezeu în fața căruia nici cerul nu este curat (Iov. 15, 15)? Repetă mereu: eu voi muri, cu siguranță voi muri! Părinții mei au murit și strămoșii mei au murit; nici o faptură omenească n-a rămas pentru totdeauna pe pământ. Moartea care i-a înghițit pe ei pe toți mă va înghiți și pe mine. Nu pierde timpul ce-ți este dat pentru mântuire! Nu-ți ținui ochii de pământul pe care ești un actor momentan, pe care ești în exil, pe care ți s-a dat prin mila lui Dumnezeu șansa de a-ți reveni într-o sine și de a te pocăi pentru a scăpa de iad și de chinurile lui veșnice. Profită de scurtul tău pelerinaj terestru pentru a-ți asigura un locaș de pace, un refugiu binecuvântat în veșnicie. Stăruie pentru a primi răsplata veșnică renunțând la bunurile vremelnice, renunțând la toate cele trupești și psihice legate de firea căzută. Stăruie să împlinești poruncile lui Hristos; stăruie într-o sinceră pocăință de păcatele ce le-ai făcut; stăruie pentru a primi harul lui Dumnezeu și preamărește-L pentru toate încercările ce ți le-a trimis; stăruie în rugăciuni și psalmodieri; stăruiește în rugăciunea lui Iisus împreună cu aducerea aminte de moarte.

Aceste două lucrări – rugăciunea lui Iisus și aducerea aminte de moarte – se reduc ușor la una singură. Rugăciunea aduce insistent amintirea morții, ca și cum ea ar fi o pregustare a acesteia; și în contact cu această pregustare, rugăciunea se înflăcărează de mai multă ardoare.

Pentru un ascet este indispensabilă aducerea aminte de moarte. Această aducere aminte este esențială pentru nevoințele sale duhovnicești. Ea salvează asceza călugărului împotriva ravagiilor pe care le face părerea de sine, la care poate duce o viață de nevoie și priveghere când ea nu este ocrotită de aducerea aminte a morții și a judecății lui Dumnezeu. Este un mare dezastru pentru suflet atunci când acorzi o oarecare valoare eforturilor sale ascetice, de a le considera că au o oarecare valoare în fața lui Dumnezeu. Mai degrabă trebuie să recunoști că tu ești vrednic de suferință pe pământ și de chinuri în veșnicie. Această apreciere asupra ta însăși este corectă; ea este mântuitoare și plăcută lui Dumnezeu.

Adu-ți aminte mereu de chinurile veșnice care-i așteaptă pe păcătoși, închipuiește-ți-le în fața ochilor. Pregustă-le pentru ca sufletul tău cutremurat de amintirea lor să se lepede de păcat și să se arunce în fața lui Dumnezeu cu o rugăciune umilită cerându-i mila, și pune-ți toată nădejdea în nemărginita Lui bunătate și nu în tine însuși, închipuie-ți înfricoșătoare prăpastie dintr-un adânc și imensa închisoare care este iadul. Prăpastia se numește “adânc”, adică “fără fund”. Așa ceva, cu siguranță, este iadul pentru oameni. Marea închisoare a iadului cuprinde numeroase locuri în care sunt suportate chinuri de tot felul, după cum au fost și păcatele comise pe pământ, în toate locurile încarcerarea este veșnică, la fel și chinurile. Acolo jos domnește întunericul de nepătruns și, în același timp, focul nestins care arde mereu cu aceeași putere. Acolo jos nu există zi, ci noapte veșnică. Acolo jos este un miros insuportabil cu care nici o duhoare pământească nu se poate compara. Viermele teribil al iadului este neadormit: el roade, roade, devorează pe cei închiși, fără a le distruge existența și fără a se satura. Toate chinurile iadului au această trăsătură: sunt mai rele decât orice moarte și totuși nu provoacă moartea. Moartea este tot atât de dorită în iad ca viața pe pământ. Moartea ar fi o fericire pentru cei din iad, dar nu-i posibilă: destinul lor este o viață fără de sfârșit pentru suferințele fără de sfârșit. Chinuri insuportabile îi apasă în iad pe cei condamnați de Dumnezeu; chinul cel mai greu al sufletului, acolo în iad, este dispararea.

Consideră-te condamnat la chinurile veșnice din iad; din acest chin al conștiinței se vor naște în inima ta, fără să le poți opri, asemenea frământări, și asemenea rugăciuni, încât cu siguranță Dumnezeu se va milostivi de tine și, în locul iadului, vei dobândi raiul.

Cei ce vă considerați vrednici de recompense pământești și cerești sunteți pasibili de chinurile iadului mai mult decât păcătoșii notorii, pentru că păcatul păcatelor este mândria, părerea de sine: păcatul sufletesc, nevăzut cu ochii trupești, adeseori se ascunde sub masca umilinței.

Cei mai mari dintre monahii cu viață sfântă făceau acest exercițiu al aducerii aminte de moarte și meditau asupra ei. Sfântul Pahomie cel Mare se păzea mereu în frica lui Dumnezeu și aducerea aminte de chinurile veșnice și de răul cel fără de sfârșit, adică de focul nestins și de viermele neadormit. Prin acest mijloc Pahomie se ferea de rău și făcea binele.

Capitolul XXIX.

XXIX. ÎNSUȘI DUMNEZEU A RÂNDUIT CALEA CEA STRĂMTĂ PENTRU ADEVĂRAȚII SĂI SLUJITORI

Domnul nostru Iisus Hristos și-a petrecut viața Sa pământească în cea mai mare smerenie, expus la permanente suferințe și batjocuri, prigonit, calomniat de vrăjmașii Săi și, în sfârșit, supus public la o moarte de ocară între doi tâlhari. Calea mântuirii care duce la viața veșnică, deschisă de Domnul însuși, este strămtă și cu scârbe (cf. Matei 7, 13). El a trasat-o prin exemplul și învățătura Sa. Domnul le-a prezis ucenicilor Săi că în lume, adică în timpul vieții pământești, vor avea de suferit (Ioan 16, 33), că lumea îi va urî (Ioan 15, 18-19), că vor fi izgoniți, prigoniți și dați morții (Ioan 16, 2-3). Domnul a comparat soarta ucenicilor și credincioșilor Săi trecători în mijlocul lumii stricate cu “a oilor în mijlocul lupilor” (Matei 10, 16). Este clar deci că această condiție dureroasă a vieții noastre pământene a fost instituită de către Domnul însuși pentru adevărații Săi slujitori. Ceea ce a fost statornicit de către Domnul nu poate fi înlăturat prin mijloace omenești: nici prin înțelepciune, nici prin prudență, nici prin prevedere, nici prin precauție. De aceea cel ce vrea să îmbrățișeze viața călugărească trebuie să se se încredințeze total voii lui Dumnezeu, să se pună sub conducerea Sa, să se pregătească de dinainte pentru a suporta toate suferințele pe care Providența va îngădui să vină asupra slujitorului său în timpul peregrinării pământene. “Fiule! Când vrei să te apropii să slujești Domnului Dumnezeu, gătește-ți sufletul tău spre ispită, încordează inima ta și fii tare și să nu te tulburi în timpul încercării. Lipește-te de Domnul și nu te depărta, ca să fii înălțat la sfârșitul vieții Tot ce ți se va întâmpla, primește cu plăcere și în necazurile tale fii îndelung-răbdător.

Că în foc se lămurește aurul, iar oamenii cei plăcuți Domnului, în cuptorul smereniei” (Sir. 2, 1-5).

Care este rațiunea pentru care Domnul a rezervat adevăraților Săi slujitori chinuri și suferințe în timpul vieții pământești, în timp ce vrăjmașilor le dă prosperitate, succese și bunuri materiale? Înțelepciunea trupească răspunde: “pentru a-i face drepti pe potrivnici”. Iată însă rațiunea: omul este o ființă căzută. Din rai, unde a atras asupra sa moartea prin călcarea poruncii lui Dumnezeu, a fost aruncat pe pământ, îndată după călcarea poruncii, moartea a atins sufletul omului, și a contaminat și trupul într-un chip de nevindecă.

Trupul, pentru care sufletul este viața, nu s-a despărțit de suflet imediat după cădere; dar sufletul, pentru care Sfântul Duh este viața, a fost imediat abandonat de Sfântul Duh; Sfântul Duh l-a părăsit, așa cum era întinat și otrăvit de păcat, și l-a lăsat în voia lui. Cu sufletul mort și cu trupul trăind o viață animalică, primul om a fost aruncat pe pământ pentru a locui aici o oarecare vreme; și ceilalți oameni se nasc și trăiesc pe pământ un oarecare timp. Apoi la expirarea așa zisei “vieți” pământene, trupul este învins definitiv de moarte, după ce fusese hărțuit și după ce se luptase cu ea, toată viața.

În milostivirea Sa, Creatorul i-a dat omului viață pământească, acest răstimp scurt, pentru a-l folosi înspre mântuirea sa, adică pentru a se reîntoarce de la moarte la viață. Mântuirea, sau “vivificarea” omului prin Duhul Sfânt, s-a săvârșit prin intermediul unui Mântuitor sau Salvator: prin Domnul nostru Iisus Hristos. Oamenilor născuți înainte de venirea Mântuitorului, le era dat să caute mântuirea prin credința în acest Răscumpărător promis, și să primească izbăvirea după împlinirea Mântuirii. Celor născuți după venirea Mântuitorului, le este dat să-și lucreze mântuirea prin credința în Mântuitorul deja venit, să primească mântuirea deja în timpul vieții lor și să fie asigurați că nu o vor pierde nici după despărțirea sufletului de trup și a judecății particulare.

Tot omul care crede în Mântuitorul trebuie să-și recunoască și să-și mărturisească căderea sa și condiția de exilat pe pământ; trebuie să-și recunoască și să-și mărturisească căderea prin însăși viața sa, pentru ca această recunoaștere și mărturisire să nu fie formală, moartă și fără efect, ci vie și reală. Altfel nu-și pot recunoaște în mod real Mântuitorul, căci numai cei ce sunt căzuți și pierduți au nevoie de un Răscumpărător; pentru cei ce nu-și recunosc și mărturisesc căderea Răscumpărătorului nu este de nici o trebuință. A-ți mărturisi căderea prin viața ta înseamnă: a suporta toate încercările vieții pămâtenice ca o dreaptă răsplătă a căderii tale, ca o consecință naturală, logică, pentru starea ta de păcătoșenie, și a renunța mereu la bucuriile care nu se cuvin unui răufăcător lepădat de Dumnezeu, pentru că L-a supărat.

Viața pământească nu-i altceva decât o anticameră ce duce la viața veșnică. La ce fel de viață? La viața veșnică în închisoarea iadului, în mijlocul chinurilor celor groaznice, dacă, în timpul vieții vremelnice de pe pământ nu ne-am folosit de mântuirea ce ne-a fost oferită gratuit – acea mântuire pe care o poate accepta sau refuza, la liberă alegere, orice om. Viața pământească este un loc unde experimentăm mizeriile și suferințele, un loc din care contemplăm mizeriile și suferințele din iad, incomparabil mai mari. Viața de pe pământ nu oferă nici o bucurie, nici un confort, dacă n-ai nădejdea mântuirii. “Fericii cei ce plângeți acum”, în timpul călătoriei pământești, zice Mântuitorul nostru, dar “vai vouă celor ce astăzi râdeți” (Luca 6, 21 și 25).

Toată viața creștină pe pământ nu-i decât o pocăință care se exprimă în acțiune, în căință personală. Hristos a venit să ne cheme la pocăință. Ia aminte în mod deosebit la cuvintele Sale: “n-am venit să chem pe drepti, ci pe păcătoși la pocăință” (Matei 9, 13). Aici, jos, Mântuitorul nu ne oferă nici bucurie, nici ospăț, nici plimbări, nici daruri, ci pocăință, plâns, lacrimi, tânguiri și cruce. Tu vezi cum trebuie să-și petreacă un creștin viața pe pământ! Constați acest lucru citind Evanghelia lui Hristos. Desigur creștinii pot găsi bucurii aici jos, dar acestea sunt bucurii spirituale. Ei nu-și găsesc bucuria în aur, argint, mâncare și băutură, onoruri, mărire, ci în Dumnezeu Mântuitorul lor, în bunătatea Lui pentru ei, în nădejdea vieții veșnice.

Asumându-și condiția umană cu toate neputințele ei, în afară de păcat, Domnul a luat în mod concret cunoștință de starea de cădere în care a ajuns neamul omenesc întreg. El și-a petrecut viața pământească în suferințe continue, fără a spune nici un cuvânt de nemulțumire împotriva lor. Dimpotrivă, El le-a numit “paharul” pe care Tatăl Său ceresc îl-a dat și pe care trebuie să-l bea până la capăt fără murmur. Nevinovat și Sfânt El a suferit în firea Sa omenească pentru umanitatea vinovată și contaminată de păcat, și a arătat suferințele ca o cale a mântuirii pentru toți cei ce îl vor urma, pentru toți cei ce vor fi urmașii Săi duhovnicești.

Am prezentat suferințele ca un mijloc existențial prin care devenim conștienți de starea noastră de cădere și de păcătoșenie, de a-L recunoaște și a-L mărturisi pe Mântuitorul nostru, de a ne uni și a fi asimilați de către El. În același timp, din propriile Sale suferințe, El revarsă în suferințele slujitorilor Săi o mângâiere inefabilă, drept probă vie că mântuirea este o realitate și că la ea se ajunge prin suferințe.

Nevinovat și Sfânt, Domnul și-a petrecut viața Sa pământească în suferințe; cu atât mai mult, cei ce sunt vinovați, trebuie să sufere pe deplin convinși că o merită; ei trebuie să se bucure că prin suferințele de scurtă durată vor fi scutiți de chinurile veșnice și vor fi socotiți ca ucenici și apropiați ai lui Dumnezeu-Omul. Cel ce refuză suferințele și nu consideră că le merită, nu-și recunoaște starea de cădere și de pierzanie. Cel ce-și petrece viața pământească în bucurii, renunță la mântuirea lui. Cel ce n-a trăit pe

pământ decât pentru succese pământești alege, în nebunia sa, acest răstimp scurt în locul veșniciei; el consideră că veșnicia nu există, și își pregătește nefericirea veșnică! Cel ce nu-și recunoaște căderea și pierzania sa, nu-L recunoaște și-L respinge pe Mântuitorul.

Recunoașterea faptului că meriți chinurile vremelnice și veșnice premerge și te conduce la cunoașterea Domnului, așa cum vedem din exemplul tâlharului celui bun care a moștenit raiul (Luca 23,40-43). S-ar putea obiecta că tâlharul era un criminal notoriu și că, în consecință, lui îi era foarte ușor să fie conștient de păcatele sale; cum ar putea ajunge la o asemenea conștiință o persoană care n-a comis asemenea crime? Noi putem răspunde că celălalt tâlhar care era răstignit alături de Domnul era și el un criminal, dar că el n-a ajuns la conștiința păcătoșeniei sale, pentru că această conștiință este urmarea bunătații inimii și a umilinței, în timp ce inconștiința este rezultatul împietririi inimii și a mândriei. Sfinții lui Dumnezeu s-au recunoscut mereu ca păcătoși, cu toate că erau copleșiți de daruri duhovnicești evidente; dimpotrivă, marii făcători de rele s-au justificat întotdeauna și, afundându-se tot mai adânc în fărâdelegile lor, nu încetau a-și proclama virtuțile.

Apostolul Pavel spune că toți dreptii Vechiului Testament și-au petrecut viața pământească “lipsiți, strâmtorați, rău primiți” (Evrei 11, 37), mărturisind că pe pământ ei sunt străini și călători” (Evrei 11, 13). Apoi adresându-se adevăraților slujitori ai lui Dumnezeu, contemporani cu el, și arătându-le cine este izvorul credinței și cine a atins perfecțiunea acesteia, Iisus care, în locul mării a îndurat batjocură și Cruce, Apostolul îi îndeamnă: “Pentru aceea și Iisus, ca să sfințească poporul cu sângele Său, a pățimit în afara porții Deci dar să ieșim la El, afară din tabără, luând asupra noastră ocara Lui” (Evrei 13, 12-13). Afară de tabără, adică lepădând tot ceea ce această lume nestatornică și trecătoare sokoate ca vrednic de râvnit; luând asupra noastră ocara Lui, adică însoțindu-L pe drumul crucii, trasat de El în tot timpul vieții de suferință pe pământ.

Toți creștinii adevărați au răspuns acestei chemări și, după ce au părăsit tabăra care din toate punctele de vedere este provizorie și lipsită de stabilitate, au parcurs drumul suferințelor spre Cetatea cerească cea veșnică. “Iată dacă sunteți fără de certare, zice Apostolul, de care toți au parte, atunci sunteți fii nelegitimi și nu fii adevărați” (Evrei 12, 8). Trebuie subliniat aici cuvântul toți: toți dreptii și-au petrecut viața pământească în suferințe; nici unul dintre ei n-au ajuns în cer pe calea cea largă a belșugului pământesc. “Căci pe cine îl iubește Domnul îl ceartă, și biciuiește pe care îl primește” (Evrei 12, 6). “Eu pe câți îi iubesc, îi mustru și îi pedepsesc”, a zis Domnul în descoperirea Sfântului Ioan Teologul (Apoc. 3, 19).

Invățați prin aceste mărturii ale Sfântului Duh, și prin multe altele, cu care sunt presărate paginile Sfintei Scripturi, noi afirmăm categoric: suferințele trimise unui om de către Providență sunt un semn sigur că este ales de Dumnezeu. Când Domnul Hristos l-a întâlnit pe tânărul bogat, și a început să-l iubească, i-a propus să-L urmeze și să-și poarte crucea (cf. Marcu 10, 21). Să nu respingem această chemare. Un creștin o acceptă atunci când recunoaște în ceasul încercărilor că le merită; un creștin îl urmează pe Domnul, purtându-și crucea, atunci când îi mulțumește și-L preamărește pe Dumnezeu pentru suferințele ce i le trimite, atunci când se încredințează întreg voii lui Dumnezeu, atunci când se străduiește cu mai mult zel să împlinească poruncile evanghelice, în special porunca iubirii vrăjmașilor.

Suferințele sunt un semn atât de sigur al alegerii încât Duhul Sfânt îi fericește pe cei ce le suportă, printr-o salutare cerească: “Mare iubire să socotiți, frații mei, când cădeți în felurite ispite” (Iacov 1, 2). “Fericiți veți fi voi când vă vor ocări și vă vor prigoni și vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră, mințind din pricina Mea. Bucurați-vă și vă veseliți, că plata voastră multă este în ceruri...” (Matei 5, 11-12). Sfântul Apostol Petru le spune creștinilor că vocația lor este de a suferi (I Petru 2,21).

Iată ce-i oferă Dumnezeu omului, în timpul vieții sale pământești. El trebuie să creadă în Mântuitorul, să-L mărturisească cu inima și cu gura, să-L mărturisească prin faptele sale, acceptând supus crucea pe care Iisus o pune pe umerii ucenicilor Săi. Cine nu-și acceptă crucea Lui nu poate fi ucenicul lui Iisus (cf. Luca 14, 27). “Cei ce suferă, după voia lui Dumnezeu, să-și încredințeze Lui, credinciosului Ziditor, sufletele lor, săvârșind faptele bune” (I Petru 4, 19). Domnul este creatorul sufletelor noastre; prin suferințe El

fortifică sufletele celor ce cred în El. Să ne încredințăm voii Sale și Providenței Sale, precum lutul în mâna Harului, și să ne silim pentru a împlini poruncile evanghelice.

Când un creștin se încredințează voii lui Dumnezeu, și se leapădă de sine, atribuindu-i Lui toate succesele, îi mulțumește și-L preamărește pentru crucea Sa, atunci puterea extraordinară a credinței se manifestă într-un mod neașteptat în inima sa, copleșită de o inexprimabilă mângâiere. Iisus îi pecetluiește cu puterea Duhului pe ucenicii care-i acceptă alegerea, și atunci suferințele pământești se transformă în izvor de bucurie pentru slujitorii lui Dumnezeu. Dimpotrivă, când viața pământească a unui om este lipsită de suferință, este un semn sigur că Domnul și-a întors privirea de la el și că-i neplăcut lui Dumnezeu, chiar dacă în exterior pare pios și virtuos.

Sfântul Prooroc David cânta: “Multe sunt necazurile dreptilor și din toate acelea îi va izbăvi pe ei Domnul” (Ps. 33, 18). Cât adevăr în aceste cuvinte! Toți cei ce-L slujesc cu adevărat pe Dumnezeu, care sunt drepti prin dreptatea Mântuitorului și nu prin propria lor dreptate căzută și mincinoasă, suferă multe necazuri; dar toate aceste necazuri se risipesc singure. Nici una din ele nu-l poate doborî pe un slujitor a lui Dumnezeu; ele îl formează, îl purifică, îl duc la desăvârșire.

Proorocul n-a spus nimic referitor la necazurile păcătoșilor care trăiesc pe pământ pentru bucurii și reușite pământești. Suferințele nu-i ating. La ce le-ar folosi? Nu le-ar suporta cu ajutorul harului, și n-ar face decât să-și argumenteze, plângându-se, numeroasele lor păcate, deznădăjduind și hulindu-L la disperare pe Dumnezeu. Domnul îi lasă să se bucure de bunuri pământești până la moartea lor, pentru ca ei să-și poată reveni întru sine, cel puțin datorită prosperității lor. El nu le trimite necazuri decât păcătoșilor pe care-i știe că se vor întoarce, în virtutea preștiinței Sale, și care sunt deja înscriși în cartea vieții ca și drepti, îndreptați prin dreptatea Răscumpărătorului. Domnul nu-i socotește vrednici de suferințe pe cei ce păcătuiesc, în mod voit și conștient, la care nu se găsește nici un semn de întrebare și pocăință, pentru că ei au refuzat învățătura lui Hristos, nu și-au manifestat dorința de a-L urma și sunt porniți pe calea nedreptății, cu bună voie, și nu antrenați de alții sau din neștiință. A suferi pentru Hristos, este cel mai mare dar al lui Hristos (Fii. 1, 29), acordat celor ce și-au pus tot sufletul în slujba Lui.

După ce a menționat numeroasele necazuri pe care le suportă dreptii, David n-a menționat nimic despre suferințele păcătoșilor: fiind bastarzi și nu fii adevărați, nu atrag asupra lor suferințele Domnului. David pomenește doar de moartea lor care este groaznică (Ps. 33,20). Adică: uitați, negați, moarte groaznică pentru păcătoși! Dintr-o dată sunt smulși din mijlocul nenumăratelor bucurii și aruncați în adâncul chinurilor veșnice.

Pentru a-i mângâia pe slujitorii lui Dumnezeu care duc pe pământ o viață cu lipsuri și necazuri, David le spune: “Nu râvni după cel ce sporește în calea sa, după omul care face nelegiuirea. Nu râvni la cei ce viclenesc, nici nu urma pe cei ce fac fărădelegea. Căci ca iarba curând se vor usca și ca verdeța ierbii degrab se vor trece” (Ps. 36, 7, 1-2). Mai departe Proorocul se referă la nevoitorul care încă mai este impresionat de înțelepciunea trupească: “Că am pizmuit pe cei fărădelege, când vedeam pacea păcătoșilor. Că n-au necazuri până la moartea lor și tari sunt când lovesc ei” (Ps. 72, 3-4), adică nici o suferință nu-i trezește din somnolența lor, din somnul lor de moarte, din moartea lor spirituală. “De osteleni omenești n-au parte și cu oamenii nu sunt biciuiți” (Ps. 72, 5). Prin “oameni” trebuie să înțelegem aici pe adevărații slujitori ai lui Dumnezeu, care au păstrat în ei demnitatea umană: ei se ocupă bucuroși de nevoințele ascetice, și fără să fi ales patimile Domnului, le suportă cu bunăvoință. Păcătoșii damnați, trăind în nepăsare, n-au parte nici de truda nici de suferința dreptilor. Și care este rezultatul? “Pentru aceasta îi stăpânește pe ei mândria și se îmbracă cu nedreptatea și silnicia” (Ps. 72, 6).

Orice conștiință că sunt păcătoși a dispărut în ei; sunt cuprinși de o imensă și incurabilă părere de sine. Ei nu părăsesc viața lor de păcat pentru că aceasta este obișnuința lor permanentă și haina cu care se îmbracă; o altă trăsătură caracteristică este lipsa de evlavie, necunoscându-L pe Dumnezeu și având o concepție greșită despre El și despre toată doctrina revelată. În această stare îi găsește moartea pe păcătoșii înrăiți și nepocăiți și după ce îi înhață îi duc la Judecata lui Dumnezeu.

Sfânta Scriptură stabilește o legătură între noțiunea de încercare și cea de mustrare. “Fiul meu, zice ea, nu disprețui cercetarea Domnului, nici nu te descuraja, când ești muștrat de el” (Evrei 12, 3). Lucrul acesta îl găsim și în cuvintele Domnului, deja citate mai sus: “Eu pe câți îi iubesc îi muștru și îi pedepsesc” (Apoc. 3, 19).

De ce muștrările sunt legate de încercări? Pentru că fiecare suferință descoperă patimile ascunse în inimă, le pune în mișcare. Înainte de a sosi suferința, omul este calm și indiferent; dar când vine necazul, patimile de care nu era conștient se arată și se manifestă, în mod deosebit mânia, tristețea, plictiseala, mândria și lipsa de încredere. Pentru un ascet este absolut necesar ca păcatul, ce s-a sălășluit tainic în el, să fie demascat, să-i fie reproșat. Pe de altă parte, suferințele acceptate și suportate cu demnitate întăresc credința; ele îi arată slăbiciunea sa, doborându-i mândria și ducându-l la smerenie.

Apostolul Pavel amintindu-și de o încercare care l-a atins, zice: “Căci nu voim, fraților, ca voi să nu știți de necazul nostru, care ni s-a făcut în Asia, că peste măsură, peste puteri, am fost îngreuiți, încât nu mai nădăjduim să mai scăpăm cu viață. Ci noi, în noi înșine, socotiți ca osândiți la moarte, ca să nu ne punem încrederea în noi, ci în Dumnezeu, Cel ce înviază pe cei morți, care ne-a izbăvit pe noi dintr-o moarte ca aceasta și ne izbăvește și în Care nădăjduim că încă ne va mai izbăvi” (2 Cor. 1, 8-10). Inima noastră, hărăzită după cădere să producă spini și pălămidă, este în mod special înclinată înspre mândrie, dacă nu este defrișată și arată de suferințe. Dreptii cei mai covârșiți de darurile harului n-au fost scutiți de necazuri. Sfântul Apostol Pavel spune limpede că Providența divină i-a trimis mari suferințe cu scopul de a-l feri de mândria în care risca să cadă, nu pentru motive neînsemnate, ci ca urmare a numărului mare de descoperiri și vedenii dumnezeiești ce i s-au făcut.

Până când Apostolul n-a cunoscut încă cauza încercărilor care-l copleșeau, el s-a rugat lui Dumnezeu de trei ori ca aceste încercări, care-l încurcau în propovăduirea sa, să fie îndepărtate; dar când le-a cunoscut rostul, a exclamat: “mă bucur în slăbiciuni, în defăimări, în nevoi, în prigoniri, în strâmtorări pentru Hristos” (2 Cor. 12, 10). “Iar mie, să nu-mi fie a mă lăuda, decât numai în Crucea Domnului nostru Iisus Hristos, prin care lumea este răstignită pentru mine, și eu pentru lume!” (Gal. 6, 14).

Intrați în mănăstire, să ne lepădăm bucuroși de plăcerile care depind de noi și să suportăm cu bună inimă încercările care ne sunt trimise de Providența divină. Să ne încredințăm cu credință și fără rezerve în mâinile Creatorului sufletelor noastre. El nu numai că ne-a creat, ci și întărește sufletele celor ce au dorit să devină slujitorii Săi. El ne întărește prin Sfintele Taine, prin poruncile evanghelice, prin tot felul de încercări și necazuri, și prin harul Său. “Tatăl Meu, zice Domnul, este vierul. Orice mlădiță care nu aduce roadă întru Mine, El o taie; și orice mlădiță care aduce roadă, El o curățește, ca mai multă roadă să aducă” (Ioan 15,1-2).

Observați că roada pe care Dumnezeu o așteaptă și o primește de la fiecare mlădiță de vie, adică de la fiecare suflet omenesc, este lucrarea sa în Hristos, cu alte cuvinte împlinirea poruncilor evanghelice, și nu lucrarea sa firească, adică împlinirea unui bine, sigur, a unui bine natural, alterat de răul cu care este amestecat. “Precum mlădiță, zice Domnul, nu poate să aducă roadă de la sine, dacă nu rămâne în viță, tot așa nici voi, dacă nu rămâneți în Mine” (Ioan 15, 4). Tatăl ceresc nu curățește decât inimile care poartă roadă în Hristos; cele ce nu poartă roadă, rămânând în starea lor de cădere, care poartă roadele sterpe ale binelui natural și se mulțumesc cu acesta, nu atrag asupra lor grija lui Dumnezeu: la momentul fixat ele sunt tăiate de moarte și aruncate de către aceasta afară de vie – afară din sânul Bisericii și afară din via pământească dată în Biserică spre mântuire – și aruncată în focul iadului unde vor arde veșnic și nu se vor consuma.

Nevoitorul nu trebuie să se arunce el însuși în mod temerar în încercări, ispitindu-l pe Dumnezeu; aceasta este nebunia, mândrie și cădere. “Nu va lăsa să se clatine piciorul tău, zice Scriptura, nici nu va dormita Cel ce te păzește” (Ps. 120, 3). “Să nu ispitești pe Domnul Dumnezeul tău” (Matei 4, 7). Este tocmai ceea ce fac, după cuvântul Domnului, îndrăznețele și vanitoasele acțiuni ale asceților, care caută de bunăvoie încercările. Dar suferințele și încercările care vin fără să le căutăm, care sunt îngăduite și păstrate de către

Providența Divină, trebuie să le primim cu o mare cinste, ca pe niște daruri ale lui Dumnezeu, ca mijloace de tămăduire a neputințelor sufletești, ca mărturii ale alegerii și mântuirii noastre veșnice.

Roadele încercării, adică purificarea sufletului și creșterea lui înspre o stare duhovnicească, trebuie păstrate ca un tezaur foarte prețios. Aceste roade sunt păstrate atunci când cel ce este supus încercărilor și batjocurilor își dă toată stăruința pentru a rămâne în limita poruncilor evanghelice, fără a se lăsa antrenat de către patimile descoperite și puse în mișcare de către încercări. Există o deosebită legătură între poruncile evanghelice și cruce. Împlinirea poruncilor evanghelice atrage crucea pe umerii noștri; și invers, crucea perfecționează și finisează cele făcute de noi în virtutea legii lui Hristos și ne explică această lege.

Cu cât vom fi mai ținuiți pe ea, crucea ne va da mai pregnant sentimentul libertății; cu toată durerea cea de dinafară, ea ne umple de o negrăită dulceață duhovnicească. Iată cum îi încurajează și-i mângâie Sfânta Scriptură pe cei ce sunt încercați de diferite necazuri: “Cei ce vă temeți de Domnul așteptați mila Lui și nu vă abateți, ca să nu cădeți Cei ce vă temeți de Domnul, credeți Lui și nu se va pierde plata voastră. Cei ce vă temeți de Domnul, nădăjduiți în cele bune și în veselia veacului și a milei. Uitați-vă la neamurile cele din început și vedeți cine a nădăjduit spre Domnul și s-a rușinat? Sau cine a petrecut în frica Lui și a fost părăsit? Sau cine L-a chemat pe El și a fost trecut cu vederea? Pentru că îndurător și milostiv este Domnul și iartă păcatele și mântuiește în vremea necazului. Vai inimilor celor fricoase și mâinilor celor slabe și păcătosului care umblă pe două cărări! Vai inimii celei slabe! Că nu crede, pentru aceasta nu va fi apărută. Vai vouă, celor ce ați pierdut răbdarea! Ce veți face când vă va cerca Domnul? Cei care se tem de Domnul nu vor fi neîncredători cuvintelor Lui, și cei ce-L iubesc pe El vor păzi căile Lui. Căci cei ce se tem de Domnul vor căuta bunăvoința Lui, și cei ce-L iubesc pe El vor împlini legea. Cei care se tem de Domnul vor găti inimile lor, înaintea Lui vor smeri sufletele lor zicând: Să cădem în mâinile Domnului, și nu în mâinile oamenilor. Că precum este slava Lui, așa este și mila Lui” (Sir. 2, 7-20).

Se aruncă în brațele oamenilor cel care, pus la încercare prin ei, nu vede că Providența divină îngăduie să fie încercat; de aceea atribuind oamenilor o importanță exagerată, poate ușor să se complacă într-o mângâiere omenească și să se întoarcă dinspre Dumnezeu. Din contră, dacă suportă încercările ce-i vin prin oameni, și discerne Providența divină cu ochiul credinței nedând atenție instrumentelor oarbe prin care Aceasta lucrează, fiind înțelept din punct de vedere duhovnicesc, se lasă fără murmur în mâinile lui Dumnezeu, și-L cheamă doar pe El în focul încercărilor.

Atunci când, cuprins de înțelepciune omenească, guvernatorul roman Pilat i-a zis Domnul care stătea în picioare în fața lui: “Nu știi că am putere să Te eliberez și putere am să Te răstignesc?” Iisus a răspuns: “N-ai avea nici o putere asupra Mea, dacă nu ți-ar fi fost dat ție de sus” (Ioan 19, 10-11). Tu ești un instrument atât de orb încât nu înțelegi și nici nu bănuiești măcar lucrarea ce se face prin tine.”

“Prin răbdarea voastră veți dobândi sufletele voastre”, a spus Domnul (Luca 21, 19). “Cel ce va răbda până la sfârșit, acela se va mântui. Iar dreptul din credință va fi viu, și de se va îndoi cineva, nu va binevoi sufletul Meu întru el” (Matei 24, 13; Evrei 10, 38).

Capitolul XXX.

XXX. NECAZURILE VOR FI PARTEA CĂLUGĂRIILOR DIN VREMURILE DE PE URMĂ

Sfinții Părinți, călugării din primele veacuri creștine, au fost creștini desăvârșiți, plini de Duhul Sfânt. Ei au avut descoperiri de sus referitor la monahismul vremurilor de pe urmă și au făcut referitor la acest subiect proorocii care se împlinesc sub ochii noștri. Toate prezicerile părinților sunt de acord în a spune că monahii de la urmă vor duce o viață mănăstirească săracă, pentru că nu le vor fi acordate nici puterile psihice și spirituale, nici belșugul harului de care se bucurau primi călugări, și că își vor câștiga mântuirea cu mare greutate.

Un oarecare călugăr egiptean a căzut într-o zi în extaz și a avut o viziune duhovnicească. A văzut trei călugări pe malul mării. De pe celălalt mal o voce le striga: “Luați aripi și veniți la Mine!”. După ce au auzit această voce, doi dintre călugări au primit aripi de foc și au zburat de îndată pe celălalt mal. Al treilea a rămas singur acolo unde era. A început a plânge și a striga. În final și el a primit aripi, dar nu de foc; acestea erau atât de slabe încât a traversat marea cu mare frică și întâlnind foarte multe obstacole. Adesea puterile îl lăsau și se învolbura în mare; văzând că se îneacă, a început să strige cu o voce tânguitoare, când ridicându-se deasupra valorilor, când fiind acoperit de ele, ajungând din nou deasupra, iar apoi epuizat cădea în vârtej, strigând din nou, ridicându-se un pic... în sfârșit, sleit de puteri, a ajuns la malul celălalt. Primii doi călugări reprezintă monahismul primelor veacuri, pe când cel de-al treilea reprezintă monahismul vremurilor de pe urmă, sărac atât numeric cât și în realizări (Ioan Colov, Pateric, Alba Iulia, p. 99).

Într-o zi Sfinții Părinți din pustia Scetică vorbeau profetic referitor la neamul de pe urmă. “Ce-am făcut noi?”, se întrebau ei. Unul dintre ei, mare bătrân, awa Ishirion a răspuns: “Noi am împlinit poruncile lui Dumnezeu”. Ei l-au întrebat ce vor face cei ce vor după ei. Avva a răspuns: “Ei vor împlini pe jumătate ceea ce am făcut noi”. Apoi l-au întrebat din nou: “Și ce vor face cei ce vor veni după ei?” Avva Ishirion a răspuns: “Ei nu vor împlini nici o lucrare călugărească, dar vor fi încercați de ispite, și aceia dintre ei care vor stăruia până la sfârșit vor fi mai mari decât noi și decât părinții noștri”.

Arhimandritul Arcadie, superiorul mănăstirii Sfântul Chiril din Novozersk, mort în 1847, relatează următoarele: “Într-o zi, pentru un motiv oarecare, eram foarte întristat. În această stare m-am dus la Utrenie, și, în timp ce stam în biserică, mă gândeam la tulburarea mea. Nu știam ce o să mi se întâmple: involuntar am închis ochii, într-un fel de absență, dar nu dormeam, căci auzeam limpede fiecare cuvânt ce se citea. Deodată l-am văzut în fața mea pe patronul mănăstirii noastre, Sf. Chiril. El mi-a zis: ‘De ce ești abătut? Nu știi tu că monahii din vremurile de pe urmă se vor mântui prin ispite?’ Auzind aceste cuvinte, arhimandritul și-a revenit în sine. Vedenia a lăsat în sufletul acestui stareț extrem de simplu – căci așa era Arcadie – o pace profundă.

Așadar, după cum Dumnezeu ne-a promis, necazurile sunt prin excelență partea noastră, a călugărilor de astăzi. Faptul că știm acest lucru ne aduce mângâiere. Ne încurajează și ne întărește în fața tuturor necazurilor și ispitelor cu care ne confruntăm! “Deci, smeriți-vă sub mâna cea tare a lui Dumnezeu, ca El să vă înalțe la timpul cuvenit. Lăsați-I Lui toată grija voastră, căci El are grijă de voi” (1 Petru 5, 6-7). Din toată inima să ne lăsăm lucrați prin necazuri, împlinind cu mare grijă poruncile Evangheliei: Aceasta este voia lui Dumnezeu cu noi.

În cele mai multe cazuri încercările ce vin asupra noastră, la prima vedere, sunt neînsemnate încât nici nu le-ai putea socoti încercări. Dar aceasta-i doar o viclenie a vrăjmașului care, datorită unei experiențe îndelungate, a dobândit în lupta cu omul necălit o dibăcie extraordinară. Îngerul căzut a observat că ispitele evidente, groasere și violente îi insuflă omului un zel puternic și un mare curaj pentru a se lupta cu ele. Pentru a rămâne ascuns, le va înlocui pe acestea cu ispite mai ușoare, dar foarte subtile, și de o extremă eficacitate. Ele nu provoacă zel în inimile noastre, ele nu declanșează o luptă spirituală, dar te țin într-un fel de letargie și aruncă duhul nostru în stare de expectativă. Ele te copleșesc și în mod progresiv îți epuizează puterile psihice, te aruncă în plictiseală și în inactivitate; ele te ruinează și fac din tine o țintă a patimilor, ca urmare a slăbănogirii, plictiselii și inactivității.

Viclenia diavolului și greutatea luptei pe care o duce el astăzi cu călugării au fost descoperite mai dinainte de către Dumnezeu. Dumnezeu îi încununează pe luptătorii de astăzi ca și pe cei de demult, deși nevoințele aceloră, în mod aparent, erau mai mari decât ale acestora. Să ne păzim dar să nu ajungem în istovire, în plictiseală și în lenevire! Să ne mobilizăm toate puterile și toată atenția pentru a păzi poruncile Evangheliei. Împlinindu-le vom descoperi nenumăratele curse ale vrăjmașului și viclenia cu care el le combină și le pune în lucrare. Vom vedea că necazurile și ispitele de astăzi, ușoare în aparență, tind, ca și cele de odinioară, să-l îndepărteze pe om de Hristos, să distrugă din lume adevăratul creștinism, nelăsând să dăinuiască decât forma exterioară, cu care să-i înșele mai ușor pe oameni. Vom vedea că ispitele ușoare

pe care satan le pune în lucrare cu o răutate infernală acționează mult mai eficient decât ispitele violente, sigure, văzute și directe.

Motivul principal pentru care necazurile sunt atât de chinuitoare pentru călugării de astăzi ține de monahismul însuși, și stă înaintea de toate în lipsa de formare duhovnicească. Această lipsă, greu de depistat, trebuie considerată ca cea mai mare nenorocire. Călugărul n-o poate sesiza imediat. Începătorul, plin de zel pentru nevoință și mai puțin pentru cunoștințe duhovnicești, se mulțumește de obicei cu educația pe care o găsește în mănăstire sau care vine de la sine. Mult mai târziu, după un studiu aprofundat al Sfintelor Scripturi și al scrierilor patristice, asceții (și dintre ei un număr mic) devin conștienți încet, încet, că este de neapărată trebuință o formare duhovnicească pentru a înainta în viața călugărească; că formarea intelectuală, oricât de bogată și splendidă ar fi în aparență, și ori de ce apreciere s-ar bucura în lumea aceasta lovită de orbire, rămâne întunecată și-i atrage în tenebre, în locașul spiritelor căzute, pe cei ce i se dedică ei.

O formare duhovnicească întemeiată pe cuvântul lui Dumnezeu, așa cum îl găsești în carte, dar n-o primești printr-o povățuire vie și orală, este singura călăuză pe care o ai la îndemână, și așa, prin forța lucrurilor, călugărul își devine în mare măsură propriul său dascăl. Acest mod de formare, cu tot folosul pe care-l poate aduce, este adesea însoțit de greșeli și abateri grave, consecință inevitabilă stării de ignoranță a celor supuși puterii patimilor. Un începător, datorită necunoașterii și influenței ce o au patimile asupra lui, nu poate înțelege corect Sfintele Scripturi, nici nu se poate ține cu statornicie de acestea. Traversând înot marea de păcate, adeseori ni se împruținează forțele: epuizați, cădem și ne afundăm în mare, riscând să ne înecăm.

Din pricina lipsei povățuitorilor duhovnicești, a marilor trăitori în Duh, datorită nenumăratelor pericole de care suntem înconjurați, ajungem într-o stare de plâns. Suntem disperați, ne-am rătăcit și nu există voce care să se întoarcă din rătăcire: cartea rămâne mută, spiritul căzut, dorind să ne țină în eroare, ne face să uităm chiar că o asemenea carte există. “Mântuiește-mă, Doamne!”, striga David care, în duh profetic, prevedea necazurile noastre și vorbea în numele celui ce dorește să fie salvat, “că a lipsit cel cuvios”. Nu mai există mentor, sau povățuitor pnevματοfor, capabil să ne arate fără greșală calea mântuirii, și căruia cel ce vrea mântuirea, să i se încredințeze fără de nici o grijă. “Că s-a împruținat adevărul de la fiii oamenilor, deșertăciuni a grăit fiecare către aproapele său” (Ps. 11, 1-3) la îndemnul unei înțelepciuni profane capabile să exagereze și să întărească erorile și nălucirile. Am devenit foarte vulnerabili, iar ocaziile de cădere s-au înmulțit în jurul nostru și au căpătat o putere enormă; ele sunt foarte diversificate și înșelătoare pentru ochiul nostru sufletesc bolnav și pentru inima noastră, care atrasă de ele se îndepărtează de Dumnezeu.

Suntem atât de stăpâniți de ispite încât am abandonat formarea noastră duhovnicească întemeiată pe cuvântul lui Dumnezeu, și care este totuși singurul mijloc de salvare. Această formare duhovnicească cere să duci o viață atentă, eliberată de distracții, dar voința noastră pervertită caută tocmai contrariul. Suntem porniți înspre câștig material, înspre reușită în această lume.

Dorim onoruri, dorim belșug și lux. Dorim distracții și partea noastră de plăceri mondene. Pentru a dobândi toate acestea, noi suntem exclusiv preocupați de dezvoltarea naturii căzute. Am pierdut noțiunea firii născute din nou; poruncile Evangheliei le-am neglijat și le-am uitat; nevoința interioară ne este total necunoscută, cea exterioară absorbindu-ne complet, cu scopul de a părea evlavioși și sfinți în fața oamenilor și de a ne lua răsplata de la aceștia. Am părăsit calea mântuirii cea strâmtă și cu chinuri, și călătorim pe calea cea largă și ușoară. “Mântuiește-mă Doamne că a lipsit cel cuvios. Iată-ne pe noi (călugării) mai mici decât toate neamurile, Iată-ne astăzi smeriți pentru tot pământul, din pricina păcatelor noastre. Nu mai este nici căpetenie, nici profet, nici rege” pentru a ne călăuzi în războiul nevăzut ochilor trupești, “căci lupta noastră nu este împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva începătorilor, împotriva stăpânilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutății, care sunt în văzduhuri” (Efeseni 6, 12).

“Vai lumii, din pricina smintelilor! Că smintelile trebuie să vină” (Matei 18, 7), a zis Domnul. Dumnezeu îngăduie uneori să vină ispitele și dimpreună cu ele suferințele pe care le provoacă, înspre sfârșitul veacurilor acestea vor fi atât de puternice și de numeroase încât “din pricina înmulțirii fărădelegii, iubirea multora se va răci” (Matei 24, 12). “Dar Fiul Omului când va veni, va găsi, oare, credință pe pământ?” (Luca 18, 8). Casa lui Israel – Biserica – va fi nimicită prin sabie, prin violența aducătoare de moarte a patimilor, și va deveni pustie (Iez. 38, 8).

Viața după Dumnezeu va deveni foarte dificilă. Și va fi așa pentru că cel ce trăiește în mijlocul ocaziilor de cădere, și care le are mereu sub ochi, nu se poate să nu fie influențat de ele. Precum gheața își pierde duritatea în contact cu căldura și se transformă în apă dulce, la fel inima nestăpânită de bunăvoie, dacă este expusă la influența ispitelor, chiar atunci când este statornică, slăbește și sfârșește prin a se schimba. Trăirea vieții după Dumnezeu va deveni foarte dificilă din cauza apostaziei generalizate. Apostatii vor crește numeric prin faptul că vor continua să se numească creștini, și în aparență se vor purta ca atare, și vor putea foarte ușor să-i persecute pe adevărații creștini; acești apostatii îi vor înconjura pe creștinii adevărați cu nenumărate curse și punând la cale mașinații pentru a-i sminti din calea mântuirii și din dorința de a-L sluji pe Dumnezeu, cum spune Sfântul Tihon de Voronej și Zadonsk.

Ei vor acționa împotriva slujitorilor lui Dumnezeu prin violența puterii, prin calomnie, prin mașinații pline de răutate, prin tot felul de artificii și prin persecuții crude. Mântuitorul lumii, în timp ce era persecutat a găsit adăpost într-un sat obscur și îndepărtat, Nazaret, ascunzându-se de Irod, de cărturarii și fariseii, de preoții și arhierii evrei care-L urau; la fel în vremurile de pe urmă un adevărat călugăr cu greu va găsi un loc retras și necunoscut, pentru a-L sluji lui Dumnezeu într-o oarecare libertate și fără a se lăsa antrenat de violența apostatilor în slujba lui Satan. O, vremuri nenorocite! O, situație dezastruoasă! O, disperare morală, mult mai mare decât catastrofele materiale și neînțeleasă de către oamenii senzuali! O, catastrofă care începe în timp, dar nu se termină în timp, ci trece în eternitate! O, dezastrul dezastrurilor cunoscut numai de către adevărații creștini și de către adevărații călugări, dar ignorat de către cei pe care-i lovește și înghite.

Martori ai unei asemenea viziuni duhovnicești, să facem să se înalțe din mijlocul flăcărilor ispitelor această mărturisire de credință și acest cântec de laudă pe care l-au cântat cei trei tineri în cuptorul încins din Babilon. Și să ne unim în dragoste cu toată umanitatea împrăștiată pe fața pământului și, în numele ei, fiindu-i reprezentanți în fața lui Dumnezeu, să înălțăm această mărturisire de credință și doxologie, rugându-ne cu umilință pentru noi și pentru întreaga omenire: “Bindecuvântat ești, Doamne, Dumnezeul părinților noștri, și lăudat și preaslăvit este numele Tău în veci. Că drept ești în toate câte ai făcut nouă, și toate lucrurile Tale sunt adevărate, și drepte căile Tale și toate judecățile Tale adevărate. Tu ai dat hotărâri drepte în toate relele ce ai făcut să vină asupra noastră și asupra cetății celei sfinte a părinților noștri, Ierusalimul; Că în adevăr și dreptate ai adus acestea peste noi din pricina păcatelor noastre. Că am păcătuit, că am făcut fărădelege, depărtându-ne de la Tine. Și am greșit în toate, și poruncile Tale n-am ascultat, nici le-am păzit, nici le-am făcut, după cum ne-ai poruncit nouă, ca să ne fie bine. Și câte ai adus și ai făcut nouă în dreaptă judecată sunt. Tu ne-ai dat în mâinile vrăjmașilor noștri, oameni fără de lege și cei mai răi dintre nelegiuți... Nu ne părăsi pe noi pentru totdeauna, pentru numele Tău, și nu strica legământul Tău. Și nu depărta mila Ta de la noi... Ci cu sufletul zdrobit și cu duh umilit să fim primiți de Tine... Să nu ne rușinezi pe noi, ci fă cu noi după îndurarea Ta și după mulțimea milei Tale. Și ne scoate pe noi după minunile Tale, și dă mărire numele Tău” (Cântarea celor trei tineri, cap. 1, 2-19). Referitor la călugării din veacul de pe urmă, Sfinții Părinți ziceau: “în vremurile de pe urmă, cei ce cu adevărat vor lucra pentru Dumnezeu, se vor ascunde cu grijă de oameni și nu vor face printre ei semne și minuni ca în vremea noastră, dar ei vor umbla pe calea cea strâmtă cu mare umilință ” (Sfântul Nifon al Constantinopolului). De fapt care este în vremea noastră cea mai sigură cale de mântuire pentru un călugăr?

Este aceea care îl poate feri de ispite exterioare și interioare. Ea constă, referitor la ispitele exterioare, în evitarea întâlnirilor și conversațiilor familiare, atât înăuntrul, cât și în afara mănăstirii, în a evita pe cât posibil să ieși din mănăstire și din chilie; în ce privește ispitele interioare, ea stă în cercetarea și îndeplinirea poruncilor Evangheliei sau, ceea ce înseamnă același lucru, în cercetarea și îndeplinirea voii

lui Dumnezeu (cf. Rom. 12, 2), în suportarea fără cârtire și cu răbdare a suferințelor îngăduite de Dumnezeu și în a recunoaște cu inimă sinceră că le meriți. Poruncile Evangheliei îl vor învăța pe călugăr umilința, iar Crucea îl va duce până la smerenie deplină. Umilința dezrădăcinează din suflet și din trup toate patimile păcătoase și atrage în suflet harul lui Dumnezeu. În aceasta stă mântuirea.

Capitolul XXXI.

XXXI. OBĂRȘIA ISPITELOR CĂLUGĂREȘTI

Ispitele la care este supus un călugăr vin din următoarele patru direcții: de la firea noastră căzută, de la lume, de la oameni și de la draci. Propriu-zis ispitele au o singură sursă: firea căzută. Dacă firea n-ar fi în starea de cădere, răul n-ar apărea în noi înșine, ispitele lumii n-ar avea nici o putere asupra noastră, oamenii nu s-ar porni unii împotriva altora, spiritele căzute n-ar avea ocazia și nici dreptul să se apropie de noi. De aceea Scriptura spune: “fiecare este ispitit când este tras și momit de însăși pofta sa” (Iacov 1, 14).

Dar Dumnezeu, în bunătatea și înțelepciunea Sa nemărginită, a făcut ca ispitele, de orice natură ar fi, să le fie de ajutor și folos celor ce se mântuiesc, dându-le un mare ajutor pentru a-și lucra mântuirea și a progresa duhovnicește. Desigur, răul nu va tinde niciodată spre bine, ținta lui fiind întotdeauna rea. În același timp, atât de minunat a orânduit Dumnezeu opera mântuirii noastre încât răul, cu toate că are o țintă rea și acționează pentru a le face rău vremelnic și veșnic slujitorilor lui Dumnezeu, în realitate conlucrează la mântuirea lor.

Mântuirea, fiind o taină duhovnicească care-l face pe om să participe la binele dumnezeiesc este de neconceput pentru rău, care este orb față de bunătatea lui Dumnezeu, ca față de un lucru care-i este totalmente străin; el nu înțelege cum răul care-i este propriu în stare pură, să nu fie preferat de natura căzută, coruptă de către el, și în care binele este amestecat cu răul. Sfântul Macarie cel Mare zice: “răul colaborează cu binele, dar cu intenții rele” (Omilia IV, 6). Iar Apostolul Pavel spune: “că Dumnezeu toate le lucrează spre binele celor ce iubesc pe Dumnezeu” (Romani 8,28).

Firea căzută, dând naștere la păcate sub diferite forme – înțeleg păcatele făcute cu gândul și nu cu fapta, simțămintele inimii și senzațiile corpului – și opunându-se Evangheliei, îi pune la îndemână nevoitorului, lămurit prin ele, o cunoștință “experimentală” și aprofundată a căderii, atât a lui cât și a umanității întregi; ea îi permite omului să recunoască necesitatea unui Mântuitor prin propria sa experiență, și să înțeleagă că Evanghelia îi vindecă și-i reînvie sufletul; ea îi dăruiește nevoitorului un duh umilit și înfrânt care-l pătrunde și-l face să vadă că are multe răni și infirmități, provocate de căderea omului, și întreg neamul omenesc. Otrava păcatului, injectată în fiecare ființă umană prin cădere, și care sălășluiește în tot omul se dovedește a fi, datorită Providenței lui Dumnezeu, în cei care se mântuiesc, de un real și mare folos.

Ispitindu-l pe nevoitor, lumea îi oferă posibilitatea cunoașterii prin experiență a faptului că viața pe pământ este nestatornică și înșelătoare, că tot ceea ce lumea socotește că este plăcut, important și de dorit, se termină în deșertăciune și-n amărăciune. Din această cunoaștere întemeiată pe experiență ascetul dobândește o adevărată indiferență față de viața pământească, față de “harul” pe care ni-l oferă, față de tot ceea ce fiii lumii acesteia consideră că trebuie râvnit; el își întoarce privirea și mintea și inima înspre veșnicie, și începe, cu o mare râvnă, să se roage lui Dumnezeu pentru viața sa de dincolo de mormânt.

În același timp oamenii îi oferă nevoitorului posibilitatea de a împlini cea mai mare poruncă a Evangheliei (cf. Iacov, 1, 22): iubirea vrăjmașilor, într-adevăr, iubirea vrăjmașilor este cea mai înaltă treaptă a dragostei față de aproapele pe care o cere Evanghelia. Cel ce a ajuns la această dragoste, a ajuns la dragostea desăvârșită față de aproapele, și pentru el porțile iubirii lui Dumnezeu se deschid singure. Toate piedicile au fost îndepărtate.

Zăvoarele și lacătele veșnice se desfac și se deschid. Nevoitorul nu-și mai judecă aproapele; deja i-a iertat toate greșelile; se roagă pentru el ca pentru un membru al familiei sale; crede și mărturisește că toate necazurile care-l încearcă sunt cu îngăduința lui Dumnezeu; se supune voii lui Dumnezeu în toate împrejurările, atât în cele particulare cât și în cele generale; iată de ce, cu pace în suflet, ca și unul care a împlinit față de semenul său tot ce Dumnezeu i-a poruncit, se aruncă fără rezerve în brațele dragostei dumnezeiești. Nevoitorul n-ar fi putut dobândi această stare dacă n-ar fi fost supus la diferite încercări din partea oamenilor și dacă n-ar fi eliminat din el, ca sub acțiunea unui medicament purificator, toată răutatea și orgoliul de care natura căzută este infectată.

Ispirile din partea dracilor de obicei sunt îngăduite după un antrenament împotriva ispitelor provocate de firea noastră căzută, de către lume și de către oameni. La început spiritele căzute susțin firea căzută în lupta cu învățătura Evangheliei, sau luând partea ispitelor provocate de lume și de oameni; mai târziu, la momentul corespunzător, cu îngăduința specială a lui Dumnezeu, declanșează ele însele, în persoană, împotriva slujitorilor lui Hristos, un atac care le antrenează într-o mare bătălie spirituală. Cel ce iese biruitor din această luptă se încununează cu deosebite daruri duhovnicești, așa cum se vede din viețile Sfântul Antonie cel Mare, Sfântul Ioan Multipătimitorul și ale altor sfinți călugări. Dacă n-a intrat în luptă cu dracii și dacă nu s-a luptat după rânduială, nevoitorul nu poate rupe complet legătura cu ei, și, drept urmare, nu se poate elibera deplin din robia lor, nici în viața aceasta, nici în cea viitoare. Cel ce pleacă din viața pământească într-o asemenea stare nu va ști a scăpa de demoni când va trece prin “vămile văzduhului”. Sfântul Macarie cel Mare zice: “sufletele care n-au fost încercate prin suferințele pricinuite de spiritele rele, se află încă în starea de pruncie și sunt, precum v-am spus, nevrednice de împărăția cerurilor” (Omiliile VII, 14).

Pricina tuturor suferințelor și a tuturor ispitelor este răul. Dar înțelepciunea și atotputernicia lui Dumnezeu face ca ispitele și suferințele să lucreze pentru mântuirea sufletelor slujitorilor lui Dumnezeu, dându-le posibilitatea să împlinească cele mai sublime porunci ale Evangheliei, de a-L urma pe Hristos purtându-și crucea, de a deveni ucenici apropiați ai Domnului. Dimpotrivă, pentru fiii pierzării, suferințele și ispitele sunt fatale. Răul îi strivește; nu știu cum să-l biruiască și la anterioarele încălcări de poruncă nu fac decât să adauge altele. Așa, unul dintre tâlharii răstigniți împreună cu Domnul Hristos a pus vârful păcatelor sale, pe care le purta pe cruce, cu blasfemia.

Atotputernicia și înțelepciunea divină face ca răul, care lucrează exclusiv distructiv, să împlinească fără voia sa planul lui Dumnezeu. În felul acesta preoții evrei, plini de pizmă și de ură față de Dumnezeu-Omul, L-au persecutat în tot timpul vieții Sale pământești și I-au oferit o moarte dezonorantă; dar datorită înțelepciunii nemărginite a atotputernicului Dumnezeu, preoții aceștia, au fost instrumentul orb al preștiinței lui Dumnezeu care hotărâse că Hristos, suferind pentru omenirea vinovată, o va răscumpăra prin patimile Sale, și va deschide pentru toți cei ce vor să fie mântuiți calea salvatoare a Crucii, care-i suie la cer pe cei ce-L urmează (F.Ap. 3, 18).

Răul servește, în același fel, ca instrument al lui Dumnezeu față de toți slujitorii Săi, fără a înceta să fie ceea ce este; conlucrând cu binele la intervenția lui Dumnezeu și fără să știe, nu încetează niciodată să fie în el însuși și pentru cei ce-l împlinesc, ceea ce este: rău.

Slujitori ai lui Dumnezeu! Să știți bine că suferințele ce vă încearcă n-o fac de la sine, ci cu îngăduința lui Dumnezeu; așa că să aveți toată grija în a le suporta cu răbdare și cu îndelungă răbdare, aducându-I pentru ele laudă și mulțumire. Să știți că cel ce se ferește de necazuri și caută să evite încercările, lucrează împotriva propriului său bine și se străduiește, în orbirea sa, să înlăture instrumentul mântuirii pe care Dumnezeu l-a rânduit pentru toți slujitorii Săi.

Capitolul XXXII.

XXXII. ÎN LUPTA CU ISPITELE TREBUIE SĂ AI CURAJ

În războaiele din lumea aceasta, unul dintre cele mai mari merite pentru un comandant militar este să nu se lase descurajat, oricâte furtuni s-ar abate asupra lui și să rămână neclintit, ca și cum inima lui ar fi de piatră. Fermitatea îi ajută să ia dispozițiile cele mai înțelepte și mai favorabile; în plus, cu această atitudine își demobilizează dușmanii, le slăbește curajul, iar trupelor sale le dă încredere. Un general cu asemenea caracter este capabil de victorii extraordinare; în același timp, cu toate eșecurile și adversitățile, până la urmă se încununază cu biruință.

Aceasta ar trebui să fie starea de spirit a călugărului, acest luptător împotriva păcatului. Nimic, nici o ispită venită de la oameni sau de la draci, sau de la firea căzută, n-ar trebui să-l tulbure. Căci tăria și fermitatea noastră își găsesc izvorul în Atotputernicul Dumnezeu, în slujba căruia ne-am angajat. Lașitatea și tulburarea se nasc din lipsa de credință; dar de îndată ce călugărul recurge la credință, acestea se împrăștie, ca și întunericul la revărsatul zorilor.

Dacă vrăjmașul îți sugerează tot felul de gânduri și poftă păcătoasă, sau ele însele apar din pricina firii Tale căzute, nu te speria ca de un lucru extraordinar. Spune-ți ție însuși: “M-am zămislit întru fărădelegi și m-am născut în păcate. Firii mele căzute îi este imposibil, contaminată fiind de otrava păcatului, să nu-și manifeste contaminarea sa”, îi este imposibil firii noastre căzute să nu-și producă fructele sale, mai ales atunci când începem s-o defrișăm și s-o cultivăm cu poruncile Evangheliei. Când începi să ari pământul, rădăcinile neghinei încep să iasă la suprafață; dacă stăruiești cu arătura sfârșești prin a le distruge și încet, încet ogorul devine bun. În același fel când sufletul s-a curățat prin împlinirea poruncilor, gândurile și simțămintele cele mai adânc înrădăcinate, de la care pornesc tot soiul de păcate, sunt aduse la suprafață și astfel, fiind mereu puse în lumină, sunt încet, încet distruse.

Să presupunem că pofta trupească se naște dintr-o dată în tine: nu te tulbura. La fel dacă mânia, ura, zgârcenia sau tristețea încolțesc în tine, nu fi descurajat. Toate acestea trebuie să vină. Dar orice patimă ar apărea, fără cea mai mică întârziere, tai-o cu poruncile evanghelice. Dacă nu te vei arăta indulgent cu patimile și nu le vei ceda, vei vedea distrugerea lor. Dar dacă te vei arăta slab față de ele, dacă vei intra în dialog cu ele, dacă le vei cultiva în tine și te vei delecta cu ele, te vor duce la moarte.

Gândurile și simțămintele păcătoase se ivesc în firea noastră căzută; dar dacă ele ne hărțuiesc mereu și cu insistență, este semn că ele ne sunt sugerate de către vrăjmașul, de către îngerul căzut, acesta determinând firea noastră căzută să le înmulțească. Aceste gânduri și simțăminte trebuie mărturisite părintelui nostru duhovnicesc așa de des cum apar, chiar dacă el este un om obișnuit și fără faimă de sfințenie. Credința ta în Sfânta Taină a Spovedaniei te va scăpa; harul lui Dumnezeu, prezent în taină, te va vindeca.

Prin atacurile constante și violente împotriva noastră, spiritul căzut intenționează să semene și să facă să crească în noi sămânța păcatului, să ne obișnuiască cu un oarecare fel al păcatului, chemându-l mereu să nască în noi o înclinație specială pentru el, și să se transforme această formă de păcat în obișnuință, ca și cum ea ne-ar aparține în mod natural. Obișnuința de a păcătuși se numește patimă; patima îl privează pe om de libertate, face din el un prizonier, un sclav al păcatului și al îngerului căzut.

Împotriva atacurilor repetate și persistente ale gândurilor și simțămintelor păcătoase – atac numit în limba călugărească “asalt” – nu există pentru un începător o altă armă mai bună ca mărturisirea; mărturisirea este, astfel spus, unica sa armă în momentul asaltului. În orice caz este arma cea mai puternică și mai eficace. Să recurgem la ea cât mai des posibil, atunci când diavolul ne chinuiește; să apelăm la ea până ce diavolul și șicanele suscitade de el se vor îndepărta. Diavolului îi place ca răul să se facă în secret; lui îi place să treacă neobservat, să rămână în umbră. “Pândește din ascunziș, ca leul din culcușul său; pândește ca să apuce pe sărac, pândește pe sărac ca să-l tragă pe el” (Ps. 9, 29), pândește pe călugărul fără

experiență și fără putere. El nu suportă să fie demascat și adus la lumină: când este descoperit și vădit, își abandonează prada și se duce.

Gândurile, chiar păcătoase, dar care trec fără să invadeze sufletul, nu cer o spovedanie imediată. Alungă-le, nu le da nici o atenție, înăbușă-le, amintindu-ți poruncile evanghelice care le sunt potrivnice; la spovedania ce o faci înaintea de cuminecare, enumără-le în general, fără a insista scrupulos asupra amănuntelor. Spune că, pe lângă păcatele grele pe care le-ai făcut – și pe care trebuie să le mărturisești precis – tu ai păcătuit cu gândul, cu cuvântul și cu fapta, cu știință sau fără știință.

Capitolul XXXIII.

XXXIII. ÎNVĂȚĂTURA SFINȚILOR PĂRINȚI DESPRE CALEA CEA STRÂMTĂ

Învățătura despre calea cea strâmtă pe care o găsim în Sfânta Scriptură este reluată de către Sfinții Părinți care o expun cu putere, clar și profund, într-un chip convingător și adânc: este o hrană care la masa cuvintelor duhovnicești joacă un rol important. “Dacă tu vrei, zice Sfântul Marcu Ascetul, să dai câteva cuvinte de învățătură celui ce dorește să învețe, învață-l rugăciunea, credința adevărată și răbdarea în suferințe. Prin aceste trei aspecte parțiale ale binelui, se poate dobândi binele întreg”.

Învățătura despre răbdarea în suferințe a fost întotdeauna una dintre tradițiile morale ale creștinismului, în vremea noastră când, prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu, formarea și mântuirea călugărilor se realizează în mod deosebit prin încercări și ispite de tot felul, învățătura despre răbdarea în suferință îmbracă o însemnătate aparte. Noi vom prezenta un număr apreciabil de texte consacrate acestui subiect, și culese de la Sfinții Părinți, cu scopul de a acorda călugărilor de astăzi un sprijin duhovnicesc în mijlocul suferințelor ce-i înconjoară, și să-i pregătim în așa fel, printr-o dreaptă înțelegere a încercărilor, încât să facă față celor ce încă n-au venit dar care, poate, se îngrămădesc la orizont ca niște nori negri prevestitori de furtună.

Pe cei luați prin surprindere, nepregătiți și dezarmați, ispitele îi buimăcesc și adesea, îi doboară. A-ți duce crucea, a suporta cu răbdare suferințele, înseamnă a te lepăda de tine; fără această lepădare de tine nu-i cu putință, îți porți crucea în măsura în care te lepezi de tine. Lepădarea de tine este întemeiată pe credința în Hristos: El este cel ce a formulat această lege duhovnicească (Matei 16, 24).

1. Extrase din scrierile Sfântului Macarie cel Mare

Cel ce vrea să-L urmeze pe Hristos pentru a deveni fiu al lui Dumnezeu, născându-se din Duh, mai întâi de toate trebuie să suporte cu bună voie și cu răbdare toate relele ce-l încearcă, ca de pildă bolile trupești, înfruntările și umilirile ce-i vin de la oameni, calomniile nevăzuților vrăjmași. Într-adevăr Providența divină, care rânduieste toate lucrurile cu înțelepciune și în vederea binelui, îngăduie asemenea încercări, provocate de diverse nenorociri, să atingă sufletele pentru ca să se vădească cele ce-L iubesc sincer pe Dumnezeu.

De la începuturi, pentru patriarhi, profeti, apostoli și mucenici, semnul alegerii era călătoria pe calea cea strâmtă și cu scârbe și suferințe, prin acestea ei aveau dovada că sunt plăcuți lui Dumnezeu. “Fiule, zice Scriptura, când vrei să te apropii să slujești Domnului Dumnezeu, gătește-ți sufletul tău spre ispită, încordează inima ta și fii tare și să nu te tulburi în timpul încercării” (Sir. 2, 1-2). Și într-alt loc: “Tot ce ți se va întâmpla primește cu plăcere” (Sir. 2, 4), știind că nimic nu se întâmplă fără voia lui Dumnezeu. Este motivul pentru care sufletul ce dorește să-i placă lui Dumnezeu mai întâi de toate să se întrarmeze cu răbdarea și cu nădejdea. Una dintre vicleniile diavolului constă, la ora încercărilor, în a ne împinge în tristețe pentru a ne deturna nădejdea pe care ne-am pus-o în Dumnezeu. În același timp, Dumnezeu nu îngăduie niciodată ispitelor să-i necăjească în așa măsură, pe cei ce și-au pus nădejdea în El, încât să-i ducă la disperare. “Credincios este Dumnezeu, zice Apostolul, el nu va îngădui ca să fiți ispitiți mai mult decât puteți, ci o dată cu ispita va aduce și scăparea din ea, ca să puteți răbda” (I Cor. 10, 13).

Diavolul nu chinuiește sufletul atât cât ar vrea el, ci doar atât cât îi îngăduie Dumnezeu. Dacă omul nu ignoră ce povară poate purta un catâr, un măgar, sau o cămilă, și le pune în spate doar atât cât pot duce; dacă olarul știe cât timp trebuie să lase în cuptor vasele de argilă, puțin ca ele să nu se ardă dacă stai prea mult, sau, dimpotrivă, să nu fie inutilizabile dacă stau prea puțin; dacă deci omul este în stare să facă asemenea calcule, cu cât mai mult înțelepciunea lui Dumnezeu va ști ce sarcină trebuie pusă asupra fiecărui suflet, pentru ca, încercat prin ispite să devină apt pentru împărăția cerurilor.

Oamenii lui Dumnezeu trebuie să se pregătească de luptă. Tânărul războinic suportă cu tot sufletul rănilor pe care le primește și respinge bărbătește pe vrăjmași; la fel și creștinii trebuie să suporte cu curaj ispitele și luptele, atât cele de dinafară cât și cele de dinăuntru. Creștinul lovit de încercări trebuie să progreseze prin răbdare. Aceasta-i calea unui creștin adevărat. Precum soarele proiectează umbre, la fel și Duhul Sfânt, prezent fiind, face să apară persecuții și lupte.

Iată-i pe proorocii în care a strălucit Duhul Sfânt: la câte persecuții n-au fost supuși de neamul lor! Iată-L pe Domnul Hristos, care este Calea, Adevărul și Viața (Ioan 14, 6); El a suportat persecuții, nu numai de la neamurile străine, ci și de la propriul Său popor, de la Israel! Ei l-au batjocorit pe Mântuitorul cu frenezie și L-au răstignit. Apostolii au suferit o prigoană asemănătoare. După ce Hristos a fost răstignit pe Cruce, Duhul Sfânt, Mângâietorul, i-a abandonat pe iudei și s-a odihnit peste creștini. Creștinii nu trebuie să se tulbure când au necazuri: persecuțiile pornesc întotdeauna împotriva adevărului.

Cuvântul lui Dumnezeu lucrează în fiecare pe măsura respectivului. Atunci când omul reține Cuvântul, și Cuvântul îl reține pe el; când îl păstrează, este păstrat de către Acesta. Din acest motiv, toate inimile sfinților, profeților, apostolilor și martirilor au păstrat Cuvântul în inima lor; nu se îngrijorau de cele trecătoare și le lăsau pe cele pământești, petrecând în porunca Duhului Sfânt, căci mai bună decât orice este dragostea lui Dumnezeu și virtutea. Lucrul acesta-l dovedeau nu atât cu vorba, sau cu câteva cunoștințe superficiale, ci cu vorba unită cu fapta. În locul bogăției, ei alegeau sărăcia; în locul slavei, dezonorarea; în locul bucuriei, suferința. Ei căutau dragostea în locul urii: urând bucuriile acestei vieți, îi iubeau pe cei ce-i privau de acestea, socotindu-i colaboratori pe calea mântuirii. Evitau să mănânce din pomul cunoștinței binelui și răului (Facere 2, 9): îi iubeau pe oamenii evlavioși și bine intenționați, dar nu-i judecau nici pe cei răi, văzând atât în unii cât și în alții pe trimișii învățătorului; față de toți arătau o adevărată dragoste. Auzind porunca Mântuitorului: “iertăți și veți fi iertați” (Luca 6, 37), îi considerau pe cei ce-i necăjeau ca binefăcători, căci ei deveneau un mijloc prin care dobândeau iertarea păcatelor.

Când, din nou, îl auzeau pe Domnul poruncind: “Precum voiți să vă faceți vouă oamenii, faceți-le și voi asemenea” (Luca 6, 31), ei îi iubeau pe oameni, urmând glasul conștiinței. Renunțând la propria lor dreptate și căutând dreptatea lui Dumnezeu, dobândeau dragostea care este în mod natural cuprinsă în dreptatea lui Dumnezeu.

Domnul care a dat numeroase porunci privind iubirea, a poruncit să căutăm dreptatea lui Dumnezeu (Matei 6,33): această dreptate este maica iubirii. Nu te poți mântui decât prin semenul tău. “Iertați, poruncește Domnul, și veți fi iertați (Luca 6, 37). Aceasta este legea duhovnicească înscrisă în inimile credincioșilor și care este “împlinirea legii” (Romani 13,10). “Să nu socotiți că am venit să stric Legea sau proorocii, zice Domnul, n-am venit să stric, ci să împlinesc” (Matei 5, 17). Cum a împlinit-o? O să vă spun. Legea veche, judecându-l pentru un motiv real pe cel ce a făcut rău semenului său, îl judeca de asemenea și pe cel ce a suferit răul; și așa fiecare, judecându-l pe semenul său se judeca pe sine (cf. Romani 2, 1), iar cel ce îl ierta pe aproapele său, primea și el iertare. Legea zice: judecată pentru judecată și iertare pentru iertare. Astfel împlinirea legii constă în iertarea greșelilor.

Am vorbit de “legea cea veche”, nu pentru că Dumnezeu ar fi dat două legi: El n-a dat decât una singură, care este duhovnicească în ființa sa, dar care, în ce privește răsplata, dă o sentință dreaptă: ea iartă celui ce iartă, dar supune judecării pe cel ce-i chinuiește pe alții. “Cu cel cuvios, cuvios vei fi; și cu omul nevinovat, nevinovat vei fi. Și cu cel ales, ales vei fi; și cu cel îndărătnic te vei îndărătnici” (Ps. 17, 28-29). Pentru motivul acesta cei ce împlinesc duhovnicește legea și care se împărtășesc de har pe măsura acestei împliniri nu-i iubesc numai pe cei ce le fac bine, ci și pe cei ce le fac reproșuri și îi prigonesc,

nădăjduind să primească, ca recompensă a virtuții lor, dragostea cea adevărată. Virtutea lor nu stă numai în faptul că-și iartă vrăjmașii, ci în faptul că fac binele celor ce-i rănesc; de fapt se roagă pentru aceștia socotindu-i instrumentele fericirii lor, după cuvântul Scripturii: “Feriți-vă să fiți voi cândva vor ocări și vă vor prigoni” (Matei 5, 11).

Această stare de spirit dă legii un înțeles duhovnicesc. Atunci când dai dovadă de răbdare și de blândețe duhovnicească, Domnul, văzând inima care luptă și nu se îndepărtează de dragoste “surpând peretele din mijloc” (Efeseni 2,14), înlătură complet răutatea. Din momentul acesta acționează cu dragoste nu numai datorită unui efort de voință, ci prin harul lui Dumnezeu: de acum Domnul retrage “sabia de flăcări vâlvăitoare” (Facere 3, 24), care stârnește gândurile pătimase; intri “dincolo de catapeteasmă, unde Iisus a intrat pentru noi ca înaintemergător” (Evrei 6, 19-20), unde guști din roadele Duhului, și de unde contempli fericirea veacului ce va să vină, cu toată inima, adică în mod real și nu “ca prin oglindă, în ghicitorie” (I Cor. 13, 12). Așa cum a spus Apostolul “cele ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit, la inima omului nu s-a suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El” (I Cor. 2, 9). Față de această lucrare minunată poți pune următoarea problemă: dacă la inima omului nu s-a suit, cum apostolul, om fiind, le-a cunoscut? Cum le-a putut cunoaște pentru că el însuși mărturisește că este om supus la aceleași ispite ca noi? Ascultă ce răspunde fericitul Pavel: “iar nouă ni le-a descoperit Dumnezeu prin Duhul Său, fiindcă Duhul toate le cercetează, chiar și adâncurile lui Dumnezeu” (I Cor. 2,10).

Ca nimeni să nu poată zice: Sfântul Duh i le-a descoperit lui Pavel pentru că el era apostol, pe când nouă nu ne este cu puțință, Pavel spune într-alt loc sub formă de rugăciune: Dumnezeu “să vă dăruiască, după bogăția slavei Sale, ca să fiți puternic întăriți, prin Duhul Său, în omul dinăuntru. Și Hristos să se sălășluiească, prin credință, în inimile voastre, înrădăcinați și întemeiați fiind în iubire” (Efeseni 3, 16- 17). “Domnul este Duh, și unde este Duhul Domnului, acolo este libertate” (2 Cor. 3, 17). “Iar dacă cineva nu are Duhul lui Hristos, acela nu este al Lui” (Romani 8, 9).

Să ne rugăm dar pentru a primi în mod simțit și sigur harul Sfântului Duh cu scopul de a reintra acolo de unde am fost izgoniți. De a fi îndepărtat șarpele ucigaș de la sufletele noastre. El, sfătuitoarea cel viclean, care crește în noi mândria și lăcomia. Pentru ca noi să credem cu putere în Domnul, să împlinim poruncile Sale, și să ajungem “la starea bărbatului desăvârșit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos” (Efeseni 4, 13), pentru ca “prietenia lumii” (Iacov 4, 4) să nu ne mai stăpânească, pentru ca noi să fim pe deplin convingși în sufletul nostru de adevărul netăgăduit, că harul lui Dumnezeu se sălășluiește în sufletele celor ce se pocăiesc. Ceea ce se primește prin har este incomparabil mai mult decât slăbiciunea care-l stăpânește pe om înainte de a primi harul: altfel harul n-ar fi har. Dar crezând în Dumnezeu Atotputernicul, înaintăm cu inima încrezătoare spre Cel ce ne dăruiește comuniunea Sfântului Duh ca răspuns la credința noastră și nu ca răsplată a faptelor, sau proporțional cu ele. Într-adevăr este scris: “Din faptele Legii primi-ați voi Duhul, sau din ascultarea credinței?” (Gal. 3, 2).

2. Extras din scrierile Sf. Marcu Ascetul

Privegherea, rugăciunea și răbdarea în încercări îi dau inimii o duioșie dulce și nepericuloasă, cu condiția ca o intensificare disproporționată a nevoinței ascetice să n-o lipsească de calitățile sale esențiale. Cel ce neglijează aceste trei aspecte ale activității duhovnicești, sau care le practică fără râvnă, va fi cuprins în momentul morții de chinurile groaznice (Legea duhovnicească, 19).

Poarta de fier ce duce în Ierusalim este imaginea unei inimi împietrite: ea se deschide singură pentru cel ce duce o viață ascetică și rabdă încercările, așa cum s-a deschis în fața Sf. Apostol Petru (F.Ap. 12, 10) (Ibid.21). În momentul în care aducerea aminte de Dumnezeu este vie în tine, înmulțește-ți rugăciunile, pentru ca și Domnul să-și aducă aminte de tine când tu vei uita de El (Ibid. 25).

Legea libertății spirituale ne învață adevărul, și mulți îl cunosc doar superficial, iar cei puțini îl cunosc în măsura în care împlinesc poruncile (Ibid. 30).

Perfecțiunea legii duhovnicești este ascunsă în Crucea lui Hristos (Ibid 31).

Cel ce se roagă pentru cei ce-l vătămă, îi zdrobește pe demoni; dar cei ce-și permit să se lupte cu oamenii care-i vătăma, vor fi ei înșiși învinși de demoni (Ibid 45).

Dacă fiecare suferință, venită fără voia ta, te învață să-ți aduci aminte de Dumnezeu, atunci nu-ți vor lipsi ocaziile de pocăință (Ibid. 57).

Vezi-ți propriile tale păcate, și nu pe cele ale aproapelui, și asceza ta duhovnicească nu va fi în deșert (Ibid. 63).

Să nu-ți închipui că poți dobândi virtutea fără suferință: cel ce trăiește în desfătări rămâne departe de experiența duhovnicească (Ibid., 66).

Dacă cel ce lucrează conform poruncilor se așteaptă ca încercările să apară ca urmare a lucrării sale: dragostea pentru Hristos prin împotriviri (Ibid., 88).

Numeroși sunt cei ce au luptat mult împotriva suferințelor nedorite, dar nimeni n-a scăpat de ele decât prin rugăciune și pocăință (Ibid., 92).

Eu cred că pocăința ia naștere din trei virtuți: curățirea gândurilor, rugăciunea neîncetată și răbdarea în suferințe. Aceste trei virtuți nu numai că trebuie practicate în mod văzut, ci și prin activitate a duhovnicească interioară. Asceții care, printr-o practică îndelungată le-au deprins, datorită lor, ajung la nepătimire. “Luând crucea vino și urmează Mie” (Marcu 10, 21), a zis Domnul. Crucea este răbdarea în suferințe. . .

Fără aceste trei virtuți, nu se poate împlini lucrarea pocăinței. Eu cred că pocăința este necesară tuturor, păcătoșilor și dreptilor care doresc să se mântuiască, căci starea de desăvârșire n-are o limită la care odată ajunși cei care doresc să se mântuiască, să nu mai trebuiască împlinirea virtuților pomenite. Ele îi duc pe începători la evlavie; ele îi fac pe ceilalți să progreseze; ele îi confirmă pe cei desăvârșiți în desăvârșirea lor. Dar aceste virtuți nu pot fi lucrate în chip prisositor, nici printr-o practică îndelungată, nici prin conștiința propriei tale dreptăți...

Noi toți suntem urmașii lui Adam: toți ne naștem în păcatul său și, din acest motiv, suntem condamnați de judecata lui Dumnezeu la moartea veșnică; nu putem fi salvați fără de Hristos. Toți, chiar cei dreپți dintre oameni, nu scăpăm de moartea veșnică decât prin mijlocirea lui Hristos cel răstignit pentru toți; noi toți suntem răscumpărați prin sângele Lui. De aceea, însuși Mântuitorul le-a propus tuturor o singură lucrare, care-i îmbrățișează pe toți ceilalți, și le-a poruncit apostolilor ca tuturor să le spună un singur lucru: “Pocăiți-vă, căci s-a apropiat împărăția cerurilor” (Matei 4, 17).

În același timp, Mântuitorul a dat numeroase porunci concrete, a căror împlinire duce la desăvârșirea pocăinței; El ne poruncește împlinirea acesteia până la moarte, zicând: “Cine va pierde sufletul său pentru Mine și pentru Evanghelie, acela îl va scăpa” (Marcu 8, 35). Și adaugă, poruncind renunțarea la tot: “chiar și la sufletul său însuși” (Luca 14, 26). Pentru a confirma importanța mare a poruncilor, zice: “Deci, cel ce va strica una din aceste porunci, foarte mici, și va învăța așa pe oameni, foarte mic se va chema în împărăția cerurilor” (Matei 5, 19).

Dacă, așa cum am spus, Hristos ne-a poruncit să stăruim în pocăință până la moarte, rezultă că cel ce crede că pocăința poate fi împlinită înaintea morții leapădă porunca refuzând să-și piardă sufletul înainte de a muri; el se arată ca încălcător al tuturor poruncilor lui Hristos. Până ce murim pocăința nu se termină, nici pentru mici, nici pentru mari. De fapt, nimeni n-a putut face o pocăință perfectă, pentru că o pocăință perfectă n-ar mai cere continuarea ei. Iată pentru ce, chiar dacă nu ne simțim în stare să facem o pocăință așa cum spune porunca și cum ar trebui, să avem râvna să o facem, spre a nu fi numărați între cei ce nu vor să se pocăiască, pentru a nu fi judecați din pricina acestui refuz. Cercetează viața tuturor celor care, de la începutul lumii, au sfârșit cu bine călătoria pământească și vei vedea că în toți cei ce au plăcut lui

Dumnezeu taina evlaviei s-a împlinit prin pocăință. A fost cineva condamnat? Dacă a fost, a fost pentru că nu s-a pocăit. A fost cineva iertat? Dacă a fost, a fost pentru că s-a pocăit. ..

Dacă pocăința stă în a cere milă, cel ce se pocăiește trebuie să aibă grijă să nu i se spună: “Iată, sunteți sături” (I Cor. 4, 8). Trebuie fără osteneală să continue a cere ca și cel ce n-are niciodată destul: “că oricine cere ia ” (Matei 7, 8). Dacă numai cel milostiv va fi miluit, atunci lumea întreagă este păstrată prin pocăință, și datorită Providenței divine, oamenii conlucrează unii cu alții pe calea pocăinței.

3. Extras din “Scara” Sfântului Ioan Scărarul

Între pocăința plină de grijă și plânsul curățit de orice pată și prea cuvioasa smerenie a celor începători e atâta deosebire câtă e între pâine, aluat și făină. Căci sufletul se zdrobește și se subțiază prin pocăință vădită, se unește și, ca să zic așa, se amestecă cu Dumnezeu prin apa plânsului nemincinos, iar aprinsă de focul Domnului, se face pâine și se întărește. Aceasta e fericita smerenie, cea lipsită de aluatul stricăciunii și de umflarea mândriei (XXV, 7).

Însușirea cea dintâi și cea mai aleasă a acestei bune și vrednice de laudă treimi este primirea cu cea mai mare bucurie a necinstirii, care e așteptată cu mâinile deschise ale sufletului și e îmbrățișată ca una ce alină și topește bolile sufletului și mari păcate. A doua însușire e pierderea a toată iuțimea și cumpătarea ce se arată în potolirea ei. Iar a treia treaptă prea frumoasă a ei este neîncrederea credincioasă în bunătățile agonisite și dorința neîncetată după învățătură. (XXV, 8).

Ia seama, prietene, că văile sunt cele ce rodesc în ele grâu înmulțit și rod duhovnicesc. Valea este suflet smerit între munți, adică între virtuțile duhovnicești, pururea netrufaș și pururea neclintit. David n-a zis: eu am postit, eu am privegheat, eu am dormit pe jos, ci a zis: “umilit am fost și m-am izbăvit” (Ps. 114, 6). (XXV, 13). Altceva este a cugeta cu smerenie; altceva a se nevoi pentru a cugeta cu smerenie; și iarăși, altceva, a lăuda pe cel smerit cu cugetul. Cel dintâi lucru este al celor desăvârșiți; al doilea, al adevăraților ascultători; iar al treilea, al tuturor credincioșilor (XXV, 18).

Blândețea este starea neclătinată a minții, care rămâne la fel în cinstiri și în necinstiri (XXIV, 2).

În inimile celor blânzi se odihnește Domnul, iar sufletul tulburat e scaunul diavolului. “Cei blânzi vor moșteni pământul” (Matei 5, 5), mai bine zis vor stăpâni (XXIV, 3).

Sufletul blând e tronul simplității. Iar mintea mânioasă e pricinuitoare răutății. În sufletul celui blând încapă cuvântul înțelepciunii: “Domnul va povățui pe cei blânzi întru judecată” (Ps. 24, 10), mai bine zis [îi va povățui] la lucrarea deosebirii (dreptei judecăți). Sufletul drept este soțul smereniei. Iar cel viclean este slujitorul mândriei. Sufletele celor blânzi se vor îmbogăți întru cunoștință; iar mintea stăpânită de iuțime locuiește împreună cu întunericul și neștiința (XXIV, 4).

Nu trebuie să uităm, o, prieteni, nici aceasta, că viclenii draci se retrag pentru o vreme, ca neglijând noi niște patimi mari, pentru că le socotim mici, să le facem boli de nevindecat (VIII, 9).

Nimic nu e atât de nepotrivit celor ce se pocăiesc ca iuțimea ce tulbură. Dacă întoarcerea cuiva de la păcat la sine însuși are nevoie de multă smerenie, iuțimea e semnul închipuirii de sine. (VIII, 12).

Dacă Duhul Sfânt se socotește și este pacea sufletului, iar mânia este și se numește o tulburare a inimii, nimic nu oprește venirea Lui în noi, ca iuțimea (VIII, 14).

Multă băgare de seamă trebuie să avem față de acest șarpe. Căci are și el împreună lucrătoare firea noastră, ca și cel ce ispitește trupurile (VIII, 16).

Te vei cunoaște pe tine izbăvit de putreziciunea aceasta (ținerea de minte a răului), nu când te vei ruga pentru cel ce te-a supărat, nici când îl vei răsplăti cu daruri, nici când îl vei aduce la masă, ci când, aflând

că a căzut într-o nenorocire sufletească sau trupească, vei suferi și vei plânge ca pentru tine însuși (IX, 11).

Unii s-au predat pe ei ostinelilor și sudorilor pentru a dobândi iertare. Dar cel ce nu ține minte răul a luat-o înaintea acestora, dacă e adevărat cuvântul: “iertăți și veți fi iertați” (Luca 6,37).

Chip al celei mai bune supunerii să ne fie, o, prieteni, așa-zisul argint viu. Căci el coborându-se dedesubtul tuturor, rămâne curat de orice întinăciune.

Cei ce se sânguiesc, să ia aminte cu atât mai mult la ei înșiși, ca nu cumva, judecând pe cei leneși, să fie osândiți mai mult decât aceia. Socotesc că Lot de aceea s-a îndreptățit, că aflându-se în mijlocul acestora, nu i-a osândit niciodată (IV, 100).

4. Extras din rânduiala votului monahal

Călugărului care depune voturile monahale, Sfânta Biserică îi dă, printre altele, următoarele sfaturi: “Să nu cinstești ceva mai mult decât pe Dumnezeu. Să nu iubești nici tată, nici pe mamă, nici pe frate, nici pe cineva din ai tăi, nici pe tine să nu te iubești mai mult decât pe Dumnezeu; nici odihna sau cinstea de orice fel ar fi. De sărăcie să nu te ferești, nici de reaua pătimire, nici de defăimarea oamenilor sau de altceva care socotești a fi cu anevoie, că vei fi oprit de a alerga în urma lui Hristos. Ci totdeauna să cauți spre virtuțile celor ce au viețuit după Dumnezeu într-o nădejde. Și să-ți aduci aminte de toți mucenicii și cuvosoșii cei din veac, care, cu multe sudori și dureri și cu nenumărate sângiuiri și moarte, au câștigat acestea. Fii treaz în toate; pătimește îndelung ca un bun ostaș pentru Mântuitorul Hristos, Care, bogat fiind într-o milă, pentru noi a sărăcit, făcându-Se ca noi, ca să ne îmbogățim cu împărăția Lui. De aceea se cuvine ca și noi să ne facem următori ai Lui și pentru Dânsul toate să le răbdăm, sporind în poruncile Lui ziua și noaptea. Pentru că însuși Domnul a zis: “De voiește cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea sa și să-Mi urmeze Mie”; adică să fie gata de-a pururea până la moarte către împlinirea poruncilor Lui. Pentru că prin a flămânzi și a înseta și a fi gol și dosădit și batjocorit și ocărit și prigonit și de multe alte întristări și necazuri înconjurat, se închipuiește viața cea după Dumnezeu. Și când toate acestea le vei pătimi, bucură-te, zice Domnul; că plata ta multă este în ceruri, într-o lisus Hristos Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin”

Expunându-și astfel înțelepciunea sa și subliniind strânsa legătură dintre poruncile lui Hristos și Crucea Sa, Biserica cere Celui ce primește tunderea în monahism, să mărturisească adevărul acestei învățături, apoi să promită că o va pune în practică. Ea îl întreabă pe cel ce vrea să devină călugăr: “Mărturisești tu toate aceste lucruri punându-ți nădejdea în puterea lui Dumnezeu, și făgăduiești să le îndeplinești până la ultima ta suflare, cu ajutorul lui Hristos?”. Numai cel ce recunoaște ca adevărată învățătura Bisericii Ortodoxe prezentată aici poate depune voturile monahale și numai cel care promite să mărturisească prin toată viața sa adevărul pe care l-a auzit, l-a recunoscut și l-a mărturisit.

Așa gândește Sfânta Biserică. Așa gândesc toți părinții Bisericii Ortodoxe. Noi ne-am mulțumit să vă dăm aici câteva extrase: v-am putea cita multe altele, dar n-am face decât să repetăm aceeași învățătură sub diferite forme.

Voi încheia sfaturile Părinților aducându-ne modesta noastră contribuție întemeiată pe experiențe utile și binefăcătoare. Atunci când ne încearcă necazurile, este bine să repetăm următoarele rugăciuni scurte, să le repetăm cu toată atenția și cu tot sufletul, să le repetăm până ce inima noastră se umple de pace, de mângâiere și de blândețe:

1. “Eu am primit ceea ce merit pentru faptele mele: Doamne, pomenește-mă pe mine într-o împărăția Ta”.
2. “Doamne, voia Ta cea sfântă să se împlinească într-o mine păcătosul, acum și-n vecii vecilor”.
3. “Doamne, eu sunt zidirea Ta și robul Tău. Fie că vreau, fie că nu vreau, eu sunt în puterea Ta: fă cu făptura Ta cea sfântă și după mila Ta cea mare”.
4. “Slavă Ție, Doamne, pentru tot ce ai făcut să vină peste noi, Slavă Ție! Dreaptă și preamiloșivă este

judicata Ta față de mine, care merit chinurile în lumea aceasta și-n cea viitoare”.

5. Îți mulțumesc și Te preamăresc, Domnul meu și Dumnezeu meu, pentru aceste suferințe mici pe care mi le-ai trimis întru preînțeleapta Ta Pronie: prin ele Tu îmi dezvălui patimile mele ascunse, prin ele Tu îmi ușurezi răspunsul la judecata Ta cea dreaptă, prin ele Tu mă scapi de chinurile veșnice în iad”.

Este ușor de observat că aceste rugăciuni sunt extrase din Sfânta Scriptură și din Părinți. Când sunt repetate cu atenție și fără grabă, nu vor întârzia să acționeze cu putere pentru mântuirea noastră.

Capitolul XXXIV.

XXXIV. DESPRE PRIVEGHERE

Printre alte învățături mântuitoare, Domnul ne-a dat-o și pe aceea de a fi mereu atenți asupra noastră înșine și de a ne ruga; această stare este numită în scrierile patristice “priveghere” sau “cumpărare”. “Privegheați și vă rugați, ca să nu intrați în ispită” (Matei 26, 41), le zice Domnul ucenicilor Săi; “Iar ceea ce vă zic vouă, zic tuturor: Privegheați!” (Marcu 13, 37).

Sfântul Isihie al Ierusalimului definește în felul următor privegherea: “Privegherea este calea tuturor virtuților și a tuturor poruncilor lui Dumnezeu”. Din această definiție rezultă clar că privegherea presupune o cercetare perseverentă și aprofundată a poruncilor Evangheliei și prin urmare, a întregii Sfinte Scripturi.

Ea aspiră mereu la împlinirea poruncilor Evangheliei, prin faptă, prin cuvânt, prin gând și prin simțire. Pentru a realiza acest lucru, ea veghează fără încetare, studiază continuu legea lui Dumnezeu, îl cheamă mereu pe Dumnezeu în ajutor printr-o rugăciune fierbinte.

Privegherea este o lucrare neîntreruptă. “Privegherea, zice Sfântul Isihie, este o artă duhovnicească care, printr-o practicare îndelungată și perseverentă și cu ajutorul lui Dumnezeu, îl eliberează pe om de toate faptele rele, de vorbele și gândurile pătimase. Ea îi dăruiește celui ce o practică o deplină cunoaștere a lui Dumnezeu celui de nepătruns, în măsura în care poate fi cunoscut, și un răspuns referitor la tainele cele ascunse ale lui Dumnezeu. Ea împlinește toate poruncile dumnezeiești ale Vechiului și Noului Testament. Ea ne dăruiește bunătățile veacului viitor. Ea este cu adevărat curăția inimii și, în virtutea măreției sale și valorii sale, iar pe altă parte datorită nepăsării noastre, este așa de rar întâlnită astăzi la călugări”.

“Privegherea este tăcerea ce constă dintr-o inimă eliberată de toate gândurile; ea îl cheamă fără încetare pe Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu, pe El îl respiră, cu El dimpreună se luptă curajos împotriva vrăjmașilor, Lui i se mărturisește pentru că singur are putere de a ierta păcatele. Prin chemarea lui Hristos, un asemenea suflet îl primește adesea pe Cel ce singur știe toate tainele inimii; privegherea se străduiește prin toate mijloacele să ascundă față de oameni bucuria sa și luptele sale interioare pentru a-l împiedica pe diavol să introducă în mod secret răul și să-i distrugă lucrarea sa cea bună”.

“Privegherea este un control perseverent al minții care stă de strajă la intrarea inimii; ea ne ajută să vedem gândurile care se apropie hoțeste, să ascultăm ce spun, să știm ce fac acești tâlhari și ce închipuiri proiectează dracii în suflet, cu scopul de a ne seduce prin imaginație”.

“Moise – marele legiuitor – sau mai curând Sfântul Duh – când urca înspre deplinătatea, puritatea, bogăția și rodnicia acestei virtuți (privegherea) ne-a învățat și pe noi cum trebuie să o începem și cum să o perfecționăm, zicând: “Păzește-te să nu intre în inima ta gândul nelegiuit” (Deuteronom 15, 9). Prin “gând nelegiuit”, trebuie să înțelegem o reprezentare pur mentală a unor lucruri rele sau potrivnice lui Dumnezeu, pe care părinții le numeau sugestii, și care sunt aduse în inimă de diavolul; gândurile noastre urmează aceste sugestii imediat ce ele se prezintă în mintea noastră, și angajează o Conversație pătimasă cu ele”.

Privegherea se opune începuturilor păcatului: gândului și simțământului păcătos. Ea împlinește poruncile în profunzimea vieții psihice a omului: în gândurile și simțămintele sale. Ea îi arată omului care priveghează starea sa de cădere; ea îi arată spiritele căzute și această dependență a omului de ele, dependență în care au căzut pentru că le-a dat ascultare, și în care stăruie ori de câte ori le împlinește voia lor, sau propria sa voie căzută. Căderea noastră se agravează, se confirmă și devine o stare permanentă, anticipând pieirea noastră veșnică, atunci când urmăm voinței noastre căzute, și voinței demonilor.

Privegherea este un atribut esențial și întru toate autentic lucrării sufletului; datorită ei, toată activitatea văzută și nevăzută a călugărului se desfășoară după voia lui Dumnezeu; are ca singură țință să placă lui Dumnezeu și se ferește de orice pact cu slujirea adusă diavolului. Privegherea este mijlocul de a ne curăți inima și prin urmare, calea de a-L vedea pe Dumnezeu, care le este îngăduită prin har celor curăți, și care tresaltă de curăția inimii până la fericita nepătimire.

Privegherea este nedespărțită de rugăciunea neîncetată: prima o naște pe a doua, iar a doua o zămislește pe prima; datorită faptului că se nasc reciproc, cele două virtuți sunt unite printr-o legătură de nedesfăcut.

Privegherea este viața după Duh, este un mod de viață ceresc; ea este adevărata smerenie care-și pune toată nădejdea în Dumnezeu, și care refuză orice încredere în sine și orice speranță întemeiată pe oameni; din acest motiv ea apare ca o mândrie exagerată și socotindu-o ca un lucru rău oamenii o prigonesc cu îndârjire.

Nu-i lipsit de importanță să remarcăm faptul că Sfântul Isihie vorbește despre poruncile Vechiului Testament în sens duhovnicesc și nu în sensul “iudaic”, adică literal. Atunci când Hristos a ridicat vălul care acoperă ochii sufletului nostru (I Cor. 15), ceea ce este iudaic devine de asemenea creștin: atunci Vechiul Testament primește pentru cititor același sens ca și Noua Lege care este proclamată deschis în Noul Testament dar care, în cel vechi, era exprimată prin imagini și metafore. Un călugăr începător trebuie să studieze mai întâi Noul Testament; înțelegerea duhovnicească a celui vechi va veni la timpul potrivit: este apanajul celor ce au făcut un oarecare progres.

Privegherea se câștigă progresiv; se ajunge la ea printr-un efort neînterupt. Ea se naște în mod deosebit din lectură și din rugăciunea făcută cu atenție, din obișnuința de-a veghea asupra ta însuși, de a fi treaz, de a te gândi la orice cuvânt pe care-l spui și de a reflecta la fiecare acțiune pe care o întreprinzi, de a fi atent la toate gândurile și simțămintele, luând seama la tine pentru a nu deveni într-un chip oarecare pradă păcatului. “Fiți treji, privegheați, zice Sfântul Apostol Petru; potrivnicul vostru, diavolul, umblă, răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită. Căruia stați împotrivă, tari în credință” (I Petru 5, 8-9).

Ochiul tău să fie ca al heruvimilor, i-a zis Sfântul Eftimie cel Mare unui călugăr ispitit de diavol, și din toate părțile te asigură, căci călătorești prin mijlocul a multor curse.

Sfântul Varsanufie cel Mare și Sfântul Ioan Profetul au dat un sfat înțelept celor care doreau să ducă o viață cumpătată și plăcută lui Dumnezeu: acela de a-și uni privegherea cu acțiunea. Ei ne sfătuiesc să ne ridicăm gândul nostru înspre Dumnezeu cerându-i să ne lumineze și să ne ajute înainte de a începe orice lucru, adică de a începe o conversație sau de a întreprinde o acțiune.

Pentru a rămâne în stare de trezvie, trebuie să-ți păstrezi cu mare grijă prospețimea și luciditatea minții. Mintea se întuneacă prin întrebuițarea fără măsură a mâncării, a băuturii, și a somnului, a vorbei îndelungate, prin distracții și îngrijorări față de lucrurile acestei lumi. “Luați seama la voi înșivă, să nu se îngreuieze inimile voastre de mâncare și de băutură și de grijile vieții, și ziua aceea să vină peste voi fără de veste, ca o cursă; căci va veni peste toți cei ce locuiesc pe fața întregului pământ. Privegheați dar în toată vremea rugându-vă, ca să vă întăriți să scăpați de toate acestea care au să vină și să stați înaintea Fiului Omului” (Luca 21,34-36).

Așa cum ziua judecății universale a tuturor oamenilor va veni pe neașteptate, așa pentru fiecare dintre noi este necunoscută ziua judecății particulare, ziua morții. Necunoscut este ceasul în care vom fi chemați.

Unul de-abia și-a început calea vieții pământene și este chemat în veșnicie; altul parcurge o scurtă porțiune din ea, altul una mai lungă. Rari sunt cei care ating plenitudinea zilelor și își leapădă cortul pământesc, trupul, atunci când a devenit de nelocuit, în timpul călătoriei pământene, datorită căderii care a atenuat în noi sensul veșniciei, trupul ni se pare nemuritor, plin de o activitate debordantă și foarte productiv. Această impresie o au atât copiii, cât și adolescenții, ba chiar adulții și bătrânii: toți au fost creați nemuritori, nemuritori cu sufletul; ar trebui să fie și cu trupul! Și nu știu absolut nimic despre căderea care a dat morții atât sufletul, cât și trupul lor, sau nu vor să știe, sau n-au decât o idee vagă despre acest lucru. De aceea concepțiile gândurilor lor, și simțămintele inimii, referitoare la viața pământească, sunt false și iluzorii. De aceea oamenii de toate vârstele, din nefericire, își imaginează că vor rămâne pururea pe pământ. La sfârșitul călătoriei terestre, când vom fi în pragul morții, viața noastră, care este nesfârșită în viitor, ni se va părea așa de scurtă în trecut, și mulțimea activităților împlinite fără a avea în vedere veșnicia se vor dovedi ca o fatală și ireparabilă pierdere de timp și o teribilă irosire a mijloacelor primite pentru mântuire. Oamenii de lume, pe bună dreptate își exprimă aberația lor numind de obicei moartea “nenorocire neașteptată”, oricare ar fi vârsta părinților sau prietenilor pe care aceasta îi răpește. Ea este o “nenorocire neașteptată”, chiar pentru bătrânii ramoliți, încărcăți de ani și infirmi, de mult aplecați înspre mormânt, dar care nu s-au gândit niciodată la aceasta și au îndepărtat orice mijloc ce le-ar fi putut aminti de moarte!

Moartea este într-adevăr o nenorocire pentru toți cei ce nu s-au pregătit pentru ea. Și dimpotrivă “fericite sunt slugile acelea pe care, venind, Stăpânul le va afla veghind” (Luca 12, 37), privind viața pământească cu o privire sobră și lucidă, aducându-și aminte de moarte, și pregătindu-se pentru ea ca pentru un eveniment care ar putea interveni la orice vârstă și în orice stare de sănătate.

Noi trebuie să parcurgem calea pelerinajului nostru pământesc cu mare atenție și veghind asupra noastră înșine, chemându-L fără încetare pe Dumnezeu în ajutorul nostru. Durând această călătorie, Evanghelia trebuie să ne fie lumina noastră, cum cântă David: “Făclie picioarelor mele este legea Ta și luminează cărărilor mele” (Ps. 118, 105). Noi nu călătorim doar pe o cale strâmtă, ci și pe întuneric. Avem nevoie de o statornică atenție a minții pentru a nu ne lăsa antrenați de către natura noastră căzută sau de către părinții și frații care o urmează, și pentru a scăpa de toate cursele și obstacolele pe care ni le pregătește lumea, prin răutatea neadormită a îngerilor căzuți.

Noi fiind ocrotiți împotriva răspândirii și grijilor, să ne îndreptăm atenția asupra trupurilor noastre de care depinde privegherea sufletelor noastre. Trupurile oamenilor diferă mult unul de altul în ce privește puterea și sănătatea. Unul e tare ca fierul, altul slab ca paiul. Din acest motiv, fiecare trebuie să-și strunească trupul cu înțelepciune și prudență, după ce a cercetat care-i sunt puterile fizice. Pentru un trup sănătos și puternic, postul și privegherea sunt recomandate în mod special: acestea îl fac mai ușor și-i dau sufletului o deosebită vigoare.

Un trup slab trebuie întărit cu mâncare și cu somn, după nevoile potrivite fiecăruia, dar nu până la saturare. Lucrul acesta este periculos și pentru un trup slab: saturarea îl va slăbi și mai mult și-l va face alergic la toate virtuțile, înfrânează-ți pântecul și vei intra în Paradis. Dar dacă-ți vei îmbuiba pântecul și vei mânca peste măsură, te vei arunca în adâncul ispitelor, în focul maniei și violenței; îți vei îngreuna și întuneca sufletul, îți vei încălzi sângele și vei deveni foarte sensibil la emoții; și așa îți vei defăima și ruina grija de tine însuși și privegherea.

Privegherea cere o liniștire fizică a sângelui, pe care o dobândim mai întâi de toate printr-o echilibrată nevoință. Sângele, este pus în mișcare de patimi; patimile sunt atât de diverse și frecvente încât se opun unele altora, ceea ce face ca o anume mișcare a sângelui să fie anulată de către alta; dar toate aceste mișcări sunt în mod invariabil însoțite de împrăștiere, de închipuiri, de o avalanșă de gânduri păcătoase și de imagini care ne fletează amorul propriu.

O avalanșă de gânduri și o stare de reverie se produce atunci când sângele este pus în mișcare cu violență într-un chip nefiresc. Această mișcare este păcătoasă, și este un rod și un semn al căderii. Referitor la această mișcare a sângelui s-a spus că nu este în stare să moștenească împărăția cerurilor (I Cor. 15, 20):

cu alte cuvinte, o persoană care își îngăduie să-și pună sângele într-o asemenea mișcare și își satisface plăcerea din aceasta, nu este în stare să primească harul dumnezeiesc.

Această mișcare păcătoasă a sângelui este cu atât mai periculoasă cu cât sunt foarte rari cei ce o înțeleg. Dimpotrivă, mulți oameni o iau ca o acțiune bună și cedează gândului lor greșit, ca și cum acesta ar fi inspirat de Adevărul însuși. Atunci când gândurile și închipuirile sunt mai mult ca de obicei, avem un semn că sângele s-a pus în mișcare; și încet, încet începem să înțelegem care sunt mișcările păcătoase și să ne ferim de ele.

Apele Siloamului curg liniștite din izvoarele lor (Is. 8, 6): virtuțile plăcute lui Dumnezeu izvorăsc din ascultarea de Domnul; ele sunt însoțite de smerenie și nu de exaltare, de entuziasm nestăpânit, de părere de sine și de mândrie care fac parte din nedespărțitul alai al înfierbântării sângelui produs de patimi. Sângele este pus în mișcare într-un anume fel de către gândurile și imaginațiile mâniei, și într-alt fel de către gândurile desfrânate; într-un fel de către mândrie și în alt fel de către zgârcenie; și într-alt fel de gândurile și imaginile triste și descurajante, altfel de împietrire, altfel de mândrie și așa mai departe. Din acest motiv postul este instrumentul de primă importanță pentru toate virtuțile.

Dacă trebuie să te oprești de la prea multă mâncare, tot la fel trebuie evitată o nevoie excesivă. Ea slăbește corpul; ea anulează vioiciunea și vigilența indispensabile privegherii, care se diluează și slăbește în momentul în care puterile trupului se epuizează. “Dacă trupul tău este slab, spunea Sfântul Isaac Sirul, și tu-l obligi să lucreze peste puterile lui, îți vei împinge sufletul într-o mare întunecime și-l vei tulbura. Dar dacă trupul tău este puternic, și-l vei răsfăța cu prea multă odihnă, toate patimile ce se ivesc în sufletul tău se vor intensifica. Atunci chiar dacă ar avea dorința arzătoare să facă binele, încetul cu încetul acesta va dispărea, ba chiar și gândul și dorința de a-l împlini nu vor mai fi. Dacă în felul nostru de a fi avem măsură și dreaptă judecată, gândurile ni se vor limpezi și tulburarea va dispărea. Când mintea este tulburată de o viață dezordonată, întunecimea cuprinde sufletul, apoi, la rândul ei, întunecimea produce dezordine.

Împlinind o nevoie echilibrată poți rămâne statornic în starea de priveghere și rămânând în aceasta, poți urma fără șovăire învățătura Evangheliei. Această învățătură este singura sursă a tuturor virtuților creștine adevărate plăcute lui Dumnezeu”.

Capitolul XXXV.

XXV. DESPRE FOLOSUL ȘI PERICOLELE NEVOINȚEI TRUPEȘTI

După ce în Rai strămoșii noștri au călcat porunca lui Dumnezeu, printre pedepsele la care a fost supus omul este și blestemul pământului. “Blestemat va fi pământul pentru tine, i-a zis Dumnezeu lui Adam. Cu osteneală să te hrănești din el în toate zilele vieții tale! Spini și pălămidă îți va rodi el și te vei hrăni cu iarba câmpului! în sudoarea feței tale îți vei mânca pâinea ta”. (Facere 3, 17-19).

Acest blestem stăruie până astăzi asupra pământului cum poate vedea oricine. Pământul n-a încetat să producă neghină, chiar dacă aceasta nu-i folosește de hrană nimănui. Pământul este stropit cu sudoare, și adesea cu sângele țaranului care cu prețul unei munci istovitoare face să rodească grâul pentru pâinea cea de toate zilele. Pedepsa pronunțată de Dumnezeu are și un înțeles duhovnicesc, într-adevăr, hotărârea dumnezeiască, de a-l pedepsi pe om, se împlinește atât pe plan spiritual cât și pe plan material. Sfinții Părinți înțeleg cuvântul “pământ” în sens de “inimă”. Datorită blestemului ce l-a lovit, pământul nu încetează să producă, de la sine, din pricina firii sale căzute, spini și pălămidă; la fel inima, înveninată de păcat, nu conținește să nască din ea însăși, datorită firii sale corupte, simțăminte și gânduri păcătoase.

La fel cum nimeni nu se îngrijește să semene sau să planteze neghină, ci firea pervertită o produce în mod spontan, la fel gândurile și sentimentele păcătoase sunt concepute și cresc de la sine în inima omului. Dacă pâinea materială se obține prin sudoarea frunții, la fel grâul cerească care ne oferă viața veșnică cere o

muncă obositoare a sufletului; apoi printr-un efort și mai mare se seceră, se face propriu pentru consum și se păstrează.

Grâul ceresc este Cuvântul lui Dumnezeu. Munca de semănare a Cuvântului lui Dumnezeu în inimă cere un asemenea efort încât este numit “nevoință ascetică”. Omul este sorocit să se hrănească cu osteneală din pământ și să-și mănânce pâinea în sudoarea feței (Facere 3, 18-19). Aici prin cuvântul “pământ” trebuie înțeleasă înțelepciunea trupească prin care omul despărțit de Dumnezeu se conduce de obicei în timpul vieții pământești; povățuit de aceasta, este supus la nesfârșite îngrijorări și frământări privind lucrurile trecătoare, la nesfârșite suferințe și decepții, la o neîncetată tulburare. Doar slujitorul lui Hristos se hrănește în timpul vieții pământești cu pâinea cerească prin sudoarea frunții, luptându-se continuu împotriva înțelepciunii trupești și muncind fără oprire la cultivarea virtuților.

Pentru cultivarea pământului este nevoie de diferite utilaje din fier – plug, groapă, hârleț – cu ajutorul cărora solul este întors, afânat; la fel inima noastră, sălașul simțămintelor și înțelepciunii trupești, are nevoie de a fi lucrată prin post, prin priveghere, îngenuncheri și alte nevoințe trupești, pentru ca simțămintele trupești și pătimase, ce o stăpânesc, să cedeze locul simțămintelor duhovnicești, iar influența gândurilor trupești și pătimase să-și piardă puterea irezistibilă pe care o au asupra celor ce neglijează asceza.

Cine ar avea ideea să semene într-un pământ nelucrat? Pur și simplu ți-ai pierde sămânța, fără nici un rost, ba chiar ar fi periculos. Asemenea este omul care, înainte de a-și fi înfrânat pornirile trupești ale inimii sale, și gândurile trupești ale minții, printr-o nevoință trupească potrivită, s-ar apuca de rugăciunea minții și de cultivarea poruncilor lui Hristos în inimă. Nu numai că ar face un efort nefolositor, ci s-ar expune riscului de a suporta o tulburare psihică, de a cădea în orbirea duhovnicească și în năluciri drăcești, de a-și atrage mânia dumnezeiască, ca omul ce s-a prezentat în cămara de nuntă fără îmbrăcămintea necesară (Matei 22, 12).

Un teren bine lucrat, afânat, dar lăsat nesemănat, va produce o cantitate de neghină dublă. Așa o inimă lucrată prin nevoință trupească, dar care n-a asimilat poruncile evanghelice, va produce din abundență neghina mândriei, a orgoliului și a desfrâului. Cu cât un teren este mai bine arat și afânat, cu atât este mai capabil să producă neghină stufoasă și plină de sevă. Cu cât mai intensă este nevoința trupească a călugărului care neglijează poruncile Evangheliei, cu atât va fi mai mare părerea de sine.

Un țăran care are utilaje agricole bune și diverse și care este mândru de ele, dar nu le folosește pentru a-și cultiva pământul, nu face decât să se amăgească, fără a trage vreun folos; la fel ascetul care postește, priveghează și face și alte nevoințe, dar nu se conduce după lumina Evangheliei, se înșeală întemeindu-și speranțele pe nevoințele sale ascetice.

El nu va aduna nici un fruct, nu va secera nici o bogăție duhovnicească. Omul care se apucă să-și lucreze pământul fără a se folosi de utilaje agricole, va depune o muncă grea și nu va avea rezultate. La fel pățește cel ce pretinde că poate dobândi virtuțile fără nevoințe ascetice; el va lucra fără folos; își va pierde timpul care nu se mai întoarce, își va irosi puterile fizice și psihice și nu va câștiga nimic din toate acestea. Omul care-și lucrează mereu pământul și nu seamănă nimic, nu va secera nimic. Așa și cel ce se ocupă doar de asceza trupului pierde posibilitatea de a se ocupa de asceza sufletului, de a semăna în inima sa poruncile evanghelice care, la vremea lor, ar produce roade duhovnicești.

Asceza trupească este necesară pentru a face ogorul inimii apt de a primi semințele duhovnicești și de a produce roade de același fel. Abandonarea, sau neglijarea nevoințelor ascetice, face ogorul impropriu pentru a fi semănat și a rodi. A exagera, și a-ți pune toată nădejdea în nevoințele tale este tot atât de periculoasă, dacă nu mai mult, ca și abandonarea lor. Părăsirea nevoințelor ascetice trupești îl face pe om asemănător cu un animal, dând frâu liber și oferind câmp de acțiune patimilor trupești, dar exagerarea lor îl face asemenea dracilor, căci ele favorizează și întăresc predispoziția spre patimile sufletești. Cei care slăbesc asceza trupească ajung stăpâniți de lăcomia pântecului, de desfrânare și mânie în formele lor grosiere. Cei care practică o asceză trupească excesivă, cei ce n-au dreptă judecată sau își pun în ea toate

speranțele, cu gândul că-și fac merite în fața lui Dumnezeu, cad în mândrie, în părere de sine, în orgoliu, în împietrire, în dispreț față de semenii, bârfindu-i și judecându-i, în pizmă, în ură, în hulă, în schismă, în erezie, în orbire duhovnicească și în năluciri drăcești.

Cântărite la adevărata lor valoare, practicile ascetice sunt instrumente pentru obținerea virtuților, în schimb trebuie să ne ferim de a socoti aceste instrumente drept virtuți, pentru a nu cădea în orbire sufletească și a nu ne păgubi de progresul duhovnicesc printr-o falsă apreciere a faptelor creștinești.

Asceza trupească este necesară chiar și sfinților, care au devenit temple ale Duhului Sfânt, pentru ca nu cumva trupurile lor scăpate din frâu să se întoarcă la mișcările pătimase, la sentimente și gânduri urâte, atât de nepotrivite cu un templu duhovnicesc al lui Dumnezeu, templu “nefăcut de mână omenească”. Despre acest lucru mărturisește însuși Sfântul Apostol Pavel: “îmi chinuiesc trupul meu și îl supun robiei; ca nu cumva, altora propovăduind, eu însumi să mă fac netrebnic” (1 Cor. 9, 27).

Sfântul Isaac Sirul spune că renunțarea la post, la priveghere, la liniștea singurătății și la alte nevoițe trupești – folositoare pentru viața duhovnicească – în favoarea plăcerii și odihnei, îi întunecă chiar și pe bătrâni și pe îmbunătățiți.

Capitolul XXXVI.

XXXVI. RÂVNA FIREASCĂ ȘI RÂVNA DUHOVNICEASCĂ

Un călugăr trebuie cu desăvârșire să se păzească de râvna trupească și psihică care dă aparența exterioară de evlavie, dar care, în realitate, nu-i altceva decât împietrirea și întunecarea sufletului.

Oamenii din lume, ba chiar și mulți călugări, elogiază o asemenea râvnă, fără să-și dea seama că ea provine din părere de sine și din mândrie. O laudă ca zel pentru credință, pentru evlavie, pentru Biserică, pentru Dumnezeu. Această râvnă constă în tendința, mai mult sau mai puțin manifestată, de a-i judeca și condamna pe alții pentru greșelile lor de natură morală sau pentru abaterea de la disciplina și rânduiala bisericească, înșelați printr-o concepție falsă ce o au despre râvnă, acești oameni imprudenți cred că așa îi imită pe Sfinții Părinți și mucenici, uitând că ei nu sunt niște sfinți, ci niște păcătoși.

Dacă sfinții îi mustrau pe cei ce trăiau în păcate și-n impietate, o făceau la porunca lui Dumnezeu, cu mandat și inspirație de la Sfântul Duh, și nu după pornirea lor sau după provocarea dracilor. Cel ce se hotărăște cu de la sine putere să-l blameze pe fratele său, sau să-i facă reproșuri, arată limpede că se consideră mai înțelept și mai virtuos decât acela, și că acționează sub impulsul unei patimi și într-o stare de orbire sufletească, provocată de gândurile drăcești. Trebuie să-și aducă aminte de cuvântul Mântuitorului: “De ce vezi paiul din ochiul fratelui tău și bârna din ochiul tău nu o iei în seamă? Sau cum vei zice fratelui tău: lasă să scot paiul din ochiul tău și iată bârna este în ochiul tău? Fățarnice, scoate întâi bârna din ochiul tău și atunci vei vedea să scoți paiul din ochiul fratelui tău” (Matei 7, 3-5).

Ce înseamnă bârna din acest citat? Înseamnă înțelepciunea trupească groasă ca o bârnă, și care înlătură de tot puterea de pătrundere dată de Dumnezeu minții și inimii omului. Omul călăuzit de către înțelepciunea trupească nu poate în nici un chip să judece nici propria sa stare launtrică, nici a altora. Judecata pe care și-o face sieși, sau altora, este întemeiată pe cea care o are el despre sine și despre alții, văzuți din exterior prin prisma deformată a înțelepciunii trupești. De aceea Cuvântul lui Dumnezeu îl numește pe bună dreptate “om cu judecată strâmbă”.

După ce a fost tămăduit prin Cuvântul lui Dumnezeu și prin Sfântul Duh, un creștin capătă o viziune corectă a stării sale duhovnicești, precum și a aproapelui, înțelepciunea trupească, arătându-i semenului “bârna” din ochi, îl tulbură, adesea îl distruge, nu-i poate da nici un ajutor și n-are nici cel mai mic efect asupra păcatului. Dimpotrivă, înțelepciunea duhovnicească acționează exclusiv asupra bolii sufletului apropiatului având milă de el, tămăduindu-l și salvându-l.

Fără teamă notăm că atunci când s-a dobândit înțelepciunea duhovnicească, neîmplinirile și greșelile semenului încep a se părea foarte puțin importante, fiind deja răscumpărate de Mântuitorul, și ușor de tălmădit prin pocăință, pe când pentru înțelepciunea trupească păreau deosebit de mari și serioase. Este evident că fiind ea însăși o “bârnă” le-a acordat o importanță atât de mare. Înțelepciunea trupească vede în semeni păcate care de fapt nu există; din acest motiv cei care se lasă cuprinși de un zel exagerat cad adesea în păcatul bârfirii aproapelui și devin un instrument de joacă pentru spiritele căzute.

Sfântul Pimen cel Mare povestește că un călugăr oarecare, cuprins de zelul său, a fost supus ispitei următoare: a văzut pe un alt călugăr culcat peste o femeie. Mult timp s-a luptat cu gândul de a-l opri de la păcat; în sfârșit s-a decis și i-a lovit cu piciorul zicând: opriți-vă! Abia atunci și-a dat seama că erau doi snopi.

Avva Dorotei povestește că atunci când el era în mănăstirea Sfântului Sava, un frate a fost cuprins de o râvnă fără discernământ (aceasta aduce întotdeauna suspiciune și neîncredere față de ceilalți și predispoziție înspre fabulație) și l-a bârfit pe un alt frate, îl acuza pe acela că, toată, dimineața, a furat smochine din grădină și le-a mâncat. Egumenul făcând o cercetare a aflat că cel acuzat nici n-a fost dimineața în mănăstire, ci a fost trimis de către econom în satul vecin, și nu s-a întors în mănăstire decât spre sfârșitul Sfintei Liturghii.

Dacă vrei să fii un fiu râvnitor al Bisericii Ortodoxe, să realizezi acest lucru prin împlinirea statornică a poruncilor Evangheliei față de semenii tăi. Nu-ți îngădui să-i bârfești. Nu-ți permite să-i înveți. Nu-ți îngădui să-i judeci și să le faci reproșuri. Toate acestea nu sunt izvorâte din credință, ci dintr-o râvnă exagerată, din părerea de sine și din mândrie. Avva Pimen a fost întrebat: Ce este credința? Și a răspuns: credința constă în umilință și în milostivire, adică a te smeri în fața aproapelui și a-i ierta toate calomniile și batjocurile; toate păcatele. Cum pot spune “zeloșii” lipsiți de înțelepciune că rațiunea zelului lor stă în credință, când știu bine că adevărata credință, și prin urmare zelul autentic, trebuie să se manifeste prin smerenie și milostenie față de semeni? Să lăsăm judecata și purtarea de grijă de alții, pe seama celor ce trebuie s-o facă.

Cel ce este cuprins de o râvnă falsă, a spus Sfântul Isaac Sirul, suferă de o boală grea. Tu, care crezi că te folosești de zel pentru a tălmădi infirmitățile altora, ai renunțat la sănătatea propriului tău suflet! Ocupă-te mai bine cu grija de sănătate a propriului tău suflet. Și dacă vrei să tălmăduiești bolnavii, să știi că ei au mai întâi nevoie de grijă, decât de vorbe dure. Dar tu, fără a-i ajuta pe alții, te arunci într-o gravă și dureroasă boală. Acest fel de zel nu este dovadă de înțelepciune, ci este dovadă de boală sufletească, este semn de micime sufletească și de ignoranță, începutul înțelepciunii, celei după Dumnezeu, este blândețea și bunătatea; ele sunt pecetea unui suflet mare și puternic, care gândește sănătos și este în stare să poarte slăbiciunile oamenilor. “Datori suntem noi cei tari, zice Scriptura, să purtăm slăbiciunile celor neputincioși” (Romani 15, 1); și încă: “chiar de va cădea un om în vreo greșală, voi cei duhovnicești îndreptați-l pe unul ca acesta cu duhul blândeții” (Galateni 6, 1).

Intr-altă cuvântare a sa, Sfântul Isaac zice: Nu-l urăști deloc pe păcătos, căci noi toți suntem păcătoși. Dacă pentru dragostea lui Dumnezeu te preocupi de el, atunci varsă lacrimi pentru el. De ce să-l urăști? Urăște păcatele lui și roagă-te pentru el, căci așa te vei asemana cu Hristos care nu S-a mâniat pe păcătoși, ci S-a rugat pentru ei. Nu vezi cum a plâns pentru Ierusalim? Și noi de multe ori devenim pricină de răs pentru diavoli. De ce să-l urâm pe cel de care-și bate joc diavolul ca și de noi? De ce omule îl urăști pe păcătos? Pentru că nu este așa de drept ca tine? Unde este dreptatea ta, când tu nu ai dragoste? De ce în loc de a-l condamna nu plângi pentru el? Când un om oarecare își închipuie că face o judecată dreaptă asupra faptelor păcătoșilor, sub acest pretext ajunge să se mânie pe ei și să acționeze în necunoștință de cauză.

Nu este o mai mare nenorocire ca părerea de sine. Aceasta alungă smerenia. Este o mare pacoste pentru un călugăr predispoziția de a-i învăța pe alții, fără să i se fi cerut acest lucru. Atunci când ești solicitat să dai un sfat, sau să-ți exprimi opinia, ori refuză, ca și cum n-ai ști nimic, sau, în caz de mare necesitate, vorbește cu o extremă precauție și modestie, ca să nu devii victima mândriei și orgoliului, nici să-l rănești pe aproapele tău printr-un cuvânt aspru nelalocul lui.

Dacă, și ca răsplată pentru truda ta în grădina poruncilor lui Dumnezeu, vei simți în sufletul tău un zel dumnezeiesc, acesta te va determina să fii tăcut și smerit în prezența altora, să-i iubești, să le arăți afecțiune și compasiune, cum spune Sfântul Isaac Sirul.

Zelul dumnezeiesc este foc care nu încălzește sângele, ci liniștește frământarea și o aduce la o stare de liniște. Zelul inspirat de înțelepciunea firească este întotdeauna însoțit de o înfierbântare a sângelui și de o invazie de gânduri și de imagini. Consecințele unui zel orb și ignorant, dacă aproapele i se împotrivesc, sunt în mod obișnuit ura împotriva acestuia și dorința de răzbunare sub diferite forme; și dacă ne supunem acestui zel, ni se umple inima de o mândră autosatisfacție și de o amplificare a mândriei și a părerii de sine.

Capitolul XXXVII.

XXXVII. DESPRE MILOSTENIE

Un călugăr începător nu trebuie să facă milostenie materială cu săracii, decât în cazuri deosebite când trebuie să-și ajute semenul care n-are alte mijloace de a fi ajutat. Pentru creștinii din lume este o virtute să-i ajute pe săraci, pentru că această virtute corespunde cu modul lor de viață.

Călugării experimentați, acei care au dobândit darul discernământului și au fost chemați la această slujire de către Dumnezeu, pot face milostenie cu săracii. Ei sunt chemați să facă acest lucru ca o datorie, recunoscând că sunt instrumente ale Providenței divine, că au primit mijloacele necesare să facă binele, că ei înșiși sunt mai folosiți decât cei pe care îi ajută.

Călugărul începător care face milostenie din proprie inițiativă este pe cale de a fi cuprins de slavă deșartă și va cădea în părerea de sine. Dacă ai o seamă de lucruri în plus, împarte-le înainte de a veni la mănăstire. Așa ne cer poruncile evanghelice. Domnul i-a zis tânărului care dorea să ajungă desăvârșit: “Dacă voiești să fii desăvârșit, du-te, vinde averea ta, dă-o săracilor și vei avea comoară în cer; după aceea, vino și urmează-Mi” (Matei 19,21). Împărțirea averilor trebuie făcută înaintea luării crucii. Atâta vreme cât ne păstrăm bunurile noastre, este imposibil să ne luăm și să ne purtăm crucea (Luca 14, 33); crucea va fi mereu aruncată de pe umeri și înlocuită de bogățiile noastre; credința noastră în Dumnezeu, și vederea lui Dumnezeu prin credință, vor fi distruse de către încrederea în bogățiile noastre, și de către atenția ce le-o acordăm.

Sfinții mucenici și călugări s-au străduit să împlinească cu strictețe această poruncă, înainte de a-și începe lupta duhovnicească. Primii își împărțeau averile înainte de a merge la chinuri, iar dacă nu aveau timp, după porunca lui Dumnezeu, dădeau această dispoziție apropiaților și prietenilor. Călugării făceau exact același lucru înainte de a-și începe martiriul lor duhovnicesc. Lupta călugărească este, în adevăratul sens al cuvântului, un martiriu, chiar dacă-i nevăzut, pentru cel ce se luptă după rânduială. Să ne împărțim bunurile înainte de a intra în mănăstire; să ne pecetluim cu un dar material – pe țărâm material este una dintre cele mai mari virtuți – viața noastră în mijlocul oamenilor. Dar pentru cel ce a intrat deja în mănăstire, un alt fel de milostenie se cere: milostenia nematerială. Ea stă în a nu-i judeca pe oameni când păcătuiesc, în a-i ierta, în a nu-i împărți în buni și răi: o asemenea atitudine este întotdeauna legată de smerenie. Mândria uzurpă în favoarea omului ceea ce-i aparține lui Dumnezeu.

Milostenia sufletească constă în a nu răsplăti răul cu rău, ci a răsplăti răul cu bine. Ea constă în iertarea tuturor insultelor și ofenselor pe care ni le fac oamenii și cât stă din noi, a le primi ca binefaceri ce ne curățesc de întinăciunea păcatului. Pe scurt, milostenia călugărească stă în a-L urma pe Hristos, adică a-I împlini cu grijă poruncile, a purta crucea Sa, altfel spus a suporta cu inimă bună toate suferințele pe care Providența dumnezeiască ni le trimite, pentru mântuirea noastră, în timpul pelerinajului nostru pământesc. Nu se poate una fără alta: nu-L poți urma pe Hristos fără a-I purta crucea și fără a recunoaște în ea dreptatea divină a Noului Așezământ.

Pentru un călugăr înaintat și care a fost chemat de către Dumnezeu la această slujire, mila sufletească presupune să-l învețe pe aproapele său cuvântul lui Dumnezeu. După învățătura Sfinților Părinți milostenia sufletească este superioară milosteniei materiale, după cum sufletul este superior trupului. Pentru a face milostenie materială, trebuie să aduni bunuri; pentru a face milostenie sufletească trebuie să aduni bogăție duhovnicească, adică să-L cunoști pe Hristos.

Dacă într-un fel sau altul, după intrarea în mănăstire ai dobândit anumite bunuri, grăbește-te să le transformi în bogăție cerească, încredințează-le superiorului sau unei persoane de încredere, pentru a le împărți. Pentru a nu-ți pune în pericol sufletul nu-ți este îngăduit să le împărți singur, după capul tău. După ce ai dat aceste bunuri la cel ce ai crezut de cuviință, să nu-l suspectezi, nici să-l controlezi: încredințând această sarcină conștiinței lui, nu mai purta nici o grijă, nici nu face presupuneri care sunt păgubitoare pentru sufletul tău. Tu ți-ai făcut datoria și nu mai este atribuția ta să știi cum mandatarul tău își împlinește obligația: “Pentru stăpânul său stă sau cade” (Romani 14, 4)

Capitolul XXXVIII.

XXXVIII. DESPRE SĂRĂCIE

Dacă cineva a intrat în mănăstire și a luat jugul ușor al lui Hristos (Matei 11, 30), trebuie neapărat să trăiască în sărăcie, mulțumindu-se cu strictul necesar și să se păzească de lucrurile de prisos, atât în ce privește veșmintele, cât și mobilierul chiliei. Comoara și bogăția călugărului trebuie să fie Domnul Iisus Hristos. Înspre El trebuie să fie întoarsă mereu privirea minții și inimii noastre; în El trebuie să ne punem nădejdea; în El trebuie să ne punem încrederea; vom deveni tari prin credința noastră în El.

Este cu neputință pentru un călugăr care posedă bunuri să aibă o atare stare de spirit, însuși Domnul ne-a poruncit să nu adunăm bunuri: “Nu vă adunați comori pe pământ, unde molia și rugina le strică și unde furii le sapă și le fură. Ci adunați-vă comori în cer, unde nici molia, nici rugina nu le strică, unde furii nu le sapă și nu le fură” (Matei 6, 19-20). După ce a enunțat această poruncă, Mântuitorul ne arată și care este rațiunea ei zicând: “Căci unde este comoara ta, acolo va fi și inima ta (Matei 6, 21). Nu puteți să slujiți lui Dumnezeu și lui mamona” (Matei 6, 24).

Dacă un călugăr are bani, sau ceva obiecte prețioase, atunci fara să vrea, și pentru că această lege este în mod necesar irezistibilă, nu-și va pune nădejdea în Dumnezeu, ci în bunurile sale. Iar de nu se va încrede în ele își va găsi tărie; în acestea va vedea mijlocul de a evita necazurile ce intervin în cursul vieții pământești; asupra lor se va concentra iubirea lui, mintea și inima lui, toată ființa lui. Inima celui ce este legată de lucruri materiale se împietrește și își pierde sensibilitatea duhovnicească: ea devine nesimțitoare ca o piatră. Idolatria duce la respingerea lui Dumnezeu. Omul legat orbește de bunurile sale va culege roadele rătăcirii sale: moartea îl va lua din mijlocul bogățiilor sale pe neașteptate. Banii și hambarele pline, în care/și-a pus nădejdea le va lăsa la alții fără să-i fi adus vreun folos pământesc, dar după ce l-au despărțit de Dumnezeu (Luca 12, 15-22).

Duhul Sfânt îl plânge pe omul înșelat de bunurile pământești și care intră în veșnicie foarte sărac sufletește. El zice: “Iată omul care nu și-a pus pe Dumnezeu ajutorul lui, ci a nădăjduit în mulțimea bogăției sale și s-a întărit întru deșertăciunea sa” (Ps. 51, 5-6). O legătură sentimentală de bunurile trecătoare duce în străfundul sufletului la respingerea lui Dumnezeu, lucru care se va manifesta la momentul potrivit. Din istorisirile următoare se va vedea acest adevăr.

Un preot, cu numele de Pavel, trăia într-un munte pustiu, pentru a scăpa de prigoana idolatriilor. Avea la el și o cantitate apreciabilă de aur. Cinci fecioare, călugărițe fugite și ele din cauza persecuțiilor, s-au adunat în jurul lui. Ele străluceau de virtuți și erau pline de mireasma Duhului Sfânt. Locuind alături de preotul Pavel, se nevoiau dimpreună cu el împlinind poruncile lui Dumnezeu și rugându-se. Un om oarecare, rău intenționat, aflând de ascunzișul lor, l-a informat pe mai-marele magician de la curtea regilor perșilor, Sapor, că un preot creștin are mult aur, și este ascuns în munte, dimpreună cu cinci călugărițe.

Dacă tu dorești să pui mâna pe acest aur, i-a zis delatorul mai-marelui magilor, poruncește ca preotul și călugărițele să fie arestați și aduși în fața Sa pentru a fi judecați. Apoi când ei vor refuza să-și renege credința, le vei putea tăia capetele și le vei lua aurul.

Magul i-a urmat sfatul. A dat poruncă, ca preotul cu aurul și cu călugărițele să se prezinte în fața lui pentru a fi judecat. Preotul i-a zis atunci: de ce mi-ai luat averea, nefiind eu cu nimic vinovat înaintea ta? Magul i-a răspuns: pentru că ești creștin și n-ascuți de dispozițiile regelui. Preotul a continuat: Domnule, poruncește-mi ceea ce voiești! Magul i-a zis: dacă tu te vei închina Soarelui, poți să-ți iei banii și să pleci unde vrei. Pavel și-a privit aurul și a zis: voi face ceea ce îmi poruncești. Și, acolo pe câmp, a adorat Soarele, a mâncat hrană închinată idolilor și a băut sânge de la jertfe. Magul văzând că planul nu i-a reușit, a spus: dacă le vei convinge și pe călugărițe să se închine Soarelui, ca și tine, să se mărite și să se dedea plăcerilor, vei putea să-ți iei aurul și tinerele, și să mergi cu ele unde vrei. Preotul s-a îndreptat către călugărițe și le-a zis: Magul mi-a luat averea și vă poruncește să împliniți voia regelui. Eu deja am adorat Soarele și am mâncat bucate oferite idolilor: vă poruncesc să faceți același lucru.

Ca și cu o singură gură, călugărițele au exclamat: nenorocitele! Nu-ți este de ajuns pierderea ta? Cum cutezi să vorbești cu noi? Ai devenit un al doilea Iuda și, ca și el, l-ai trădat pe Domnul și învățătorul tău, dându-L spre moarte. Iuda și-a luat aurul și s-a spânzurat. Și tu, om blestemat, ai devenit un al doilea Iuda. Pentru iubirea de arginți ți-ai pierdut sufletul și ai uitat de acel bogat, care, adunând multe bogății, a zis sufletului său: “Suflete, ai multe bunătați strânse pentru mulți ani; odilinește-te, mănâncă, bea, veselește-te. Iar Dumnezeu i-a zis: Nebune! În această noapte vor cere de la tine sufletul tău. Și cele ce ai pregătit ale cui vor fi?” (Luca 12, 19-20). Noi îți spunem, în fața lui Dumnezeu, că și tu vei păți la fel: ca și Iuda, și ca bogatul fără de minte. Vorbind astfel, l-au scuipat în față pe apostat.

La porunca magului călugărițele au fost biciuite îndelung și cu cruzime, în timpul loviturilor ele strigau: noi îl adorăm pe Domnul nostru Iisus Hristos și n-ascultăm de porunca regelui, în ce privește, ce ai de făcut, fă.

Magul, care voia în orice chip să pună mâna pe aur, i-a poruncit lui Pavel ca, cu propriile sale mâini, să le taie fecioarelor capetele, gândind că va refuza să facă lucrul acesta și-i va lua aurul.

Auzind acestea, blestematul Pavel și-a privit din nou aurul, și i-a zis magului: ceea ce-mi poruncesc să fac, voi face. A luat o sabie și s-a apropiat de călugărițe. Călugărițele, scârbite i-au zis: om blestemat! Până ieri ne-ai fost păstor, iar acum ai devenit lup. Aceasta-i învățătura pe care ni-o dădeai zilnic, când ne cereai să murim de bună voie pentru Hristos? Tu n-aveai cea mai mică dorință de a suferi pentru El și fără nici o ezitare L-ai negat. Unde este Sfântul Trup și Sânge pe care l-am primit din mâinile tale murdare? Să știi că sabia ce o ții în mâini este pentru noi poarta vieții veșnice. Noi mergem la Stăpânul nostru Hristos; dar tu, cum ți-am prezis, în curând te vei spânzura și vei deveni fiu al iadului, ca și Iuda. Spunându-i acestea și încă câteva lucruri, au început a se ruga.

Pavel le-a tăiat capetele. Atunci magul i-a zis: nici un creștin n-a ascultat de rege ca și tine. De aceea nu-ți pot da drumul fără un ordin special al suveranului. Când îi voi relata, și el va afla ce ai făcut tu, te va recompensa cu mari onoruri. Acum bucură-te cu noi și rămâi într-o odaie ce ți se va arăta. Măine voi vorbi cu regele despre tine. Apostatul a răspuns: “Să fie după cuvântul tău”.

Peste noapte magul și-a trimis în secret slugile să-l strânguleze pe Pavel cu o funie, în odaia pe care i-o pusese la dispoziție. Dimineața, ca și cum n-ar fi știut, s-a dus să-l viziteze. L-a găsit spânzurat, și acuzându-l de sinucidere, a poruncit să fie aruncat înspre hrană câinilor, afară din cetate. Iar aurul i-a rămas lui (Viețile părinților deșertului din Orient, cap. 16, Avignon, 1764).

Un călugăr ce duce o viață de reculegere și cumpătare, și care discernе în el însuși păcatele și căderea neamului omenesc, ușor va sesiza că atunci când primește, dintr-un motiv oarecare, un obiect valoros sau o sumă mare de bani, inima sa imediat își pune nădejdea în aceste bunuri, și încrederea în Dumnezeu scade. Dacă nu-i atent, în curând se va lega de aceste bunuri materiale. Aplecarea și atașamentul de

bogății ușor se transformă în patimă, inima încet se leapădă de Hristos, chiar dacă buzele continuă să-L mărturisească, chemându-L în rugăciuni și propovăduindu-I învățătura.

Când un păcat de moarte începe să-l stăpânească pe om, celelalte patimi se liniștesc; diavolii nu-l mai hărțuiesc cu atacuri și ispite, ci ascund în inima lui, ca un tezaur prețios, ca un zălog al pieirii, patima de moarte care l-a atins. Un om rănit mortal de către un păcat ascuns în inimă și târât de acesta pînă la porțile iadului, în fața celorlalți apare adesea ca un sfânt, așa cum era Pavel mai sus pomenit pentru călugărițe. Cel ce vrea să-și pună nădejdea și iubirea în Dumnezeu, trebuie să se străduiască să rămână sărac, și să-și folosească banii și obiectele primite pentru a-și câștiga comoară în ceruri (Luca 16, 9).

Inceputul tuturor bunătăților duhovnicești este credința în Hristos și în Evanghelie; o credință vie, dovedită în împlinirea poruncilor Evangheliei prin fapte. Și atunci în mod firesc “iubirea de argint este rădăcina tuturor relelor și cei ce au pofit-o cu înfocare au rătăcit de la credință, și s-au străpuns cu multe dureri” (I Tim. 6, 10).

Capitolul XXXIX.

XXXIX. DESPRE SLAVA DEȘARTĂ

Slava deșartă, ca și zgârcenia și lăcomia, distruge credința din inima omului; ca și zgârcenia și lăcomia, slava deșartă face inima omului inaptă pentru credința în Hristos, pentru mărturisirea lui Hristos. “Cum puteți voi să credeți, zice Domnul căpeteniilor poporului evreu din vreme a Sa, când primiți slavă unii de la alții, și slava care vine de la unicul Dumnezeu nu o căutați? (Ioan 5, 44). De multe ori printre căpeteniile iudeilor erau oameni care credeau în Hristos, dar, evanghelistul ne spune că “nu mărturiseau din pricina fariseilor, ca să nu fie izgoniți din sinagogă; Căci au iubit slava oamenilor mai mult decât slava lui Dumnezeu” (Ioan 12,42-43). Iudeii dăduseră o hotărâre conform căreia era interzis pentru cel ce mărturisea că Domnul Hristos era Mesia cel proorocit, să ia parte la adunările din sinagogă (cf. Ioan 9, 22).

Slava deșartă se hrănește din laudele oamenilor și din avantajele dobândite prin înțelepciunea trupească, stimulată de starea noastră căzută. Se hrănește din bogății, din descendența nobiliară, din titlurile strălucitoare cu care se împopoțonează cei ce slujesc lumii și fac totul pentru a-i plăcea acesteia, dintr-alte onoruri deșarte. Prin natura sa, slava pământească și omenească se opune în mod direct slavei lui Dumnezeu. Originea slavei deșarte, și căile care duc la ea, sunt cu totul altele decât originea slavei dumnezeiești și căile care duc la aceasta. Slava deșartă și ambiția au ca origine o falsă apreciere a opiniilor oamenilor și a puterii lor, amândouă acestea fiind deșarte și trecătoare, nestatornice și ne semnificative. Calea urmată de cel ce caută slava omenească stă într-un efort continuu de a plăcea oamenilor, și de a-i lăuda. Că această complezență omenească este dreaptă sau nu, că este legală sau ilegală, are mai puțină importanță pentru cel ce râvnește slava omenească; important este să-și atingă scopul!

Originea dorinței după slava care vine de la Dumnezeu și a elanului pentru ea, se află într-o credință vie în atotputernicia lui Dumnezeu și în negrăita Lui bunătate față de omul căzut. Datorită pocăinței și împlinirii poruncilor Evangheliei, omul căzut se poate împăca cu Dumnezeu și poate dobândi în fața Lui – ne exprimăm în felul acesta pentru a fi mai bine înțeleși – o “bună reputație”, cum spune în Scriptură de către Dumnezeu omul ale cărui fapte au fost plăcute ochilor Săi: “bine slugă bună și credincioasă, peste puține ai fost credincioasă, peste multe te voi pune; intră întru bucuria Domnului tău” (Matei 25, 23). Datorită acestei origini a slavei care vine de la Dumnezeu, omul care dorește să o dobândească se străduiește fără încetare să placă lui Dumnezeu, să-L urmeze pe Domnul purtându-și crucea, să placă aproapelui său în ceea ce este îngăduit și prescris de către poruncile Evangheliei.

O asemenea amabilitate nu-i satisface deloc pe fiii veacului acestuia, ba chiar le provoacă indignare căci ceea ce caută și așteaptă ei este o satisfacere nelimitată a patimilor și a orbirii lor sufletești; ca și

recompensă pe omul ce-i laudă pe alții, dar care, în realitate este vrăjmașul lui Dumnezeu și al binelui adevărat al aproapelui său, îl răsplătesc cu slava pământească.

“Dacă-Mi slujește cineva, zice Domnul, să-Mi urmeze, și unde sunt Eu, acolo va fi slujitorul Meu. Dacă-Mi slujește cineva, Tatăl Meu îl va cinsti” (Ioan 12, 26). Printre principiile morale ale Domnului Iisus Hristos și printre trăsăturile care-I exprimă sfânta Sa personalitate, este și refuzul slavei care vine de la oameni. A spus-o El însuși: “Slavă de la oameni nu primesc ” (Ioan 5,41). Chiar dacă este Regele regilor, “împărăția Lui nu este din lumea aceasta” (Ioan 18,36). Atunci când poporul a vrut să-L proclame rege, S-a retras într-un munte pustiu, învățându-ne și pe noi, cum spune fericitul Teofilact al Bulgariei, să fugim de onoruri și de slavă.

Atunci când după Cina cea de taină, ucenicii i-au zis Domnului: “Acum știm că Tu știi toate și nu ai nevoie ca să Te întrebe cineva. De aceea credem că ai ieșit de la Dumnezeu”, Domnul nu S-a bucurat de aceste cuvinte, care exprimau o laudă omenească. Dimpotrivă, știind că, peste puțin, ucenicii Săi vor fi cuprinși de lașitate, și vrând să le arate că omul nenăscut din nou nu se poate baza pe firea sa căzută, capabilă de fapte imprevizibile, le-a răspuns: “Acum credeți? Iată vine ceasul, și a și venit, ca să vă risipiți fiecare la ale sale și pe Mine să Mă lăsați singur” (Ioan 16, 30-32).

Asumându-Și firea omenească, prin suferințe și prin Cruce Hristos a intrat în slava Sa, pe care ca și Dumnezeu a avut-o întotdeauna. Noi trebuie să-L urmăm pe Hristos: împlinindu-I poruncile și îndurând toate necazurile care ne parvin, vom fi vrednici să ne împărtășim și de slava Lui în veacul acesta și în cel ce va să vină. Hristos “S-a deșertat pe Sine, chip de rob luând, făcându-Se asemenea oamenilor, și la înfățișare aflându-Se ca un om, S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-Se până la moarte, și încă moarte pe Cruce. Pentru aceea, și Dumnezeu L-a preînălțat și I-a dăruit Lui nume, care este mai presus de orice nume; Ca întru numele lui Iisus tot genunchiul să se plece, al celor cerești și al celor pământești și al celor de dedesupt. Și să mărturisească toată limba că Domn este Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu-Tatăl” (Filipeni 2, 7-11).

La fel și noi trebuie să ne smerim cu trupul și cu sufletul pentru a deveni părtași slavei lui Hristos în lumea aceasta și-n cea viitoare. Arvuna slavei pe care Dumnezeu-Omul o dă ucenicilor Săi în timpul călătoriei pămâtene constă în diferitele daruri ale Duhului Sfânt; în veacul viitor slava lui Dumnezeu îi va cuprinde pe ucenicii lui Hristos atât în exterior cât și în interior în mod deplin și cu o măreție care depășește puterea de exprimare a omului (cf. I Cor. 2, 9).

Din acest motiv Sfinții noștri Părinți, sfinții călugări, se străduiau să fugă, ca de o otravă mortală, de tot ceea ce duce la mândrie și pricinuieste slavă omenească, însăși Providența divină nu le îngăduie aleșilor lui Dumnezeu, cum se poate vedea limpede în viețile sfinților, să trăiască în desfătări, în belșug și-n slava omenească, pe parcursul vieții lor pământești, întotdeauna ei au suportat nenumărate necazuri, venite cu voie sau fără de voie. Așa cum dulciurile vatăma stomacul, dacă sunt folosite mereu, așa slava omenească neamestecată cu suferințele întunecă sufletul. După cum iarba și grâul se ofilesc și seacă, viermii se înmulțesc în fructe, dacă timpul este mereu frumos și secetos, la fel o constantă fericire pământească slăbește virtuțile omului și face să se nască în inimă părerea de sine, aroganța și poftele trupești.

Sfântul Isaac Sirul zice: “Este foarte puțin probabil să se afle un om care să poată rezista onorurilor, ba cred că nu există nici unul: și lucrul acesta se întâmplă din predispoziția omului spre nestatornicie”. S-a demonstrat practic că această predispoziție duce la schimbări neașteptate. De aceea Dumnezeu a pregătit pentru slujitorii Săi o slavă veșnică și neschimbătoare în ceruri, nedorind ca ei să fie mereu onorați în lumea aceasta, nestatornică și schimbătoare, cu considerații deșarte și efemere. Lucrul acesta îl spune preafericitul Simeon Metafrast în Viața lui Eustachie Plachida (20 septembrie). Sfinții, pe care Dumnezeu i-a chemat la o slujire înaltă în Biserică datorită deosebitei capacități naturale și maturității spirituale, au fost în mod deosebit supuși la prigoniri, la umiliri, la împotriviri, la mânie, la suferință. Pentru a ne convinge este suficient să citim viețile lui Atanasie cel Mare, Grigorie Teologul, Vasile cel Mare, Ioan Gură de Aur și ale altor luminători ai Bisericii. Necazurile ce i-au lovit i-au ferit de pericolul sufletesc care le-ar fi putut veni ușor datorită rangului înalt și onorurilor omenești la care erau avizați.

“Ia aminte cu grijă la tine însuși, a zis Sfântul Isaia Pustnicul, pentru a înlătura dorința de putere, de onoruri, de mărire și de laudă; fugi de ele ca de ciumă, ca de moarte și de pierdere a sufletului, ca de chinurile veșnice”. Dacă cineva este atent asupra lui însuși și asupra omenirii, nu se poate să nu fie convins de dreptatea pe care o au sfinții anahoreți; este imposibil să nu bagi de seamă că alergarea după slava și onorurile omenești îl îndepărtează pe un călugăr de calea cea strâmtă a mântuirii, trasată de Domnul Hristos și bătătorită de toți cei ce L-au urmat. Mai mult, chiar învățătura despre calea cea strâmtă și cu chinuri devine străină, bizară, fără sens pentru cei ce sunt atrași de slava omenească. Ei se smintesc, ca și fariseii, cei iubitori de lumea aceasta, de calea cea strâmtă și de cei ce o propovăduiesc, se smintesc de învățătura Domnului asupra lepădării de tine însuși. Dar Mântuitorul ne-a dat-o ca un remediu și ca o mângâiere indispensabilă, pe acest pământ de exil și orbire, pentru a ne elibera de minciună și de cei ce ne-au dus în robie, și care continuă să ne ducă, cu ajutorul minciunii (cf. Luca 16, 14).

Nu există altă cheie, care ne poate deschide ușa împărăției Cerurilor, decât crucea lui Hristos. Dumnezeu dăruiește această cheie celor ce caută sincer să intre întru împărăția Sa; ba chiar ei se străduiesc să o obțină, și se bucură și tresaltă atunci când o primesc ca o arvună a fericirii veșnice.

Sfântul Simeon Noul Teolog a spus: “Cel care cu o credință nestrămutată a renunțat la lumea aceasta și la tot ce-i aparține ei, crede că Dumnezeu este bun și de oameni iubitor, că El îl primește pe cel ce vine la Sine cu pocăință, că El își cinstește slujitorul prin batjocuri, că El îi îmbogățește prin sărăcie, că-l preamărește prin jigniri și umilințe și prin moarte, că-l face să ia parte și să moștenească viața veșnică. Credinciosul dorește, ca un cerb însetat, să se urce pe aceste trepte înspre principiul cel nemuritor și suprem ca pe o scară pe care se urcă și coboară îngerii. La capătul acestei scări se află Dumnezeu prietenul oamenilor, așteptând de la noi nevointele ascetice potrivite puterilor noastre, nu pentru că El S-ar bucura văzându-ne suferind, ci pentru că vrea să ne dea răsplata ca o plată meritată” (Sf. Simeon Noul Teolog, Capete practice și teologice).

Frați prea iubiți, să fugim de mândrie și de ambiție; acestea nu sunt altceva decât refuzul Crucii lui Hristos. Cine refuză Crucea lui Hristos îl tăgăduiește pe Hristos: “Cel ce nu-și poartă crucea sa și nu vine după Mine nu poate să fie ucenicul Meu” (Luca 14, 27), a spus Domnul. Oameni decăzuți! Noi nu-L putem cunoaște și mărturisi sincer și concret pe Hristos, dacă lucrul acesta nu-l facem de pe înălțimea crucii, după ce ne-am recunoscut și mărturisit căderea noastră și necesitatea căii Crucii pentru a ajunge în cer și-n fericirea veșnică. Să fugim de orice ocazie de mândrie și glorie omenească, așa cum au fugit sfinții noștri Părinți, pentru a nu ne pierde interesul față de învățătura lui Hristos și să nu ajungem morminte văruite, creștini pe dinafară, dar apostati în realitate.

Este suficient un firicel de praf în ochi pentru a ne tulbura vederea: o legătură, nesemnificativă în aparență, privează mintea noastră de o dreaptă judecată, influențează și modifică felul nostru de a gândi. Părinții care erau puternici cu duhul și cu trupul se temeau de cel mai mic păcat, de cea mai mică îndepărtare de învățătura Evangheliei. Cu atât mai mult nouă celor slabi cu duhul și cu trupul, trebuie să ne fie frică de un păcat care caută un refugiu și un aliat sigur în neputința noastră; până ce pătrunde în noi, el ia aspectul unei bagatele neînsemnate, dar, odată instalat, se transformă într-un adevărat monstru.

Nu fara motiv Sfinții Părinți erau de o extremă simplitate în îmbrăcăminte, în mobilierul din chilie, în clădirile mănăstirești și chiar în construirea și împodobirea bisericilor. Gândul și inima unui om slab se conformează cu condiția sa exterioară; lucrul acesta nu-l înțeleg ce-i fără experiență și neatenți. Dacă monahul poartă haine strălucitoare, dacă chilia este mobilată cu grijă, cu gust și cu rafinament, dacă, la fel, bisericile mănăstirilor lor sunt somptuoase, strălucind de aur și de argint și înzestrate cu veșmântare bogate, sufletul lui va fi, cu siguranță, mândru, plin de aroganță și de autosatisfacție, lipsit de căință și de conștiința păcătoșeniei sale. Îmbătat de o desfătare vanitoasă, socotită bucurie duhovnicească, un asemenea suflet rămâne în întuneric, în învățare și în moarte, părându-i-se că se află în mijlocul unei sărbători triumfale. Dimpotrivă, până când hainele ce le poartă un călugăr sunt simple până când trăiește în chilie ca un călător, ca într-un cort, sau într-o colibă, și câtă vreme în această colibă nu se află decât lucrurile strict necesare; până ce biserica îi servește ca loc de rugăciune, de mărturisire a păcatelor și de plâns, fără a-l distra și a-l împrăști prin splendoarea sa; atâta vreme sufletul său se umple de umilința

ce emană din atmosfera înconjurătoare, se îndepărtează de tot ce este material, iar gândurile și simțămintele îl poartă în eternitatea cu care toți oamenii inevitabil se confruntă.

Un asemenea suflet se străduiește să-și pregătească la timp un loc favorabil în veșnicie, prin pocăință și împlinirea poruncilor Evangheliei, în chilia sa modestă, mobilată simplu, omul simplu din popor intră pe picior de egalitate cu domnul cel mare; dar omul simplu nu mai are acces într-o chilie aranjată cu rafinament, căci prin venirea lui ar putea deranja mediul ambiant, în persoana omului simplu și sărac, dar adeseori bogat în credință, Hristos este alungat (cf. Iacov 2, 1-6).

Vanitatea întunecă sufletul; și mai periculoasă decât ea este slava care vine de la oameni. Când un călugăr este preamărit de către copiii veacului acestuia și de către înțelepciunea acestei lumi, este un semn că el este un vas lepădat de Dumnezeu, pentru că, dimpotrivă, batjocurile și persecuțiile din partea oamenilor sunt un semn sigur că monahul este ales de Dumnezeu. Și unul și altul sunt pomeniți de Domnul însuși: “Vai vouă, zice El, când toți oamenii vă vor vorbi de bine. Căci tot așa făceau proorocilor mincinoși părinții lor”. Dimpotrivă “Fericiți veți fi când oamenii vă vor urî pe voi și vă vor izgoni dintre ei, și vă vor batjocori și vor lepăda numele voastre ca rău din pricina Fiului Omului. Bucurați-vă în ziua aceea și vă veseliți, că, iată, plata voastră multă este în cer; pentru că tot așa făceau proorocilor părinții lor” (Luca 6, 26; 22-23).

Să urmărim sfaturile pustnicilor sfinți amintiți mai înainte. Dar dacă, după voia lui Dumnezeu, un călugăr trebuie să poarte sarcina demnității lor și onorurilor pământești, să se roage cu stăruință și cu lacrimi pentru ca măririle pământești să nu-i influențeze mintea, ca ele să nu-i strecoare mândria în suflet, ca ele să nu-l facă să-și privească de sus semenii, împotriva acestor lucruri Domnul i-a pus în gardă pe ucenicii Săi și continua să o facă, când le-a zis: “Vedeți să nu disprețuiți pe vreunul din aceștia mici, că zic vouă; Că îngerii lor, în ceruri, pururea văd fața Tatălui Meu, Care este în ceruri. Căci Fiul Omului a venit să caute și să mântuiască pe cel pierdut” (Matei 18, 10-11). El și-a vărsat prețiosul sânge pentru toți oamenii și pentru fiecare dintre ei și a fixat un preț mic, identic și egal pentru toți, atribuindu-le fiecăruia o importanță unică și egală (cf. I Cor. 6, 20).

Capitolul XL.

XL. DESPRE PIZMĂ

Căderea omului este o taină de nepătruns. Prin propriile sale puteri omul nu o poate cunoaște, pentru că o consecință a căderii este și întunecarea minții, care-l împiedică de a privi în profunzime și în întuneric. Așa se face că pe de-a-ndoaselea, starea de cădere ni se pare o stare de triumf și pământul pribegiei ca o șansă extraordinară de progres și de bucurie. Dar, încetul cu încetul, Dumnezeu le dezvăluie asceților, care-L slujesc sincer și din toată inima, taina căderii.

Ce privește înspăimântătoare, fraților, ni se prezintă atunci când misterul se dezvăluie! Cum să nu te cuprindă fiorii atunci când, la porunca lui Dumnezeu, adâncurile iadului se descopăr în profunzimea inimii noastre! Cum să nu te cutremuri atunci când neputința noastră este dovedită prin mii de experiențe amare! Cum să nu te cuprindă fiorii la gândul că un anumit păcat de moarte poate multă vreme sta ascuns în cotloanele inimii și apoi, dintr-o dată, apare și-l pierde pe om pentru totdeauna! Totuși este adevărat că cel ce are frică de păcat și nu se încrede, în sine riscă mai puțin să cadă. De aceea, dorind să-i fac pe frații mei preaiubiți să înțeleagă secretul diversificării păcatului, cu scopul de a se feri de el, vă voi arăta aici ravagiile teribile și nevăzute pe care le face pizma în suflet.

“Dumnezeu este iubire” (I Ioan 4, 8), spune Sfântul Ioan Teologul; în consecință a respinge dragostea – și aceasta este pizma – înseamnă a-L respinge pe Dumnezeu. Dumnezeu se retrage de la omul pizmaș, îl lipsește de harul Său, se desparte radical de el, îl lasă în moarte spirituală, dacă nu se pocăiește la timp și nu se tămăduiește de această otravă mortală pentru suflet.

În Antiohia, capitala Orientului, trăiau în primele veacuri creștine doi prieteni, preotul Sapricius și un cetățean cu numele de Nichifor. Multă vreme au trăit într-o strânsă prietenie; apoi diavolul, semănătorul de vrajbă, a strecurat neînțelegeri între ei. Aceasta a crescut și a ajuns ură înverșunată. Nichifor și-a revenit în sine, cum spune în Viata lui și, gândindu-se că ura este semănată și cultivată de diavolul, căuta să se împace cu Sapricius. Sapricius însă respingea, cu înverșunare, orice inițiativă de reconciliere.

În timp ce relațiile dintre cei doi erau proaste, deodată, pe vremea împăraților romani Valerian și Gallian, s-a pornit în Antiohia o persecuție cruntă împotriva creștinilor. Ca și creștin, și preot pe deasupra, Sapricius a fost arestat și dus în fața guvernatorului Antiohiei. Pofțit să jertfească idolilor, el l-a mărturisit pe Hristos și, din această cauză, a fost supus la chinuri groaznice, mai presus de ceea ce poate suporta omul. Când n-au mai găsit alte modalități de a-l tortura, și n-au reușit să-l despartă de Hristos, guvernatorul a ordonat să i se taie capul.

Auzind de vitejia lui Sapricius, și dorind să primească iertare și binecuvântare de la un martir care-și săvârșea alegerea și se pregătea să-și primească cununa prin moartea mucenicească, Nichifor s-a grăbit să-l întâlnească. A căzut la picioarele lui și i-a zis: “Mucenicul lui Hristos, iartă-mă. Eu am greșit împotriva ta”. Sapricius nu i-a răspuns, pentru că inima lui era plină de răutate și resentimente. Nichifor a repetat mai duios cererea sa. Sapricius, împietrit și orbit, nu i-a răspuns decât printr-o tăcere plină de ură și întorcându-și ochii.

Au sosit la locul execuției. Acolo Nichifor i-a cerut din nou iertare lui Sapricius: “Te implor, martirul lui Hristos, iartă-mă dacă eu, ca om, am păcătuit împotriva ta: Scriptura zice: “de veți ierta oamenilor greșelile lor, iartă-va și vouă Tatăl vostru Cel cerească” (Matei 6, 14): Eu îți cer, acordă-mi iertarea ta!”.

Sapricius n-a cedat nici la această rugăciune fierbinte de dinaintea morții. Și dintr-o dată harul lui Dumnezeu, care l-a susținut în martirul său, l-a părăsit. Când călăul era pe punctul de a-i tăia capul, dintr-o dată el le-a pus problema următoare: “De ce vreți să mă omorâți?” Ei i-au răspuns: “Pentru că ai refuzat să jertfești zeilor și ai desconsiderat ordinul împăratului din cauza unui anume om numit Hristos”. Nenorocitul Sapricius le-a zis: “Nu mă ucideți. Eu voi împlini ordinul împăratului; eu îi voi adora pe zei și le voi aduce jefre”.

Auzind aceste cuvinte teribile spuse de către Sapricius, sfântul Nichifor l-a rugat cu lacrimi, zicând: “Nu face aceasta, frate preaiubit, nu face aceasta! Nu te lepăda de Domnul Iisus Hristos, nu-ți pierde cununa cerească pe care a-i dobândit-o suportând nenumărate chinuri. Iată, la poartă te așteaptă Domnul Hristos, care ți se va arăta în curând, și-ți va da răsplată veșnică în schimbul morții tale vremelnice; pentru a o primi ai venit tu aici”.

Sapricius n-a dat nici cea mai mică atenție acestor cuvinte și s-a pornit din toată ființa sa înspre veșnica pieire. Atunci, văzând că preotul este pierdut definitiv lepădându-se de Hristos, Sfântul Nichifor, pătruns de harul divin, a început să strige cu voce puternică călăului: “Eu sunt creștin! Eu cred în Domnul nostru Iisus Hristos pe care Sapricius l-a tăgăduit. Taie-mi mie capul!” Dorința lui Nichifor a fost îndeplinită (Mineiul, 9 februarie).

Iată o altă întâmplare, în Lavra Peșterilor de la Kiev doi călugări, ieromonahul Tit și ierodiaconul Evagrie, trăiau în armonie și-ntr-o prietenie duhovnicească. Dragostea lor reciprocă era motiv de zidire sufletească și de admirație pentru ceilalți frați. Vrajmașul care urăște binele și seamănă neghină în grâu, transformând grâul în neghină, mai ales în momentul în care oamenii dorm – adică atunci când ei nu sunt atenți la ei înșiși și nu se tem că vor fi prădați, socotind că nu mai pot pierde bunul câștigat – a prefăcut iubirea acestor călugări în ură. Tit și Evagrie s-au învrăjbit în așa măsură încât nu se mai puteau vedea unul pe altul. De mai multe ori frații le-au cerut să se împace, dar ei nici nu voiau să audă.

Disputa durând deja mult timp, ieromonahul Tit a căzut grav bolnav. Era atât de bolnav încât nu mai erau speranțe de însănătoșire. A început a-și plânge amar păcatul și i-a trimis vorbă ierodiaconului Evagrie că-i cere iertare și că ia asupra sa cu smerenie toată vina. Acela nu numai că nu l-a iertat, dar a pronunțat la

adresa ieramonahului cuvinte grele și blesteme. Frații, văzând că Tit este la un pas de moarte, l-au adus forțat pe Evagrie pentru a se împăca. Văzându-l sosind, bolnavul s-a ridicat din pat, l-a salutat și căzându-i la picioare i-a zis cu lacrimi: “Părinte iartă-mă și mă blagoslovește!”

Evagrie s-a întors și a spus de față cu toți cuvinte înfricoșătoare: “Eu nu mă voi împăca niciodată cu el, nici în lumea aceasta, nici în cealaltă.” Cu aceste vorbe, Evagrie s-a smuls din mâinile fraților ce-l țineau și apoi, subit, s-a prăbușit. Frații au vrut să-l ridice, dar el era deja mort; nu i-au mai putut nici îndrepta brațele, nici închide gura, nici închide pleoapele. Iar ieromonahul Tit s-a sculat din patul său deplin sănătos, ca și cum n-ar fi fost niciodată bolnav.

Toți cei prezenți erau înfricoșați și au început să-l întrebe pe preot cum s-a făcut sănătos. Fericitul Tit le-a răspuns: “până eram grav bolnav, am văzut niște îngeri care se îndepărtau de mine plângându-mi sufletul care era sorocit pierzării din cauza pizmei; i-am văzut de asemenea pe draci, care se bucurau. De aceea v-am implorat să mergeți la fratele nostru și să-i cereți în numele meu iertare. Dar după ce l-ați adus la mine, atunci când i-am făcut metanie și el s-a întors dinspre mine, l-am văzut pe unul dintre acești îngeri lovindu-l cu o sabie de foc pe fratele care refuza să mă ierte; această lovitură l-a omorât, în ce mă privește, același înger și-a întins mâna și m-a ridicat și iată-mă sănătos”.

Frații l-au plâns mult pe Evagrie, care a murit de o moarte atât de înfricoșătoare; apoi l-au îngropat așa, cu gura deschisă și brațele întinse (Mineiul, 27 februarie). Fraților, să ne temem de slăbiciunea noastră; să ne temem de păcatul care așa de ușor ne înșală, se strecoară în noi, ne cucerește și ne înlănțuiește. Să ne temem de firea noastră căzută care nu încetează să producă neghina păcatului. Trebuie să fii mereu atent la tine însuși, să-ți controlezi comportamentul și starea sufletească cu ajutorul Evangheliei, să nu îngădui cu nici un preț unei dispoziții păcătoase să se dezvolte și să se propage în sufletul tău, considerându-o de mică importanță. “Luptă-te cu răul în prima sa fază, și nu-ți zice: el nu va birui în mine. Pe măsură ce tu te antrenezi, ești deja învins”, spune Sfântul Marcu Ascetul. Trebuie în același timp să știm că “diavolul minimizează în ochii noștri păcatele mici, dacă nu ne poate determina să le facem pe cele mari”, cum spune același sfânt.

Nu trebuie deloc să neglijăm neghina care crește în inima noastră, nici gândurile păcătoase care ne vin în minte. Trebuie să respingem și să izgonim aceste gânduri, să dezrădăcinăm și să distrugem aceste sentimente, opunându-le poruncile Evangheliei și recurgând la rugăciune. Neghina se lasă ușor smulsă până este fragedă și fără putere. Dar după ce timpul și obișnuința o fac să prindă rădăcină, este nevoie de mari eforturi pentru a o smulge. Odată ce gândul păcătos a fost acceptat și asimilat de sufletul nostru, el intră în structura modului nostru de a gândi, în rațiunea noastră și o privează de dreapta judecată. În ce privește simțământul nostru păcătos, care se împietrește în inimă, îi devine, așa zicând, un atribut natural și o lipsește de libertatea sa duhovnicească.

Să câștigăm convingerea nezdruclinată a acestui adevăr absolut: Dumnezeu are grijă totdeauna de călugărul, ca de altfel de tot creștinul ortodox, care își încredințează trupul și sufletul în slujba Lui și în voia Lui; El îl ocrotește, îl întărește, îi formează sufletul și-l pregătește pentru veșnicia fericită. Toate necazurile ce ni le fac oamenii sunt cu îngăduința lui Dumnezeu și pentru mai binele nostru. Dacă aceste necazuri n-ar fi fost absolut necesare Dumnezeu nu le-ar fi îngăduit să vină. Dar ele ne sunt necesare pentru a avea ocazia să-i iertăm pe alții și, prin aceasta, să fim iertați de propriile noastre păcate.

Ele ne sunt necesare pentru a observa Pronia dumnezeiască purtându-ne de grijă, și pentru a câștiga o credință vie în Dumnezeu; o asemenea credință apare atunci când noi descoperim, datorită numeroaselor experiențe, că mâna Atotputernicului Dumnezeu ne scapă de suferințe și din împrejurări dificile, și nu abilitatea și ingeniozitatea noastră. Suferințele ne sunt necesare, pentru a învăța să-i iubim pe vrăjmași, iar această iubire ne curățește pe deplin inima de otrava răutății și o face în stare de a-L iubi pe Dumnezeu și de a primi harul din belșug.

Linia care unește dragostea față de aproapele de dragostea față de Dumnezeu rezultă cu claritate din cele două relatări de mai înainte. Se vede de aici că dragostea față de vrăjmași este cea mai înaltă treaptă a

scării iubirii față de aproapele; plecând de aici noi intrăm în camera de nuntă a iubirii divine. Prin toate mijloacele să ne forțăm inima pentru a le ierta oamenilor toate greșalele lor, oricare ar fi acestea, pentru ca și nouă să ni se ierte nenumăratele păcate prin care noi am ofensat Maiestatea divină.

Să nu ne lăsăm cuprinși, datorită lipsei de credință, de tot felul de preocupări, de calcule, de vicleșuguri pentru a ne apăra de vrăjmașii noștri și pentru a acționa împotriva relor lor intenții. Lucrul acesta ne oprește să-l facem Domnul Hristos, atunci când zice: “Nu vă împotriviți celui rău” (Matei 5, 39). Când suntem apăsați de împrejurări supărătoare și dureroase, să recurgem prin intermediul rugăciunii la Atotputernicul Dumnezeu, care ține în mână Lui viața noastră, precum și a vrăjmașilor noștri și a tuturor oamenilor. Ca și Stăpân absolut El poate, printr-o singură clipeală din ochi, să prefacă în nimic cele mai mari dificultăți. Să ne rugăm cu o mare grijă și pentru vrăjmașii noștri, prin această rugăciune curățându-ne inima de ură și umplându-o de dragoste. “Cel ce se roagă pentru oamenii care l-au necăjit, îi nimicește pe diavoli; dar cel ce se împotrivesc celor ce l-au supărat este rănit de diavoli”, a spus Sfântul Marcu Ascetul!

“In toate, zice Apostolul, luați pavăza credinței, cu care veți putea să stingeți toate săgețile cele arzătoare ale vicleanului” (Efeseni 6, 16). Aceste săgeți, diversele încercări ale diavolilor care stârnesc în noi bolile firii noastre căzute: o inimă aprinsă de mânie, gânduri și imagini clocotind de nervi, o sete de răzbunare, multe planuri savante, irealizabile și absurde, pentru a rezista vrăjmașului, pentru a-l învinge și umili, și pentru a ne asigura o poziție sigură și garantată împotriva tuturor necazurilor.

Când omul a dobândit credința, acționează Dumnezeu pentru el. Este de atunci încolo în afară de orice influență vicleană nu numai a oamenilor, ci și a demonilor. Cel ce a dobândit credința, poate să ajungă la rugăciunea adevărată, la rugăciunea pură, care nu este tulburată de nici o grijă, care este eliberată de orice teamă, de frică și de închipuirile oferite imaginației de către spiritele rele. Prin credința sa, călugărul credincios este încredințat lui Dumnezeu. El trăiește în simplitatea inimii și lipsit de griji. Nu se gândește și n-are grijă decât de un lucru: să devină din toate punctele de vedere un instrument al lui Dumnezeu, împlinind întocmai voia Lui.

Capitolul XLI.

XLI. ÎNȚELESUL CUVÂNTULUI “LUME”

În Sfânta Scriptură cuvântul “lume” are două semnificații distincte.

1. În pasajele următoare și în locurile paralele, cuvântul “lume” desemnează întreaga omenire: “Căci Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică. Căci n-a trimis Dumnezeu pe Fiul Său în lume, ca să judece lumea, ci ca să se mântuiască, prin El, lumea” (Ioan 3, 16-17). “Iată Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii” (Ioan 1, 29).

2. Cuvântul “lume” îi desemnează pe de altă parte, pe oamenii care duc o viață păcătoasă, potrivnică lui Dumnezeu, care trăiesc pentru veacul de acum și nu pentru veșnicie. Așa trebuie înțeles acest cuvânt în pasajele următoare, și în cele ce le sunt similare: “Dacă vă urăște pe voi lumea, să știți că pe Mine mai înainte decât pe voi M-a urât. Dacă ați fi din lume, lumea ar iubi ce este al său; dar pentru că nu sunteți din lume, ci Eu v-am ales pe voi din lume, de aceea lumea vă urăște” (Ioan 15, 18-19). “Nu iubiți lumea, nici cele ce sunt în lume. Dacă cineva iubește lumea, iubirea Tatălui nu este întru el; pentru că tot ce este în lume, adică pofta trupului și pofta ochilor și trufia vieții, nu sunt de la Tatăl, ci sunt din lume. Și lumea trece și pofta ei, dar cel ce face voia lui Dumnezeu rămâne în veac” (1 Ioan 2, 15-17). Preadesfrânaților! Nu știți, oare, că prietenia lumii este dușmănie față de Dumnezeu? Cine deci va voi să fie prieten cu lumea se va face vrăjmaș lui Dumnezeu” (Iacov 4, 4).

Iată cum definește “lumea” fericitul Teofilact al Bulgariei: “Scriptura înțelege de obicei prin cuvântul “lume” viața oamenilor păcătoși care stăruiesc în păcat și sunt animați de o înțelepciune trupească. De aceea Hristos le-a spus ucenicilor: voi nu sunteți din lume. Ei formau un grup de oameni care trăiau în lume, dar care nu rămâneau în păcat, nu erau din lume”.

Cei mai mulți dintre oameni au dus și duc o viață de păcat, potrivnică lui Dumnezeu și oribilă în ochii Lui. Din acest motiv, și pentru că numărul vrăjmașilor lui Dumnezeu este mai mare decât al slujitorilor credincioși Lui, această majoritate este numită de către Sfânta Scriptură “Lume”. Ceea ce se referă la majoritate este atribuit omenirii întregi. Așa trebuie să înțeleasă cuvintele evangheliștilor: “Cuvântul era Lumina cea adevărată care luminează pe tot omul, care vine în lume. În lume era și lumea prin El s-a făcut, dar lumea nu L-a cunoscut, într-o zi Săi a venit, dar ai Săi nu L-au primit” (Ioan 1, 9-11). “Iar aceasta este judecata, că Lumina a venit în lume și oamenii au iubit întunericul mai mult decât Lumina. Căci faptele lor erau rele” (Ioan 3, 19). “Feriți-vă să nu fiți când oamenii vă vor urî pe voi și vă vor izgoni dintre ei, și vă vor batjocori și vor lepăda numele voastre ca rău din pricina Fiului Omului... Vai vouă când toți oamenii vă vor vorbi de bine. Căci tot așa făceau proorocilor mincinoși părinții lor” (Luca 6, 22 și 26).

Cei mai mulți dintre oameni nu L-au recunoscut pe Mântuitorul. L-au urât și i-au urmărit calomniindu-i și prigonindu-i pe adevărații slujitori ai lui Dumnezeu. Majoritatea aceasta este atât de puternică încât Cuvântul lui Dumnezeu îi atribuie respingerea lui Hristos și persecutarea slujitorilor Săi din toată istoria. Că oamenii care trăiesc după voia lui Dumnezeu sunt foarte puțini, iar cei ce-și satisfac poftele lor păcătoase și trupești sunt foarte mulți, ne-o spune însuși Domnul: “Intrați prin poarta cea strâmtă, că largă este poarta și lată este calea care duce la pierire și mulți sunt cei ce o află. Și strâmtă este poarta și îngustă este calea care duce la viață și puțini sunt cei care o află” (Matei 7,13 -14). “Dar înțelepciunea a fost găsită dreaptă de către toți fiii ei” (Luca 7, 35): puțin dintre aleși au recunoscut-o, puțini i-au dat dreptatea ce i se cuvine.

Slujitori adevărați ai adevăratului Dumnezeu! Învățați-vă să recunoașteți condiția voastră așa cum v-a fost sorocită de Dumnezeu pentru durata pelerinajului vostru pământesc. Nu le îngăduiți spiritelor căzute să vă seducă și să vă înșele cu mirajul atrăgător, dar mincinos, al bunătaților pământești; sugerându-vă să-l doriți și să tindeți înspre el, încercând astfel să vă lipsească de comoara veșnică. Nu căutați și nu așteptați laudele și consimțământul comunității omenești. Nu aceasta este partea voastră. Nu căutați și nu așteptați iubirea oamenilor. Căutați în schimb, din toată puterea, să aveți dragoste și milă față de oameni. Mulțumiți-vă cu faptul că, totuși, câțiva dintre adevărații slujitori ai lui Dumnezeu, pe care-i întâlniți din când în când pe calea vieții, vă aprobă cu dragoste și interes conduita și-L preamăresc pe Dumnezeu pentru voi. Asemenea întâlniri nu erau prea dese nici în epoca înfloritoare a creștinismului; în ultimele vremuri ele au devenit extrem de rare. “Mântuiește-mă, Doamne, că a lipsit cel cuvios, că s-a împușcat adevărul de la fiii oamenilor. Deșertăciuni a grăit flecare către aproapele său” (Ps. 11, 1-2).

Avva Dorotei explică remarcabil cuvintele Sfântului Apostol Pavel: “lumea este răstignită pentru mine și eu pentru lume” (Galateni 6, 14). Pentru cei ce duc o viață călugărească este esențial să cunoască această explicație: Apostolul zice: lumea este răstignită pentru mine și eu pentru lume. Ce diferență există între aceste două informații? Cum poate fi răstignită lumea pentru om, și omul pentru lume? Atunci când omul renunță la lume și devine călugăr, își părăsește părinții, averile, veniturile, afacerile – care presupun să dai și să primești de la ei – atunci lumea este răstignită pentru el, căci el a părăsit-o. Așa se tâlcuiesc cuvintele Apostolului: lumea este răstignită pentru mine. Apoi adaugă: și eu pentru lume. Cum este răstignit omul pentru lume? Atunci când, fiind eliberat de lucruri exterioare, luptă de asemenea împotriva plăcerii însăși, sau însăși împotriva dorinței de a posedea lucruri, împotriva poftelor, și-și mortifică patimile, atunci este răstignit pentru lume, și poate zice dimpreună cu Apostolul: “lumea este răstignită pentru mine și eu pentru lume”. Părinții noștri, așa cum spuneam, odată ce lumea era răstignită pentru ei, se preocupau de asceză și se răstigneau pe ei înșiși pentru lume. Și noi credem că venind în mănăstire lumea este răstignită față de noi; dar nu vrem ca să ne răstignim și noi față de lume, pentru că încă iubim bucuriile ei, suntem legați de ea prin patimi și suntem preocupați de slava ei. Suntem robii mâncării și îmbrăcămînții; dacă

avem niște instrumente bune de lucru ținem la ele cu patimă, și îngăduim mijloacelor neînsemnate să ne lege de lume, așa cum zice avva Zosima.

Credem că părăsind lumea, și venind în mănăstire, am lăsat tot ceea ce este lumesc; dar și aici, atașându-ne de lucruri neînsemnate, păstrăm spiritul lumii. Lucrul acesta ni se întâmplă din cauza nebuliei noastre: după ce am renunțat la lucruri și demnități importante, ne legăm de nimicuri. Fiecare dintre noi a părăsit ceea ce avea: cine a avut mult, mult a părăsit, cine a avut puțin, puțin a părăsit. Și după ce am venit în mănăstire continuăm să cultivăm atașamentul nostru pătimăș față de lucrurile fără valoare. Cu siguranță nu trebuie să procedem astfel; ci, după cum am renunțat la lume și la bunurile ei, trebuie să renunțăm și la atașamentul față de aceste bunuri.

După această explicație, se înțelege foarte bine de ce Sfântul Isaac Sirul, care a scris învățături pentru monahii care duceau o viață mănăstirească foarte severă, adică pentru isihăști, pentru zăvorâți și pentru pustnici, definește în felul următor lumea: “lumea” este termenul general prin care numim toate patimile. Dacă omul nu învață mai întâi ce este lumea, nu va ști cu care mădulare s-a îndepărtat de aceasta, și cu care a rămas legat. Sunt mulți care după ce s-au despărțit de lume prin două sau trei mădulare și au rupt legătura cu ea în această măsură, încât își închipuie că sunt totalmente eliberați prin viața ce o duc. Se întâmplă acest lucru pentru că ei n-au realizat clar, nici n-au înțeles limpede că ei n-au murit pentru lume decât cu două din mădulele lor, iar celelalte mădulare trăiesc după înțelepciunea trupească a lumii. Pe de altă parte ei nu sunt în stare să-și resimtă patimile; nesimțindu-le, nu se vor putea tămădui de acestea.

Urmând clasificările stabilite de rațiune, cuvântul lume se întrebuințează ca și nume comun pentru toate patimile. Atunci când dorim să desemnăm toate patimile, noi le numim lume; iar atunci când vrem să le clasificăm după caracteristicile particulare, le numim “patimi”. Fiecare patimă este un mod particular de a trăi după înțelesurile cele slabe ale lumii (Gal. 4, 3; Col. 2, 8). Acolo unde patimile încetează de a acționa, înțelesurile lumii rămân inactive. Iată care sunt patimile: pofta de avere, tendința de a aduna diferite lucruri; plăcerea trupească din care izvorăște patima desfrânării; pofta de mărire, din care se naște invidia; pofta de stăpânire; deșartă slavă a puterii; tendința de a se îmbrăca cu haine luxoase și cu podoabe deșarte; căutarea slavei omenești care produce pizma; neliniștea pentru existența trupească.

Acolo unde aceste patimi încetează de a acționa, lumea moare. În măsura în care ascetul se eliberează de acestea rămâne în afară de lume, acesta anihilându-se pe măsură ce părți din ea sunt distruse. Cineva a spus despre sfinți că în timp ce trăiau, erau și morți: căci trăind în trup, nu trăiau pentru trup. Și tu, analizează pentru care din patimile enumerate mai sus trăiești. Vei ști atunci în ce măsură trăiești pentru lume, și în ce măsură ești mort pentru ea. Când vei înțelege ce înseamnă lumea, vei pricepe, conform indicațiilor de mai sus, prin ce ai rămas legat de ea și prin ce te-ai rupt de ea. Pe lumea este viața și înțelepciunea trupească”.

“Lumea este o prostituată care solicită dragostea celor ce o privesc cu poftă, pentru frumusețea ei. Cel ce a fost sedus, chiar în parte, de dragostea lumii și care se lasă îmbrățișat de ea, nu se va putea smulge din brațele ei până ce-l va lipsi de viața veșnică. Atunci când lumea îl stăpânește complet pe un om până la moarte, de abia atunci omul realizează că aceasta este mincinoasă și înșelătoare. Cel ce se luptă pentru a scăpa de întunecimea lumii nu poate, până încă se află în această întunecime, să-i vadă toate cursele. Lumea îi ține înlănțuiți nu numai pe ucenicii săi, pe fii săi captivi, ci iată că a început să-i angajeze în lucrurile sale chiar și pe cei ce practică sărăcia, pe asceți și pe cei ce s-au ridicat deasupra ei; ea îi strivește și îi calcă în picioare”.

Intemeindu-ne pe aceste învățături despre lume, învățate din Sfânta Scriptură și de la Sfinții Părinți, le dăm fraților noștri prea iubiți următorul sfat și le adresăm o fierbinte rugăciune: temeți-vă să nu ajungeți slujitori ai lumii! Chiar și asceții pot ajunge în această slujire dacă nu veghează cu mare atenție asupra lor înșiși. Această slujire se poate împlini printr-un atașament nebăgat în seamă, față de lucruri neînsemnate. Să luăm toate măsurile pentru a ne apăra împotriva iubirii față de lume. Să nu considerăm inofensiv un atașament neînsemnat, chiar dacă pare fără nici o importanță. Să nu considerăm cea mai mică îndepărtare de poruncile evanghelice.

Să nu uităm cuvintele teribile spuse de Sfântul Apostol Iacov: “Prea desfrânaților! Nu știți, oare, că prietenia lumii este dușmănie față de Dumnezeu? Cine deci va voi să fie prieten cu lumea se face vrăjmaș lui Dumnezeu” (Iacov 4, 4). Orice atașament este, în sens spiritual, desfrânare pentru călugărul care trebuie să-și îndrepte către Dumnezeu toată dragostea, cum spune Psalmistul: “Iubiți pe Domnul toți cuvioșii Lui” (Ps. 30, 25). Căci iată cei ce se depărtează de Tine vor pieri; nimic-it-ai pe tot cel ce se leapădă de Tine” (Ps. 72, 26).

Cine slujește lumii, nu poate în același timp sluji și lui Dumnezeu; lucrul acesta este imposibil! Chiar dacă pentru cei ce sunt robiți de lume, și au o opinie deformată, lucrul acesta li se pare posibil, se înșală: aceasta nu-i în realitate decât ipocrizie, fățărnicie, minciună față de tine și față de alții. Cel ce este prieten cu lumea devine în mod inevitabil, poate fără să știe, vrăjmaș lui Dumnezeu și mântuirii sale. Iubirea față de lume se strecoară în suflet ca un hoț, favorizat de întunericul nopții, adică de nebăgarea de seamă și lipsa de atenție față de tine însuși. Dragostea față de lume este capabilă de cele mai mari nedreptăți, de cele mai mari crime.

Exemplu concludent ne este dat de către preoții evreilor contemporani cu Domnul Hristos. Acest cler căzuse în iubire față de lume. Era corupt prin iubirea față de onoruri, de laudele și slava oamenilor. Erau stăpâniți de iubire de bani și de bogății; erau căzuți în senzualitate și în desfrânare; făceau tot felul de abuzuri și nedreptăți. Pentru a-și păstra poziția lor privilegiată în sânul poporului, își puneau masca pietății, și împlineau cu minuțiozitate prescripțiile rituale și tradițiile bătrânilor. Și care a fost urmarea acestei iubiri față de lume? O despărțire radicală față de Dumnezeu, precedată de o ură oarbă și fanatică contra Lui. Clerul iudeu s-a împotrivit cu îndărătnicie lui Dumnezeu-Omul atunci când El se descoperea lumii; I s-au opus conștiinți fiind de divinitatea Lui, cum mărturisește Nicodim, unul dintre membrii Sinedriului (Ioan 3, 2).

Clerul iudaic s-a hotărât la deicid, și l-a săvârșit. Știa cu certitudine că acționează împotriva lui Mesia și, în orbirea sa, mărturisea acest adevăr ironizându-L pe Hristos, atunci când pe altarul Crucii mântuia lumea. “Pe alții i-a mântuit, iar pe Sine nu poate să Se mântuiască!” (Matei 27, 42), ziceau bătându-și joc marele preot, cărturarii, bătrânii și fariseii, fără să-și dea seama că-și pronunță singuri osânda: recunoșteau că L-au dat morții și că-L batjocoreau pe Cel care, într-un chip minunat, cu putere și autoritate divină, îi salva pe alții.

Cu frică clerul iudeu ascultase vorbindu-se de nașterea lui Dumnezeu-Omul și a început să-L urască de pe atunci, pregătindu-se pentru a se scăpa de El. Acest lucru se vede clar în Evanghelie. Când magii au adus la Ierusalim vestea nașterii lui Hristos, Regele iudeilor, cel ce era atunci pe tron, Irod, s-a tulburat, și cu el toată capitala (Matei 2, 3).

Era normal, remarcă fericitul Teofilact al Bulgariei, ca suveranul ce domnea să se tulbure auzind că S-a născut un alt Rege al iudeilor, care îl va priva de tron pe el și pe urmașii lui. Dar de ce s-a tulburat Ierusalimul la vestea nașterii lui Hristos – Ierusalimul care de veacuri îl aștepta pe Mesia cel promis, Eliberatorul și slava sa, Ierusalimul a cărei religie consta în a crede în Mesia și a-i pregăti venirea?

Dacă Ierusalimul a fost tulburat era pentru că locuitorii lui erau corupți din punct de vedere moral.

Ierusalimul sesiza, cu o intuiție fină și vrednică de o mare capitală, că noul Rege, Regele dreptății, va cere să se renunțe la imoralitate și să se practice virtuțile adevărate și că El nu se va lăsa păcălit cu virtuți false și ipocrize.

Pentru dragostea față de lume locuitorii Ierusalimului socoteau că este mai suportabil un monstru ca Irod, decât Regele Dumnezeu. Intuind pe bună dreptate că dispozițiile spirituale ale tiranului erau cele ale unui ipocrit și ale unui comediant – ca ale membrilor Sinedriului, de altfel – atunci când Irod i-a întrebat unde trebuie să se nască Mesia, fără nici o ezitare și fără nici o gândire, i-au indicat locul cu precizie, și L-au dat pe Mesia în mâinile călăului. “Ei i-au zis: în Betleemul Iudeii”. Pentru a întări informația lor au

adăugat: “Că așa este scris de proorocul” (Matei 2, 5), și au redat restul profeții ei, de o uimitoare precizie (Matei 2, 5). Dacă ei ar fi avut altă dispoziție, ar fi dat un răspuns evaziv și n-ar fi arătat acest loc.

Evanghelia atribuie iubirii față de lume toate crimele comise de oameni începând cu Cain, ce l-a ucis pe fratele său Abel, până astăzi (Matei 23, 32). În timpul vieții pământești a lui Dumnezeu-Omul, cei ce erau robiți de dragostea lumii au umplut măsura crimelor, respingându-L pe Hristos și răstignindu-L (Matei 23, 32); în vremurile de pe urmă, la fel, vor umple măsura primindu-l pe Antihrist și dându-i cinstea ce I se cuvine numai lui Dumnezeu (Ioan 5, 43).

Dragostea față de lume este teribilă. Ea se strecoară încet și pe neobservate în om; dar odată instalată devine stăpân crud și absolut, încet, încet omul este pregătit, și pe plan sufletesc lucrurile capătă o asemenea întorsătură, încât este în stare de deicid; în vremurile actuale, de asemenea, încetul cu încetul, oamenii sunt pregătiți printr-o dispoziție sufletească și starea de spirit necesară pentru a-l primi pe Antihrist (2 Tes. 2, 7).

Sfântul Mucenic Sebastian relatează remarcabil deșertăciunea iubirii față de lume și funestele sale consecințe într-o discuție cu martirii care, din cauza iubirii pentru părinți și familii, șovăiau în timpul prigoanei. “O, ostașii lui Hristos cei tari! O, luptători iscusiți ai oștirii celei dumnezeiești!

Iată că și prin tăria sufletelor voastre și cu bărbăție v-ați apropiat de biruință. Iar acum, pentru ticăloasa momire de la ai voștri, voiți a lepăda jos cununile cele veșnice? Să învețe prin voi bărbăție ostașii lui Hristos a se înarma cu credință. Să nu voiți a vă lepăda semnul biruinței voastre, pentru lacrimile femeii și nu slăbiți punerea picioarelor voastre pe grumajii vrăjmașilor, pentru ca nu, iarăși luând puterea, să se ridice spre război, care, deși, întâi era cumplit asupra voastră, mai pe urmă însă mai cumplit se va arăta.

Deci ridicați, în pătimirile acestea pământești, ca preaslăvire, steagurile nevoinei voastre și nu vă lipsiți de Hristos pentru o nefolositoare tânguire copilărească. Căci aceștia pe care îi vedeți plângând, s-ar fi bucurat acum de ar fi știut cele ce știți voi; căci ei socotesc că nu numai această singură este viața, care, luând sfârșit, nici o parte nu rămâne celui viu, trupul fiind mort. De ar fi știut că este altă viață fără de moarte și fără de durere, în care împărtășește bucuria cea de-a pururea, cu adevărat s-ar fi sârguit împreună cu voi a merge către aceea și viața aceasta vremelnică întru nimic socotind-o, pe cea veșnică ar fi poftit-o.

Pentru că viața aceasta de acum este degrab trecătoare și atât de nestatornică, încât nici cei către cei ce o iubesc pe ea nu poate vreodată să-și păzească credința; căci, de la începutul lumii, cei ce au nădăjduit spre dânsa s-au păgubit și pe toți cei ce au poftit-o, i-a înșelat; apoi și-a bătut joc de toți cei ce s-au mândrit cu dânsa, pe toți i-a mințit și pe nici unul nu l-a făcut cu nădejde; în fine, cu totul s-a arătat că este minciună. O! De-ar fi umblat numai cu minciuna și să nu se fi dus în rătăcirea cea cumplită! Dar ce este mai amar, că viața aceasta pe iubitorii ei îi duce către toată fărădelegea. Aceasta pe iubitorii de pântece îi îndulcește cu îmbrămbarea și cu băutura. Pe iubitorii de patimi, la desfrânare și la toată necurăția îi îndeamnă.

Viața aceasta îndeamnă pe tâlhari să fure, pe cel mânios să se iuțească, pe cel mincinos să înșele. Aceasta seamănă între bărbați și femei despărțire; între prieteni vrajbă; între cei blânzi, gâlceava; între cei drepiți, nedreptăți; între frați, sminteli. Aceasta ia de la judecători judecata dreaptă, de la cei curați, întreaga înțelepciune; ia de la meșteri cinstea și, ca să nu pomenim pe cele mai cumplite ale ei, apoi ea duce către mari fapte rele pe iubitorii săi, încât uneori ucide frate pe frate, fiu pe tată și prieten omoară pe prieten. Oare cu a cui îndemnare se fac acestea? Cu al cui sfat? Cu ce fel de nădejde și gând se săvârșesc niște fărădelegi ca acestea?

Oare nu pentru viața aceasta de acum, pe care prea mult iubind-o, oamenii se urăsc unii pe alții? Pentru că fiecare își caută lui singur petrecerea cea mai cu bune plăceri. Căci pentru ce junghie tâlharul pe călător, bogatul năpăstuiește pe cel sărac, cel mândru face strâmbătate celui smerit și cel nevinovat de tot răul izgonește pe cel nevinovat? Cu adevărat toate răutățile acestea le lucrează cei ce slujesc vieții acesteia de acum, care poftesc a petrece și a se îndulci cu dragostea ei multă vreme; ea, sfātuind la toate relele de

poftitorii și slujitorii ei, îi dă pe ei fiicei sale celei născute dintr-înșă, adică morții celei veșnice, în care au căzut și oamenii cei dintâi pentru aceasta. Căci, creați fiind spre câștigarea vieții celei veșnice, s-au dat pe sine întru dragostea vieții vremelnice; apoi s-au făcut robi plăcerii pântecelui și tuturor dulceților. După aceea au căzut în iad, nimic neducând cu ei din bunătățile cele pământești. Această viață de acum vă înșeală pe voi, o, prieteni iubiți?”

“Apoi a zis către părinții mucenicilor: Pe acești iubiți ai voștri, care merg către viața cea veșnică, să-i întoarceți înapoi cu sufletul vostru cel nedrept? Aceasta vă invită pe voi. O! cinstiți părinți, ca să dați înapoi cu tânguirile voastre cele fără de socoteală pe fiii voștri care aleargă către ostășirea cea cerească, către cinstea cea nestricată și către prietenia împăratului celui veșnic? Aceasta vă silește pe voi, o! femei ale sfinților, ca prin momelile voastre să răzvrățiți mințile cele mucenicești și să-i abateți de la scopul lor cel bun? Prin sfaturile voastre le mijlociți moarte în loc de viață și robie în loc de mântuire. Pentru că, de se vor învoi cu sfaturile voastre, apoi puțină vreme vor viețui cu voi, iar după aceea va fi nevoie a se despărți de voi; și astfel se vor despărți, încât nu veți putea să vă mai vedeți unul cu altul acolo, fără numai în muncile cele veșnice, unde văpaia arde sufletele necredincioșilor, unde șerpii tartarului mănâncă buzele hulitorilor, unde aspidelul rup piepturile închinătorilor la idoli, unde este plânsul cel amar și suspinarea cea grea, unde nu se mai contenește tânguirea în munci.

Deci dați loc acestora ca să scape de muncile acelea, după ceea sărguiți-vă și voi a vă izbăvi de acelea, spuneți-le iarăși a se sărgui către cununa cea gătită lor. Nu vă temeți, căci nu se despart de voi, ci merg ca să vă gătească vouă în cer lăcașuri strălucite, întru care cu dâșii și cu fiii voștri vă veți satura de bunătățile cele veșnice. Dacă aici vă mângâie casele frumoase de piatră, cu cât mai vârtos vă vor mângâia pe voi frumusețile curților celor de sus, unde mesele de aur curat strălucesc, unde cămarile sunt zidite din pietre scumpe, cu mărgăritare împodobite și cu slavă strălucite; unde-s grădinile de-a pururea înflorite cu flori neveștejite, unde-s câmpuri verzi și îndestulate cu izvoare de ape dulci; unde văzduhul este întotdeauna cu mireasmă bună, negrăită, unde este ziua cea neînserată, lumina cea neapusă și bucuria cea nesfârșită; unde nu este durere, nici întristare, nici suspin, nici un fel de vedere urâtă, nici o grea mirosire, nici o auzire a vreunui glas de întristare, de plângere și de înfricoșare. Ci toate se văd frumoase, toate au miros ca niște arome, toate se aud înveselitoare. Acolo cântă neîncetat cetele îngerilor și ale arhanghelilor, slăvind pe împăratul cel fără de moarte într-un glas.

Deci pentru ce să treceți cu vederea o viață ca aceasta și să o iubiți pe cea vremelnică? Au doară pentru bogății? Acelea pier degrabă, iar cei ce voiesc a le avea lângă ei veșnic, să audă ce răspund către dâșii bogățiile lor, așa ne iubiți pe noi, ca să nu ne despărțim de voi niciodată; însă a merge în urma voastră, după ce muriți, noi nu putem; iar a merge înaintea voastră, viețuind voi, putem; însă nu dacă ne veți porunci voi, adică de ne veți trimite înaintea voastră. Lacomul împrumutător și lucrătorul de pământ cel osârduitor să vă fie vouă chip, căci acela dă omului aur în datorie, cu îndoit să ia de la dânsul; iar celălalt, feluri de semințe seamănă în pământ, ca să le poată lua însutit. Deci datornicul dă împrumutătorului îndoit aurul său și pământul crește sămânța semănătorului însutit; iar bogățiile voastre pe care le veți încredința lui Dumnezeu, oare nu le va da vouă îndoit de multe?

Astfel trimiteți acolo bogăția voastră înainte și apoi sărguiți-vă a merge și voi degrabă. Pentru că ce folosește viața aceasta vremelnică? De ar trăi cineva o sută de ani și apoi când va veni ziua cea de pe urmă, au nu se văd toți anii cei trecuți și toate dulcețile vieții, ca și cum n-ar fi fost niciodată? Numai că rămân niște urme ca ale unui călător străin, care ar fi găzduit la noi într-o zi.

O! cu adevărat nebunul și acela care nu știe nici unele din aceste bunătăți, numai acela nu poate iubi această viață prea frumoasă. Cu adevărat al celui fără de pricepere este lucrul acesta a se teme de pierderea acestei vieți pieritoare, spre a primi pe cea pururea viitoare, întru care îndulcirile, bogățiile și veselile se încep, ca să nu se sfârșescă niciodată, ci fără sfârșit rămân în veci. Căci cel ce nu voiește să iubească o viață ca aceasta pururea fiitoare, acela și pe aceasta vremelnică în deșert o pierde și cade în moartea cea veșnică. Apoi se ține legat în iad unde este focul cel nestins, supărarea cea de-a pururea și chinurile cele neîncetate, unde viețuiesc duhuri cumplite, cu capete de șerpi, ai căror ochi slobod săgeți de

foc, ai căror dinți sunt mai tari ca fildeșul, cu cozile de scorpie, cu glasurile ca ale leilor răcnesc și numai la vedere sunt înfricoșătoare și aduc mare frică, durere cumplită și moarte amară.

O! De-ar fi cu puțință a muri într-acele înfricoșări și chinuri, dar ce este mai cumplit, căci de aceea viețuiesc ca să moară neîncetat. Pentru aceea nu se mistuiește până în sfârșit, ca fără de sfârșit să se chinuiască. De aceea rămân întregi ca în veci să se învenineze de mușcările balaurilor. Apoi mădularele cele mușcate iarăși se înnoiesc, ca iarăși, să fie spre mâncarea șerpilor celor înveninați și a viermilor celor neadormiți (Viețile Sfinților, 18 decembrie).

Singurul mod corect de a trăi pe pământ, este de a te pregăti pentru veșnicie. Fraților, să parcurgem scurtul pelerinaj pământesc împlinind voia lui Dumnezeu, și să luăm din lume numai ceea ce ne este necesar. “Și, în adevăr, zice Apostolul, evlavia este mare câștig, dar atunci când ea se îndestulează cu ce are. Pentru că noi n-am adus nimic în lume, tot așa cum nici nu putem să scoatem ceva din ea afară; ci, având hrană și îmbrăcăminte cu acestea vom fi îndestulați. Cei ce vor să se îmbogățească, dimpotrivă, cad în ispită și în multe pofte nebunești și vătămătoare; ca unele care cufundă pe oameni în ruină și în pierzare” (1 Tim. 6, 6-9).

Iubirea de mărire și iubirea de plăcere îl duc pe om în aceeași mizerie morală ca și iubirea de avere. Iubirea de lume rezultă din aceste trei patimi capitale.

Capitolul XLII.

XLII. DESPRE FAPTUL CA TREBUIE EVITATA COMPANIA PERSOANELOR DE SEX OPUS

Sfinții noștri Părinți, sfinții călugări din toate timpurile, evitau cu mare grijă frecventarea persoanelor de sex feminin. În vremurile străvechi, femeile n-aveau dreptul să intre în mănăstiri. Această tradiție bună și sfântă s-a păstrat până astăzi în Muntele Athos. Dintre călugări, cei ce duc o viață riguroasă, se feresc cu mare grijă de relațiile și întâlnirile cu femei: acest lucru se vede bine la sfinții Arsenie cel Mare, Sisoe cel Mare, Ioan Postitorul și alți Părinți cu viață sfântă. Ei nu făceau lucrul acesta din capriciu, ci în virtutea unei necesități de care erau conștienți și examinându-și ca într-o oglindă viața lor dusă cu mare atenție.

Oarecari călugări pretind că ei nu sunt deloc în pericol fiind adesea în compania femeilor. Nu trebuie crezuți: ori nu spun adevărul, ori își ascund dezordinea lor sufletească, sau duc o viață atât de împrăștiată și neglijentă, încât nu-și văd propria lor stare; ori diavolul le-a furat puterea de a discerne și a percepe influența pe care o suferă, pentru a face viața lor călugărească fără de rod și pentru a-i duce la pierzanie sigură.

Sfântul Isidor Pelusiotul tratează foarte bine acest subiect într-o scrisoare trimisă episcopului Paladie: Dacă “tovărășiile rele strică obiceiurile bune” (1 Cor 15, 13), cum spune Scriptura, în mod concret lucrul acesta îl fac conversațiile cu femei. Chiar dacă subiectul unei conversații este în sine bun, în același timp omul interior este corupt tainic de către conversație prin gânduri rele, și, chiar atunci când trupul rămâne nepătat, sufletul se întinează. Fugi atunci, cât poți, de convorbirile cu femei. Dacă, pentru o oarecare nevoie, trebuie să intri în legătură cu ele, țineți ochii în jos și privește fara patimă. După ce le-ai spus câteva cuvinte de întărire și mângâiere pentru suflet, grăbește-te să pleci, de frică ca nu cumva o lungă discuție să nu-ți slăbească tăria sufletului. Poate vei spune: eu am vorbit adesea cu femei și nu mi s-a întâmplat nimic. Să admitem că este așa. Dar să fii convins că stânca este roasă de apă și picăturile de ploaie ce cad mereu în același loc o găuresc. Gândește-te puțin. Ce-i mai tare decât piatra? Și ce-i mai firav de cât picăturile de apă? Dar printr-o acțiune continuă ajung la țintă. Dacă o materie atât de dură cum e piatra poate fi biruită, fiind roasă de către apă, aceasta nu-i nimic în comparație cu o lungă obișnuință care va învinge și va perverti voința umană, atât de slabă și nestatornică”.

Sfântul Serafim de Sarov l-a asemănat pe călugărul care trăiește evlavios și în curăție, cu o lumânare de ceară neaprinasă; dacă acest călugăr se găsește adesea în compania femeilor, îl aseamănă cu o lumânare de

ceară așezată între multe altele, care ard. În acest moment, lumânarea neaprinsă începe să se înmoaie datorită căldurii emanate de celelalte lumânări din jurul ei. Dacă călugărul își îngăduie dese întâlniri cu femeii, a spus starețul, inima lui cu siguranță își va pierde tăria și râvna duhovnicească.

Comuniunea între sexe este firească. Fecioria este mai presus de fire. Prin urmare, cel ce dorește a-și păstra trupul în feciorie, trebuie cu orice preț să se țină la distanță de trupurile care în mod natural îl cheamă la unire, în trupurile bărbaților și femeilor se află o putere nevăzută ce-i atrage pe unii înspre alții. Bărbatul care se apropie de o femeie în mod inevitabil cade sub influența acestei forțe. Cu cât apropierea este mai dese, cu atât influența crește și, în consecință, devine puternică. Cu cât aceasta putere crește, cu atât libertatea noastră, care ne-ar duce la biruință cu ajutorul lui Dumnezeu, scade. Formele trupului femeiesc, privirea lor, glasul lor, tandrețea lor, produc, cu complicitatea firii noastre, o impresie puternică asupra sufletului, mai ales atunci când colaborează și diavolul. În momentul în care suntem în compania femeilor și înregistrăm aceste impresii, nu le simțim, dar când ne retragem în singurătate, aceste impresii pe care sufletul le-a absorbit revin la suprafață cu o putere extraordinară și declanșează un violent atac al patimilor trupești.

Fericitul Ieronim povestește că, atunci când trăia la Roma și se găsea adesea în compania doamnelor și domnișoarelor evlavioase din capitala lumii, nu simțea nici cea mai mică mișcare pătimășă în imaginație sau în trup. Dar atunci când fericitul s-a retras în pustiul de lângă Betleem și s-a dedicat unei asceze călugărești riguroase, imaginile femeilor, pe care le văzuse la Roma, au început să apară în minte, în trupul său bătrân, topit de sete, de ajunare, de priveghere și muncă, și-au făcut apariția dorințele unui om tânăr. Cu mare efort a putut fi depășită această stare căci, ca de obicei în aceste cazuri, diavolul se asociază firii căzute aducându-și aportul său.

Ce i s-a întâmplat Fericitului Ieronim li se întâmplă tuturor călugărilor atunci când trec dintr-o viață de obște în una pustnicească, de liniște și de singurătate. Ei învață din experiență importanța impresiilor exterioare, de care cei ce trăiesc în împrăștiere n-au cea mai mică idee. Toate impresiile la care a fost supus sufletul, câtă vreme se afla în mijlocul oamenilor, se ivesc ca morții din morminte în inima pustnicului și-l fac să păcătuiască cu gândul și cu simțirea, până când prin mila și porunca lui Dumnezeu, toți oamenii înarmați care au ieșit din Egipt cad în pustie. Atunci o nouă generație de israeliți intră în pământul făgăduinței (Deuteronom 1, 35).

Sufletele curate care n-au cunoscut păcatul, cu fapta, sunt foarte ușor expuse la influența impresiilor. Ele pot fi comparate cu mesele lustruite, de mare valoare, ce se găsesc în saloanele oamenilor din înalta societate: pe o asemenea masă orice zgârietură este vizibilă și-i distruge din valoare. Dimpotrivă, sufletele ce nu sunt deloc păzite, le poți compara cu mesele de bucătărie, pe care zilnic se taie legume și alte alimente: zeci și sute de noi tăieturi nu mai înseamnă nimic pentru aceste mese acoperite de multe alte zgârieturi. Așa diavolul încearcă să corupă un suflet curat prin pofte trupești. Acesta-i motivul pentru care Părinții fugeau de întâlnirile cu femeii. Sfântul Arsenie cel Mare i-a adresat cuvinte dure unei doamne ilustre care a venit în mod special de la Roma până în pustia Scetică din Egipt, pentru a-l întâlni.

Și-a încheiat cuvântul printr-o sfântă franchețe: “Eu mă rog lui Dumnezeu să șteargă amintirea ta din inima mea”. Prin aceste cuvinte, sfântul exprima toată violența și pericolul luptei împotriva impresiilor exterioare, luptă care-l poate duce pe un călugăr până la ușa iadului, și pe care Arsenie o cunoștea fără îndoială, din experiență (Sfântul Teofil al Alexandriei, cum vedem în Pateric, a liniștit-o pe râvnitoarea pelerină venită de la Roma, interpretând pozitiv spusa avveii Arsenie).

În același sens pot fi înțelese și următoarele cuvinte ale Sfântului Macarie cel Mare: “Uleiul alimentează fitilul unei candelă aprinse, iar focul patimilor este stârnit de întâlnirea cu femeii. Chipul unei femei este o sabie ascuțită ce-ți rănește inima. Dacă vrei să rămâi curat, evită ca pe o otrăvă de moarte compania femeilor, căci atunci păcatul este în lucrare ca o fiară sălbatică ce-și înhață prada. Este mai puțin periculoasă apropierea de foc, decât de o femeie tânără. Fugi, cât ești tânăr, de năvala patimilor trupești și de societatea femeilor.

Cel ce-și satură pântecul și care, în același timp, speră să dobândească curăția se înșală pe sine însuși. Vâltoarea provocată de privirea unei fețe frumoase este mai teribilă ca furtuna de pe mare. Dacă chipul unei femei apare în imaginația noastră, ne poate face să neglijăm chiar paza minții. Când pui foc în paie, izbucnește flacăra; la fel dorința pătimasă se aprinde aducându-ți aminte de o femeie”.

Macarie cel Mare n-ar fi putut vorbi așa dacă n-ar fi suportat el însuși atacurile violente ale impresiilor adunate atunci când se aștepta mai puțin și fara voia sa. Foarte precis, și pe bună dreptate, Sfântul Tihon de Voronej a spus în “Sfaturi către monahi”: “Păzește-te de femei, preaiubitul meu, ca să nu te tulburi. Eva nu și-a pierdut vocația: ea continuă să seducă și să ispitească”.

Un bătrân își întreba ucenicul: “De ce Părinții le-au zis călugărilor, mai ales celor tineri, să nu aibă relații cu femeile?” Ucenicul i-a răspuns: “Pentru ca nu cumva călugărul, după ce s-a legat strâns de o femeie, să nu cadă cu ea în ispite”. Bătrânul i-a zis: “Așa este. Căderea în ispite este încoronarea legăturilor cu o femeie. Pentru un călugăr, asemenea relații sunt interzise de către Duhul Sfânt”. Chiar dacă legăturile nu se termină întotdeauna printr-o cădere trupească, fără excepție ele sunt însoțite de tulburări sufletești și de sterilitate duhovnicească.

Femeia se lasă condusă de sentimente, sentimentele naturii căzute, și nu de rațiune, nici de înțelepciunea duhovnicească, care-i sunt total străine. La femeie rațiunea este un instrument docil în slujba sentimentelor. Antrenată de sentimente, ea se poate îndrăgosti rapid nu numai de un călugăr tânăr sau de vârstă matură, ci chiar și de un bătrân; își face din el un idol, înainte ca și ea să fie idolatrizată de el. Femeia vede perfecțiunea în idolul său; se străduiește să-l convingă de aceasta, și reușește întotdeauna.

Ca urmare a sugestiilor nesfârșite și periculoase, precum și a laudelor, călugărul este invadat de părere de sine și de mândrie, harul lui Dumnezeu îndepărtându-se de el; mintea și inima i se întunecă și devine capabil, în orbirea sa, să acționeze irațional și să încalce fără frică toate poruncile lui Dumnezeu. Când Dalila l-a lăsat pe Samson, judecătorul lui Israil, să doarmă în brațele sale, l-a făcut să-și piardă harul lui Dumnezeu; apoi l-a predat filistenilor spre a-l umili și tortura (Judecători 16,4-21).

Trebuie să mai spunem că o femeie atunci când a realizat o legătură strânsă cu un călugăr, ce trăiește într-o mănăstire orânduită și are un părinte duhovnicesc, ține de datoria ei să-și înstrăineze protejatul de mănăstire și de stareț, fără să țină seamă de evidentul câștig pe care acesta îl are trăind în mănăstire și sub povața duhovnicului său. Ea dorește să posede, fără a împărți cu nimeni, obiectul patimii sale. În nebunia sa ea crede că-l poate înlocui pe duhovnic pe care-l scoate înapoi și incapabil. Nu se va da înapoi de la nici un mijloc, pentru a-și atinge scopul, nici de la cele ce i le oferă lumea, nici de la cele ce i le oferă dracul. Fiind cuprinsă de patima ei perversă, va numi cu ipocrizie atașamentul său față de călugăr credință vie, dragoste curată, simțământ de mamă pentru fiul său, de soră pentru frate, de fiică pentru părinte; pe scurt va căuta tot felul de denumiri sfinte pentru patima sa, efortându-se să-și păstreze neatinsă posesiunea cucerită: nenorocitul suflet de călugăr care i s-a încredințat ei. La femeie domină sângele: la ea toate patimile sufletului lucrează cu o putere și cu o subtilitate periculoasă, pe primul plan fiind mărirea deșartă, senzualitatea și ipocrizia. Ultima le camuflează pe primele două.

Noi nu batjocorim, nici subapreciem aici sexul feminin. Ca și bărbatului, Dumnezeu i-a dăruit demnitatea firii omenești și chipul Său. Femeia, ca și bărbatul, a fost răscumpărată cu prea prețiosul sânge al Mântuitorului. Răscumpărată și reînnoită, formează împreună cu bărbatul o singură creatură nouă în Hristos (Galateni 3,28). Femeia a fost reprezentată aici, așa cum este când acționează după legile naturii căzute și se lasă antrenată de înfierbântarea sângelui. Arătându-se în stare să-l scoată pe Adam afară din rai prin viclenie și seducție, așa cum se scuza Adam în fața lui Dumnezeu, ea continuă până acum să-și manifeste și să-și demonstreze capacitatea de a deturna o viață evlavioasă, ca și cea din rai, a călugărilor care se lasă influențați de ele.

Un călugăr trebuie să iubească cu o dragoste adevărată, evanghelică, toată făptura, atât pe bărbați cât și pe femei. Nu este scutit de datoria de a le arăta acestora dragoste, atunci când, conștient fiind de slăbiciunea

lui și a lor, se păzește pe el și pe ele de ceea ce ar putea umbri această iubire și procedează cu o mare prudență, fără intimități și familiaritate, controlându-și simțurile, în mod deosebit ochii și pipăitul.

Capitolul XLIII.

DESPRE ÎNGERII CEI CĂZUȚI

Sfântul Apostol Pavel ne spune tuturor creștinilor: “Căci lupta noastră nu este împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva începătorilor, împotriva stăpâniilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutății, care sunt în văzduhuri” (Efeseni 6, 12).

Lupta aceasta este teribilă. Este pe viață și pe moarte. Sfârșitul acestei lupte este fie mântuirea noastră, fie veșnica pierzanie. Spiritele răului, animate de o ură violentă împotriva neamului omenesc, duc o luptă îndârjită și de un rafinament infernal. Sfântul Apostol Petru zice: “Potrivnicul vostru, diavolul, umblă, răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită” (1 Petru 5, 8). Dar cei ce-L iubesc cu adevărat pe Dumnezeu nu pot fi despărțiți de El, de către îngerii căzuți, cu tot efectul lor (Romani 8, 39). Ei își pun în mișcare toate forțele pentru a ne despărți de Dumnezeu, pentru că în aceasta stă pieirea noastră. Pentru a fi în stare să rezistăm spiritelor răului, și a le birui cu ajutorul harului divin, trebuie să știm exact ce sunt acestea, cum trebuie dusă lupta contra lor și ce ne duce la victorie sau la înfrângere.

Spiritele răului sunt îngeri căzuți. Dumnezeu i-a creat odată cu ceilalți îngeri. I-a creat puri, buni, sfinți, și le-a dăruit din belșug nenumărate daruri naturale și harice. Dar cedând mândriei, și-au atribuit lor înșiși adâncimea talentului, rafinamentul calităților, și chiar darurile harului. S-au exclus din rândul ființelor create și, uitând că au fost creați, considerau că-și au prin ei înșiși izvorul existenței; întemeindu-se pe această fatală aberație, și-au nesocotit obligațiile sfinte ce le aveau față de Dumnezeu, Creatorul lor. Au fost antrenați la această părere de sine și la această orbire de către una din căpeteniile îngerilor; Proorocul lezechieel îl numește Heruvim (lezechieel 28,14-17), și toți sfinții, în general, îl socotesc ca făcând parte din căpeteniile îngerilor. Acest heruvim s-a încrâncenat atât de mult în această părere de sine și în mândrie încât se socotea egalul lui Dumnezeu, și s-a revoltat în mod deschis împotriva Lui (Isaia 14, 13-14). A devenit potrivnicul lui Dumnezeu, vrăjmașul Său declarat. Spiritele care s-au lepădat de ascultarea față de Dumnezeu au fost aruncate din cer. Ele au căzut pe pământ, și umplu spațiul între cer și pământ, motiv pentru care se spune că sunt aeriene, sau că locuiesc în văzduhuri; ele au căzut în iad, în cele mai de jos ale pământului. Acest lucru îl mărturisește Sfânta Scriptură (Isaia 14,12).

Numărul spiritelor căzute este extrem de mare. Unii consideră, întemeindu-se pe relatarea Apocalipsei (12,14), că a treia parte dintre îngeri au căzut. Dintre cei mai importanți, au căzut numeroși, cum se vede din relatarea Sfântului Pavel: ei sunt numiți stăpânii și puteri. Heruvimul căzut este prințul împărăției întunericului, constituită din spiritele rele. El este originea, izvorul, plinătatea răului. Depășindu-i prin capacitate pe toți ceilalți îngeri căzuți, îi depășește și prin răutate. Este firesc ca spiritele ce au fost antrenate cu el, și care i s-au supus de bunăvoie, să fie datoare mereu a primi răutate de la el, și prin urmare, să rămână în slujba lui. Dumnezeu le-a lăsat îngerilor căzuți libertatea de a persevera în rău, după dorința lor, dar în atotputernicia și atotînțelepciunea Sa care depășește înțelepciunea celor mai inteligente creaturi, El nu încetează de a le rămâne Stăpân suprem, Pantocrator. Lanțurile indestructibile ale voinței lui Dumnezeu le îngăduie să facă numai ceea ce El le permite.

În locul îngerilor căzuți Dumnezeu a creat o nouă ființă rațională, pe om; l-a așezat în Paradis, care este inferior și care se afla mai înainte sub autoritatea heruvimului căzut (Mineiul, 17 ianuarie). Paradisul a trecut sub controlul noii creaturi, omul. Este de la sine înțeles că noua creatură a devenit obiectul invidiei și urii îngerului căzut și slujitorilor săi, spiritele căzute. Acestea, sub conducerea șefului lor, au încercat să-l seducă pe om, să-l antreneze în propria lor cădere, să și-l facă tovarăș ascultător, să-l infecteze cu otrava urii lor împotriva lui Dumnezeu, lucru ce l-a reușit.

Sigur că omul a fost amăgit și înșelat, dar totuși liber și de bună voie s-a lepădat de ascultarea de Dumnezeu, liber și de bună voie a consimțit la hula drăcească împotriva lui Dumnezeu, liber și de bună voie a intrat în legătură cu spiritele căzute și s-a supus lor; atunci, căzând, s-a separat de Dumnezeu și de ceata duhurilor curate din care făcea, parte, nu numai cu sufletul, ci și prin trupul său duhovnicesc, și s-a alăturat cu sufletul spiritelor căzute, iar cu trupul a împărtășit condiția animalelor private de rațiune.

Crima comisă de către îngerii căzuți împotriva omului le-a pecetluit definitiv soarta: mila lui Dumnezeu i-a abandonat definitiv, și soarta le-a fost pecetluită. Spiritul căzut a fost condamnat să se târască în gânduri și simțăminte exclusiv trupești și materiale. Incapabil de a se înălța de la pământ, el nu se poate ridica înspre cele duhovnicești. Acesta este, după explicația Sfinților Părinți, sensul judecății, pronunțate de către Dumnezeu împotriva îngerului căzut, după ce acesta lovise cu moartea veșnică pe omul nou creat. “Pe pântecul tău să te târăști, i-a zis Domnul diavolului, și țărână să mănânci în toate zilele vieții tale” (Facere 3, 14).

Cu toate că omul a ajuns în rândul îngerilor căzuți, căderea sa, în virtutea felului în care s-a produs, îmbracă un caracter total diferit de cel al îngerilor, îngerii au căzut conștienți, intenționat; ei au fost înșiși cauza răului propriu, și după prima greșală, cu sânguință au comis alta. De aceea au fost lipsiți total de bine, saturați de rău, și au răutatea singura caracteristică. Omul a căzut inconștient, fără intenție, pentru că el a fost sedus și înșelat; din acest motiv, binele său firesc n-a fost anihilat, ci s-a impregnat în el răul îngerilor căzuți.

Dar pentru că acest bine a fost amestecat cu răul, pervertit de acesta, a devenit inutil, insuficient și nedemn de Dumnezeu care este Binele pur și neamestecat. Cea mai mare parte a timpului omul face rău, crezând că face bine; prin întunecarea minții și conștiinței, el nu discerne răul care a îmbrăcat masca binelui. Spiritele căzute fac răul pentru rău, găsindu-și bucuria și slava în împlinirea răului.

În negrăita Sa bunătate, Dumnezeu i-a dat omului căzut un Mântuitor și o mântuire. Dar omul răscumpărat are libertatea fie să accepte să beneficieze de mântuirea care i se oferă și să se reîntoarcă în Rai, fie să o refuze și să rămână în mijlocul mulțimii îngerilor căzuți. Timpul ce i se oferă omului pentru a alege liber, durează toată viața pământească. Prin mântuire, i se redă omului comuniunea cu Dumnezeu; dar pentru ca omul să-și poată manifesta liber voința, are posibilitatea alegerii, fie să rămâie în această comuniune, fie să o rupă, pentru că nu i s-a luat posibilitatea de a intra în legătură cu spiritele căzute, legătură pe care deliberat o face. Atunci când omul rămâne în aceasta stare de indecizie toată viața, harul lui Dumnezeu nu încetează de a-l ajuta până în momentul trecerii la cele veșnice, dacă aceasta este opțiunea lui; la rândul lor, îngerii căzuți nu încetează de a face tot ce le stă în putință pentru a-l ține sub ascultarea lor, în robia păcatului, în moartea și pierzania veșnică.

Spiritul căzut a încercat de multe ori să-i ispitească, până la moarte, chiar pe sfinții mucenici și pe călugării nevoitori, mari făcători de minuni și nevoitori având, să spunem așa, sub ochii lor cununa biruinței. Este foarte corectă gândirea multora dintre Sfinții Părinți conform căreia, până la mormânt, călugărul se află în pericolul de a cădea în ispite, fără a ști mai dinainte de unde vor răsări și ce haină vor îmbrăca. Biserica ne învață că de la botez fiecare creștin primește de la Dumnezeu un înger păzitor care, ocrotindu-l în mod nevăzut, îl învață să împlinească toate faptele bune pe parcursul vieții și-i reamintește poruncile lui Dumnezeu. La rândul său împăratul întunericului, dorind să antreneze tot neamul omenesc în propria sa cădere, delegă pe lângă fiecare om un spirit căzut, care-l urmărește peste tot, străduindu-se să-l atragă în tot felul de păcate.

Din cele spuse, rezultă clar că monahul trebuie să vegheze asupra lui însuși toată viața, fiind cuprins în același timp de frică și de curaj. Trebuie tot timpul să fie în gardă știind că vrăjmașul său ucigaș de suflete este mereu treaz, dar în același timp convins că-l are alături pe îngerul păzitor. Sfântul Pimen cel Mare a zis: “Un mare ajutor al lui Dumnezeu îl înconjoară pe om; numai că acestuia nu-i este dat să-l vadă”. Nu-i este dat omului să-l vadă pentru a nu se bizui numai pe acesta, iar el să cadă în lenevire și să părăsească nevoința de care este în stare.

Condamnat să se târască pe pământ, îngerul căzut își dă toată silința pentru ca și omul să facă același lucru. Și omul este înclinat înspre aceasta datorită orbirii de care este atins. Sigur omul are simțul eternității, dar datorită faptului că acest simț este pervertit de ceea ce pe nedrept se cheamă “rațiune” și de către conștiința sa adormită, i se pare că și viața pământească este fără sfârșit, întemeindu-se pe această impresie seducătoare, dar din păcate iluzorie și dezastruoasă, omul este rob de munca și ocupațiile care-i asigură o situație bună în lumea aceasta, uitând că este călător și că locuința sa permanentă se află, fie în cer, fie în iad. În numele omului căzut, Sfânta Scriptură îi zice lui Dumnezeu: “Lipitu-s-a de pământ sufletul meu; înviază-mă după cuvântul Tău” (Ps. 118, 25). Reiese clar din acest text că atașamentul față de pământ lovește sufletul cu moartea veșnică; el este readus la viață prin cuvântul lui Dumnezeu care, smulgându-l de pe pământ, îi ridică gândurile și simțămintele înspre cer.

“Diavolul, zice Sfântul Ioan Gură de Aur, este obraznic. El atacă de jos. Și în acest caz câștigă sigur pentru că noi nu încercăm să ne ridicăm acolo unde el nu ne mai poate răni. Căci el nu se poate ridica sus, ci rămâne pe pământ; de aceea șarpele este simbolul său. Dacă Dumnezeu l-a limitat de la început la o asemenea stare, astăzi are motiv mai puternic să o facă. Dacă tu nu știi ce înseamnă “a fi atacat de jos”, vreau să-ți explic aceasta metodă de luptă. Ea constă în a învinge folosindu-se de realitățile pământești, de plăceri, de bogății și de tot ceea ce este în lume. De aceea diavolul atunci când vede pe cineva luându-și zborul spre cer, în primul rând nu este în măsură să-l atace, și, dacă riscă să o facă, recade imediat el însuși, pentru că, după cum știm prea bine, el n-are picioare să stea ridicat.

N-ai teamă de el pentru că nu are aripi, ci se târăște doar pe pământ, printre lucrurile pământești. Să n-ai nimic comun cu el, pentru că în acest caz nu va fi foarte necesară efortarea. Diavolul nu știe lupta deschis și pe față, ci, ca un șarpe ce se ascunde între spini, el se folosește adesea de ispita bogățiilor. Dacă tu vei curăți spinii, el se înfricoșează și fuge. Dacă-l poți fascina cu exorcismele dumnezeiești, îl vei răni foarte ușor. Și noi avem exorcismele duhovnicești: Numele Domnului nostru Iisus Hristos și puterea Crucii.

Sfântul Macarie cel Mare, auzind că un oarecare călugăr Teopemt este ispitit de gânduri necurate, aduse de diavolul, i-a dat sfatul următor: ajunează până seara, așa fel încât să resimți foamea; învață pe dinafară Evangheliile și alte cărți din Sfânta Scriptură pentru ca amintirea lui Dumnezeu să rămână mereu în sufletul tău. Dacă îți vine gând rău, nu-l primi, nu îngădui niciodată gândului tău să fie târât în jos, ci îndreaptă-l în sus și Dumnezeu te va ajuta.

Un frate l-a întrebat pe avva Sisoe ce trebuie să facă înspre a se mântui și a plăcea lui Dumnezeu. Bătrânul i-a răspuns: Dacă vrei să-I plăci lui Dumnezeu ieși din lume, întoarce-te de la pământ și, după ce ai părăsit creaturile, vino către Creator, unește-te cu Dumnezeu prin rugăciune și lacrimi, și vei găsi odihnă în veacul acesta și în cel viitor.

Sfântul Varsanufie cel Mare scria unui frate oarecare: “Dacă vrei să fii mântuit, străduiește-te să mori față de tot ce-i pământesc. Socotește-te ca un nimic, străduiește-te pentru cele ce vor fi, ca nu cumva sub pretextul unei fapte bune diavolul să te ducă la îngrijorări nefolositoare.

Viclean și abil în lupta contra omului, și în dărâmarea lui, diavolul nu recurge întotdeauna la mijloace deosebite pentru a-și atinge scopul. La ce bun s-o facă dacă prin acestea riscă să-l determine pe călugăr la o împotrivire îndârjită și la o biruință strălucită, cum s-a întâmplat în atâtea cazuri? Mijloacele obișnuite sunt mai sigure. În cea mai mare parte a timpului, acestea nu sunt remarcate și, chiar dacă sunt, sunt neglijate pentru că în aparență par nepericuloase. În general în lupta actuală împotriva creștinismului și împotriva monahismului, nu se remarcă folosirea mijloacelor deosebite, ci a mijloacele obișnuite. Saracinii și latinii nu mai atacă mănăstirile ortodoxe; ei nu-i aprind și nu-i taie pe călugării ortodocși pentru a distruge monahismul ortodox. Distrugerea este provocată în mod imperceptibil prin cursele insesizabile, în care-l face să cadă în vremurile actuale.

Preocupările pământești, atunci când călugărul li se dedică cu entuziasm, pot, fără ca acestea să facă păcate exprese, să-l oprească de la sporirea duhovnicească și să provoace dezastru în sufletul său. Un asemenea suflet devine țintă pentru draci, cum spune Evanghelia (Matei 12,44-45). Când inima unui

copac este atinsă de putreziciune, copacul pierde încetul cu încetul fără să se observe, înafară mai păstrându-și multă vreme frumusețea și nelăsând să transpară moartea care-l roade prin interior. Fără a atinge aspectul exterior al monahismului, micile preocupări îi distrug esența. Ce mai este călugărul, dacă n-a ajuns un creștin detașat de toate, însingurat cu mintea și cu inima pentru a aparține numai lui Dumnezeu, după ce a intrat într-o comuniune de nedesfăcut cu El? Unde mai este călugărul atunci când se îndepărtează de Dumnezeu și se atașează de pământ?

Dintre mijloacele obișnuite, dar foarte eficace, fac parte lucrările manuale și fizice, atunci când călugărul se lasă stăpânit de ele fără dreptă judecată și din voia sa, nu din ascultare. Atunci când călugărul se apucă de treabă în felul acesta, cu siguranță alunecă într-un atașament pătimăș de ceea ce face. La început manifestă un zel periculos pentru această preocupare; apoi orientează toate forțele sufletului său și ale trupului, înspre aceasta, uitând și abandonându-L pe Dumnezeu. În acest timp șarpele se străduiește să-i sugereze călugărului că preocuparea sa este inocentă, ba chiar salutară și folositoare pentru toți. Prin viclenia șarpelui, din toate părțile încep să-i parvină la urechi încurajări și laude pentru munca sa. Se lasă contaminat de părerea de sine; sufletul său, care nu este iluminat de Cuvântul lui Dumnezeu, se învâluie în tenebrele necunoștinței și nechibzuinței. Apoi cade pe de-a-ntregul sub stăpânirea spiritului căzut.

Când sufletul abandonează asceza duhovnicească sau, ceea ce este același lucru, o împlinește cu neglijență, superficial, și fără dăruire, ocupându-se în primul rând cu entuziasm și atașament de cele pământești, patimile proprii naturii căzute pot rămâne nestingherite în inimă, fără ca nimic să le tulbure; ele prosperă, cresc și se întăresc în toată libertatea. Călugărul se bucură de o liniște falsă, mângâindu-se cu părerea de sine și cu slava deșartă, în locul celei autentice aduse de har. Cei ce nu luptă împotriva patimilor nu le mai sesizează. Și chiar dacă se agită pentru o scurtă perioadă de timp, cel ce nu-i obișnuit să se⁴ cerceteze pe sine, n-o face cu atenție, și se străduiește să-și găsească mângâierea în cele pământești. O asemenea mângâiere, sau mai exact, o asemenea lăncezeală duhovnicească, lipsită de umila înduioșare a inimii, detașată de amintirea morții și judecății, a raiului și a iadului, fără preocuparea de a obține înainte de a fi prea târziu mila lui Dumnezeu, de a se împăca cu El și de a se uni cu El, Sfinții Părinți o numesc “nesimțire” sau “împietrirea inimii”, moarte sufletească până când trupul este încă viu. Până ce durează această teribilă lăncezeală duhovnicească, patimile, în special cele sufletești, cresc într-o măsură nebănuită; ele dobândesc o forță și o putere care depășește capacitatea firească: călugărul merge la pieire fără să-și dea seama. Sfântul Casian Romanul care vizita mănăstirile Egiptului, pe la sfârșitul veacului al patrulea și începutul celui de al cincilea, vreme în care monahismul era în floare și strălucea de o mulțime de daruri duhovnicești, relatează că monahii din pustia Calamonului sau Porfiriei, situată foarte departe de așezările locuite și aproape inaccesibilă din această cauză, duceau o viață călugărească mai puțin bună decât cei din pustia Scetică, care nu era prea departe de sate și chiar de foarte populatul oraș al Alexandriei.

Sfântul Casian își descoperă pricina acestui lucru: pustia Scetică era neroditoare, călugării care trăiau aici nu erau distrași nici de cultivarea pământului și nici de contemplarea naturii, dar petreceau cu liniște în chiliile lor, ocupați cu lucrurile manuale cele mai simple, cu rugăciunea și cu citirea Cuvântului lui Dumnezeu, atenți la discernerea gândurilor și a simțămintelor care se iveau în ei. Ducând o viață atât de reculeasă, făceau progrese rapide, și atingeau o înaltă treaptă de perfecțiune. Dimpotrivă, pustia Calamonului era un fel de insulă întinsă și foarte fertilă, o oază asemănătoare Raiului, acoperită de un mare număr de arbori feluriți și de plante variate cum se găsesc în clima tropicală. Oaza era înconjurată de nisip, pe bună dreptate putându-se spune că acesta era un deșert în mijlocul căruia era situat Calamonul, la care se ajungea foarte greu. Călugării din Calamon, încântați de roadele locului în care trăiau, se ocupau cu grădinaritul și cu agricultura. Frumusețea naturii care-i înconjura era o mare pricină de împrăștiere pentru privirea lor. Având într-o mare măsură întoarsă atenția înspre pământ, nu o puteau pe de-a-ntregul îndrepta înspre cer.

Ni se spune în viața Sfântului Sava, arhiepiscopul Serbiei, că atunci când i-a vizitat pe pustnicii din Muntele Athos, i-a găsit pe de-a-ntregul detașați de orice muncă pământească: nu se ocupau nici cu agricultura, nici cu viticultura, nici cu comercializarea lucrurilor făcute de mâinile lor; ei n-aveau nici o

grijă legată de această lume. Singura lor ocupație era rugăciunea, lacrimile, constanta râvnă a minții și a inimii către Dumnezeu.

Sfântul Arsenie cel Mare era atât de atent să nu fie cuprins de nici un lucru pământesc, care i-ar fi putut servi de pretext pentru subtila patimă a părerii de sine și a slavei deșarte, încât n-a scris nici scrisori, nici cărți, deși era foarte dotat din punct de vedere intelectual și având o erudiție și experiență duhovnicească deosebită.

Marii cărturari ai antichității ca Antonie cel Mare, Macarie cel Mare, și alții, pe care Dumnezeu i-a dăruit din belșug cu puteri psihice și fizice, împlineau diverse munci manuale; dar aceste munci erau așa de simple și se obișnuiseră atât de mult cu ele încât nu-i împiedicau deloc ca în timpul lucrului să se roage. Erau așa de obișnuiți cu aceste munci încât mintea le rămânea totalmente liberă. Se puteau adânci în rugăciune profundă și puteau fi dăruți cu vedenii în timp ce mâinile lor continuau să lucreze: munca lor era așa de ușoară și așa de mecanică încât nu cerea nici un fel de atenție din partea minții.

Foarte mulți călugări în antichitate împloteau frângerii, confecționau coșuri sau rogojini. Examinând preocupările artizanale de astăzi, poți remarca cu ușurință că multe dintre ele, după ce sunt deprinse, cer puțină atenție, ca de exemplu împletirea ciorapilor; cine s-a obișnuit cu această muncă, o face fără să se uite și poate în același timp să fie cu gândul în altă parte. Dar alte preocupări, de pildă pictura, cer o mare atenție: cei ce sunt pricepuți în pictura pot să se roage în timp ce pictează, dar în același timp le este imposibil să se aprofundeze în rugăciune, pentru că munca adesea le cere toată atenția. Pictura trezește în suflet un mare interes pentru ea; râvna nu va fi lipsită de tendința împărțirii între Dumnezeu și lucrarea mâinilor.

După exemplul dat, îți poți face idei despre alte munci manuale. Preocupările intelectuale, în special, riscă să-l întoarcă pe om de la umilință și de la Dumnezeu, și să-l antreneze în părerii de sine și-n idolatrizarea propriei persoane, în cazul unor asemenea ocupații, trebuie să fim foarte atenți ca ele să fie făcute înspre slava lui Dumnezeu și binele celorlalți, nu pentru satisfacerea amorului propriu. Nu-i poți sluji în același timp lui Dumnezeu și lui mamona (Matei 6, 24). Nu poți în același timp lucra pentru Dumnezeu, și să te arăți indulgent și entuziasmat față de tine și de patimile tale.

Intemeindu-ne pe cele spuse mai înainte, noi le dăm călugărilor, frații noștri preaiubiți, sfatul să fie foarte prudenți față de preocupările pământești, știind că pe pământ se târăște șarpele făcător de rele și viclean, întotdeauna gata să ne rănească, și să ne inoculeze veninul său aducător de moarte. Călugărul începător trebuie să împlinească cu toată râvna ascultarea ce-i este impusă, pentru dragostea față de Dumnezeu și în vederea mântuirii sale. Nu trebuie să admire satisfăcut rezultatele, nu trebuie să se laude, nu trebuie să-și cultive slava deșartă, suficiența de sine și mândria; dacă va proceda astfel, ascultarea, în loc să-i fie mijloc de mântuire, se va transforma în instrument și mijloc de pierzanie.

Pentru a îndeplini cu succes o ascultare, trebuie să te rogi mereu lui Dumnezeu și să atribui reușita milostivirii Sale. Când călugărul are libertatea să-și organizeze cea mai mare parte din timp cum crede că e bine, trebuie să se ferească, ca de o otravă mortală, de orice atașament pătimăș față de ocupațiile materiale, oricare ar fi, și de tot ceea ce este pământesc și stricăcios. Trebuie neîncetat să-și ridice gândurile în sus. Aceasta nu presupune să-și imagineze lăcașurile cerești, îngerii, mărirea lui Dumnezeu și alte lucruri de acest fel. Nu! Asemenea închipuiri nu fac altceva decât să deschidă larg poarta nălucirilor drăcești.

Călugărul trebuie să se ridice printr-o simțire duhovnicească, fără nici o închipuire, până la tronul lui Dumnezeu, să fie cuprins de o frică mântuitoare și pătruns de gândul omniprezenței și atotștiinței lui Dumnezeu, să-și plângă păcatele și să și le mărturisească lui Dumnezeu care este prezent în chilie și-l privește, să-I ceară la timp iertare și dezlegare, să-și amintească de mulțimea păcatelor sale și de moarte. Dacă timpul ce ne este oferit pentru pocăință și pentru a dobândi eternitatea fericită îl irosim în ocupații pământești și în adunarea de bunuri efemere, nu ne va fi dăruit a doua oară. Pierderea lui este irecuperabilă, și nu ne va fi de nici un folos plânsul nesfârșit din iad. Dacă în timpul călătoriei pământești,

omul nu rupe orice legătură cu spiritele răului, va rămâne legat de acestea, chiar și după moartea sa, aparținându-le acestora mai mult sau mai puțin, pe măsura contactului cu ele. Menținerea legăturii cu spiritele căzute duce la pierzania veșnică, atunci când o ruptură incompletă produce chinuri groaznice pe calea ce duce la cer.

Priviți fraților ce a făcut și face diavolul pentru a îndepărta gândul omului de la cerul duhovnicesc înspre materie, aservindu-i inima pământului și ocupațiilor pământești. Priviți și lăsați-vă cuprinși de o teamă mântuitoare! Priviți și fiți prudenți! Spiritul căzut i-a determinat pe mulți călugări să-și procure diverse obiecte rare și prețioase, și când gândul li s-a legat de aceste obiecte, s-a despărțit de Dumnezeu. Pe alții i-a făcut să studieze tot felul de științe și de arte, puțin importante, care numai să-i orienteze înspre pământ; și când le-a atras toată atenția înspre cunoștințele trecătoare, i-a lipsit de singura cunoștiință necesară: cea a lui Dumnezeu. Pe alții i-a determinat să câștige bunuri pentru mănăstirea lor, să se angajeze în construcții, să se îngrijească de grădini de agrement, să cultive grădini de legume, holde și pășuni, să crească vite, forțându-i să uite de Dumnezeu.

Pe alții i-a determinat să-și împodobească chiliile cu flori și imagini, să sculpteze linguri sau să confecționeze mătânii, și i-a îndepărtat de Dumnezeu. După ce odată i-a determinat să se atașeze de altceva, i-a învățat să-L neglijeze pe Dumnezeu. Pe alții i-a convins să acorde o atenție aparte regimului lor alimentar, sau altor forme de asceză trupească, să dea o mare importanță pâinii prăjite, ciupercilor, verzei, mazării sau fasolii uscate; și astfel au prefăcut echilibrata, sfânta și duhovnicească practică ascetică într-o stupidă performanță trupească și păcătoasă. În ce-i privește pe asceții înșiși i-a intoxicat și i-a buimăcit printr-o falsă înțelepciune, pe de-a-ntregul trupească, prin părerea de sine și prin disprețuirea altora, lucruri care anulează orice progres duhovnicesc și duc la pierzanie veșnică. Unora le-a sugerat să dea o importanță exagerată tipicului liturgic, făcându-i orbi la înțelesul duhovnicesc al acestuia. Deșertând în felul acesta creștinismul de substanța lui, au rămas cu un înveliș gol și material; s-au îndepărtat de Biserică, au îmbrățișat învățături false și absurde și au căzut în schismă. Această tactică este atât de comodă pentru spiritul căzut încât o aplică acum peste tot.

Este atât de practică pentru a-l duce pe om la pieire încât în vremurile din urmă o va întrebuința pentru îndepărtarea de Dumnezeu a lumii întregi. Diavolul recurge la acest gen de luptă cu un succes incontestabil. În vremurile de pe urmă, sub influența stăpânului lumii acesteia, oamenii vor fi literalmente posedați de un atașament față de pământ și față de tot ce-i material și trupesc. Vor fi stăpâniți de grijile acestei lumi și se vor preocupa de dezvoltarea bunurilor materiale; se vor îngriji exclusiv de amenajarea pământului, ca și cum aici ar avea locuința veșnică. Devenind trupești și materiali, vor uita de veșnicie, ca și cum aceasta n-ar exista; vor uita de Dumnezeu și-l vor părăsi. “Precum a fost în zilele lui Noe, proorocește Domnul, tot așa va fi și în zilele Fiului Omului: mâncau, beau, se însurau, se măritau până în ziua când a intrat Noe în corabie și a venit potopul și i-a nimicit pe toți. Tot așa precum a fost în zilele lui Lot: mâncau, beau, cumpărau, vindeau, sădeau și zideau, iar în ziua în care a ieșit Lot din Sodoma a plouat foc din cer și pucioasă și i-a nimicit pe toți. La fel va fi în ziua în care se va arăta Fiului Omului” (Luca 17, 26-30).

Ca să te ții tare în lupta cu spiritul căzut, trebuie să-l vezi. Nu te poți lupta decât cu un adversar sesizabil cu simțurile trupului sau ale sufletului. Dar atunci când adversarul este nevăzut, când armele lui sunt nevăzute, când nici o simțire și nici o senzație nu-i vădește prezența și lucrarea, este ca și cum n-ar exista. Ce luptă poate avea loc în astfel de condiții?

Dracii, nevăzuți pentru ochii noștri trupești, pot fi văzuți cu ochii sufletului, cu mintea și cu inima. Sfinții Părinți, care au ajuns desăvârșiți, îi puteau vedea și cu ochii trupului. Noi care nu-i vedem în modul acesta, trebuie să învățăm să-i vedem cu ochii sufletului. Pentru a explica modul în care spiritele i se arată omului și cum pot fi văzute de către el, vă dăm două cazuri.

Sfântul Macarie cel Mare ducea o viață pustnicească în pustia Scetică din Egipt. La o oarecare distanță de chilia sa, se găsea un grup numeros de călugări care erau sub îndrumarea sa și care duceau o viață eremitică. Chiliile lor erau situate una față de alta la o aruncătură de piatră. Într-o zi, sfântul era pe cale,

mergând înspre chiliile călugărilor și, deodată, a văzut un demon sub chip de om, ducând mai multe sticlute. Bătrânul l-a întrebat: “Unde te duci?” Diavolul a răspuns: “Mă duc să-i tulbur pe frați”.

Bătrânul l-a întrebat: “Ce ai în sticlutele acelea”? Diavolul a răspuns: “Hrană pentru frați”. Bătrânul i-a zis: “Hrană în toate aceste vase?” El a răspuns: “Da. Dacă unuia nu-i place o mâncare, îl îmbiu cu alta, apoi cu alta și până la urmă fiecare își primește mâncarea preferată”. Cu aceste cuvinte dracul și-a continuat drumul. La rândul său, bătrânul a rămas pe loc, așteptând să se întoarcă. Văzându-l revenind, i-a zis: “Bună ziua!”, “Ce zi bună!”, i-a replicat dracul. “Ce-ai pățit?”, l-a întrebat bătrânul. “Ei bine, a răspuns diavolul, toți călugării erau mânioși pe mine și nici unul nu m-a primit”.

Bătrânul i-a zis: “Deci n-ai nici un prieten printre ei?”. Diavolul i-a răspuns: “Ba da! Am acolo un prieten care mă ascultă. Când merg înspre el și când mă vede apropiindu-mă nu mai are stare”. Bătrânul a întrebat: “Care-i este numele?”. Diavolul a zis: “Teopempt”. Cu aceste cuvinte s-a îndepărtat. Sfântul Macarie l-a căutat pe Teopempt, a intrat în chilia lui, pentru a sta de vorbă. Și a descoperit că acest călugăr nu l-a recunoscut pe diavolul ce i se arătase, și că a intrat în dialog cu gândurile pe care acesta i le adusese și s-a îndulcit cu ele, fără să înțeleagă și să bănuiască că prin aceasta a intrat în comuniune și în legătură foarte strânsă cu spiritul căzut. Sfântul l-a învățat pe Teopempt cum se lupta cu diavolul, și dintr-un prieten al acestuia l-a făcut vrăjmaș.

Reiese din această povestire că Teopempt l-a văzut pe diavolul, așa cum a recunoscut, dar l-a văzut doar prin intermediul gândurilor păcătoase. Aproximarea de diavolul s-a făcut cunoscută lui Teopempt prin năvala caracteristică a gândurilor obsedante și seducătoare, față de care n-a știut ce atitudine să ia, și care l-au împins într-o stare de confuzie, de agitație și de neliniște. El a început un dialog cu aceste gânduri, fără să știe că îi erau sugerate de către diavolul; în același timp, presupunând că ele își au izvorul în propriul său suflet, a încercat să le potolească prin raționamente logice, sfârșind prin a fi antrenat de ele, și îndulcindu-se de ele.

Intr-o zi, un alt mare slujitor al lui Dumnezeu, Sfântul Macarie al Alexandriei, a văzut cu ochii săi trupești niște copii, negri ca și etiopienii, alergând și zburând prin toată biserica, în acea mănăstire era obiceiul ca un călugăr să citească cu voce lină psalmii, în mijlocul bisericii, iar toți ceilalți frați ședea și-l ascultau atenți. Sfântul a văzut că alături de fiecare călugăr era așezat un etiopian și râdea de el. La unul îi puneă degetele pe ochi, și începea să picotească; altuia îi puneă degetele pe gură, și începea să caște. În fața altora luau chip de femeie; în fața altora construiau clădiri, aducând tot felul de materiale. La sfârșitul slujbei Sfântul Macarie i-a chemat pe fiecare în parte și i-a întrebat la ce s-au gândit în timpul rugăciunii. S-a dovedit că fiecare s-a gândit la ceea ce-i sugerase diavolul.

Din aceste relatări rezultă clar că spiritele acționează asupra noastră nu numai prin gânduri, ci și prin imagini deșarte și păcătoase, prin atingeri și diverse relații. Pentru călugărul ce duce o viață atentă și conformă poruncilor Evangheliei, toate acestea devin clare din proprie experiență. Dracii pătrund în simțurile și în mădulele trupului; ne fac să privim, să auzim, să respirăm într-un mod pătimăș, ne sugerează să vorbim ce nu se cuvine, ne umplu ochii de desfrânare, ne aruncă în neliniște, acționează dinafară și dinlăuntru nostru.

Pentru a explica într-o oarecare măsură modul în care dracii, aceste creaturi raționale și nevăzute, pot pătrunde în mădulele trupului nostru și își pun în lucrare influența lor specifică, și cum atacă și influențează sufletul, ne vom folosi de efecte asemănătoare provocate de un gaz oarecare. Să luăm, de exemplu, asfixierea cu oxid de carbon. Aceasta este provocată de acest greu gaz carbonic atunci când, într-un mod nevăzut cu ochii trupului, îl respirăm și ne atinge creierul. La fel alcoolul: când bem vin, alcoolul urcă, traversând trupul, de la stomac la cap și afectează, într-un chip ce nouă ne scapă, creierul și gândul nostru.

Alcoolul trece deci, fără să ne dăm seama, de la stomac în sânge provocând o înfierbântare sau, ceea ce este același lucru, supune sângele la o unire fizică cu căldura, substanță cvasimaterială și volatilă, supunând trupul și sufletul influenței lui. Substanțele gazoase au proprietatea de a pătrunde în materiile

dure și în alte gaze, și să le traverseze. Astfel razele soarelui traversează aerul, și toate gazele cunoscute pe pământ, traversează apa, traversează sticla. Energia calorică pătrunde ușor prin fier, și prin toate materialele, provocând în ele o schimbare; trece prin gaze și prin lumină. Aerul trece prin copaci, dar nu prin sticlă. Vaporii de apă, și de diverse substanțe, străbat aerul.

Sfântul Macarie cel Mare zice: “De atunci de când, ca urmare a încălcării de către primul om a poruncii lui Dumnezeu, răul a intrat în om, diavolul are liberă trecere pentru a vorbi cu sufletul lui, așa cum un om vorbește cu alt om, și pentru a lăsa în inima sa tot ce-i vătămător.”

Diavolul vorbește cu omul fără de glas, dar se folosește de “cuvinte”; gândurile sunt ca niște “cuvinte” care nu sunt purtate de glas, nici îmbrăcate în sunete prin care omul le poate transmite. Tot în Omilia a II-a, Sfântul Macarie cel Mare zice: “Diavolul lucrează cu atâta viclenie încât ni se pare că tot răul se naște în sufletul nostru de la sine, și nu sub influența spiritului străin care, împlinindu-l totalmente, se străduiește să rămână ascuns”.

Semnele concrete că spiritul căzut s-a apropiat de noi și acționează asupra noastră sunt: rapida apariție în noi a gândurilor și închipuirilor, a simțămintelor și senzațiilor deșarte și păcătoase, îngreuierea trupului și intensificarea nevoilor animalice, împietrirea inimii, aroganța, gândurile de slavă deșartă, respingerea pocăinței, uitarea de moarte, plictiseala, deosebita preocupare de grijile pământești. Aproximarea de noi a spiritului căzut este întotdeauna însoțită de o senzație de neliniște, de confuzie și de neorânduială.

Gândurile care vin de la diavoli, spune Varsanufie cel Mare, sunt mai întâi pline de tulburare și de tristețe și travestindu-se atrag cu dibăcie sufletul să le urmeze; vrăjmașii se îmbracă în piele de oaie, sugerându-ne gânduri care în aparență sunt drepte și adevărate, dar în fond ei sunt lupi răpitori (Matei 7, 15), înșelând inimile cele fără de răutate (Romani 16,18), prezentându-le lucrurile rele și vătămătoare ca fiind bune. Toți marii dascăli ai monahismului tratează acest subiect într-o manieră asemănătoare.

Împotriva călugărilor care rezistă cu bărbăție în această luptă nevăzută, la un moment dat spiritele căzute intră în luptă deschisă. Lucrul acesta însă are loc cu îngăduința lui Dumnezeu care face totul pentru binele nostru. Cum ele sunt creaturi spirituale, fără carne și oase (Luca 24, 39), iau chipul diverselor sălbăticiuni feroase, animalelor domestice, târâtoarelor și insectelor de tot felul, și se străduiesc să-l înfricoșeze pe călugăr, să-l tulbure și să-i inspire o părere foarte bună despre sine însuși. Ele se străduiesc să-l arunce în această stare dezastroasă, ce s-ar putea numi nălucire drăcească, și încearcă chiar să deturneze în favoarea lor adorația ce i se cuvine numai lui Dumnezeu.

O smerită încredințare voii lui Dumnezeu, dispoziția de a răbda toate necazurile îngăduite de Dumnezeu, un refuz hotărât de a adăuga ceva credinței și de a da atenție cuvintelor, lucrărilor și arătărilor provocate de spiritele căzute, fac să eșueze toate tentativele lor. Dimpotrivă, când li se dă atenție și când te încrezi în diavoli, consecințele sunt nebanuite. O asemenea atenție și încredere provoacă întotdeauna foarte mari necazuri călugărului, și uneori îl duc la pierzare.

Când un călugăr luptă corect împotriva spiritelor, este foarte câștigat sufletește și face progrese remarcabile. Sfântul Macarie cel Mare zice: “Pentru cei ce sunt prunci din punct de vedere duhovnicesc, stăpânitorul lumii acesteia este un băț ce-i pedepsește și un bici care-i rănește. Dar, cum am spus înainte, încercările și ispitele le aduc o cinste și o slavă deosebită. Căci ajung la desăvârșire după ce au trecut prin mari și grele suferințe... Fiind robul și creatura lui Dumnezeu, diavolul nu te poate ispiti cât ar dori, nici chinui cât ar vrea, ci doar atât cât îi îngăduie Dumnezeu. Căci Dumnezeu știe tot ceea ce ne privește pe fiecare dintre noi și care ne sunt puterile, îngăduind să fim ispitiți proporțional cu acestea”.

Cel ce are o credință vie în Dumnezeu, și i se încredințează Lui renunțând la sine însuși, nu se tulbură în focul tuturor încercărilor provocate de spiritele răului, și nu vede în acestea decât instrumente oarbe ale providenței divine: când vin să-l ispitească, se încredințează voii lui Dumnezeu, neacordându-le nici cea mai mică atenție, încredințarea în voia lui Dumnezeu este un adăpost liniștit și cu tihnă, oricare ar fi încercările și suferințele.

Capitolul XLIV.

PRIMUL MOD DE A LUPTA ÎMPOTRIVA ÎNGERILOR CĂZUȚI

În capitolul anterior am expus într-un fel foarte limpede cum luptă spiritele căzute împotriva oamenilor. De aceste precizări au nevoie mai ales călugării înaintați pe calea vieții ascetice și care sunt în măsură să le înțeleagă. Acum ne propunem să expunem felul în care începătorii trebuie să lupte împotriva spiritelor, fel care le este accesibil aproape numai prin practică.

Pentru un novice metoda de a lupta împotriva unui diavol nevăzut, dar pe care-l poate sesiza cu mintea în gânduri și imaginații, constă în respingerea imediată a gândurilor și imaginațiilor păcătoase, fără a angaja nici o conversație sau dialog cu ele și fără a le acorda nici cea mai mică atenție, în felul acesta gândurile și imaginațiile n-au timp să se imprime în minte, nici să fie asimilate de către aceasta. Dacă monahul are o oarecare experiență duhovnicească și dacă a făcut un oarecare progres, la început acționează asupra lui mai ales gânduri vagi aducând doar o chemare la păcat; dacă mintea angajează o discuție cu gândurile ce i-au venit, apare o imagine păcătoasă ce întărește gândurile.

La un începător al cărui trup și sânge sunt foarte aprinse, gândul și imaginația apar simultan. Dacă acesta nu reacționează imediat, ci le acordă, chiar și pentru un moment, atenție și angajează un dialog cu ele, chiar dacă i se pare că nu le aprobă și le contrazice, cu siguranță că acestea îl vor birui. Călugării cei mai experimentați, chiar dacă au o sută de ani de nevoință, nu sunt versați cum sunt îngerii căzuți, ce au mii de ani de experiență. Ce șansă de biruință poate avea, în lupta cu îngerul căzut, un călugăr începător și naiv care nu știe din experiență că diavolul există? Pentru un călugăr începător o confruntare cu acesta va duce la o cădere sigură.

Strămoașa noastră, Eva, cu toată starea ei de nevinovăție și sfințenie, intrând în dialog cu șarpele, a fost determinată de viclenia acestuia să calce porunca lui Dumnezeu și să cadă (Facere 3). Ea n-ar fi trebuit să angajeze un dialog cu șarpele atotviclean. N-ar fi trebuit să discute valabilitatea poruncii lui Dumnezeu. Dar neavând cunoștință despre răutatea și șiretenia diavolului, ea a fost sedusă ușor de sfatul ucigaș ascuns sub masca bunei intenții: la o asemenea tragedie se expun călugării fără experiență. “Sufletul nostru, spune Sfântul Isihie al Ierusalimului, fiind simplu și bun – căci așa a fost creat de către bunul său Stăpân – se desfătează cu imaginile ce i le aduce diavolul. Odată sedus el se afundă în răul ce i se prezintă sub chipul binelui, și-și unește propriile sale gânduri și închipuiri cu sugestiile diavolești”.

Toți părinții sunt unanim de acord când spun că un călugăr începător trebuie să respingă gândurile și imaginațiile păcătoase de la apariția lor, fără a intra în contradicție și în dialog cu ele. În special trebuie făcut așa față de gândurile și imaginațiile sexuale. Pentru a respinge gândurile și imaginațiile păcătoase, Părinții propun două mijloace: 1. Mărturisirea imediată a gândurilor și imaginațiilor părintelui duhovnic; 2. Intoarcerea imediată înspre Dumnezeu cu o rugăciune fierbinte prin care să-I ceară să-i împrăstie pe nevăzuții vrăjmași.

Sfântul Ioan Casian zice: “Supraveghează întotdeauna capul șarpelui, adică prima manifestare a gândurilor, și mărturisește-te imediat părintelui tău duhovnic. Vei învăța astfel să nimicești lucrătura lor primejdioasă dacă le vei mărturisi pe toate, fără excepție, părintelui tău duhovnic”.

Acest mod de a combate gândurile și imaginațiile diavolești era comun tuturor călugărilor începători în epoca de înflorire a monahismului. Novicii care se găseau mereu în jurul părintelui duhovnicesc, își mărturiseau imediat gândurile, cum se vede și din viața Sfântului Dositei; în ce-i privea pe ucenicii care veneau la părintele duhovnicesc la un moment precis stabilit pentru a-și mărturisi gândurile, o făceau o dată pe zi seara, așa cum se vede în “Scara” Sfântului Ioan, sau în scrierile altor asceți. Mărturisirea gândurilor și formarea duhovnicească sub forma sfaturilor primite de la un povățuitor purtător de duh, era considerată de către călugării de altădată ca o condiție indispensabilă pentru mântuire.

Avva Dorotei zice: “Eu nu cunosc o altă cădere pentru un călugăr decât aceea ce are loc când el se încrede în propria-i inimă. Unii spun că omul cade dintr-o pricină sau alta; eu afirm, cum am mai spus, că nu știu o altă cădere decât aceea ce rezultă din urmarea propriei tale voințe. Ai văzut pe cineva căzând? Să știi că a urmat propriei sale voințe. Nimic nu-i mai periculos, nimic nu-i mai vătămător decât acest lucru. Dumnezeu m-a păzit și m-am temut întotdeauna de acest dezastru.”

Povețele unui părinte purtător de duh îl conduc pe novice pe calea poruncilor evanghelice, și nimic nu-l desparte de rău și de diavolul, izvorul răului, ca o constantă și sinceră mărturisire a păcatului. O asemenea spovedanie stabilește între om și demon o vrăjmășie statornică și mântuitoare. Distrugând duplicitatea sau nehotărârea de a alege între iubirea lui Dumnezeu și iubirea păcatului, spovedania îi insuflă o forță extraordinară pentru buna orientare, și-l face să progreseze rapid, lucru de care ne putem convinge din nou din viața Sfântului Dositei.

Călugării care, neavând un duhovnic, nu pot lupta împotriva păcatului printr-o deasă mărturisire a gândurilor păcătoase, să lupte printr-o rugăciune fierbinte și stăruitoare, cum a fost de pildă cazul Măriei Egipteanca. Lupta cu arma rugăciunii, împotriva gândurilor, trebuie să fie neîndurătoare, fără nici o conversație prealabilă cu ele, și cu atât mai mult fără nici o îndulcire din ele. Imediat ce simți că se apropie vrăjmașul, pune-te la rugăciune, pleacă-ți genunchii, ridică-ți mâinile la cer sau proșterne-te la pământ. Vrăjmașul surprins de o astfel de rugăciune, nu va putea rezista: nu va întârzia să se obișnuiască cu fuga.

De neapărată trebuință este înlăturarea duplicității, adică ezitarea între dragostea față de Dumnezeu și dragostea față de păcat. Procedând așa ne vom păstra și ne vom întări atașamentul și râvna pentru Dumnezeu care la rândul lor, vor atrage asupra noastră mila Lui. “Dacă ținem tot timpul sabia în mână, a spus avva Pimen cel Mare, Dumnezeu va fi mereu cu noi; dacă noi suntem curajoși, El ne va arăta mila Sa”. Avem un model remarcabil de luptă împotriva gândurilor, prin rugăciune, pe Măria Egipteanca.

Sfântul Isaac Sirul zice: “Dacă cineva nu se apucă să contrazică gândurile pe care vrăjmașul le seamănă cu viclenie în noi, ci întrerupe scurt dialogul cu ele printr-o rugăciune adresată lui Dumnezeu, este semn că mintea lui a dobândit înțelepciunea care vine din har, și că o înțelegere exactă a situației îl ferește de o muncă grea și inutilă. Și luând-o pe scurtătură, scapă de o lungă rătăcire pe drumuri ocolite. N-avem mereu puterea de a contrazice și de a birui, gândurile ce ne asaltează; în cele mai multe cazuri suntem răniți de ele, și ne trebuie mult timp pentru a ne tămădui. Te iei la duel cu inamici antrenați mii de ani. Stând de vorbă cu ei le oferi posibilitatea să-și urzească bine planurile și de a-ți da o lovitură care va face inutilă înțelepciunea și istețimea ta. Și chiar dacă vei câștiga, mintea îți va rămâne întinată de gândurile pe care ți le-au adus și putoarea lor te va urmări încă multă vreme. Dacă, dimpotrivă, tu vei recurge la prima metodă, vei rămâne la adăpost față de gânduri și de urmele pe care le lasă în urma lor. Nu există alt ajutor decât cel ce vine de la Dumnezeu”.

În mod special trebuie să fugi de dialogul și controversele mintale cu gândurile pătimase. Nevoitorul se lasă antrenat cea mai mare parte a timpului în astfel de controverse presupunând, din păcate, că aceste gânduri și imaginații apar de la ele însele în sufletul său și că le poate stăpâni autoconvingându-se într-un mod rațional; din pricina lipsei de experiență nu-și dă seama că este vorba de un drac care se angajează bucuros în dialog și-n controversă cu noi, știind cu certitudine că gândurile și imaginațiile erotice găsesc un loc agreabil în sufletul unui începător, că acestea vor trezi și vor întări senzualitatea care trăiește în el. Diavolul ne atrage într-un dialog și într-o cotroversă, când prefacându-se că pleacă, când atacând din nou, convins fiind că va repurta asupra noastră o victorie decisivă.

Sfântul Ioan Scărarul zice: “Nu voi să răstorni pe dracul curviei cu dovezi și cu cuvinte de împotrivire, pentru că acela, are bune temeiuri, ca unul ce se luptă cu noi în chip firesc (Scara XV, 19). Cel ce voiește să-și biruiască trupul său să se războiască din puterea sa proprie, în zadar aleargă. Căci de nu va dărâma Domnul casa trupului și nu va zidi casa sufletului în zadar postește și priveghează cel ce voiește să o dărâme (Ibidem, 20). Pune înaintea Domnului slăbiciunile firii tale, cunoscând neputința ta, și vei lua darul neprihănirii pe nesimțite (Ibidem, 21). Dar și acest drac ține seama, cu mult mai mult decât ceilalți,

de vremi. Căci ticălosul încearcă să ne războiască mai ales atunci când nu putem să ne rugăm și trupește împotriva lui” (Ibidem, 75).

“Celor ce n-au dobândit încă adevărata rugăciune a inimii, mult le ajută chinuirea din rugăciunea trupească, adică ridicarea mâinilor, lovirea pieptului, privirea curată la cer, zgomotul suspinelor, plecarea neconținută a genunchilor. Deoarece nu le putem face pe acestea când sunt și alții de față, de aceea tocmai atunci ne războiesc mai ales dracii. Dar și când nu avem tăria să ne împotrivim vrăjmașilor noștri cu vigoarea minții și cu puterea nevăzută a rugăciunii, ne supunem în chip necesar lor. Tu însă fugi repede, de este cu puțință. Ascunde-te și fă-te necunoscut. Privește în sus cu ochiul sufletului, de este cu puțință. Iar de nu, măcar cu cel din afară. Răstignește-ți mâinile în chip nemișcat, ca și prin înfățișare să rușinezi pe Amalic și să biruiești. Strigă către Cel ce te poate mântui, nu cu cuvinte iscusite, ci cu cuvinte smerite, începe înainte de toate cu: “Miluiește-mă, că neputincios sunt. Atunci vei cunoaște cu fapta puterea Celui Prea Înalt și vei izgoni în chip nevăzut pe cei nevăzuți, prin ajutor nevăzut. Cel ce s-a obișnuit să se roage astfel va putea izgoni repede chiar și numai cu sufletul pe vrăjmaș. Căci al doilea lucru este darul dat de Dumnezeu lucrătorilor celui dintâi. Și pe drept cuvânt” (Ibidem, 75).

“Când ne întindem pe așternut, atuncea să ne trezim. Pentru că atunci luptă mintea cu dracii fără de trup. Și dacă se va afla iubitoare de plăcere, se va face trădătoare din plăcere. Aducerea aminte de moarte să se culce cu tine și să se scoale cu tine; și tot așa rugăciunea de un singur gând a lui Iisus. Căci nu vei afla alte ajutoare ca acestea în somn” (Ibidem 49, 50).

Dracul desfrânării îi atacă fără rușine chiar pe bărbații sfinți și purtători de duh, cum se vede din viețile sfinților Macarie Alexandrinul, Pahomie cel Mare și alți slujitori ai lui Dumnezeu. Chiar și sfinților bărbați rugăciunea nu le era întotdeauna suficientă, pentru a rezista acestui vrăjmaș care-și găsește aliat în firea noastră căzută, ci trebuiau să apeleze și la nevoia trupească, să însoțească rugăciunea inimii cu participarea trupului, înfrânându-l pe acesta cu eforturi până la epuizare.

Impotriva unor călugări care au dus o viață foarte atentă și care și-au păstrat curăția trupească, dracul desfrânării se dezlănțuie cu o furie cumplită. Se înfățișează călugărului tânăr, dezorientat de sfatul unui bătrân lipsit de experiență, cum ne relatează Sf. Ioan Casian în convorbirea sa despre dreapta judecată. Sfântul Pimen cel Mare zice: “Precum un scutier regal stă totdeauna pregătit alături de rege, așa sufletul trebuie să fie mereu pregătit împotriva dracului desfrânării”. Din acest motiv călugării ispitiți de patimi puternice trebuie să fie mereu în gardă, pregătiți pentru a rezista; chiar atunci când se culcă pentru a se odihni și a dormi, nu-și leapădă îmbrăcămintea și centura, ca și cum ar fi înarmați; și, într-adevăr, ei sunt înarmați cu privegherea și cu zelul de a se ridica imediat pentru a-l răpune pe vrăjmașul ce apare, lată de ce la unele mănăstiri din Muntele Athos se păstrează vechiul obicei ca viețuitorii să doarmă complet îmbrăcați. Acest obicei se întemeiază pe Sfânta Evanghelie (Luca 12, 35-38).

Să știi, călugăr credincios, că atunci când se apropie satan de tine cu ispitele lui, Domnul tău omniprezent este și El lângă tine, că El te privește, cercetează mintea și inima ta, și așteaptă să vadă cum vei termina lupta, rămânând credincios Domnului tău sau trădându-L? Mărturisindu-ți dragostea față de El și intrând în comuniune cu El, sau mărturisindu-ți dragostea față de satan și intrând în comuniune cu el? Orice înfruntare cu vrăjmașul cel nevăzut se termină inevitabil prin aceste două alternative. Monahismul adevărat este un martiriu nevăzut; viața călugărului este un șir neîntrerupt de lupte și de suferințe; biruitorul dobândește viața veșnică, devine mireasa Duhului Sfânt. Dumnezeu îngăduie ca monahul, căruia dorește să-i dăruiască cunoștințe duhovnicești și daruri duhovnicești, să susțină lupte puternice. “Cel ce va birui va moșteni acestea, și-i voi fi lui Dumnezeu și el îmi va fi Mie fiu” (Apocalipsa 21, 7), zice Scriptura. Așa că să nu ne lăsăm descurajați!

Capitolul XLV.

AL DOILEA MOD DE A LUPTA ÎMPOTRIVA ÎNGERILOR CĂZUȚI

Intemeindu-se pe învățătura Sfântului Isaac Sirul, Sfântul Nil Sorski propune următoarea metodă pentru a lupta împotriva gândurilor păcătoase, atunci când ele nu sunt prea puternice și pot fi biruite prin acest mijloc. Această metodă constă în a transforma gândurile rele în gânduri bune și în a converti, dacă putem spune așa, patimile în virtuți. De exemplu, dacă ne vine un gând de mânie sau de pizmă, este bine să ne amintim de blândețe și iertare, de poruncile Mântuitorului care interzice categoric mânia și resentimentele. Dacă ne vine un gând și un simțământ de tristețe, este bine să ne reamintim de puterea credinței și de cuvintele Domnului care ne interzice să ne lăsăm cuprinși de frică și de tristețe, asigurându-ne prin promisiunea Sa că nici un fir de păr nu cade fără voia Sa, și că nimic nu ni se poate întâmpla fără îngăduința lui Dumnezeu.

Sfântul Varsanufie cel Mare scrie: “Părinții au spus că dacă dracii îți atrag gândul înspre desfrânare, adu-i aminte de curăție, dacă atrag înspre lăcomie, adu-i aminte de post. Fă așa și cu alte patimi”. Procedează așa și cu zgârcenia, și cu slava deșartă și cu alte gânduri și imaginații păcătoase. Această metodă, repetăm, este utilă atunci când eficacitatea ei se arată suficientă; ea ne-a fost indicată de către Domnul însuși (Matei 4, 3-4; 4, 6-7).

Dar atunci când patimile se dezlanțuie, când mintea se întunecă în fața puhoiului de ispite, când gândurile te asaltează cu persistență în furie; atunci când nu numai gânduri de desfrânare, ci și de mânie, de tristețe, de plictiseală, de disperare, în rezumat, toate gândurile păcătoase te cuprind, mijlocul cel mai sigur de luptă este rugăciunea la care participă și trupul, însuși Domnul Hristos ne dă acest exemplu și ni-l recomandă. În grădina Ghetsimani, cuprins de durerile morții, Mântuitorul lumii își pleacă genunchii, cade cu fața la pământ și Se roagă. Iar ucenicilor care nu înțelegeau marea încercare ce se apropie le zice: “Privegheați și vă rugați, ca să nu intrați în ispită” (Matei 26, 41).

Capitolul XLVI.

DESPRE SEMNIFICAȚIA VISURILOR

Demonii se folosesc de visuri pentru a tulbura sufletul omului și a-l întuneca; pe de altă parte, călugării fără experiență se chinuiesc ei înșiși dând importanță visurilor. De aceea este foarte important să precizăm, pentru omul a cărui fire n-a fost reînnoită de Duhul Sfânt, semnificația visurilor.

Dumnezeu a conceput în așa fel starea de somn încât acesta pe de-a-întregul să se afle în repaus total. Acest repaus este atât de profund încât omul nu mai are conștiința propriei sale existențe și intră într-o stare de uitare, în timpul somnului orice activitate legată de un efort conștient, aflat sub controlul rațiunii, se întrerupe; își continuă activitatea doar acțiunile vitale care nu pot fi întrerupte. Circulația sângelui continuă, stomacul digeră mâncarea, plămânii asigură respirația, pielea permite transpirația; în suflet ideile, imaginațiile și simțămintele continuă să se multiplice, dar nu sub controlul rațiunii și voinței, ci sub influența zonei inconștiente a firii noastre. Visul este o convergență a acestor imagini amestecate cu ideile și sentimentele ce le corespund.

El este adesea ciudat pentru că nu aparține sferei imaginațiilor și reflecțiilor voite și intenționate ale omului, ci apare spontan și obscur în acord cu o lege și o existență a firii noastre. Dintr-un vis se desprinde uneori o vagă impresie de reflecții și de imaginații voite, pe când de alte dați este rezultatul unei dispoziții particulare a sufletului. Așa că în sine, un vis nu poate avea aici o semnificație. Este ridicol și illogic, cum fac mulți, a căuta în divagațiile visurilor o prezicere pentru viitor referitoare la tine sau la alte persoane, sau o altă semnificație. Cum ar putea exista ceea ce nu are o cauză?

Dracii, care au acces în sufletul nostru când suntem trezi, îl au și când dormim. Și atunci ne ispitesc amestecându-și propriile imagini cu ale noastre. Mai mult, când remarcă faptul că noi suntem atenți la visuri, se străduiesc să le facă interesante, să stârnească în noi o curiozitate amplificată de ei și să ne ducă încetul cu încetul la starea de a ne încrede în ei. O asemenea încredere este însoțită întotdeauna de autosuficiență; aceasta ne deformează părerea pe care o avem despre noi înșine, și așa toată activitatea noastră este falsă: este exact ce le trebuie dracilor! Când această părere de sine este bine înrădăcinată, dracii încep să ni se arate sub chip de îngeri de lumină, de mucenici, de călugări sfinți, ba chiar sub chipul Mântuitorului și a Maicii Domnului. Laudă felul nostru de a trăi, ne promit cununa cerească și așa ne duc până pe culmea părerii de sine și a mândriei. O asemenea culme este în același timp și o prăpastie a pierzării.

Trebuie să ne fie foarte limpede că în starea noastră, de oameni nereînnoiți încă prin har, nu suntem vrednici de a avea altfel de vise decât cele produse de divagațiunile sufletului nostru sau de viclenia dracilor. Așa cum, treji fiind, gândurile și imaginațiile răsar fără încetare din firea noastră căzută, sau ne sunt sugerate de către draci, tot așa, în timpul somnului, nu vedem în vise decât ceea ce produce firea noastră căzută sau dracii. Așa cum în timp ce suntem treji mângâierea ne vine din smerita înduioșare a inimii, conștientă de păcătoșenia noastră, din aducerea aminte de moarte și de judecată, la fel în timpul somnului, se întâmplă uneori, foarte rar și în caz de extremă necesitate, ca îngerii lui Dumnezeu să ne sugereze moartea noastră, chinurile iadului, sau dreapta judecată ce ne așteaptă.

Asemenea visuri trezesc în noi frica de Dumnezeu, smerita înduioșare a inimii care ne fac să ne plângem pe noi înșine. Dar aceste visuri sunt acordate foarte rar asceților, sau chiar păcătoșilor notorii și împietriți, printr-o prevenire tainică și specială a lui Dumnezeu. Astfel de vise ne sunt foarte rar acordate, nu pentru că harul dumnezeiesc ar fi zgârcit cu noi, ci pentru că tot ceea ce ni se întâmplă în afara ordinii comune ne duce la părere de sine și slăbește în noi smerenia, fundamentală pentru mântuirea noastră. Voia lui Dumnezeu, a cărui împlinire îl duce pe om la mântuire, este exprimată în Evanghelie cu atâta claritate, putere și precizie încât este de prisos și inutil a face excepții de la calea comună ce duce la mântuire.

Celui care a cerut învierea unui mort ca să meargă la frații săi și să-i învețe să părăsească calea cea largă și să o ia pe cea strâmtă i s-a spus: “Au pe Moise și pe prooroci; să asculte de ei”, iar când cel ce cerea a replicat: “Nu, părinte Avraam, ci, dacă cineva dintre morți se va duce la ei, se vor pocăi”, i s-a replicat: “Dacă nu de Moise și de prooroci, nu vor crede nici dacă ar învia cineva dintre morți” (Luca 16, 29-31).

Experiența a arătat că, adesea, cei ce au beneficiat în timpul somnului de o viziune a judecății de apoi și a altor necazuri de dincolo de moarte, sunt marcați pentru un oarecare timp, iar apoi revin la viața lor obișnuită; alții, dimpotrivă neavând nici o viziune, dar cercetând cu grijă Legea lui Dumnezeu, au ajuns la frica de Dumnezeu, au făcut progrese duhovnicești și, cu bucuria ce te încearcă atunci când ești “incunoștințat” de mântuirea ta, au trecut din această vale a plângerii în lumea fericirii veșnice.

Asupra rolului jucat de draci în visele călugărilor, Sfântul Ioan Scărarul se exprimă în felul următor: “Atunci când pentru a-L urma pe Domnul ne lăsăm casa și pe cei apropiați și acceptăm, prin dragostea lui Dumnezeu, condiția de pelerini, dracii, pentru a se răzbuna, încearcă să ne tulbure prin vise, arătându-ne pe cei dragi plângând, sau fiind în gura morții, fiind în strâmtorare sau suferind din pricina noastră tot felul de necazuri. Cel care acordă crezare visurilor sale este asemenea celui ce vrea să-și prindă umbra”.

“Dracii slavei deșarte sunt în visuri prooroci: prezicându-ne viitorul, dacă prezicerile se realizează, știu că noi vom fi uimiți și că ne vom crede foarte aproape de darul preștiinței, căzând în mândrie. Dracul este adesea prooroc pentru cei ce se încred în el; dar pentru cei ce-l urăsc este întotdeauna un mincinos. Fiind spirit, vede ce se întâmplă în spațiul ceresc și le aduce la cunoștință, în timpul somnului celor smintiți. Dracii nu știu nimic despre viitor prin preștiință: dacă ar ști atunci vrăjitorii, de asemenea, ne-ar putea prezice moartea”.

“Dracii se prefac în îngeri de lumină, luând chip de martiri și, în visurile noastre, ne dau impresia că suntem în comuniune cu ei; iar când ne trezim, ne aruncă într-o bucurie și exaltare periculoasă. Lucrul

acesta este un semn pentru tine că este vorba de o nălucire drăcească. Sfinții îngeri, dimpotrivă ne arată chinurile, judecata, moartea, lucruri care ne umplu de frică și ne fac să plângem când ne trezim”.

“Dacă începem să ne supunem dracilor în timpul somnului, ne vor păcăli și când suntem treji. Cel ce se încrede în vise n-are deloc experiență; iar cel ce nu dă atenție niciodată visurilor este cu adevărat înțelept. Nu crede decât visurile care-ți prezic chinurile și judecata; dar dacă din cauza acestora cazi în disperare, să știi că și aceste vise vin de la diavoli”.

Sfântul Ioan Casian ne povestește de un călugăr originar din Mesopotamia, care ducea o viață foarte singuratică și ascetică, dar care a căzut în ispita visurilor drăcești. Văzând că acest călugăr dă puțină atenție sporirii duhovnicești, dar că acordă mare importanță ascezei trupești pentru care avea o deosebită prețuire, și implicit pentru sine însuși, dracii au început să-i aducă vise care, printr-o viclenie cu adevărat drăcească, se realizau prin fapte. Atunci când încrederea călugărului în visele sale, și în sine însuși, era bine întărită, diavolul i-a prezentat un vis deosebit: un evreu în fericirea raiului și un creștin în chinurile iadului. Atunci diavolul, sub chip de înger, l-a sfătuit pe călugăr să treacă la iudaism, pentru a se putea bucura de fericirea evreilor; lucru pe care călugărul l-a făcut fără nici o ezitare.

Cele spuse sunt suficiente pentru a-i convinge pe contemporanii noștri că nu-i deloc înțelept să ne încredem în vise și că din această încredere pot rezulta necazuri mari. Pornind de la o simplă atenție ce o dai viselor, cu siguranță vei sfârși cu ele strecurate în suflet. De aceea nu-i îngăduit să facem o analiză a viselor.

Firea reînnoită prin Sfântul Duh ne face să înțelegem că firea căzută zace în starea ei de cădere. Omul reînnoit este călăuzit de Sfântul Duh, “Harul Sfântului Duh l-a iluminat, zice Sfântul Macarie cel Mare, și s-a statornicit în profunzimea minții lui. Atât când e treaz, cât și când doarme, acesta rămâne întru Domnul, înafară de păcat, înafară de gânduri și imaginații pământești și trupești. Gândurile și imaginațiile lor, care în timpul somnului scapă rațiunii și voinței, și care în cazul altor oameni sunt în mod inconștient elaborate de fire, în el iau naștere sub mișcarea Duhului; visurile unui asemenea om îmbracă semnificație duhovnicească, Așa dreptul Iosif în timpul somnului a fost înștiințat despre taina întrupării lui Hristos, Cuvântul lui Dumnezeu; printr-un vis a primit poruncă să fugă în Egipt și apoi să revină (Matei 1 și 2).

Visurile trimise de către Dumnezeu poartă în ele însele o irezistibilă evidență a adevărului. Această certitudine este sesizată de către sfinții lui Dumnezeu, dar este insesizabilă pentru cei ce încă se află în lupta cu patimile.

Capitolul XLVII.

LEGĂTURA CE LE UNEȘTE PE VIRTUȚI ÎNTRE ELE

Este neapărată nevoie să știm un lucru: toate gândurile bune și virtuțile au între ele o strânsă legătură; la fel și gândurile rele, imaginațiile păcătoase, păcatele și patimile sunt strâns legate între ele. În virtutea acestei afinități, dacă te supui de bunăvoie unui gând bun, te vei supune spontan și altui gând bun; câștigarea unei virtuți aduce în suflet și altă virtute, apropiată și inseparabilă de prima. Pe de altă parte dacă te supui de bunăvoie unui gând păcătos, acela te va duce fără de voie să te supui și altui gând; dobândirea unei patimi păcătoase va atrage și o alta ce-i este apropiată, înfăptuirea deliberată a unui păcat te va duce la căderea fără de voie în altul, născut de primul. Răul, spun Părinții, nu suportă să rămână fără soție în inimă.

Să argumentăm acest lucru prin câteva exemple. Cel ce a înlăturat toată ura rămâne într-o smerită înduioșare a inimii; cel ce a renunțat să-l judece pe aproapele său începe în mod firesc să-și vadă propriile păcate și slăbiciuni, pe care nu le vedea atunci când îi judeca pe alții. Cel ce-l laudă sau îl acoperă pe aproapele său, după porunca evanghelică, se simte dintr-o dată bine dispus și față de sine însuși. În urma

sărăciei cu duhul, apare plânsul pentru tine însuși; cel ce este sărac cu duhul și care se plânge pe sine, în mod firesc devine blând. Cel care urăște și leapădă dreptatea firii căzute, are în mod natural foame și sete după dreptatea lui Dumnezeu, pentru că omului nu-i convine să fie totalmente lipsit de dreptate.

Dimpotrivă, cel ce-și judecă semenul îl și disprețuiește; cel ce-l disprețuiește cade în mândrie. Când îl disprețuiești pe altul și ai o bună părere despre tine, ura față de semen apare. Ura și pizma îți împietresc inima, în omul cu inima împietrită înțelepciunea trupească începe să domine, stârnind patimile desfrânate, distrugând credința și nădejdea în Dumnezeu, provocând zgârcenie și slavă deșartă și în sfârșit făcându-l pe om să uite totalmente de Dumnezeu și să se despartă de El.

Intemeindu-se pe această afinitate ce există între virtuți și între păcate, Duhul Sfânt proclamă legea adevăratului slujitor al lui Dumnezeu: “Pentru aceasta spre toate poruncile Tale m-am îndreptat, toată calea nedreaptă am urât. De la toată calea cea rea mi-am oprit picioarele mele, ca să păzesc cuvintele Tale” (Ps.118, 128 și 101). Calea nedreaptă cuprinde gândurile și imaginațiile păcătoase: prin acestea păcatul intră în suflet.

Frate prea iubit, nu gândi că-ți este îngăduit să dialoghezi cu gândurile și să te desfătezi cu imaginațiile, contrar la ce te învață Evanghelia. Un acord cu vrăjmașii lui Hristos, o legătură cu ei, va duce la ruperea fidelității față de Domnul și la umbrirea unității cu El: “Pentru că cine va păzi toată legea dar va greși într-o singură poruncă, s-a făcut vinovat de toate poruncile” (Iacov 2,10). Așa cum călcând o singură poruncă a lui Dumnezeu, calci toată legea și voia Lui, tot așa împlinind un singur sfat al diavolului te duce la a împlini în general voia lui. Ascetul care împlinește voia diavolului își pierde libertatea și cade sub influența și puterea spiritului căzut în măsura în care l-a primit. Păcatul de moarte îl aservește pe om complet diavolului și rupe radical comuniunea lui cu Dumnezeu, atâta vreme cât nu se tămăduiește prin pocăință. Când te lași sedus de gânduri și imaginații ruptura nu-i completă, dar totuși ea se va produce. De aceea trebuie categoric să te abții de la orice gând și imaginație care nu sunt în acord cu învățătura Evangheliei; și dacă te-ai lăsat antrenat de ele, trebuie imediat să te scapi prin pocăință.

Ne rugăm frați prea iubiți, să fiți atenți la toate aceste lucruri. Cei ce le ignoră sau nu le acordă atenție suficientă, vor suferi mari necazuri și vor pierde calea desăvârșirii duhovnicești. Iată un exemplu. Păzindu-te cu grijă de gânduri și imaginații desfrânate poți considera fără nici o importanță plăcerea gândurilor legate de avere și de slavă deșartă. Ori legile vieții duhovnicești ne spun că gândurile și imaginațiile iubirii de avere și de slavă deșartă sunt tot necurate și desfrânate. Sunt așa ca și orice gânduri și imaginații păcătoase care în legăturile omului cu Dumnezeu, îl întorc pe acesta de la iubirea lui Dumnezeu. După legile vieții duhovnicești, cel ce se desfătează de gânduri și imaginații de slavă deșartă și de alte păcate, nu va scăpa niciodată de patima desfrânării, oricâte eforturi ar face să scape de ea.

Sfântul Macarie cel Mare a zis: “Trebuie foarte bine protejat sufletul și privegheat asupra lui cu toate mijloacele ca nu cumva să intre în contact cu gândurile rele și păcătoase. Așa cum un trup se poate contamina de la altul, așa și sufletul se corupe în contact cu gândurile rele; aceste gânduri nu provoacă doar un păcat sau altul, ci ele precipită răul sub toate formele sale, cum ar fi necredința, minciuna, mândria, mânia, invidia, pizma. Despre acestea este vorba atunci când se spune: “să ne curățim pe noi de toată întinarea trupului și a duhului” (2 Cor.7, 1). Să știi că în profunzimile tainice ale sufletului se ascunde corupția și desfrânarea provocate de gândurile perverse”.

Capitolul XLVIII.

DESPRE ÎMPOTRIVIREA SUFLETELOR CĂZUTE FAȚĂ DE RUGĂCIUNE

Spiritele căzute se opun cu violență la toate poruncile Evangheliei, dar în mod deosebit rugăciunii, ca și maică a virtuților. Proorocul Zaharia l-a văzut “pe Iosua, marele preot, stând înaintea îngerului Domnului, și pe Satana, stând la dreapta lui ca să-l învinuiască” (Zaharia 3, 1). La fel și astăzi diavolul se ține mereu aproape de fiecare slujitor al lui Dumnezeu cu intenția de a-l împrăștia și de a-i pângări ofranda

duhovnicească, de a nu-i îngădui să aducă jertfă, de a o întrerupe sau a o suprima total, “îngerii căzuți sunt roși de invidie față de noi, zice Sfântul Antonie cel Mare, și nu încetează de a pune în lucrare toată răutate a lor pentru a ne împiedica să le ocupăm vechile lor tronuri din cer”. În mod deosebit “dracul este foarte invidios, spune Sfântul Nil Sinaitul, față de omul ce se roagă, și recurge la toate vicleniile imaginabile pentru a-l întrerupe”.

Diavolul depune tot efortul pentru a ne împiedica de la rugăciune sau pentru a face rugăciunea nefolositoare și seacă. Pentru acest spirit căzut din înălțimea cerului din pricina mândriei și a răzvrătirii față de Dumnezeu, înveninat de o pizmă și o ură implacabilă față de neamul omenesc, însetat de dorința de a-l face pe om să piară, preocupat zi și noapte de a-l ruina, este de nesuportat ca să-l vadă pe om, ființă mizerabilă și păcătoasă, intrând în dialog cu Dumnezeu însuși și reîntorcându-se marcat de pecetea milostivirii Sale, cu nădejdea de a moșteni cerul, cu speranța de a-și vedea însuși trupul său stricăcios transfigurat în trup duhovnicesc. Această perspectivă nu o poate suferi spiritul condamnat pentru totdeauna să se târască și să se tăvălească, ca într-o mlaștină rău mirositoare în gânduri și simțăminte exclusiv trupești, materiale și păcătoase, și care, în sfârșit trebuie să fie aruncat în iad și închis acolo pentru veșnicie.

El turbă de mânie, acționează cu viclenie și fățarnicie, face crime și nelegiuiri. Trebuie să fii prudent și pus în gardă: numai în caz de extremă necesitate, când ascultarea o cere, poți face altceva în timpul fixat pentru rugăciune. Frate preaiubit! Nu lăsa rugăciunea fără un motiv foarte serios. Cel ce neglijează rugăciunea, își neglijează mântuirea; cel ce părăsește rugăciunea își pierde mântuirea.

Un călugăr trebuie să fie foarte atent cum își organizează viața, căci vrăjmașul încearcă să-l încercuiască din toate părțile cu vicleniile sale, să-l înșele, să-l seducă, să-l tulbure, să-l întoarcă de la calea arătată de poruncile evanghelice, să-l ducă la pieirea vremelnică și veșnică. Când duci o viață atentă și trează vei înțelege această prigoană înverșunată pe care vrăjmașul o exercită împotriva noastră cu viclenie și răutate.

Vom remarca că tocmai în momentul când ar trebui să ne rugăm, vrăjmașul ne aduce alte ocupații și ne sugerează că acestea sunt foarte importante și nu suferă amânare: în realitate singurul lucru important este ca monahul să se ancoreze în rugăciune, în același timp lucrăturile vrăjmașului se întorc în avantajul nevoitorului vigilent: văzând mereu alături de sine pe un ucigaș înarmat cu un pumnal înfricoșător și gata de a lovi, bietul călugăr neajutorat strigă fără încetare către Dumnezeu Atotputernicul cerându-I ajutor – și îl primește.

Când duhul rău nu reușește să deturneze în favoarea sa timpul hărăzit pentru rugăciune, se străduiește să-l fure și să întineze rugăciunea. Pentru acest lucru se folosește de gânduri și imaginații. Cea mai mare parte a timpului, travestește gândurile sub masca dreptății, pentru a le asigura puterea de pătrundere; imaginațiilor le dă o formă foarte atrăgătoare.

Rugăciunea este furată și ruinată atunci când, în timp ce te rogi, mintea nu-i cu totul atentă la cuvintele rugăciunii, ci se lasă cuprinsă de gânduri și imagini împrăstiate.

Rugăciunea este întinată atunci când mintea se lasă distrasă de la rugăciune, fixându-și atenția asupra gândurilor și imaginațiilor păcătoase sugerate de către vrăjmașul. Atunci când îți vin gânduri și imaginații păcătoase nu le acorda nici o atenție. De îndată ce mintea ta le sesizează, închide-o în cuvintele rugăciunii și, printr-o rugăciune fierbinte și atentă, imploră-L pe Dumnezeu să-i împrăstie pe vrăjmașii tăi.

Spiritul cel rău își organizează trupele cu o abilitate remarcabilă, în față se află gândurile îmbrăcate în haina adevărului și dreptății și imaginile pe care un ascet fără experiență le poate socoti nu numai inofensive, de inspirație duhovnicească sau chiar arătări sfinte și cerești. După ce mintea le-a primit, și și-a pierdut libertatea, comandantul trupelor răufăcătoare aruncă în luptă imaginațiile în mod voit păcătoase. “După gândurile nepătimase, zice Sf. Nil Sorski, vin gândurile pătimase: dacă le lași pe primele să intre, le dai prilej și celorlalte să forțeze intrarea”.

După ce de bunăvoie mintea și-a pierdut libertatea, de la prima întâlnire cu vrăjmașii, rămâne dezarmată, slăbită, înlănțuită, nefiind în stare să depună cea mai mică rezistență în fața vrăjmașilor. Este repede învinsă și n-are decât să se supună și să rămână în robie.

Când te rogi, trebuie neapărat să-ți închizi mintea în cuvintele rugăciunii și să înlături orice gânduri, fie bune, fie rele. Orice gând, oricum s-ar travesti, din moment ce ne distrage de la rugăciune, aparține armatelor străine și este trimis “ca să înfrunte pe Israel” (I Regi 17, 25),

În războiul nevăzut pe care îngerul căzut îl duce împotriva oamenilor, mai ales cu ajutorul gândurilor și imaginațiilor, se sprijină pe afinitatea reciprocă ce unește păcatele între ele. Acest război nu încetează nici ziua nici noaptea, dar se întetește atunci când nu ne sculăm la rugăciune. Atunci, ca să ne exprimăm în graiul Sfinților Părinți, diavolul adună de peste tot gândurile cele mai împrăștiate și le pornește asupra sufletului nostru. La început ni-i reamintește pe toți cei care ne-au necăjit sau ne-au rănit; ne alcătuieste un tablou cât mai viu al criticilor și al înfruntărilor la care ne-au supus; ne sugerează faptul că ripostându-le, nu vom face altceva decât să ne satisfacem un elementar act de dreptate, de bun simț, de autoapărare, de necesitate.

Este limpede că vrăjmașul încearcă să zdruncine însăși temelia rugăciunii-bunătatea și blândețea-pentru ca edificiul să se prăbușească de la sine. Iată cum se petrec lucrurile: omul plin de pizmă și care nu iartă greșelile aproapelui său, este absolut incapabil să se concentreze la rugăciune și să ajungă la înduioșarea inimii. Gândurile mâniei împrăstie rugăciunea; o împrăstie în toate părțile, precum o rafală de vânt împrăstie semințele pe care agricultorul le seamănă în ogor. Atunci ogorul sufletului nostru rămâne neînsămânțat, și toată strădania nevoitorului e fără rod. Este foarte bine cunoscut faptul că temelia unei rugăciuni rodnice constă în iertarea ofenselor și suferințelor pe care le-ai suferit, în înlocuirea criticii pe care o faci altora cu o înțelegere binevoitoare și, în sfârșit, în a te judeca pe tine însuși.

Adesea, când ne așezăm la rugăciune, vrăjmașul ne aduce gânduri și imaginații de reușită pământească: ne prezintă slava omenească pe care, în sfârșit, o să o primim ca răsplată a virtuților pe care oamenii ni le recunosc; alteori ne arată tabloul, tot așa de seducător, al bogățiilor pe care le vom avea, și care ne vor ajuta să creștem în virtute. Amândouă evocările sunt mincinoase. Ele sunt în contradicție directă cu învățătura Mântuitorului și constituie un mare pericol pentru ochiul interior ce le contemplă și chiar pentru suflet, care devine infidel față de Domnul său, lăsându-se sedus de către asemenea năluciri sugerate de diavolul.

În afara crucii lui Hristos nu există biruință pentru un creștin. Domnul a zis: “Slavă de la oameni nu primesc... Cum puteți voi să credeți, când primiți slavă unii de la alții și slava care vine de la unicul Dumnezeu nu o căutați? (Ioan 5, 41-44). Când faceți fapte bune “nu fiți ca fățarnicii” (Matei 6,16), care fac binele pentru slavă deșartă, care așteaptă laudă de la oameni pentru virtuțile lor și își pierd răsplata veșnică (Matei 6, 1-18). “Să nu știe stânga ta (adică slava deșartă) ce face dreapta ta (adică voința călăuzită de poruncile evanghelice) și Tatăl tău, Care vede în ascuns, îți va răsplăti ție” (Matei 6, 3 și 18). “Nimeni nu poate să slujească la doi domni, căci sau pe unul îl va urî și pe celălalt îl va iubi, sau de unul se va lipi și pe celălalt îl va disprețui; nu puteți sluji lui Dumnezeu și lui mamona ” (Matei 6, 24). “Așadar oricine dintre voi care nu se leapădă de tot ce are, nu poate să fie ucenicul Meu ” (Luca 14, 33).

Trebuie să remarcăm faptul că diavolul, atunci când L-a ispitit pe Dumnezeu-Omul, i-a sugerat gândul plin de mândria de a deveni celebru făcând o minune în public și a încercat să-i pună în fața ochilor posibilitatea de a ocupa poziția cea mai puternică și înaltă. Domnul a refuzat amândouă alternativele (Matei 4 și Luca 4). Ne-a arătat că la desăvârșire nu se poate ajunge decât pe calea cea strâmtă a renunțării și a umilinței, cale mântuitoare pe care El însuși a tras-o. Trebuie să urmăm exemplul și învățătura Domnului care a respins gândul de mărire și de bogăție pământească. Trebuie să refuzăm plăcerea pe care ni-o provoacă închipuirile de acest fel, căci ele distrug în noi concentrarea minții și atenția din timpul rugăciunii și deschid porta părerii de sine și a împrăstierii. Dacă primim gândurile și imaginațiile de mândrie, de zgârcenie și de dragoste față de lume, dacă nu le respingem, ci le cultivăm și

ne desfătăm cu ele, intrăm în comuniune cu satana și puterea lui Dumnezeu care ne ocrotea se retrage de la noi.

Când vrăjmașul vede că ne-a părăsit ajutorul lui Dumnezeu, el pornește împotriva noastră două mari atacuri: cel al gândurilor și imaginațiilor desfrânate, precum și cel al tristeții. Dacă rezistăm la primul, nu vom rezista la al doilea. Este exact ceea ce spune o maximă a Părinților: Dumnezeu îi îngăduie lui satan să ne calce în picioare până când devenim smeriți.

Este clar că gândurile de ură, de a-i judeca pe alții, de slavă și de reușită pământească, au la origine mândria. Lepădând aceste gânduri, lepădăm în același timp mândria. Când smerenia se instalează în suflet, ea expulzează mândria. Smerenia este maniera de a gândi a lui Hristos și din ea se naște focul Sfântului Duh, prin care se nimicesc și se alungă din suflet toate patimile.

Invaziei gândurilor desfrânate și plictiselii îi urmează tristețea, nesiguranța, deznădejdea, împietrirea, orbirea, hula și disperarea. Dacă prinzi gustul dorințelor trupești, urmările vor fi foarte grave. Părinții numesc aceste dorințe profanatorii templului duhovnicesc al lui Dumnezeu. Dacă ne desfătăm cu ele, harul lui Dumnezeu ne părăsește pentru mult timp și gândurile și imaginațiile păcătoase capătă un ascendent foarte puternic în noi. Ne covârșesc și ne amețesc în așa măsură încât nu vom putea atrage harul din nou, decât printr-o pocăință sinceră și printr-un refuz de a ne lăsa cuprinși de sugestiile vrăjmașului. Un călugăr atent va cunoaște toate aceste lucruri din experiență.

Cunoscând strategia și tactica vrăjmașului în lupta sa contra noastră, ne putem organiza rezistența în consecință. Nu vom judeca și nu vom condamna sub nici un pretext pe semenul nostru și vom ierta altora greșelile. Din momentul în care va încolți în noi un gând de răutate contra aproapelui nostru, ne vom întoarce către Dumnezeu rugându-ne pentru el, cerându-i lui Dumnezeu să fie milostiv cu el și în veacul acesta și în cel viitor. Vom renunța la noi înșine, adică la slava ce ne vine de la oameni, la confortul pământesc și la tot felul de avantaje, și ne vom lăsa total în voia lui Dumnezeu, mulțumindu-I și prearnărindu-L pentru trecutul și prezentul nostru și punând în mâinile Sale viitorul nostru.

O asemenea atitudine și o asemenea orientare ne va sluji, va fi temelie pentru rugăciune, înainte de a începe rugăciunea, să ne smerim în fața fraților noștri, să ne reproșăm nouă înșine faptul de a-i fi smintit, și să continuăm să facem acest lucru pentru păcatele noastre. Să începem rugăciunea prin a ne ruga pentru vrăjmași. Să ne unim prin rugăciune cu umanitatea întreagă și să-L rugăm pe Dumnezeu să aibă milă de noi și de lumea întreagă, nu pentru că noi suntem vrednici să ne rugăm pentru lume, ci pentru a împlini porunca iubirii care ne este prescrisă: “rugați-vă unii pentru alții” (Iacov 5,16).

Cu toate că adevărații slujitori ai lui Dumnezeu au de luptat cu multe sugestii păcătoase aduse de satan și care răsar din firea noastră atinsă de cădere, mâna atotputernică a lui Dumnezeu este mereu prezentă pentru a-i sprijini și a-i călăuzi. Lupta însăși este foarte folositoare, căci ea îi dă posibilitatea călugărului să dobândească o experiență monahală, o cunoștință clară și profundă a ravagiilor provocate firii omenești, de către păcat și de către îngerul căzut; aceste cunoștințe îl fac pe ascet să aibă o inimă blândă și smerită, să se plângă pe sine și lumea întreagă.

Sfântul Pimen cel Mare ne povestește despre Sfântul Ioan Colov, nevoitor plin de Duhul Sfânt, că rugându-se îndelungat lui Dumnezeu, a conținut lupta provocată de neputința firii umane căzute. I-a relatat acest lucru unui bătrân dăruit cu un deosebit discernământ duhovnicesc, zicându-i: “mă odihnesc și nu am nici un război. Și i-a zis lui bătrânul: du-te, roagă-te lui Dumnezeu, ca să-ți vină războiul și zdrobirea și smerenia pe care le aveai mai înainte! Că prin războaie sporește sufletul. Deci s-a rugat și după ce a venit războiul, nu s-a mai rugat să-l ia de la dânsul, ci zicea: dă-mi Doamne răbdare în războaie!”.

Incredințându-ne pe de-a-întregul voii lui Dumnezeu, ne arătăm dispuși să-i împlinim voia. Prin rugăciune stăruitoare să-i cerem lui Dumnezeu capacitatea de a-i împlini voia, să-i cerem ca voia Sa, în ce ne privește, să se facă mereu.

Dumnezeu rămâne nedespărțit de cel ce se lasă în voia Sa. Orice atlet al lui Hristos simte acest lucru, și poate mărturisi că-i adevărat, atunci când se luptă după rânduială, când se luptă lăsându-se călăuzit de Evanghelie.

Capitolul XLIX.

DESPRE FAPTUL CĂ TREBUIE PĂZIT OCHIUL SUFLETULUI DE TOT CEEA CE-L POATE PÂNGĂRI

Mântuitorul lumii a zis: “luminătorul trupului e ochiul” (Luca 11,34). Prin “luminător”, Domnul înțelege puterea contemplativă a sufletului omenesc, adică mintea omului; prin “trup”, înțelege toată lucrarea omului, precum și calitățile pe care această activitate le conferă.

Cuvintele Apostolului, pe care le cităm, au o semnificație asemănătoare cu ale Mântuitorului: “însuși Dumnezeuul păcii să vă sfințească pe voi desăvârșit și întreg duhul vostru, și sufletul, și trupul să se păzească, fără prihană, întru venirea Domnului nostru Iisus Hristos” (I Tes.5, 23). Duhul este pomenit în primul rând, pentru că puritatea și perfecțiunea sufletului și a trupului depind direct de el. Duhul sau puterea contemplativă, mintea, este o facultate supremă a sufletului omenesc, prin care acesta se deosebește de sufletul animalelor; pentru că animalele sunt private de această facultate, spunându-se despre ele că sunt ființe lipsite de rațiune.

Când ochiul tău este curat (adică puterea contemplativă este eliberată de imixtiunea păcatului și de contactul cu satan), atunci tot trupul tău e luminat (adică activitatea ta va fi corectă și sfințenia va fi calitatea ta ontologică); dar când ochiul tău e rău, atunci și trupul tău e întunecat (Luca 11, 34). Ai grijă ca mintea ta, care este lumina ta firească și sursa de lumină pentru viața ta, să nu devină întuneric și sursă de întunecime. Ochiul acesta devine bolnav când absoarbe minciuna, și din acel moment activitatea noastră devine falsă, iar noi ne caracterizăm printr-o stare de orbire și de păcat. Asimilând gânduri mincinoase, mintea se tulbură, conștiința își pierde dreapta judecată, toate sentimentele și simțirile duhovnicești ale inimii se atașează de greșală și sunt marcate de păcat. Atunci omul nu mai este bun de nimic și devine vrăjmașul propriei sale mântuirii, ucigașul sufletului său, adversarul lui Dumnezeu.

Sfânta Scriptură, sau mai bine zis Duhul Sfânt care viețuiește în ea și ne vorbește din ea, pronunță la adresa unor asemenea oameni judecata următoare: “oameni stricați la minte și netrebnici pentru credință” (2 Tim. 3,8). Omul a cărui minte este stricată nu poate avea în nici un fel parte de credință: la el locul credinței este uzurpat de ceea ce se cheamă “rațiune”, și pentru el propovăduirea Crucii este o sminteală sau obiect de batjocură, ca și pentru evreii ce trăiau în vremea lui Hristos (I Cor. 1, 18).

Pervertirea minții este întotdeauna însoțită de perversitatea altor proprietăți duhovnicești ale omului. Pentru că perversitatea inteligenței și a minții au o semnificație identică și în ce privește consecințele acestora. Adoptând o falsă doctrină, sau idei false despre Dumnezeu, și deformând învățătura dogmatică și morală revelate de către Dumnezeu, mintea omenească se corupe și omul devine un fiu al diavolului (Ioan 8,44). O simplă conversație sau contact cu gândurile drăcești, chiar dacă nu le adopți, o simplă privire asupra gândurilor și imaginațiilor provocate de draci, sunt suficiente pentru a strica ochiul sufletului. Puterea vizuală a sufletului își pierde din claritate, proporțional cu gradul de comuniune stabilit cu satana. Sfântul Isihie al Ierusalimului spune: “Precum ne stricăm ochii atunci când îi fixăm asupra unui lucru dăunător pentru ei, tot așa ne provocăm suferință atunci când ne fixăm privirea minții asupra unui lucru vătămător”

De aceea în mod deosebit trebuie să fim atenți la a ne proteja ochiul sufletului, având grijă ca nimic din ceea ce este periculos să nu-l atingă, pentru a nu ajunge la un dezastru duhovnicesc. Pentru a vă da un exemplu de felul cum ochiul sufletului, bolnav fiind, poate compromite mântuirea noastră, vă voi povesti lucrarea la care am fost martor. O seamă de oameni au citit așa de multe romane încât mintea și inima le erau complet impregnate de acestea. Loviți de soartă, sau datorită unei treziri interioare, sau chiar unui

semn venit de la Dumnezeu, acești oameni s-au simțit atrași înspre viața duhovnicească. Abia atunci a ieșit la iveală influența nefastă, asupra stărilor duhovnicești, a lecturilor anterioare. Obiceiul de a se bucura de tot ceea ce este senzual le-a deturnat sentimentul unei pocăințe adevărate și le-a introdus în asceza lor un sentiment de senzualitate, scârbos în ochii lui Dumnezeu, și care face sufletul omului impermeabil pentru Duhul Sfânt, dar foarte accesibil pentru Satan care vine să-și stabilească în el locuința.

Lucrul acesta se observă mai cu seamă la femei. Cele ce au citit multe romane, iar apoi s-au întors înspre o viață evlavioasă și chiar ascetică, doreau ca noua lor viață să devină un roman. Voiau ca dispozițiile lor sufletești să semene cu cele ale îndrăgostiților. Voiau acest lucru, pentru că voința lor, viciată de obiceiuri rele, le atrăgea puternic înspre senzualitatea cu care erau obișnuite; în ce privește inteligența lor, aceasta era slăbită, întunecată, pervertită, prizonieră închipuirilor culese din romane, fără puterea și capacitatea de a le îndrepta voința și a o rupe de aceste visuri fantastice.

Cei ce sunt îmbibați de lectură ieftină și siropoasă, sunt foarte expuși la orbire și la năluciri drăcești, căci au gustat dulceața pe care o aduce senzualitatea. Aceasta se poate manifesta nu numai în manieră grosieră, ci, de asemenea, sub forme foarte subtile care scapă înțelegerii și atenției omului încă cuprins de patimi.

Pe vremea când un călugăr, încă mai trăia în lume, a citit din simplă curiozitate, câteva scrieri îndreptate împotriva credinței creștine fără a ține seamă de prudența și circumspecția pe care trebuie să o ai când îți supui sufletul la asemenea impresii. Când a intrat în mănăstire și a început asceza, impresiile culese altădată au început să-și arate prezența în sufletul său prin gânduri de îndoială, de nedumerire și de hulă. Acestea arătau că ochiul sufletului său a fost atins de idei provenite de la satan.

Sfântul Apostol Pavel zice: “Nu știți, oare, că voi sunteți templu al lui Dumnezeu și că Duhul lui Dumnezeu locuiește în voi? De va strica cineva templul lui Dumnezeu, îl va strica Dumnezeu pe el, pentru că sfânt este templul lui Dumnezeu, care sunteți voi. Slăviți, dar, pe Dumnezeu în trupul vostru și în duhul vostru, care sunt ale lui Dumnezeu” (1 Cor. 3, 16-17; 6, 20). Dacă trupurile noastre sunt templul lui Dumnezeu, cu atât mai mult puterile noastre contemplative, mintea noastră, inteligența și inima noastră, vor constitui templul lui Dumnezeu. Prin “inimă” înțelegem simțirile duhovnicești. Atunci când mintea și inima devin casă a lui Dumnezeu – și în primul rând ele sunt acest lucru – sufletul și trupul vor deveni spontan același lucru, pentru că sunt în dependență de minte și de inimă. Templul lui Dumnezeu se distruge când trupul cade în ispite senzuale; templul lui Dumnezeu se distruge atunci când mintea și inima intră în legătură desfrânată cu diavolul, prin gânduri și simțăminte care parvin de la acesta.

Cuvintele: îl va strica Dumnezeu, înseamnă că Dumnezeu se va retrage de la omul care a distrus în sine templul lui Dumnezeu, care a devenit impropriu locuirii lui Dumnezeu în el. Consecințele unei asemenea părăsiri sunt binecunoscute: moartea sufletului care începe în timp și înlănțuirea lui în temnița iadului pentru vecie.

Mintea omului se corupe, este lovită de orbire și cade în întuneric, cum deja am și văzut, atunci când aderă la o doctrină falsă, o doctrină ce vine din lume și de la satan, o doctrină contrară învățăturii descoperite de Dumnezeu, de Hristos, de Biserica Ortodoxă. False sunt următoarele doctrine: doctrina care neagă existența lui Dumnezeu sau ateismul; doctrina care-L neagă pe Hristos și creștinismul și care recunoscând existența lui Dumnezeu, neagă în același timp legătura dintre Dumnezeu și om, numită deism; doctrinele care nu resping, propriu vorbind, creștinismul, dar denaturează Revelația divină prin concepții arbitrare, hulitoare, alterând esența creștinismului, cu alte cuvinte ereziile; doctrinele care nu resping direct creștinismul, dar care resping faptele credinței sau tradiția morală și ascetică a Evangheliei și a Bisericii, acceptând felul de a fi al lumii secularizate și care, prin aceasta,ucid credința și deturnează esența creștinismului. La fel concepția modernă de “progres”: de fapt aceasta se manifestă mai ales prin generalizarea imoralității și printr-o totală ignorare a creștinismului, ceea ce duce la o completă separare de Dumnezeu.

Templul lui Dumnezeu nu este distrus definitiv, ci numai profanat, ochiul sufletului nu este orbit, ci numai grav rănit, atunci când călugărul își permite să citească cărți imorale și eretice, să frecventeze o societate cu moravuri ușoare sau indiferență față de Dumnezeu, sau să se expună ispitelor, atunci când angajează un dialog cu gânduri păcătoase, și-i plac, atunci când este pasionat de obiceiuri profane, cum ar fi jocurile și divertismentele mondene. (Ne închipuim ce ar spune Sf. Ignatie, dacă ne-ar fi contemporan, despre emisiunile imorale de la televiziune, despre baruri și discoteci, despre literatura pornografică, etc.). In același timp, dacă monahul se complăce în asemenea îndeletniciri și încearcă să se justifice, în loc să se pocăiască, va sfârși prin a cădea într-un mare dezastru duhovnicesc.

Trebuie să ne protejăm cu foarte mare grijă ochiul sufletului. Tot ce facem în afara învățaturii evanghelice și în dezacord cu legea dumnezeiască lasă o dâră întunecată în noi. Toate faptele, toate gândurile și toate cuvintele, atât cele bune cât și cele rele, își lasă în noi pecetea caracteristică. Trebuie să știm acest lucru și să nu-l uităm niciodată.

Capitolul L.

DESPRE POCĂINȚĂ ȘI DESPRE LACRIMI

Atunci când au început prezentarea neînsemnatelor noastre sfaturi, am spus că monahismul nu-i nimic altceva decât un angajament de a împlini cu exactitate poruncile evanghelice, că viața călugărească nu-i altceva decât o viață trăită după aceste porunci, în orice loc s-ar desfășura ea, la fel de bine în mijlocul oamenilor, cât și în fundul pustiului. Singurătatea noastră este în Dumnezeu. În El mintea și inima noastră își găsește limanul sigur și liniștit unde nici valurile, nici furtunile mării involburate ale acestei vieți nu ne ating. Altfel lumea potrivnică lui Dumnezeu ne va însoți în adâncul pădurilor, în văile și peșterile munților și va face din noi slujitorii săi.

O viață monahală care nu se întemeiază pe poruncile evanghelice este ca o clădire fără fundație: nu va întârzia să se prăbușească. O viață monahală care nu se inspiră din aceste porunci este ca un trup fără suflet: ea va emana un miros greu de fariseism și o va face cu atât mai mult cu cât în exterior a adoptat o nevoință aspră. Cititorul atent găsește o confirmare a acestui adevăr în toate sfaturile ce le-am dat până aici.

Înainte de a încheia expunerea noastră, ne simțim datori să le prezentăm fraților noștri o lucrare duhovnicească extrem de importantă și care trebuie să îmbrățișeze toată existența călugărului, care trebuie să fie sufletul vieții sale, sufletul nevoinței sale atât interioare cât și exterioare. Cine a citit atent sfaturile noastre, va găsi, fără îndoială, această lucrare în ceea ce s-a spus. Credem că e de datoria noastră, în același timp, să vorbim despre ea separat și pe cât posibil detaliat. Viața călugărului nu-i nimic altceva decât o pocăință neîncetată, tradusă în fapte, și noi trebuie să o îmbrățișăm totalmente, dacă vrem să fim călugări autentici, și nu de nume și pentru a nu merge la pieire sigură. Călugărul se află pe drumul cel bun atunci când este cuprins de un sentiment de pocăință. Atunci când acest sentiment îi părăsește inima, este semn sigur că el s-a lăsat antrenat de gânduri periculoase sugerate de satan sau răsărite din propria lui fire căzută; absența permanentă a pocăinței este semnul unei dispoziții interioare completamente denaturată.

La fiecare slujbă biserica “făcută de mână omenească” se tămâiază. De aceea în biserică aerul este mereu plin de mireasma tămâii care arde. Veșmintele liturgice, și celelalte obiecte de cult, sunt și ele impregnate de această bună mireasmă. Toți cei ce vin la biserică pentru a se ruga, sau pentru a asista la slujbă, sunt obligați să respire această mireasmă. La fel biserica lui Dumnezeu “nefăcută de mâna omenească”, creată și recreată de Dumnezeu, adică creștinul, și în mod deosebit călugărul, trebuie să fie mereu plin de simțământul pocăinței. Acest simțământ trebuie să se reîmprospăteze de câte ori călugărul se roagă: trebuie să-i însoțească rugăciunea, să o susțină, să-i dea aripi, să o ridice la Dumnezeu; altfel rugăciunea nu se va putea ridica de la pământ, nici nu va scăpa de împrăștiere.

Simțământul pocăinței trebuie să pătrundă toată viața călugărului și chiar modul în care el împlinește poruncile Evangheliei. Trebuie să împlinească aceste porunci ca un datornic, ca o “slugă netrebnică” (Luca 17,10) și să le depună în vistieria împăratului ceresc, ca o sumă neînsemnată dintr-o datorie pe care nu o poate plăti și care nu poate fi achitată decât de milostivirea lui Dumnezeu. Sfântul Marcu Ascetul a spus: “Cei care nu se socot datori față de fiecare poruncă a lui Dumnezeu, citesc Scriptura într-un mod trupesc, neînțelegând nici cele ce spun, nici cele pentru care dau adevărate” (1 Tim. 1, 7).

Pocăința este singura jertfă pe care Dumnezeu o primește de la sufletul căzut al omului. Alte sentimente, și chiar nevoința cea mai aspră, pe care am putea-o numi “ardere de tot”, Dumnezeu le respinge, pentru că acestea sunt întinate de păcat și au nevoie, înainte de a fi oferite lui Dumnezeu, să fie purificate prin pocăință. Pocăința este singura jertfă a omului căzut pe care Dumnezeu n-o urăște și n-o respinge (Ps. 50, 19). Dar când, prin pocăință Sionul se reînnoiește și zidurile Ierusalimului nostru duhovnicesc se reconstruiesc, atunci noi putem oferi cu încredere pe altarul inimii noastre jertfa dreptății: adică sentimentele noastre reînnoite prin harul lui Dumnezeu. Atunci omul devine în stare să se aducă pe sine însuși ca ardere de tot și ca ascultare desăvârșită. (Ps. 50, 19-21). Sfântul mucenic Sadoc a zis: “omul duhovnicesc așteaptă moartea prin martiriu cu bucurie, cu dor și mare dragoste, și nu se teme deloc, căci este pregătit; pentru omul trupesc ceasul morții este înfricoșător”.

Pocăința ne este poruncită în Evanghelie. După învățătura Evangheliei consecința directă a pocăinței noastre trebuie să fie intrarea în împărăția cerurilor. Iată de ce tot timpul cuprins între înfierea noastră prin Hristos și intrarea în eternitate, sau tot timpul vieții noastre pământești, trebuie să fie răstimpul pocăinței noastre. Este limpede că cei ce se pocăiesc intră în împărăția cerurilor. Primul cuvânt, prima poruncă dată de către Dumnezeu întrupat omenirii căzute, când a venit să o mântuiască, se referă la pocăință: “De atunci a început Iisus să propovăduiască și să spună: pocăiți-vă, căci s-a apropiat împărăția cerurilor” (Matei 4, 17). După învierea din morți, și înainte de înălțarea Sa la cer, Domnul le-a deschis mintea ucenicilor Săi, și ei au înțeles Scripturile. Apoi le-a spus că, în acord cu Scriptura, Hristos a trebuit să sufere și să învieze a treia zi, “și să se propovăduiască în numele Său pocăința spre iertarea păcatelor la toate neamurile, începând de la Ierusalim” (Luca 24, 47).

Pentru a crede în Hristos și pentru a deveni creștin, trebuie să ai cunoștința stării tale de păcătos și a pocăinței; pentru a rămâne creștin, trebuie să-ți vezi păcatele, fiind conștient de ele, să le spovedești și să te pocăiești. Atunci când iudeii, care erau bine intenționați față de credință, l-au întrebat pe Sfântul Petru ce trebuie să facă, le-a răspuns: “Pocăiți-vă și să se boteze fiecare dintre voi în numele lui Iisus Hristos, spre iertarea păcatelor” (F.Ap. 2, 38). La fel Sfântul Pavel propovăduia peste tot “mărturisind și iudeilor, elinilor întoarcerea la Dumnezeu prin pocăință și credința în Domnul nostru Iisus Hristos” (F.Ap. 20, 21).

Nu-i posibilă unirea cu Hristos dacă rămâi în păcate și le iubești pe acestea: “Că oricine face rele urăște Lumina și nu vine la Lumină, pentru ca faptele lui să nu se vădească (Ioan 3,20). Căci ce însoțire are dreptatea cu fărădelegea? Sau ce împărtășire are lumina cu întunericul? Și ce însoțire este între Hristos și Veliar?” (2 Cor. 14-15). Pentru a te apropia de Hristos și a te uni cu El prin Botez, trebuie mai întâi să te pocăiești. Chiar și după Sfântul Botez, suntem liberi, fie să rămânem uniți cu Domnul, fie să pângărim această unire și să ne unim cu păcatul. Mai mult, Sfântul Botez nu suprimă în firea noastră căzută tendința de a amesteca răul cu binele, pentru ca libertatea noastră să fie pusă la încercare și ca, atunci când noi alegem binele dumnezeiesc, preferându-l răului și chiar binelui nostru propriu, care este corupt, să acționăm liber, ceea ce putem face supunându-ne la toate încercările întâlnite pe drumul Crucii.

Sfântul Botez spală păcatul strămoșesc, precum și păcatele personale săvârșite înainte de botez; păcatul își pierde puterea de influență pe care o avea asupra noastră înainte de renașterea noastră; harul Sfântului Duh, prin care suntem uniți cu Dumnezeu în Hristos, coboară asupra noastră și primim puterea de a învinge și a nimici păcatul. Pentru că noi nu suntem scutiți de necesitatea de a lupta contra păcatului, nu putem, atâta vreme cât durează viața noastră pământească, să fim totalmente lipsiți de căderi: “cel drept cade de șapte ori și tot se scoală ” (Prov. 24,16), prin pocăință, zice Scriptura. El cade din pricina slăbiciunii sale și a limitelor sale, căci nu discerne întotdeauna păcatul care se ivește, subtil și imperceptibil, în firea noastră căzută sau care este adus și sugerat cu viclenie de către spiritele căzute;

pocăința devine prietenul nedespărțit, arma constantă, bogăția neprețuită a nevoitorului. Prin pocăință dreptul își protejează unirea sa cu Hristos. Prin pocăință își tămăduiește rana provocată de păcat.

Sfântul Ioan Teologul ne avertizează: “Dacă zicem că păcat nu avem, ne amăgim pe noi înșine și adevărul nu este întru noi. Dacă mărturisim păcatele noastre, El este credincios și drept, ca să ne ierte păcatele și să ne curățească pe noi de toată nedreptatea. Dacă zicem că n-am păcătuit, Il facem mincinos și cuvântul Lui nu este întru noi” (1 Ioan 1, 8-10). Teologul spune aceasta despre păcatele fără de voie datorate slăbiciunii și limitelor noastre, despre păcatele neînsemnate pe care le comit și sfinții. Dar despre păcatele făcute cu voia spune lucrurile următoare: “Oricine rămîne întru El nu păcătuiește; oricine păcătuiește nu L-a văzut nici nu L-a cunoscut. Copii, nimeni să nu vă amăgească. Cel ce săvârșește dreptatea este drept, precum Acela drept este. Cine săvârșește păcatul este de la diavolul, pentru că de la început diavolul păcătuiește. Pentru aceasta S-a arătat Fiul lui Dumnezeu, ca să strice lucrurile diavolului. Oricine este născut din Dumnezeu nu săvârșește păcat, pentru că sămânța lui Dumnezeu rămâne în acesta; și nu poate să păcătuiască fiindcă este născut din Dumnezeu. Prin aceasta cunoaștem pe fiii lui Dumnezeu și pe fiii diavolului” (1 Ioan 3, 6-10).

Copiii lui Dumnezeu duc o viață conformă cu poruncile Evangheliei și, pentru înclinațiile lor înspre păcat, fac pocăință. Dacă un slujitor al lui Dumnezeu cade datorită unui accident nefericit, într-un păcat de moarte, el se tămăduiește de rana sa prin pocăință și spovedanie, astfel neîncetând a fi copilul lui Dumnezeu. Cei care, îndrăgostiți de păcat, duc de bunăvoie o viață pătimasă; cei care bucurosi cad în primul păcat ce li se îmbie, cei care găsesc bucuria vieții în tot felul de desfrânări și n-au habar că încalcă poruncile Evangheliei, sunt copiii diavolului, chiar dacă-și spun creștini, chiar dacă asistă la câteva slujbe religioase și chiar dacă se apropie de Sfânta Cuminecătură, pe care o profanează înspre propria lor pierzanie.

Acesta este locul pocăinței în viața creștinului. Și cu atât mai mult pocăința este esența vieții monahale. A intra în monahism înseamnă a-ți recunoaște starea de păcătoșenie. Viața monahală este o viață de pocăință pe care nimic nu trebuie să o întrerupă. Candidatul care dorește să depună în fața lui Dumnezeu voturile monahale, își mărturisește la începutul acestui ritual sfânt dispoziția sa sufletească, în felul următor: “Brațele părintești grăbește a mi le deschide, că în păcate am cheltuit viața mea! Și căutând, Mântuitorule, la bogăția cea neîmpuținată a îndurărilor Tale, nu trece acum cu vederea inima mea cea sărăcită, căci către Tine, Doamne, strig cu umilință: greșit-am la cer și înaintea Ta!”.

Cei mai mari dintre Sfinții Părinți considerau pocăința ca unica lor grijă. Fiind consacrați acesteia, îi dădeau “din ce în ce mai multă importanță în viața lor, căci pocăința nu numai că te curățește de păcat, ci și stimulează ațintirea privirii asupra persoanei tale însuși. Atunci când petele nenumărate, lăsate de păcat pe veșmântul sufletului, sunt spălate prin pocăință, dintr-o dată vei descoperi și altele, mai puțin grosiere, dar nu fără importanță, și care până atunci au rămas neobservate pentru că îți lipsea o privire atentă și pătrunzătoare, în final pocăința îl va face, pe cel ce i s-a consacrat, să urce până la orizonturile duhovnicești cele mai greu de înțeles: pocăința îl va face să descopere propria stare de cădere, și a întregii omeniri; propria sa suferință, care este suferința lumii întregi căzută sub jugul stăpânului lumii acesteia; pocăința îl va ajuta să descopere lucrarea minunată a mântuirii sale și alte taine ce pot fi pătrunse numai prin trăire.

Sfântul Arsenie cel Mare era mereu preocupat de pocăința însoțită de lacrimi. O batistă se afla întotdeauna pe genunchii săi; fara încetare, lacrimile cădeau pe acea batistă, în timp ce sfântul își concentra mintea la rugăciunea de pocăință, iar cu mâinile lucra. Sfântul Sisoe cel Mare le-a cerut îngerilor, care au venit să-i despartă sufletul de trup și să-l ridice la cer, să-l mai lase un pic să se pocăiască. Iar ucenicilor, care spuneau că a atins desăvârșirea, le-a declarat că încă n-a pus început pocăinței. Atât de înaltă era concepția lui despre pocăință, și așa de mare era importanța ce i-o atribuia. Este limpede că prin cuvântul “pocăință” sfântul înțelegea viața monahală în integralitatea sa; spunând că încă n-a pus început pocăinței își arăta smerita cugetare pe care o avea față de propria sa viață călugărească.

Cei care au dobândit o adevărată înțelegere a pocăinței, adică o înțelegere duhovnicească, includ în aceasta toate nevoințele ascetice, și consideră ca și pierdută ziua în care nu s-au plâns pe ei înșiși, chiar dacă în ziua aceea au făcut multe alte fapte bune. Este în afară de orice îndoială că Sfântul Sisoe era scufundat în nevoința pocăinței și a lacrimilor, căci o caracteristică a acestei lucrări este să nu fii niciodată mulțumit cu cât ai făcut: pe cât o împlinești pe atât o dorești mai mult; pe cât dobândești o curăție plăcută lui Dumnezeu, ai setea după o curăție mai mare. Cei ce s-au curățit prin lacrimile lor continuă să se considere necurați.

Am menționat deja sfatul pe care Sfântul Sisoe i l-a dat unui frate ce l-a întrebat cum se poate mântui. “Dacă vrei să-i plăci lui Dumnezeu, i-a zis sfântul, retrage-te din lume, lasă pământul, și când ai părăsit creatura, mergi înspre Creator. Unește-te cu Dumnezeu prin rugăciune și prin lacrimi, și vei găsi liniște în veacul acesta și-n veacul viitor”. Altui frate i-a spus “Rămâi în chilia ta cu trezvie, și prezintă-te lui Dumnezeu cu lacrimi îmbelșugate și inimă smerită, și vei găsi odihnă”. Este evident că sfaturile pe care părintele le dădea fraților erau rodul propriei sale experiențe. Întâi îi sfătuia să lase tot ce ține de lumea aceasta, adică legăturile pătimase; apoi îi sfătuia să rămână mereu în chilie. Pocăința adevărată și lacrimile duhovnicești sunt imposibile atâta vreme cât subzistă legăturile pătimase când îți părăsești adesea chilia fără un motiv serios. Trebuie ca inima să fie detașată de toate, și nimic să n-o tulbure. Numai atunci poți face să urce la Dumnezeu tânguirea ta, și să te afunzi în plâns ca într-un adânc al existenței.

Când un frate l-a întrebat pe Pimen cel Mare cum trebuie să petreacă un isihast în chilia sa, sfântul i-a răspuns: “Ca un om ce s-a înglodat până la gât într-o mlaștină împutită, cu o povară în spate, și care strigă către Dumnezeu: miluiește-mă!” Acest răspuns arată că toată nevoința călugărească stă în lacrimi și în rugăciune de pocăință. Altui frate care l-a întrebat care-i datoria sa, același sfânt i-a replicat: “Când va veni vremea să ne prezentăm în fața lui Dumnezeu, ce ne va preocupa?” Fratele a răspuns: “păcatele noastre”. Avva Pimen i-a zis: “Așadar să intrăm în chilia noastră și acolo, în singurătate, să ne amintim de păcatele noastre, și Domnul ne va auzi”. Un alt frate l-a întrebat, pe același bătrân, cărei lucrări trebuie să se consacre. Bătrânul a zis: “după ce Avram a intrat în pământul făgăduinței, și-a cumpărat aici un mormânt, și plecând de la acest mormânt a început cucerirea”. Fratele a întrebat: “Ce înseamnă mormântul?” Pimen a răspuns: “Este locul de plâns și de tânguire” Fratele l-a întrebat iarăși pe același sfânt: “Ce trebuie să fac cu păcatele mele?” Avva Pimen a răspuns: “Cel ce vrea să se elibereze de păcate, se eliberează prin lacrimi, și cel ce vrea să se păzească să nu înceapă din nou, se păzește prin plâns. Aceasta-i calea mântuirii; ea ne-a fost arătată de către Scriptură și de către Părinții care au zis: Plângeți! Căci nu este altă cale înspre mântuire decât lacrimile. Lacrimile au un dublu rol: lucrează și păzesc”.

Intr-o zi avva Pimen cu avva Anuv mergeau înspre Diolkos. Și au văzut acolo, lângă un mormânt, o femeie ce își bătea pieptul și plângea amar. Cei doi s-au oprit pentru a o asculta. Apoi când s-au îndepărtat l-au întâlnit pe un locuitor din acele părți și avva Pimen l-a întrebat: “Ce s-a întâmplat cu femeia aceea? de ce plângea ea cu atâta amar? Omul i-a răspuns: “Și-a pierdut soțul, fiul și fratele”. Avva Pimen s-a întors înspre avva Anuv și i-a zis: “Eu îți spun, dacă un om își mortifică toate doririle trupești și n-ar ajunge să plângă ca și femeia aceea, nu poate fi călugăr. Căci toată viața călugărului stă în plâns.”

Când avva Pimen a primit vestea că a murit Arsenie cel Mare, a plâns și a zis: “Fericit ești tu, avvo Arsenie! Tu te-ai plâns pe tine în această viață. Cine nu se plânge pe sine în viața aceasta, va plânge veșnic. Nu se poate să nu plângi: fie de voie aici, fie fără de voie, acolo jos, în chinurile iadului”.

Cei ce nu se ocupă, sau se ocupă prea rar de lucrarea interioară a sufletului, ci se risipesc în activități exterioare, nu fără a amesteca în acestea o doză de fariseism, nu simt deloc mustrarea conștiinței acuzându-i de păcat. Ci dimpotrivă cred că o asemenea stare de liniște trebuie recunoscută și admirată. Ei sunt susținuți și confirmați în părerea lor de către multele acțiuni bune făcute și de laudele oamenilor, întemeindu-se pe ele, socot că o asemenea stare de liniște și mulțumire este consecința directă a unei lucrări plăcute lui Dumnezeu, a unei vieți virtuoză și ireproșabile. Seninătatea lor face loc, din când în când, unei bucurii greu de exprimat; nu se gândesc că această bucurie este un dar al harului dumnezeiesc. Ce neglijență tragică! Ce orbire sufletească! Orbirea stă aici în părerea de sine, care și ea este o rană a

ochiului sufletesc; această rană se datorează unei lucrări incorecte și naște la rândul ei o lucrare și mai incorectă.

Frate preaiubit, liniștea ce te face să crezi că tu ești pe calea cea mai bună nu-i altceva decât o înconștiență și o lipsă de sensibilitate față de starea de păcătoșenie, datorită unei vieți neglijente; în ce privește bucuria ce o simți uneori datorită succeselor exterioare și laudelor oamenilor, ea nu-i deloc o bucurie duhovnicească și sfântă: ea este rodul părerii de sine, mulțumirii de sine și a mândriei. O asemenea stare de calm aparent, Sfinții Părinți o numesc împietrire, slăbire a sufletului, moarte duhovnicească înaintea morții trupului, împietrirea sau slăbirea sufletului constă în lipsa, sau pierderea de către sufletul nostru, a sentimentului de pocăință și plângere, în pierderea de către inima noastră a durerii mântuitoare numită înduioșare. O inimă neînduioșată, într-o stare de aparentă liniște, este semn sigur al unei nevoițe incorecte și al orbirii. “Oricât de frumoasă ar fi viața pe care o ducem, zice Sfântul Ioan Scărarul, dacă n-avem inima înduioșată, este pentru că felul nostru de viață este fățarnic și deșert”. Absența înduioșării decurge dintr-o viață neatentă, din ieșirile fără rânduială din chilie, din convorbirile nefolositoare, din răs, din cuvintele deșarte, din bârfă, din prea multă mâncare, din legăturile afective, din acceptarea și adoptarea gândurilor de mândrie, din aroganță și din orgoliu. “Dacă nu simți o smerită înduioșare a inimii, au zis Părinții, să știi că ești mândru; mândria împiedică inima să intre în această stare”.

La înduioșarea inimii te duce o viață atentă, “începutul pocăinței vine din frica de Dumnezeu și din băgarea de seamă, cum zice sfântul mucenic Bonifacie. Frica de Dumnezeu este maica băgării de seamă; iar băgarea de seamă este maica liniștii interioare care dă naștere conștiinței ce-i îngăduie sufletului să vadă, ca într-o apă limpede, propria sa păcătoșenie. Așa iau naștere rădăcinile pocăinței”.

Sfântul Ioan Scărarul zice: “Cel ce a ieșit din lume pentru a se ușura de sarcina păcatelor sale să urmeze pilda celor ce șed înaintea mormintelor din afara cetății; și să nu înceteze din lacrimile fierbinți și înfocate și din vaietele fără glas ale inimii până nu va vedea și el pe Iisus venit și rostogolind piatra cea învârtosată a inimii și dezlegând mintea noastră, ca pe un alt Lazăr, din legăturile păcatelor și poruncind îngerilor: Dezlegați-l din patimi și lăsați-l să plece spre fericita nepătimire” (Scara I, 12),

La Sfântul Isaac Sirul, ucenicul întreabă: “care sunt semnele sigure ce-i permit unui ascet să sesizeze că fructul oprit începe să moară în sufletul său?” Dascălul răspunde: “Când primește harul de a vărsa, fără efort din partea sa, lacrimi din belșug. Lacrimile sunt pentru mine ca un criteriu, ca o graniță între trupesc și duhovnicesc, între starea pătimășă și starea de curăție. Atâta vreme cât omul n-a primit acest dar, nevoițele sale ascetice n-au atins omul lăuntric, pentru că el n-a simțit încă nici într-un fel lucrarea ascunsă a omului duhovnicesc. Dar atunci când a început să părăsească latura trupească a acestei lumi și, forțându-i granițele, pătrunde în acest domeniu interior care se află dincolo de firea văzută, ajunge repede la darul lacrimilor. Lacrimile încep de la prima încăpere a acestui domeniu interior și-l conduc pe ascet până la iubirea desăvârșită de Dumnezeu. Pe cât avansează în această stare, cu atât lacrimile devin mai îmbelșugate; ele se înmulțesc în așa măsură încât ascetul își amestecă până și mâncarea și băutura cu ele. Este semn sigur că duhul a ieșit din această lume și a pătruns în lumea duhovnicească. Cu cât sufletul omului se apropie de această lume materială, pe atât lacrimile le împuținează. Iar atunci sufletul lui se afundă total în lumea aceasta, va fi complet lipsit de lacrimi. Este semn că omul s-a înglobat în patimi”.

Sfântul Simeon Noul Teolog a spus: înainte de a dobândi plânsul și lacrimile, să nu se înșele nimeni cu vorbe deșarte, și nici noi să nu ne amăgim pe noi înșine. Până ce n-am dobândit darul lacrimilor n-avem pocăință, n-avem frică de Dumnezeu în inimi; până ce nu suntem huliți, sufletul nostru nu poate pregusta judecata finală și chinurile veșnice. Căci dacă ne-am fi acuzat noi înșine, dacă am fi pregustat acele chinuri, lacrimile ar fi început să curgă fără oprire. Fără lacrimi, împietrirea inimii noastre niciodată nu se va înmuia, nici sufletul nu va dobândi umilință duhovnicească; fără ele nu putem fi smeriți. Cine n-a devenit astfel nu se poate uni cu Duhul Sfânt; cine nu este unit cu El nu poate ajunge la contemplație și nici la cunoașterea lui Dumnezeu, și nu este vrednic să învețe prin har virtutea smereniei”.

O viață atentă duce la înduioșarea inimii; această înduioșare a inimii, mai ales când lacrimile încep să o însoțească, ne duce la o atenție redublată de har. Plânsul și lacrimile sunt darul lui Dumnezeu. Dacă duci

o viață reculeasă, cere-i acest dar lui Dumnezeu printr-o rugăciune insistentă. “Cereți și vi se va da; căutați și veți afla; bateți și vi se va deschide... Tatăl vostru Cel din ceruri va da cele bune celor care cer de la El” (Matei 7, 7-11). El vă va da ușa și cheile pentru toate bunătățile duhovnicești: plânsul și lacrimile.

“Eu mă minunez, zice Sfântul Ioan Scărarul, și când caut la calitatea străpunerii inimii. Cum, numindu-se plâns și întristare, are înlăuntru împletite cu sine, ca mierea cu ceara, bucuria și veselia? Ce învățăm din aceasta? Că această străpungere este, propriu-zis, dar al Domnului” (Scara VII, 50).

Sfântul Simeon Noul Teolog pe bună dreptate spune că izvorul plânsului și al lacrimilor se află în libertatea noastră. Depinde de noi să nu ne împrăștiem, să încetăm cu vizita pe la chiliile fraților, să nu ne facem cunoștințe în afara mănăstirii, să contenim cu vorbăria multă și care nu spune nimic. De noi depinde începutul unei vieți reculese, de felul cum ne rugăm și cum citim cuvântul lui Dumnezeu, de felul în care ne înfrânăm de la mâncare și băutură. O asemenea viață nu va fi lipsită de înduioșarea inimii și de lacrimi, în mod deosebit dacă-L rugăm pe Dumnezeu cu stăruință să ne dăruiască acest dar salutar.

Când l-ai dobândit trebuie să-l păstrezi ca pe un tezaur prețios. Acest dar este o comoară spirituală de o inestimabilă valoare. După ce l-am primit, ușor îl putem pierde din nou, dacă ne lăsăm cuprinși de împrăștiere, dacă devenim robii capriciilor noastre, dacă căutăm să plăcem oamenilor, dacă cedăm mondenității, lăcomiei pântecului, obiceiului de a calomnia și bârfi. Fără să ne dăm seama putem trece de la o stare de înduioșare a inimii, la o stare de împietrire. Această stare este atât de importantă pentru vrăjmașul nostru cel nevăzut, încât el încearcă prin toate mijloacele să ne rețină în ea; scutindu-ne să ne tulbure prin alte ispite venite din exterior, într-adevăr, părerea de sine și mulțumirea de sine, care sunt urmările obișnuite ale unei stări de împietrire bine statornicită, sunt suficiente pentru a ne face să pierdem orice roadă duhovnicească și să mergem la pieire. Împietrirea este teribilă în cazul celui ce nici nu o simte: acesta este copleșit și orbit de părerea de sine și de mulțumirea de sine.

Induioșarea inimii, zice Sfântul Simeon Noul Teolog, este rodul împlinirii poruncilor evanghelice; înduioșarea inimii este izvorul tuturor roadelor duhovnicești, este autorul și creatorul tuturor virtuților, precum mărturisește toată Scriptura inspirată de Dumnezeu. De aceea cel ce voiește să-și dezrădăcineze patimile și să dobândească virtuțile, înaintea tuturor virtuților și dimpreună cu toate, să caute cu stăruință înduioșarea inimii. Fără aceasta, nu va putea niciodată să-și vadă sufletul curat; și dacă nu-și curățește sufletul, nu va avea niciodată trupul curat. Un veșmânt murdar nu poate fi spălat fără apă; fără lacrimi nu-ți poți spăla sufletul și nu-l poți curăța de pete și necurații. Să nu căutăm scuze mincinoase și inconsistente, la drept vorbind absolut false și dărâmbitoare de suflet, ci să căutăm din tot sufletul regina virtuților. Cel ce o caută cu stăruință o va afla; sau mai exact, ea va veni și-l va găsi pe cel ce o caută cu ardoare; și chiar dacă inima lui este mai tare ca fierul sau ca piatra, prin venirea ei o va face mai moale decât ceara.

Ea este un foc divin ce topește munții și stâncile, care îplinește și schimbă totul, care preschimbă în grădină sufletele ce o dobândesc, în profunzimea acestor suflete, ea devine un izvor din care țâșnește apă vie. Această apă, ca dintr-un bazin, se răspândește neîncetat în părțile apropiate și îndepărtate ale grădinii, și umplu sufletele care adună Cuvântul cu credință. Mai întâi ea spală toată necurația celor ce se adapă din ea; apoi ea spală patimile, le înlătură ca pe o crustă ce acoperă rana; respinge răutatea, pizma, slava deșartă cu toate urmările ei. Este ca o flacără ce cuprinde tot, ca un rug arzător ce consumă încetul cu încetul toate. Trezește în noi dorința de a fi buni și-i pregătește pentru Dumnezeu pe cei ce o iubesc. Iată ce face focul dumnezeiesc al înduioșării inimii cu conlucrarea lacrimilor, sau mai precis prin lacrimi. Fără lacrimi, cum am spus, nici una din aceste bunătăți n-a existat, și nici nu va exista, nici în noi și nici în alții. Nu vei găsi în Scripturi vreun om curățit fără lacrimi și fără înduioșarea inimii, sau să fi devenit sfânt fără acestea, sau să-L fi contemplat pe Dumnezeu, sau să-L fi simțit prezența, sau să-L fi primit ca oaspete în inima sa. Nimic din acestea nu se poate dobândi dacă pocăința și înduioșarea inimii nu le-a precedat, dacă lacrimile n-au împăienjenit ochii și n-au spălat camera sufletului și sufletul însuși, umplând de fiori și de mireasmă sufletul cuprins de un foc de nepătruns. Cei ce spun că este imposibil să verși lacrimi și să plângi în fiecare noapte, în fiecare zi, mărturisesc că sunt lipsiți de toate virtuțile. Sfinții Părinți au

declarat: “cel ce vrea să-și taie patimile le taie prin lacrimi, și cel ce vrea să dobândească virtuțile le dobândește prin plâns”. De aici reiese clar că cel ce nu plânge în fiecare zi nu-și poate dezrădăcina patimile și nu câștigă virtuțile, chiar dacă, păcălit de părerea de sine, crede că le câștigă.

La ce sunt bune instrumentele unui oarecare meșteșug dacă nu există un meseriaș să se priceapă la ele?

La ce-i folosește unui grădinar să sape toată grădina, să planteze tot felul de legume și flori, dacă ploaia nu cade? Evident nu folosește la nimic. La fel se întâmplă cu cel ce practică alte virtuți și n-are această suverană și binecuvântată virtute a lacrimilor și înduioșării inimii.

La fel cum un rege rămas fără armată este ușor de învins, ba uneori nici nu mai este recunoscut de rege, tot așa o armată numeroasă fără un rege, sau fără general, este ușor distrusă de către vrăjmaș. Aceasta este relația și între virtuți. Prin armată ne închipuim mulțimea de virtuți ale începătorilor; regele reprezintă binecuvântatele lacrimi sau plânsul, prin care toată armata este pusă în rânduială, este încurajată, întărită, învățată cum să mânuiască armele, în funcție de moment, de împrejurări, de vrăjmaș. Plânsul cheazășuește toate acestea; fără el mulțimea virtuților este învinsă. Așadar fraților, înaintea tuturor faptelor, și dimpreună cu ele, lucrarea noastră, a tuturor, să fie pocăința și, dimpreună cu ea, plânsul ce însoțește lacrimile. Nu există plâns fără pocăință; nu există lacrimi fără plâns. Acestea trei sunt unite între ele; una nu poate apare fără celelalte două.

Calea duhovnicească a pocăinței și a lacrimilor are această caracteristică importantă: este scutită de ispita drăcească a nălucirilor. Pentru a-l seduce pe un ascet, îngerul căzut încearcă, la început, să-l convingă de meritele sale, cum se poate vedea din exemplele amintite mai înainte. Dar cum ar putea fi înșelat cel ce încearcă prin toate mijloacele să fie conștient de păcatele sale, să le plângă, și care, odată ce le-a descoperit este încurajat să descopere și altele mai mari?

Cum poate fi înșelat cel ce n-are altă ambiție decât aceea de a-și vedea ca singură calitate aceea de a fi păcătos, și conștient de păcatele sale și le mărturisește? “Când diavolul vede, spune Sfântul Grigorie Sinaitul, că cineva își petrece viața în plâns, nu rămâne aproape de el, căci el fuge de smerenia pricinuită de lacrimi”. Sigur că diavolul îi ispitește și pe cei ce plâng, numai că aceștia îl recunosc și îl alungă. Cel ce are o înaltă părere despre sine, cel ce crede că are oarecare merite, nu poate respinge ispita diavolului ce vine din exterior, pentru că a fost deja înhățat și înlănțuit de ispita interioară.

Asceții necunoscători și fățarnici socot că au ajuns desăvârșiți atunci când încep a se considera sfinți și lumea îi recunoaște și-i aclamă ca atare. Ei primesc bucuroși orbirea și părerea de sine care se dezvoltă în ei fără a înțelege că părerea de sine este dezastruoasă iar laudele oamenilor sunt semnul profeților mincinoși. Acest semn este foarte important, pentru că ni l-a dat Mântuitorul însuși. “Vai vouă, când toți oamenii vă vor vorbi de bine. Căci tot așa făceau proorocilor mincinoși părinții lor” (Luca 6, 26). Aceasta este o nenorocire duhovnicească, o calamitate veșnică!

Un adevărat monah se bucură când începe să-și descopere păcatul, când se vede inferior altor oameni și mai rău decât toți cei ce-l înconjoară, când dreapta judecată a lui Dumnezeu și chinurile veșnice încep să-l înspăimânte, când se simte ca un criminal condamnat, când în timpul rugăciunii râuri de lacrimi curg din ochii lui și când inima lui geme și suspină, când sufletul său curățit de lacrimi stă față în față cu Dumnezeu, și vede Nevăzutul datorită unei puternice intuiții a prezenței lui Dumnezeu.

Ce vedere binecuvântată! În timpul ei răufăcătorul poate face pocăință pentru fărădelegile comise, îl poate împlânzi pe Atotmilostivul prin lacrimi îmbelșugate, prin cuvinte smerite arătându-și starea sa mizerabilă; el poate să-I ceară lui Dumnezeu, iubitorul de oameni, iertare de păcate și, în același timp, multe daruri duhovnicești și veșnice de mare valoare. Cel mai mare succes pe care-l poate obține un călugăr este de a se vedea și a se recunoaște ca un păcătos. Este mare lucru pentru un călugăr ca prin tot ce face și prin tot ce spune să se recunoască sincer ca păcătos. “Când sufletul începe să-și vadă păcatele sale mai multe ca nisipul mării, este începutul luminării interioare și semnul sănătății sufletești”, zice Sfântul preot și martir Petru Damaschinul.

Mintea nu-și poate vedea păcatele decât atunci când este atinsă de harul lui Dumnezeu, întunecată de cădere, mintea singură nu-i în stare să le vadă. Vederea păcatelor sale, și a stării de cădere, este un dar al lui Dumnezeu. Sfânta Biserică Ortodoxă îi învață pe fiii săi să-I ceară lui Dumnezeu acest dar prin post și metanii, mai ales în postul mare. Darul vederii păcatelor, a stării de cădere și de unire a omului căzut cu îngerii căzuți, era în atenția Sfinților Părinți de altădată; și în ciuda numeroaselor daruri duhovnicești care mărturiseau clar sfințenia lor, darurile acestea îi determinau să se pocăiască mereu, să plângă și să se spele prin lacrimi. Cuvintele spuse de către Părinții ce se aflau în această stare, nu sunt înțelese de către oamenii trupești. Astfel lui Pimen cel Mare îi plăcea să le zică fraților care trăiau împreună cu el: “Fraților, credeți-mă, acolo unde va fi aruncat satan, acolo voi fi aruncat și eu”. “Fiindcă oricine se înalță pe sine se va smeri, iar cel ce se smerește pe sine se va înălța ” (Luca 18,14).

Concluzii

Adaptarea regulilor stabilite de părinți la situația monahismului actual

Cine citește atent lucrările Sfinților Părinți, referitoare la monahism, remarcă ușor că ele au fost elaborate ținând cont de circumstanțele epocii lor, și de situația personală a călugărilor cărora se adresau. Pentru aceasta, aproape toate scrierile monahale ale Sfinților Părinți au un scop precis și un oarecare caracter unilateral. De aceea, chiar în vremurile înfloritoare ale monahismului, nu era posibil ca fiecare călugăr să aplice mecanic ceea ce au scris Părinții; cu atât mai mult nu-i posibil astăzi, și mulți dintre cei ce au încercat s-o facă au întâmpinat suficiente dificultăți, și n-au câștigat mare lucru.

Să luăm de exemplu cartea Sfântului Ioan Scărarul. Acest slujitor al lui Dumnezeu a scris pentru călugării din viața de obște, a căror virtute principală este ascultarea. De aceea tratează viața însingurată, și isihasmul, cu prudență, pe scurt și fără tragere de inimă, sfatuindu-i pe călugări să nu se grăbească a alege prematur acest fel de viață; dimpotrivă, el vorbește detaliat despre ascultare, lăudând și exaltând această formă de asceză. Sfântul procedează așa nu pentru că ar disprețui viața pustnicească, ci pentru a nu slăbi zelul călugărilor din viața de obște, a-i încuraja în ascultarea ce și-au asumat-o, a nu se diviza și a nu se grăbi înspre un mod de viață pentru care nu sunt pregătiți și care i-ar fi putut duce la orbire și la năluciri drăcești, în care cad de obicei cei ce nu ascultă și acționează de capul lor.

Este evident că un călugăr ce trăiește înafara mănăstirii nu va fi scutit de tulburare și descurajare; citind “Scara”; va avea cu siguranță impresia că în afara unei mănăstiri de obște, și fără ascultare, nu poate progresa în viața călugărească. Experiența a arătat că acesta este efectul citirii acestei cărți inspirate de Dumnezeu. De pildă Sfântul Antonie cel Tânăr, care era pustnic, citind “Scara”, a intrat într-o mănăstire de obște.

Nimeni însă nu poate schimba cadrul exterior al vieții sale. Ce se întâmplă atunci? Rămânând, forțat de împrejurări, în situația în care se găsește, dar pierzându-și încrederea că se poate mântui și aici, va cădea în descurajare, își va pierde entuziasmul pentru viața călugărească și va începe să ducă o viață neglijentă. Acum când noi suntem la sute de ani de vremurile în care au scris Sfinții Părinți, obiceiurile și împrejurările fiind altele, adaptarea sfaturilor ce ni le-au dat la situația actuală nu-i numai utilă, ci și necesară.

Aceasta a fost intenția noastră cu sfaturile duhovnicești expuse aici. Noi nădăjduim că ele vor putea servi de ghid călugărilor din vremea noastră și în împrejurările în care Dumnezeu a îngăduit să trăim. Sperăm că smerita noastră lucrare va putea fi utilă atât în mănăstirile de obște, cât și în mănăstirile de sine; ea va putea fi folosită și de călugării care sunt în administrație sau la un paraclis, sau călugărilor care la solcitarea ocârmuirii călătoresc în calitate de duhovnici pe un vapor, sau celor care se fală în lume pentru a îndeplini o ascultare de lungă durată. Ea se adresează de asemenea călugărilor care au depus voturile monahale pe lângă o școală teologică și sunt profesori, sau îndeplinesc funcții administrative. Sperăm apoi că și laicii care doresc să-și câștige în lume mântuirea vor fi câștigați citindu-o.

Implinirea poruncilor evanghelice a constituit și continuă să constituie esența vieții și practicilor monahale. În orice loc și în orice împrejurări, se găsesc suficiente condiții favorabile pentru a practica nevoia călugărească. Fraților, primiți această ofrandă duhovnicească și nu o respingeți pentru puținătatea sa. Puținătatea ofrandei mărturisește sărăcia celui ce o oferă. Prin credința și râvna noastră, veți răsplăti pe cel care a trudit, pentru mântuirea lui și a voastră.

Bogatul Stăpân al casei a pregătit un ospăț îmbelșugat pentru numeroșii Săi prieteni, și pentru mulți alții pe care ar dori să-i invite la masă și să-i alăture acestora. Un belșug de mâncăruri duhovnicești de o finețe aleasă se vor oferi oaspeților așezați la această masă și, la sfârșitul ospățului cei prezenți vor fi încărcăți de daruri spirituale. După ce oaspeții de seamă vor pleca, Stăpânul casei va arunca o privire prin ușa încăperii în care a avut loc ospățul, și va remarca în fața ei o mulțime de cerșetori înfometați, care ar fi fericiți să li se ofere fărâmiturile rămase de la ospăț. Preamilostivul va porunci slugilor să nu mai adune fărâmiturile și va chema cerșetorii înfometați să se bucure de ele, cu tot aspectul lor neîngrijit și nevrednic de somptuozitatea palatului. Timizi și in decizi, cerșetorii vor intra în marea încăpere, se vor apropia în neorânduială de masă, fiecare mâncând ce va găsi în fața lui, adunând toate fărâmiturile. Evident, nici unul dintre ei nu va găsi un platou intact, nici nu va beneficia de oficiile elegante de care s-au bucurat oaspeții, nici nu vor audia corul cântăreților care i-a încântat pe meseni. Iată de ce nici un cerșetor, chiar dacă printre ei se vor afla oameni foarte dotați și inteligenți, nu-și va putea face o idee clară despre ospăț. Mulțumiți de fărâmiturile adunate, vor trebui să se mângâie cu o idee vagă despre ospățul strălucitor la care au participat oaspeții de vază. Când vor deșerta masa de tot ceea ce se putea mânca, cerșetorii se vor prosterna în fața Stăpânului casei, și-i vor mulțumi pentru această mâncare, cum n-au văzut și n-au mâncat niciodată.

El le va spune: “Fraților, când am dat dispozițiile pentru pregătirea acestui ospăț nu m-am gândit la voi; de aceea nu v-am putut oferi această masă după tot protocolul, și nu v-am făcut cadouri pentru că acelea s-au împărțit oaspeților stabiliți dinainte”. Cu un singur glas, cerșetorii vor exclama: “Stăpâne, chiar dacă nu ne-ai făcut cadouri! Chiar dacă nu ne-ai oferit un ospăț fastuos, n-avem cuvinte să-Ți mulțumim că nu ne-ai îndepărtat cu dispreț și dezgust! Nouă, care suntem plini de tot felul de răni, ne-ai îngăduit să intrăm în palatul Tău și ne-ai salvat de la moartea prin înfometare!” Cerșetorii se vor împrăștia mulțumind milostivului Stăpân și binecuvântându-L. Stăpânul, întorcându-se spre slugi, le va zice “Acum strângeți masa și încuiați porțile palatului. Oaspeți nu mai sunt; toată mâncarea disponibilă a fost oferită. Totul s-a sfârșit.”

“O, adâncul bogăției și al înțelepciunii și al științei lui Dumnezeu! Cât sunt de necercetate judecățile Lui și cât de nepătrunse căile Lui! Căci cine a cunoscut gândul Domnului sau cine a fost sfetnicul Lui? Sau cine mai înainte I-a dat Lui și va lua înapoi de la El? Pentru că de la El și prin El și întru El sunt toate. A Lui să fie mărirea în veci. Amin!” (Romani 11, 33-36).